

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ 40 (99) - ΤΕΥΧΟΣ 8 - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδος Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ὁρεῶν κ. Φιλόθεος

Διευθυντής Κλάδου Ἐκδόσεων Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: Ἀλέξανδρος Κατσίρας

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΥΛΗΣ: Νικολέττα Μιχαλακάκου

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΔΟΚΙΜΙΩΝ: δρ Ἰωάννης Ἀκριώτης

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΤΥΠΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Κλάδος Ἐκδόσεων, δρ Γιασμίνα Μουσείδου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Β. Μπίτσης, Πρωτομαγιάς 3 - 145 68 Κρουνέρι Αττικῆς

Τηλ. 210-8160127 - FAX 210-8160128

Διεύθυνση περιοδικῶν: Ἀθηνᾶς 30, 105 51 Ἀθήνα - Τηλ. 211-1825296 - FAX 211-1824317

<http://www.ecclesia.gr> e-mail: periodika@ecclesia.gr

Γιά τίν ἀποστολή ἀνακοινώσεων καί εἰδήσεων ἀπευθύνεσθε:

- γιά τό περιοδικό ΕΚΚΛΗΣΙΑ: periodika@ecclesia.gr
- γιά τό περιοδικό ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ: efimerios@ecclesia.gr
- γιά τό περιοδικό ΘΕΟΛΟΓΙΑ: theologia@ecclesia.gr

Τό περιοδικό ΕΚΚΛΗΣΙΑ σέβεται τόν γλωσσικό τύπο τῶν ὁμιλιῶν πού δημοσιεύει

Περιεχόμενα

ΤΕΥΧΟΣ-8ο
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ	532
ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ • Συγκρότησις τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου Συνοδική Περίοδος 166η (1.9.2022-31.8.2023)	533
ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ • Μήνυμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιά τίς ἐκδηλώσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος εἰς Μνήμην τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης (Ι. Μ. Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Καμένων Βούρλων, 9 καί 10.9. 2022)	538
• Μήνυμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιά τό ἕκτο ἐτήσιο Ἱερατικό Συνέδριο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς (Συνεδριακό Κέντρο «Παναγία ἡ Φιλανθρωπική», Ὁμόλεια Χαλκιδικῆς, Πέμπτη 15 Σεπτεμβρίου 2022)	539
ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ • Γνωμοδότησις 23/2022: «Ἀπαλλαγὴ ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν μετά τήν ἀπόφαση ΣτΕ 1478/2022 καί τή γνωμοδότηση 2/2022 τῆς Ἀρχῆς Προστασίας Δεδομένων Προσωπικοῦ Χαρακτῆρα» τοῦ Θεοδώρου Δ. Παπαγεωργίου, Δικηγόρου LLM, Εἰδικoῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	540
ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ	564
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	573
ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ - ΚΛΗΤΗΡΙΑ ΕΠΙΚΡΙΜΑΤΑ	592
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ	594

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ

Σ ΤΟ τεύχος Σεπτεμβρίου τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ δημοσιεύουμε τή σύνθεση τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 166ης Συνοδικῆς Περιόδου, καθώς καί τή συγκρότηση τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων καί τῶν Ὑπηρεσιακῶν Συμβουλίων.

Στή στήλη τῶν Συνοδικῶν Ἀναλέκτων δημοσιεύουμε δύο Μηνύματα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τό πρῶτο ἀφορᾷ τίς ἐκδηλώσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος εἰς Μνήμην τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης, πού ἔλαβαν χώραν στήν Ἱερά Μονή Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Καμένων Βούρλων τήν Παρασκευή 9 καί τό Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου 2022, ἐνῶ τό δεύτερο ἀπευθύνθηκε πρὸς τό ἕκτο ἐτήσιο Ἱερατικό Συνέδριο, τό ὁποῖο διοργάνωσε ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς στό Συνεδριακό Κέντρο «Παναγία ἡ Φιλανθρωπινή», στήν Ὁρμύλια Χαλκιδικῆς, τήν Πέμπτη 15 Σεπτεμβρίου 2022.

Στή στήλη τῶν Γνωμοδοτήσεων μπορεῖτε νά διαβάσετε τή Γνωμοδότηση 23/2022 γιά τήν «Ἀπαλλαγί ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν μετά τήν ἀπόφαση ΣτΕ 1478/2022 καί τή γνωμοδότηση 2/2022 τῆς Ἀρχῆς Προστασίας Δεδομένων Προσωπικοῦ Χαρακτῆρα», τοῦ Εἰδικoῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Θεοδώρου Δ. Παπαγεωργίου.

Στή στήλη τῶν Ἐγκυκλίων παρουσιάζουμε Ἐγκυκλίους καί Ἐγκύκλια Σημειώματα, τά ὁποῖα ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐξαπέλυσε σχετικά μέ σημαντικά θέματα πού ἀφοροῦν τήν πνευματική, πολιτιστική καί ἐκκλησιαστική ζωή τῆς χώρας (ἐπί παραδείγματι τήν Ἐγκύκλιο «περὶ προστασίας τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καί ἀποφυγῆς τῶν ἀμβλώσεων» ἢ τήν Ἐγκύκλιο «περὶ τῆς Συμπληρώσεως ἑκατό ἐτῶν ἀπό τή Μικρασιατική Καταστροφή»).

Στή στήλη τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Χρονικῶν θά βρεῖτε τά μηνιαῖα Δελτία Τύπου γιά τίς ἐργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. ἀλλά καί –μεταξύ ἄλλων– Δελτία Τύπου πού ἀδρομερῶς παρουσιάζουν τίς ἀφιερωμένες στόν Μικρασιατικό καί Θρακικό Ἑλληνισμό ἐπιστημονικές καί θρησκευτικές ἐκδηλώσεις, τίς ὁποῖες διοργανοῦν οἱ Ἱερές Μητροπόλεις ἐπ’ ἀφορμῆ τῆς συμπληρώσεως 100 ἐτῶν ἀπό τή Μικρασιατική Καταστροφή (1922-2022).

Ἡ ὕλη τοῦ τεύχους συμπληρῶνεται μέ τά ὑπηρεσιακά κείμενα τῶν Κανονισμῶν καί τῶν Κλητηρίων.

Το Θέμα του Μηνός

Συγκρότησις τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου
Συνοδική Περίοδος 166η (1.9.2022-31.8.2023)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος
κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

† Ὁ Σταγῶν καί Μετεώρων Θεόκλητος
† Ὁ Μάνης Χρυσόστομος
† Ὁ Φθιώτιδος Συμεών
† Ὁ Λαρίσης καί Τυρνάβου Ἱερώνυμος
† Ὁ Καλαβρύτων καί Αἰγιαλείας Ἱερώνυμος
† Ὁ Περιστερίου Γρηγόριος

ΕΚ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ

† Ὁ Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου Ἱερόθεος
† Ὁ Ἐλευθερουπόλεως Χρυσόστομος
† Ὁ Σερβίων καί Κοζάνης Παῦλος
† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἄνθιμος
† Ὁ Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως Βαρνάβας
† Ὁ Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν Μάρκος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΣΥΝΟΔΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ

166ης Συνοδικῆς Περιόδου

1) Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῆς Ἀρχιγραμματείας: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος.

2) Συνοδική Ἐπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης καὶ Μουσικῆς: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Παῦλος.

3) Συνοδική Ἐπιτροπή Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικῆ Ἔργου: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβας.

4) Συνοδική Ἐπιτροπή Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μάνης κ. Χρυσόστομος.

5) Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τοῦ Μοναχικοῦ Βίου: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἰερώνυμος.

6) Συνοδική Ἐπιτροπή Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεότητος: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἄνθιμος.

7) Συνοδική Ἐπιτροπή Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαρίσης καὶ Τυρνάβου κ. Ἰερώνυμος.

8) Συνοδική Ἐπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπιμορφώσεως Ἐφημεριακοῦ Κλήρου: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Γρηγόριος.

9) Συνοδική Ἐπιτροπή Τύπου καὶ Δημοσιῶν Σχέσεων: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Συμεών.

10) Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῶν Αἵρέσεων: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Ἰερόθεος.

11) Συνοδική Ἐπιτροπή Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Εὐποιίας: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σταγῶν καὶ Μετεώρων κ. Θεόκλητος.

12) Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως κ. Χρυσόστομος.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ
ΣΥΝΟΔΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ
διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους
καὶ Μοναχοῦς

Συνοδική Περίοδος 166η
(ἀπὸ 1.9.2022 ἕως 31.8.2023)

Συμφώνως ταῖς διατάξεσι τῶν ἄρθρων 13 καὶ 14 τοῦ Ν. 5383/1932.

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ
ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ζιχνῶν
καὶ Νευροκοπίου κ. Ἰερόθεος.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

1. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως κ. Χρυσόστομος.

2. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἄνθιμος.

3. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβας.

4. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σταγῶν καὶ Μετεώρων κ. Θεόκλητος.

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Γρηγόριος.

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟΝ
ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Συνοδική Περίοδος 166η
(ἀπὸ 1.9.2022 ἕως 31.8.2023)

Συμφώνως ταῖς διατάξεσι τῶν ἄρθρων 13 καὶ 14 τοῦ Ν. 5383/1932.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν
καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

1. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σερβίων
καί Κοζάνης κ. Παῦλος.
2. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου,
Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος.
3. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μάνης κ.
Χρυσόστομος.
4. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φθιώτιδος
κ. Συμεών.
5. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαρίσης
καί Τυρνάβου κ. Ἱερώνυμος.
6. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καλαβρύτων
καί Αἰγιαλείας κ. Ἱερώνυμος.

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περιστερίου
κ. Γρηγόριος.

**ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ**

(Διορίζονται 2 Συνοδικοί μέ ἐνιαύσια θητεία,
μετ' ἰσαριθμῶν Ἀναπληρωματικῶν Μελῶν).

Συμφώνως ταῖς διατάξεις τοῦ Ἀναγκαστικοῦ
Νόμου 976/1946.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν
καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος.

Τακτικά Μέλη:

- 1) Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ζιχνῶν καί
Νευροκοπίου κ. Ἱερόθεος, ἀναπληρούμενος ὑπό
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἐλευθερου-
πόλεως κ. Χρυσοστόμου καί
- 2) Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σταγῶν καί
Μετεώρων κ. Θεόκλητος ἀναπληρούμενος ὑπό
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μάνης κ.
Χρυσοστόμου.

Μόνιμα Τακτικά Μέλη:

Πανιερ. Μητροπολίτης Φαναρίου κ. Ἀγαθ-
άγγελος, Γενικός Διευθυντής τῆς Ἀ. Δ., Ἑλλογιμ.
Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς, Ἑλλογιμ. Καθηγητής
κ. Γεώργιος Φίλιας, Ἀξιότιμος κ. Κωνσταντῖνος
Πιτταδάκης, Προϊστάμενος τῆς Διευθύνσεως Θρη-
σκευτικῆς Διοικήσεως τοῦ Ὑπ. Παιδείας.

Ἀναπληρωματικά Μέλη:

Ἑλλογιμ. Καθηγητής κ. Κωνσταντῖνος Λιάκου-
ρας, Ἑλλογιμ. Καθηγητής κ. Ἀπόστολος Νικο-
λαΐδης, Ἑρίτιμος κ. Ἡσαΐα Κοκκινίδου, Προ-
ϊσταμένη τοῦ Τμήματος Α' Ἐκκλησιαστικῆς
Διοικήσεως τῆς Διευθύνσεως Θρησκευτικῆς Διοι-
κήσεως τοῦ Ὑπ. Παιδείας.

Γραμματεὺς: Ἀξιότιμος κ. Νικόλαος Δημακό-
πουλος, Ὑπάλληλος Ἀ. Δ.

Ἀναπληρωτής: Ἀξιότιμος κ. Βασίλειος Μαλισιό-
βας, Ὑπάλληλος Ἀ. Δ.

**ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ**

1ον Α. Υ. Σ. Ε.

1. Ἄρθρον 42 παρ. 5 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ
Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος»,

2. Ἄρθρον 2 παρ. 1 τοῦ Κανονισμοῦ 3/1977
«Περὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων, συνθέσεως, ὀργανώ-
σεως καί λειτουργίας τοῦ Ἀνωτάτου Ὑπηρεσια-
κοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκκλησίας (Α.Υ.Σ.Ε.)»,

3. Ἄρθρα 2 καί 3 τοῦ Κανονισμοῦ 6/1979 «Περὶ
τῶν ἀρμοδιοτήτων, συνθέσεως, ὀργανώσεως καί
λειτουργίας τοῦ Ἀνωτάτου Ὑπηρεσιακοῦ Συμ-
βουλίου τῆς Ἐκκλησίας (Α.Υ.Σ.Ε.)»,

4. Ἄρθρον 1 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 167/2005 Κανονι-
σμοῦ, ὡς ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ
ὑπ' ἀριθ. 182/2008 Κανονισμοῦ.

Πρόεδρος: (Ἀντιπρόεδρος τῆς Δ.Ι.Σ.), Σεβασμιώ-
τατος Μητροπολίτης Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου κ.
Ἱερόθεος.

Αναπληρωτής: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης
Ἐλευθεροπόλεως κ. Χρυσόστομος.

Μέλη:

1. Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ὁρεῶν κ. Φιλό-
θεος, Ἀρχιεπίσκοπος Ἱερᾶς Συνόδου.

2. Πανιερ. Μητροπολίτης Φαναρίου κ. Ἀγαθ-
άγγελος, Γενικός Διευθυντής τῆς Ἀποστολικῆς
Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

3. Ἐντιμότητα κ. Γεώργιος-Σταῦρος Κούρτης,
Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἔ.τ.

4. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικό-
δημος Φαριάκης, Γενικός Διευθυντής Ε.Κ.Υ.Ο.

5. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Χε-
ρουβεῖμ Βελέτζας, Διευθυντής Προσωπικοῦ τῆς
Ἱερᾶς Συνόδου.

6. Ἀξιότιμος κ. Ἀντώνιος Κουσαθανᾶς, Ὑπάλ-
ληλος Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας.

Ἀναπληρωταί:

1. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Δωρό-
θεος Πάπαρης, Ἀ΄ Γραμματεὺς – Πρακτικο-
γράφος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

2. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Κάλ-
λιστος Ροδόπουλος, Διευθυντής παρά τῇ Γενικῇ
Διευθύνσει τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

3. Ἐντιμ. κ. Διονύσιος Γιαννακόπουλος, Δι-
ευθυντής τῆς Διευθύνσεως Δημοσιονομικοῦ Ἐλέγ-
χου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀντιπρόεδρος
τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔ.τ.

4. κ. Δημήτριος Τίκας, Διευθυντής Δ/σεως
Οἰκονομικῶν Ε.Κ.Υ.Ο.

5. κ. Εὐαγγελία Δουρίδα, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς
Συνόδου.

6. κ. Εἰρήνη Λιγνοῦ, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Ἀρχι-
επισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Γραμματεὺς: Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἰωάν-
νης Καραμούζης, Γραμματεὺς παρά τῷ Ἀρχι-
γραμματεῖ.

Ἀναπληρωτὴς Γραμματεὺς: κ. Γεώργιος Τσοῦ-
τσος, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς Συνόδου.

2ον ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

1. Ἄρθρον 42 παρ. 2 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περί
τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος»,

2. Ἄρθρον 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5/1978 Κανονισμοῦ
«Περί Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων»,
ὡς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Κανο-
νισμοῦ 327/2021 (Φ.Ε.Κ. Α΄ 57).

Πρόεδρος: Σεβ. Μητροπολίτης Λαρίσης καὶ
Τυρνάβου κ. Ἱερώνυμος.

Ἀναπληρωτής: Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρύτων
καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἱερώνυμος.

Μέλη:

1. κ. Γεώργιος Στολίγκας, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς
Συνόδου.

2. κ. Χριστοφόρος Ζαρκάδας, Ὑπάλληλος
Ἱερᾶς Συνόδου.

3. κ. Ἰωάννης Τσέλιος, Ὑπάλληλος τῆς Ἱ. Μ.
Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ.

4. κ. Νικόλαος Νικολάου, Ὑπάλληλος τῆς
Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Ἀναπληρωταί: (ἀντιστοίχως):

1. κ. Γεώργιος Βασιλείου, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς
Συνόδου.

2. κ. Ἰωάννης Τσουνής, Ὑπάλληλος Ἱερᾶς
Συνόδου.

3. κ. Γρηγόριος Φλέγκας, Ὑπάλληλος τῆς Ἱερᾶς
Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

4. κ. Ἰωάννης Γαϊτανάρος, Ὑπάλληλος Ἱ. Μ.
Χαλκίδος.

Γραμματεὺς: Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Φιλόθεος Κο-
λιόπουλος, Γραμματεὺς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς
Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων.

Ἀναπληρωτὴς Γραμματεὺς: κ. Ἀθηνάγορας
Σουπουρτζῆς, Γραμματεὺς Εἰδικῆς Συνοδικῆς
Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης καὶ
Μουσικῆς.

ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΠΤΥΧΩΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Πρόεδρος: Σεβ. Μητροπολίτης Λαρίσης και
Τυρνάβου κ. Ίερώνυμος.

Αναπληρωτής: Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρύτων
και Αιγιαλείας κ. Ίερώνυμος.

Μέλη:

1. Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Σάββας Ζέρβας, Γραμματεὺς Συνοδ. Ἐπιτροπ. Θείας Λατρείας και Ποιμαντικοῦ Ἔργου,

2. Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Μάξιμος Ματθαῖος, Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἁγίου Λουκά Ἀθηνῶν,

3. Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. κ. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου, Προϊστάμενος Γραφείου Ἐκδόσεων Ἀποστολικῆς Διακονίας,

4. Ἐλλογιμώτατος κ. Ἀχιλλέας Χαλδαιάκης, Καθηγητής-Μουσικολόγος.

Γραμματεὺς: Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Γεράσιμος Καραμολέγκος.

Ἐπιμελητής «ΔΙΠΤΥΧΩΝ»: κ. Διονύσιος Μπιλάλης-Ἀνατολικιώτης (τυπολογικόν μέρος).

ΕΦΟΡΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ Κανονισμοῦ 310/2019 «Τροποποιήσεις και κωδικοποιήσεις τοῦ Κανονισμοῦ 31/1974 τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Φ.Ε.Κ. Α΄ 136/2019).

Πρόεδρος: Σεβ. Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν και Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος.

Μέλη:

1. Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ὠρεῶν κ. Φιλόθεος, Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνοδου.

2. Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Δωρόθεος Πάπαρης, Α΄ Γραμματεὺς-Πρακτικογράφος τῆς Ἱερᾶς Συνοδου.

3. Ἐντιμώτατος κ. Θεόδωρος Παπαγεωργίου, Εἰδικός Νομικός Σύμβουλος παρά τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ.

4. Ἀξιότιμος κ. Σεβαστιανός Ἀνδρεάδης, Διευθυντής Βιβλιοθήκης Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Εἰσηγητής:

Ἀξιότιμ. κ. Ἐμμανουὴλ Μελινός.

ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Μήνυμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
 γιά τίς ἐκδηλώσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος
 εἰς Μνήμην τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης
 (Ἱερά Μονή Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Καμένων Βούρλων,
 Παρασκευή 9 καί Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου 2022)

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Φθιώτιδος
 κ. Συμεών,

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποδέχεται ἀσμένως καί μέ μεγάλη συγκίνηση τό αἴτημά σας νά τεθοῦν ὑπό τῆς Συνοδικῆς αἰγίδα καί εὐλογία ὁ Πολυαρχιερατικός Ἐσπερινός καί τό Πολυαρχιερατικό Συλλεῖτουργο τῆς 9ης καί 10ης Σεπτεμβρίου ἀντιστοίχως, πού θά τελεσθοῦν στήν Ἱερά Μονή Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Καμένων Βούρλων μέ τή συμμετοχή Ἱεραρχῶν-Μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Εἶναι ἀξιέπαινη ἡ πρωτοβουλία τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καί τοῦ Καθηγουμένου νά ἀφιερῶσετε τό νέο Καθολικό τῆς Μονῆς στή μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἐθνοῖερομάρτυρος Χρυσοστόμου Σμύρνης. Εἶναι εὐχάριστο νά βλέπουμε ἀνά τήν Ἑλλάδα τήν ἀνέγερση Ναῶν εἰς μνήμην τῶν Ἁγίων Ἱεραρχῶν καί λοιπῶν κληρικῶν, οἱ ὅποιοι ἔμειναν δίπλα στό ποιμνίό τους καί μαρτύρησαν κατά τά δραματικά γεγονότα τῆς Γενοκτονίας τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ ἐπέτειος τῶν 100 ἐτῶν ἀπό τήν Μικρασιατική Καταστροφή μᾶς δίνει τήν εὐκαιρία νά τιμήσουμε μέ τή δέουσα ἱεροπρέπεια τή θυσία τοῦ Χρυσοστόμου Καλαφάτη, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε στήν Τρίγλια τῆς Προποντίδος. Ἀγωνίσθηκε γιά τήν Πίστη καί γιά τό Γένος, πρῶτα μέ ἔδρα τή Δράμα καί ἀργότερα μέ ἔδρα τή Σμύρνη. Εἶχε λαμπρή παιδεία καί θεολογική κατάρτιση, ἀκολούθησε πιστά τίς ὁδηγίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καλλιέργησε τά γράμματα, τήν παιδεία καί τό ἀθλητικό ἰδεῶδες. Θά μπορούσε νά διαφύγει κατά τήν εἰσβολή τῶν Κεμαλικῶν καί τῶν ἀτάκτων στή Σμύρνη, ἀλλά ἔμεινε ἐκεῖ πιστός στόν Θεό καί στό καθῆκον. « Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς

τήν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰω. ι', 11).

Ὁ τιμώμενος Ἅγιος Χρυσόστομος μαζί μέ τή χορεία τῶν σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντων ἀνεγράφησαν στό Ἁγιολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας τόν Νοέμβριο τοῦ 1992 μέ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τιμῶνται γιά τή θυσία τους, τήν Ὁρθόδοξη Χριστιανική Πίστη τους, τόν ἀγνό πατριωτισμό τους, τήν ποικιλότητα διακονία τους πρὸς τό ποιμνιο. Τιμῶνται γιά τό μαρτύριό τους καί κατατάσσονται στίς δέλτους τῶν Νεομαρτύρων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἄς μιλήσουμε στοὺς νέους μας, ἀλλά καί σέ ὄλους τοὺς Ἕλληνες, γιά τή μορφή τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης. Ἄς μιλήσουμε χωρίς φανατισμό γιά τά ἱστορικά γεγονότα τοῦ 1922. Ἄς θυμηθοῦμε ὅτι στὰ παράλια τῆς Σμύρνης δέν ἔγινε «συνωστισμός», ἀλλά ἓνα προσχεδιασμένο ἔγκλημα. Ἦταν τό σχέδιο τῶν Νεοτούρκων νά ἐξοντώσουν τίς Χριστιανικές ἐθνότητες, κυρίως τοὺς Ἕλληνες καί τοὺς Ἀρμένιους. Θυμόμαστε διότι ἀλήθεια σημαίνει: ὄχι στή λήθη. Ἀλήθεια σημαίνει νά μὴ λησμονοῦμε τοὺς Μάρτυρες τῆς Πίστεως καί τοὺς Ἦρωες τῆς Πατρίδος.

Σεβασμιώτατε, σᾶς συγχαίρουμε γιά τό πρόγραμμα τῶν ποικίλων ἐκδηλώσεων Μικρασιατικῆς Μνήμης, τό ὁποῖο ἔχετε καταστρώσει μέ τοὺς ἄξιους συνεργάτες σας, καί εὐχόμαστε καλή ἐπιτυχία.

Προσευχόμαστε νά ἔχουμε τήν εὐλογία καί τήν πρὸς Κύριον μεσιτεία τοῦ Ἁγίου Ἐθνοῖερομάρτυρος Χρυσοστόμου Σμύρνης!

Μετά τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Μήνυμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιά τό ἕκτο ἐτήσιο Ἱερατικό Συνέδριο
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς
(Συνεδριακό Κέντρο «Παναγία ἡ Φιλανθρωπινή», Ὁρμύλια Χαλκιδικῆς,
Πέμπτη 15 Σεπτεμβρίου 2022)

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Νέας Κρήνης καί
Καλαμαριᾶς κ. Ἰουστίνε,
Ἐλλογιμώτατοι Εἰσηγητές,
Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί,
Ἐκλεκτοί Σύεδροι,

Μετά πολλῆς πατρικῆς ἀγάπης καί στοργῆς
ἀπευθύνουμε πρὸς ὄλους σας τίς πλέον ἐγ-
κάρδιες εὐχές καί τόν διάπυρο χαριετισμό μας,
ἐπ' εὐκαιρία τῆς διοργανώσεως τοῦ ἕκτου ἐτη-
σίου Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως
Ν. Κρήνης καί Καλαμαριᾶς, στό φιλόξενο Συν-
εδριακό Κέντρο «Παναγία ἡ Φιλανθρωπινή» τοῦ
Ἱ. Κοινοβίου Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ὁρμυ-
λίας Χαλκιδικῆς.

Χαιρόμεθα «χαράν μεγάλην», καθὼς πληρο-
φορούμεθα ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης
σας καί ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός, Μητρο-
πολίτης Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς κ. Ἰου-
στίνος, ἐπέλεξε στό ἐφετινὸ Συνέδριό σας νά
ἀσχοληθεῖτε μέ ἕνα θέμα καθοριστικῆς σημα-
σίας γιά τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν πιστῶν μελῶν
τῆς Ἐκκλησίας, τό ὁποῖο μάλιστα λαμβάνει ἀπὸ
τό Σύμβολο τῆς Πίστεως: «Εἰς μίαν, ἀγίαν, καθ-
ολικὴν καί ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν. Τό μυστή-
ριον τῆς Ἐκκλησίας».

Τό ἐν λόγῳ θέμα, ἡ ἐπιλογή τῶν ἐπιστημόνων
εἰσηγητῶν καί ἡ προθυμία τῶν Συνέδρων γιά οὐ-
σιαστικὴ ἐμβάθυνση στά ζωογόνα νάματα τῆς
Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας, εὐελπισθοῦμε ὅτι
θά συμβάλουν σπὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη τοῦ ἐκ-
κλησιαστικοῦ ἥθους καί τῆς θεολογικῆς παιδείας
τῆς τοπικῆς σας Ἐκκλησίας. Ἄλλωστε αὐτός εἶ-
ναι καί ὁ κύριος λόγος γιά τόν ὁποῖο συγκαλοῦν-
ται τὰ ἱερατικά Συνέδρια· ὁ συμπνευματισμός
τῶν Συνέδρων, ἡ κατάθεση ἀνησυχιῶν, προ-
βληματισμῶν καί ἐμπειριῶν τους, «εἰς οἰκοδομὴν
τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Εφ. 4, 13).

Οἱ ἐξειδικευμένοι σέ θέματα ὀρθοδόξου ἐκ-
κλησιολογίας Εἰσηγητές θά ἀναπτύξουν τίς εἰς-

νηγήσεις τους. Ἐμεῖς θά ἐπιθυμούσαμε νά ἐπι-
σημάνουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό ἕνα καί μόνο
μυστήριον τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος οἰκονο-
μεῖ τὴν σωτηρία τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἐνανθρωπί-
σεως τοῦ Χριστοῦ καί τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος. Μυστήριον εἶναι ἡ προαιώνιος βουλή
τοῦ Θεοῦ γιά νά εἶναι μαζί μας καί γιά νά μπορεῖ
ὁ ἄνθρωπος νά εἶναι μαζί Του. Νά γίνεται δοχεῖο
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, σύσσωμος καί σύναμος
Χριστοῦ, μέλος τῆς Ἁγίας Του Ἐκκλησίας.

Γι' αὐτό καί ἡ Ἐκκλησία εἶναι συνυφασμένη
μέ τό μυστήριον καί τό μυστήριον μέ τὴν Ἐκκλη-
σία. Ἐπειδὴ μέγα παράδοξο καί ἔσχατο εἶναι
τό μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπίσεως τοῦ Χριστοῦ
ὡς Ἐκκλησία, ἀποκάλυψη, συνάντηση, γνώση,
κοινωνία, ἀπολύτρωση. Ἡ Ἐκκλησία νοεῖται
ὡς ἡ πορεία τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν
ἀτελεύτητη ζωὴ τῆς Βασιλείας. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ
Ἐκκλησία δέν μᾶς δίνει ἕνα σύστημα, ἀλλὰ ἕνα
κλειδί· δέν μᾶς δίνει ἕνα σχέδιο τῆς Βασιλείας
τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴ δυνατότητα καί τό μέσον νά
εἰσεέλθουμε σέ αὐτήν.

Ἐν κατακλείδι, ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποία ἐκπρο-
σωπεῖ ὁ ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός Σεβασμι-
ώτατος Μητροπολίτης Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους
καί Ἀρδαμερίου κ. Θεόκλητος, συγχαίρουμε ἐκ
νέου τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Νέας Κρή-
νης καί Καλαμαριᾶς κ. Ἰουστίνο, τόν δραστήριο,
φιλόκαλο, λειτουργικώτατο καί φιλομόναχο Ποι-
μενάρχη σας, γιά τὴν διοργάνωση καί τοῦ παρόν-
τος Συνεδρίου ἀλλά, πρῶτιστα, γιά τὴν ἀγάπη
καί πατρικὴ του μέριμνα πρὸς τόν Ἱερό Κλῆρο
καί τόν Λαό τῆς Θεοσώστου Μητροπόλεώς του.

Εἴθε ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νά ἐπ-
ευλογήσῃ τίς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου σας καί νά
προέλθῃ ἐξ αὐτοῦ πλοῦσιος ἀμπτός εἰς δόξαν
Θεοῦ.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν καί εὐλογιῶν

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Γνωμοδότησεις 23/2022:

«Απαλλαγή από τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν
μετά τήν ἀπόφαση ΣτΕ 1478/2022 καί τή γνωμοδότηση 2/2022
τῆς Ἀρχῆς Προστασίας Δεδομένων Προσωπικοῦ Χαρακτῆρα»
τοῦ Θεοδώρου Δ. Παπαγεωργίου, Δικηγόρου LL.M.,
Εἰδικοῦ Νομικοῦ Συμβούλου
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Οἱ ἀλλεπάλληλες, δικαστικές καί μή, διεκδικήσεις τῶν μεμονωμένων φυσικῶν προσώπων ἢ ἐνώσεων ἀκτιβιστῶν, πού ἐπιθυμοῦν τήν πλήρη κατάργηση, ἐξαλλαγῆ ἢ παύση διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν (ἐφεξῆς: ΜτΘ) ὑπό τό περιεχόμενο καί σκοπό πού ἐπικρατεῖ μέ βάση τόν σχετικό νόμο 1566/1985, ἔχουν πλέον μεταφέρει τό πεδίο ἀντιπαράθεσής τους ἀπό τόν χαρακτῆρα-περιεχόμενο τοῦ ΜτΘ στόν τρόπο ἀπαλλαγῆς ἀπό τήν παρακολούθησή του (αὐστηρό ἢ χαλαρό) ἐπιδιώκοντας τήν κατάργηση τῆς ὑποχρεωτικότητάς του γιά τούς χριστιανούς ὀρθοδόξους μαθητές.

1. Προγράμματα Σπουδῶν ΜτΘ 2016

Μετά τή σημαντική μεταβολή στόν χαρακτῆρα, ὕλη καί σκοπό τοῦ ΜτΘ μέ τίς Ὑπουργικές Ἀποφάσεις (ἐφεξῆς: Υ.Α.) πού ἐνέκριναν νέα Προγράμματα Σπουδῶν (ἐφεξῆς: Π.Σ.) τοῦ ΜτΘ σέ Δημοτικό καί Γυμνάσιο – Λύκειο ἐπί ὑπουργίας στό Ὑπουργεῖο Παιδείας καί Θρησκευμάτων (ἐφεξῆς: ΥΠ.ΑΙ.Θ) τοῦ Ν. Φίλη ἐκδόθηκαν οἱ ἀποφάσεις τῆς Ὀλομέλειας τοῦ ΣτΕ 660/2018 καί 926/2018.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ μαζί μέ χριστιανούς γονεῖς καί ἓνα μή κερδοσκοπικό νομικό πρόσωπο θρησκευτικοῦ σκοποῦ ἄσκησε αἰτήσεις ἀκύρωσης κατά τῶν ἀνωτέρω Προγραμμάτων Σπουδῶν (Π.Σ.) καί ἡ Ὀλομέλεια τοῦ ΣτΕ μέ τίς ἀνωτέρω 2 ἀκυρωτικές ἀποφάσεις τῆς ἔκρινε ὅτι τό μάθημα κατά τό ἄρθρο 16 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος μόνον ὁμολογιακό περιεχόμενο μπορεῖ νά ἔχει καί οἱ στόχοι του

ἀποβλέπουν στή θρησκευτική ἐκπαίδευση τῶν μαθητῶν πού εἶναι μέλη τῆς κατά τό ἄρθρο 3 παρ. 1 Συντ. Ἀνατολικῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ὑπερασπιστική ἐπιχειρηματολογία ὡς πρὸς τά τότε Προγράμματα Σπουδῶν ὅτι συγχωροῦνται τέτοιες μεταβολές στό ΜτΘ, ὥστε νά μὴν εἶναι πλέον ὁμολογιακό καί μονοφωνικό καί νά ἔχει ὡς βασικό σκοπό, ὄχι μόνον τήν ἐκπαίδευση τῶν χριστιανῶν μαθητῶν, ἀλλά καί τήν ἰσότητι παρακολούθησή του ἀπό τούς μὴ ὀρθοδόξους χριστιανούς μαθητές, δηλαδή τή γενική θρησκευτική μόρφωση ὅλων τῶν μαθητῶν ἀσχέτως θρησκευτικοῦ φρονήματός τους, ἦταν ἓνας στόχος ἀντίθετος μέ τό Σύνταγμα (ἄρθρο 16 παρ. 2). Οἱ παραπάνω δικαστικές ἀποφάσεις ἀκύρωσαν τίς Ὑπουργικές Ἀποφάσεις καταλήγοντας ὅτι ἡ σκοποθεσία καί τό περιεχόμενο τῶν Προγραμμάτων Σπουδῶν τοῦ 2016 δέν προσανατολίζονταν στούς τασσόμενους ἀπό τό Σύνταγμα ἐκπαιδευτικούς στόχους. Ἡ Ὀλομέλεια τοῦ ΣτΕ κατά πλειοψηφία διαφώνησε μέ τήν ἄποψη τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς ὅτι τό μάθημα ὀφείλει νά ἔχει (ὡς ἓναν ἀπό τούς βασικούς καί ὄχι δευτερεύοντα) στόχο τήν «ἀνοικτότητα» σέ ἄλλες θρησκευτικές διδασκαλίες, ὅτι ἐπιτρέπεται νά μὴν ἔχει ὁμολογιακό προσανατολισμό, καί μπορεῖ νά προωθεῖ γενικῶς τόν «θρησκευτικό γραμματισμό» γιά ὅλους τούς μαθητές εἴτε εἶναι μέλη τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἴτε ὄχι. Τό ΣτΕ ἀντίθετα ἔκρινε ὅτι κατά τό νόημα τοῦ ἄρθρου 16 παρ. 2 Συντ. τό ΜτΘ ὀφείλει νά ἀναπτύσσει αὐτοτελῶς καί μέ ἐπάρκεια τήν

παράδοση της Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὥστε νά ἐξοικειωθοῦν μέ αὐτήν οἱ μαθητές-μέλη τῆς συγκεκριμένης θρησκευτικῆς κοινότητας.

2. Προγράμματα Σπουδῶν ΜτΘ 2017

Ἀκολουθώντας τήν ἀνωτέρω νομολογιακή γραμμή τά ἴδια διέγνωσαν κατά πλειοψηφία οἱ ἀποφάσεις τῆς Ὀλομέλειας τοῦ ΣτΕ 1749/2019 καί 1750/2019 ὡς πρός τίς ἐπόμενες Ὑπουργικές Ἀποφάσεις (Προγράμματα Σπουδῶν τοῦ ΜτΘ σέ Δημοτικό καί Γυμνάσιο – Λύκειο 2017) ἐπί ὑπουργίας Κ. Γαβρόγλου. Μετά τήν ἔκδοση τῶν Προγραμμάτων Σπουδῶν τοῦ 2017 τό σωματεῖο «Ἐνωσις Ἀθέων» καί μή χριστιανοί ὀρθόδοξοι γονεῖς ἀκολούθησαν μία στρατηγική μέ σκοπό τήν κατάργηση τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ὡς εἶχε, γιά ὅλους τοὺς μαθητές, θεωρώντας ὅτι ἔχει παράνομο περιεχόμενο καί ὅτι δέν εἶναι θρησκευτικά πλουραλιστικό, κριτικό καί δέν συμβιβάζεται μέ τίς δικές τους φιλοσοφικές καί θρησκευτικές πεποιθήσεις. Τό αἴτημα τῶν αἰτίσεων ἀκύρωσής τους δέν ἦταν νά ἀκυρωθοῦν τά Π.Σ., ἐπειδή δέν εἶχε ρυθμισθεῖ ἡ διαδικασία ἀπαλλαγῆς τῶν μή χριστιανῶν ὀρθοδόξων μαθητῶν, ἀλλά προεχόντως νά ἀκυρωθοῦν τά Π.Σ., ἐπειδή δέν ἦταν θρησκευτικῶς οὐδέτερα, πλουραλιστικά κ.λπ. κατά τή νομολογία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρώπου καί αὐτό εἶχε ὡς συνέπεια ὁ ἀπαλλασσόμενος μαθητής νά στιγματίζεται ὡς μή ὀρθόδοξος χριστιανός. Συναφῶς προέβησαν ὅτι ἔπρεπε νά εἰσαχθεῖ μάθημα θρησκευτολογίας καί ὅτι παρανόμως τό ΜτΘ παρέμενε καί μετά τήν ἀναθεώρηση τοῦ 2017 κατά βάση χριστιανικοῦ περιεχομένου, ἐπικαλούμενοι σχετική ἀναφορά ἀπό τή δημοσιευμένη εἰσήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Ὑδρας κ. Ἐφραίμ στή συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας (Οκτωβρίου 2017) γιά τά Προγράμματα Σπουδῶν τοῦ 2017.

Παράλληλα προσέφυγε στό ΣτΕ κατά τῶν ἀνωτέρω Προγραμμάτων Σπουδῶν τοῦ ΜτΘ (2017) καί ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ μαζί μέ χριστιανούς γονεῖς καί τό σωματεῖο «Πανελλήνια Ἐνωσις Θεολόγων»

γιά τόν ἀντίθετο λόγο, ἐπειδή τό ΜτΘ δέν παρεῖχε στοὺς ὀρθόδοξους χριστιανούς μαθητές τίς γνώσεις πού ὄφειλε κατά τό Σύνταγμα, ἀλλά προωθοῦσε μία συγκρητιστική προσέγγιση τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου πού δέν βοηθοῦσε τόν χριστιανό μαθητή νά συνειδητοποιήσει τίς δογματικές διαφορές τῆς δικῆς του θρησκευτικῆς ταυτότητας ἔναντι τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν κοινοτήτων.

Ἡ Ὀλομέλεια τοῦ ΣτΕ δημοσίευσε πρῶτα ἀποφάσεις γιά τίς αἰτήσεις ἀκύρωσης τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ καί τῶν ὁμοδίκων του (ΣτΕ Ὀλομ. 1749/2019, ΣτΕ 1750/2019), μέ τίς ὁποῖες ἀκύρωσε τά Προγράμματα Σπουδῶν τοῦ 2017, ὅποτε, ἀφοῦ ἀκυρώθηκαν, ἀκολούθως δημοσίευσε ἀποφάσεις κατάργησης τῆς δίκης γιά τίς λοιπές αἰτήσεις ἀκύρωσης τῆς «Ἐνώσεως Ἀθέων» καί τῶν γονέων (ΣτΕ 1751/2019, 1752/2019), πού ζητοῦσαν ἀκύρωση μέ ἀντίθετη ἐπιχειρηματολογία.

Μέ τίς παραπάνω ἀποφάσεις ἔγινε κατανοπτό ὅτι ἐνὸς δέν τροποποιεῖται τό ἄρθρο 16 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος, οἱ κυρίαρχοι σκοποὶ τοῦ ΜτΘ δέν μποροῦν νά ἐρμηνευθοῦν ἀπό τή Διοίκηση, ὥστε οἱ καθοριζόμενοι ἀπό τό Κράτος σκοποὶ καί περιεχόμενο τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης στά σχολεῖα, νά ἀνταγωνίζονται τήν προϋπάρχουσα θρησκευτική ἔνταξη τῆς οἰκογένειας τοῦ μαθητῆ ἢ νά τοῦ παρέχουν κυρίως γενικές θρησκευτολογικές γνώσεις στό πλαίσιο διαθρησκευτικοῦ διαλόγου ἢ νά προσπαθοῦν νά προβληματίσουν κριτικά τόν μαθητή γιά τή δική του θρησκευτικότητα ἢ νά τόν τοποθετοῦν σέ ἓνα σημεῖο παρατήρησης ἔξω ἀπό τό θρησκευτικό φρόνημα τῆς οἰκογένειάς του μέ στόχο νά ἀντιληφθεῖ τήν Ἀνατολική Ὁρθοδοξία ὀριζόντια (ἢ καί ἰσοπεδωτικά γιά τοὺς πῖο αὐστηροὺς ἐπικριτές τῶν Προγραμμάτων Σπουδῶν) ὡς ἓνα ὑποσύνολο τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου διατοπικά καί ἱστορικά. Πρόκειται γιά ἓνα μάθημα πού πρέπει νά βοηθᾷ στή συνειδητοποίηση τῆς θρησκευτικῆς ταυτότητας τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν μαθητῶν.

Συνοψίζοντας τίς ἀποφάσεις τῆς Ὀλομέλειας τοῦ ΣτΕ, τό δικαστήριο κατέληξε ὅτι ὁ μαθητής δέν προσέρχεται στό σχολεῖο ὡς *tabula rasa* γιά νά διαλέξει θρησκευμα (ἀντίθετα ἢ μειοψηφία θεωρεῖ

ὅτι τὸ κράτος «ὀφείλει τηρώντας τὴν ἀρχὴ τῆς οὐδετερότητας, νὰ δημιουργεῖ τὶς προϋποθέσεις, ὥστε οἱ μαθητὲς νὰ διαμορφώσουν ἐλεύθερα τὴν προσωπικότητά τους καὶ νὰ ἐπιλέξουν κριτικὰ τὴν κοσμοαντίληψη τῆς ἀρεσκείας τους» ΣτΕ 660/2018 σκ. 16 μειοψηφία) οὔτε προσδοκᾷ τὴν ἐγγραφή θρησκευτικῶν πεποιθήσεων στὴ συνείδησή του ἀπὸ τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει ἐξουσία πειραματισμῶν ἢ παροχῆς ἐναλλακτικῶν ἐπιλογῶν κατὰ παράβλεψη ἢ ἀκόμα καὶ σέ ἀνταγωνισμό μὲ τὸν θρησκευτικὸ προσανατολισμὸ τῆς οἰκογένειας τοῦ μαθητῆ.

Τὰ παραπάνω ἐπιβεβαιώνουν ὅτι εἶναι ἐσφαλμένη ἢ προβαλλόμενη παρερμηνεία ὅτι κατὰ τὸ ΣτΕ τὸ ΜτΘ εἶναι «κατηχητικό», ὅτι δηλαδή ἔχει ἐκπαιδευτικὸ σκοπὸ νὰ παράξει πιστούς ἢ νὰ μετατρέψει σέ πιστούς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τοὺς μὴ πιστοὺς μαθητὲς. Καμμία ἀπὸ τὶς παραπάνω ἀποφάσεις δὲν ἔκανε ποτέ λόγο γιὰ ἐπιβαλλόμενο ἀπὸ τὸ Σύνταγμα κατηχητικὸ σκοπὸ τοῦ ΜτΘ. Ἀντίθετα κατὰ τὸ ΣτΕ τὸ ΥΠΑΙΘ ὀφείλει νὰ σέβεται ὅτι οἱ μαθητὲς προέρχονται ἀπὸ συγκεκριμένο γονεϊκὸ περιβάλλον μὲ θρησκευτικὴ ἔνταξη, πού κατὰ πλειοψηφία εἶναι ἡ χριστιανικὴ ὀρθόδοξη. Ἡ ἀνάδειξη τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς ταυτότητας στὴ συνείδηση τῶν μαθητῶν αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι κυρίαρχος σκοπὸς λόγῳ τῆς σημασίας της, ἱστορικῆς καὶ πολιτισμικῆς, γιὰ τὴν παρούσα πολιτισμικὴ καὶ ἱστορικὴ φυσιογνωμία τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι μία ἐπόμενη ἀπορριπτικὴ ἀπόφαση τῆς Ὀλομέλειας τοῦ ΣτΕ 210/2020 ἐπὶ αἴτησης ἀκύρωσης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοῦ Π.Δ. 18/2018 («Ὁργανισμοῦ» τοῦ Υπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων), ἔκρινε ὅτι ἡ παράλειψη ἀναφορᾶς στὴν «ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης» ὡς σκοποῦ τοῦ ΥΠΑΙΘ στό προεδρικό διάταγμα, δὲν ἀποτελοῦσε παράβαση τοῦ Συντάγματος, ὅχι ἐπειδὴ ἐπιτρέπεται ἡ ἀφαίρεση τῆς θρησκευτικῆς (ὀρθόδοξης χριστιανικῆς) ἀγωγῆς ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευση, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀρκεῖ ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή ἤδη προβλέπεται στό Σύνταγμα (16 παρ. 2) καὶ στόν Νόμο 1566/1985, ὥστε δὲν ἀπαιτεῖτο ἡ μεία της καὶ στό διάταγμα ὀργάνωσης τῶν

ὕπηρεσιῶν καὶ ἀρμοδιοτήτων τοῦ ΥΠΑΙΘ.

Κατόπιν τῆς παραπάνω παγίωσης τῆς νομολογίας γιὰ τὸ περιεχόμενο καὶ τὴ σκοποθεσία τοῦ μαθήματος (ἀποφάσεις Ὀλομ. ΣτΕ 660/2018, 926/2018, 1749/2019, 1750/2019), ὁ ἀκτιβισμὸς κατὰ τοῦ περιεχομένου καὶ σκοποῦ τοῦ ΜτΘ ἔστρεψε τὴ δυναμικὴ του κατὰ τῆς ὑποχρεωτικότητας τοῦ ΜτΘ, στοχεύοντας, ὑπὸ τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἀρνητικῆς προστασίας (ὑποχρέωσης μὴ ἀποκάλυψης) τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καὶ τῆς ἐλαχιστοποίησης τῆς ἐπεξεργασίας προσωπικῶν δεδομένων ἐιδικῆς κατηγορίας («εὐαίσθητων»), νὰ θεσπισθεῖ ἕνα σύστημα ἀπαλλαγῶν τόσο χαλαρῆς καὶ ἀόριστης αἰτιολόγησης, ὥστε ἡ «αἴτηση ἀπαλλαγῆς» ἀπὸ τὸ ΜτΘ νὰ μετατραπῆ πλέον σέ ἀνατιολόγητη «δήλωση μὴ παρακολούθησης» τοῦ μαθήματος μετατρέποντάς το σέ προαιρετικὸ γιὰ ὅλους.

3. Οἱ παρεμπόπτουσες κρίσεις τοῦ ΣτΕ γιὰ τὸ δικαίωμα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ ΜτΘ

Τὸ πρῶτο ζεῦγος ἀποφάσεων τῆς Ὀλομέλειας τοῦ ΣτΕ (660/2018 καὶ 926/2018 γιὰ τὰ Προγράμματα Σπουδῶν ἐπὶ ὑπουργίας Ν. Φίλη) ἐξέφερε παρεμπόπτουσα σκέψη γιὰ τὸ προσωπικὸ πεδίο ἰσχύος τοῦ δικαιώματος ἀπαλλαγῆς: «Ἡ διδασκαλία τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ἢ ὁποῖα καθιστᾷ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν “ὁμολογιακό”, εἶναι ἀπολύτως συμβατὴ μὲ τὴν, καθιερούμενη στὴ διάταξη τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Σ/τος, ἀπαραβίαστη θρησκευτικὴ ἐλευθερία, διότι δὲν συνιστᾷ ἐπιβολὴ πίστεως πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσα θρησκεία, ἀφοῦ τὸ μάθημα αὐτό, μέσῳ τοῦ ὁποῖου πραγματώνεται ὡς σκοπὸς τῆς παιδείας ἡ “ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως” ὑπὸ τὸ προεκτεθὲν κατὰ τὴ διάταξη τῆς παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Σ/τος περιεχόμενο (ἦτοι ἡ ἀνάπτυξη ὀρθόδοξης χριστιανικῆς συνειδήσεως), ἀπευθύνεται ἀποκλειστικά, ὡς ἐκ τοῦ ἀνωτέρω περιεχομένου του, στοὺς μαθητὲς πού ἀσπάζονται τὸ ὀρθόδοξο χριστιανικὸ δόγμα καὶ ὄχι στοὺς ἑτεροδόξους, ἀλλοθρήσκους ἢ ἀθέους. Τοῦτο δὲ ἐν ὄψει καὶ τοῦ ὅτι οἱ τελευταῖοι (ἑτεροδόξοι, ἀλλοθρήσκοι, ἄθεοι), ἀπολαύοντες τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἢ

όποια κατοχυρώνεται ως απαραβίαστη με τί διάταξη τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Σ/τος, ἔχουν εὐθέως βάσει τῆς συνταγματικῆς αὐτῆς διατάξεως δικαίωμα πλήρους ἀπαλλαγῆς ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, χωρίς καμμία δυσμενῆ συνέπεια, ἐφ’ ὅσον οἱ γονεῖς τους ὑποβάλουν ἀξιόπιστη δήλωση ὅτι δέν ἐπιθυμοῦν, γιά λόγους θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἥτοι διότι εἶναι ἑτερόδοξοι, ἀλλόθρησκοι ἢ ἄθεοι, νά παρακολουθήσουν τί διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν πού ἔχει τό προεκτεθέν περιεχόμενο, χωρίς ἡ δήλωση αὐτή νά παραβιάζει τί διάταξη τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Σ/τος, ἐφ’ ὅσον γίνεται χάριν ἀπαλλαγῆς (τῶν τέκνων τους) ἀπό τήν, ἐπιβαλλόμενη κατ’ ἀρχήν ἀπό τό Σύνταγμα καί τόν νόμο ὑποχρέωση παρακολουθήσεως τοῦ μαθήματος αὐτοῦ (βλ. ΣΕ 2176/1998, 3356/1995, βλ. ἐπίσης ΣΕ Ὁλομ. 2280/2001, σκ. 9, παραβ. ἐπίσης ἐν σχέσει πρὸς τήν ΕΣΔΑ καί τήν ἀπόφαση τοῦ ΕΔΑΔ τῆς 26/9/2007 ... σκ. 98)». (ΣτΕ 660/2018 σκ. 14, ὁμοίως ΣτΕ 926/2018 σκ. 12 «... ἔχουν ... δικαίωμα πλήρους ἀπαλλαγῆς ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, ..., ἐφ’ ὅσον οἱ γονεῖς τους ὑποβάλουν ἀξιόπιστη δήλωση ὅτι δέν ἐπιθυμοῦν, γιά λόγους θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἥτοι διότι εἶναι ἑτερόδοξοι, ἀλλόθρησκοι ἢ ἄθεοι, νά παρακολουθήσουν τί διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν πού ἔχει τό προεκτεθέν περιεχόμενο, χωρίς ἡ δήλωση αὐτή νά παραβιάζει τί διάταξη τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Σ/τος, ἐφ’ ὅσον γίνεται χάριν ἀπαλλαγῆς (τῶν τέκνων τους) ἀπό τήν, ἐπιβαλλόμενη κατ’ ἀρχήν ἀπό τό Σύνταγμα καί τόν νόμο, ὑποχρέωση παρακολουθήσεως τοῦ μαθήματος αὐτοῦ»).

Οἱ παραπάνω ἀποφάσεις ἀναφέρονται σέ δικαίωμα ἀπαλλαγῆς: α) μέσῳ ὑποβολῆς «ἀξιόπιστης δήλωσης» (προφανῶς κειμένου μέ ὑπογραφή), ὅρος πού παραπέμπει ὄχι σέ ὑποχρέωση ἐξειδίκευσης τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, ἀλλά πάντως στήν ἐλεγχιμότητα τῆς σοβαρότητας τῆς δήλωσης καί β) ἐξ αἰτίας λόγων θρησκευτικῆς συνείδησης, οἱ ὅποιοι κατά τό δικαστήριο μποροῦν νά βασίζονται στή μί ἔνταξη τοῦ δηλοῦντος μαθητῆ ἢ τῶν γονέων του στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Καί ἡ β’ ομάδα ἀποφάσεων τῆς Ὁλομέλειας ΣτΕ (1749/2019, 1750/2019 γιά τά Προγράμματα Σπουδῶν ἐπί ὑπουργίας Κ. Γαβρόγλου) ἀσχολήθηκε παρεμπιπτόντως μέ τό ζήτημα τῶν ἀπαλλαγῶν κρίνοντας ὅτι κάθε μαθητής πού δέν αὐτοπροσδιορίζεται ὡς χριστιανός ὀρθόδοξος ἔχει δικαίωμα ἀπαλλαγῆς ἀπό τό ΜτΘ (ΣτΕ 1749/2019 σκ. 15: «... τό μάθημα αὐτό, μέσῳ τοῦ ὁποίου πραγματώνεται ὡς σκοπός τῆς παιδείας ἡ “ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως” ὑπό τό προεκτεθέν κατά τί διάταξη τῆς παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Συντάγματος περιεχόμενο (ἥτοι ἡ ἀνάπτυξη ὀρθόδοξης χριστιανικῆς συνειδήσεως), ἀπευθύνεται ἀποκλειστικά, ὡς ἐκ τοῦ ἀνωτέρω περιεχομένου του, στούς μαθητές πού ἀσπάζονται τό ὀρθόδοξο χριστιανικό δόγμα καί ὄχι στούς ἑτερόδοξους, ἀλλόθρησκους ἢ ἄθεους μαθητές (βλ. ΣτΕ 660, 926/2018 Ὁλομ.). Τοῦτο δέ ἐν ὄψει καί τοῦ ὅτι οἱ τελευταῖοι, ἀπολαύοντες τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία κατοχυρώνεται ὡς απαραβίαστη μέ τί διάταξη τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Συντάγματος, ἔχουν εὐθέως βάσει τῆς συνταγματικῆς αὐτῆς διατάξεως δικαίωμα πλήρους ἀπαλλαγῆς ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, χωρίς καμμία δυσμενῆ συνέπεια, ἐφ’ ὅσον οἱ γονεῖς τους, ἢ οἱ ἴδιοι ἂν εἶναι ἐνίλικοι, ὑποβάλουν δήλωση ὅτι δέν ἐπιθυμοῦν, γιά λόγους θρησκευτικῆς συνειδήσεως, νά παρακολουθήσουν τά τέκνα τους τί διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν πού ἔχει τό προεκτεθέν περιεχόμενο. Ἡ δήλωση, ἐξάλλου, αὐτή, πού θά μπορούσε νά ἔχει τό ἐξῆς περιεχόμενο: “Λόγοι θρησκευτικῆς συνείδησης δέν ἐπιτρέπουν τί συμμετοχή (μου ἢ τοῦ παιδιοῦ μου) στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν”, δέν παραβιάζει τί διάταξη τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Συντάγματος, ἐφ’ ὅσον γίνεται χάριν ἀπαλλαγῆς τῶν μαθητῶν αὐτῶν ἀπό τήν, ἐπιβαλλόμενη κατ’ ἀρχήν ἀπό τό Σύνταγμα καί τόν νόμο, ὑποχρέωση παρακολουθήσεως τοῦ μαθήματος αὐτοῦ», ὁμοίως ΣτΕ Ὁλομ. 1750/2019 σκ. 15).

Στίς παραπάνω ἀποφάσεις γιά τά Π.Σ. τοῦ 2017 σημειώθηκε μία ὁρολογική μετατόπιση ἀπό τήν «ἀξιόπιστη δήλωση» ἀπαλλαγῆς στή «δήλωση» ἀπαλλαγῆς (καθιστώντας ἀμφίβολο

άν επιτρέπεται ό έλεγχος σοβαρότητας της), επιβεβαιώνονται οί λόγοι άπαλλαγής πού διετύπωσαν οί άποφάσεις ΣτΕ 660/2018 και 926/2018 και πλέον δίνεται ένα παράδειγμα δήλωσης πού δέν θά παραβίαζε κατά τήν άποψη του ΣτΕ τό Σύνταγμα, ΕΣΔΑ και τόν Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679 (Γενικό Κανονισμό Προσωπικών Δεδομένων).

Είναί σαφές και από τίς παραπάνω άποφάσεις ότι τό ΜτΘ υπό τό επιβαλλόμενο κατά τό Σύνταγμα περιεχόμενο και προσανατολισμό του είναι υποχρεωτικό για τούς όρθόδοξους χριστιανούς μαθητές και έγκείται στην παροχή γνώσεων και τήν άνοικοδόμηση του μορφωτικού του υποβάθρου. Πρόκειται περί «έκπαίδευσης» χριστιανών όρθόδοξων και όχι περί προπαγάνδας ή κατήχησης μή χριστιανών μαθητών, ώστε να προσπλυτισθούν στην Όρθόδοξη Έκκλησία. Κυρίαρχος σκοπός του ΜτΘ κατά τό Σύνταγμα είναι ή παροχή γνώσεων για τήν ανάπτυξη θρησκευτικής συνείδησης, όρθότερα θρησκευτικής ταυτότητας σε όρθόδοξους χριστιανούς μαθητές. Στο συνταγματικό αυτό πλαίσιο του ΜτΘ δικαίωμα άπαλλαγής κατά τό άρθρο 13 παρ. 1 Συντ. έχουν όσοι δέν εντάσσονται στις θρησκευτικές κοινότητες της Ανατολικής Όρθόδοξης Έκκλησίας του Χριστού στην Ελλάδα (π.χ. έτερόθρησκοι, έτερόδοξοι, άθεοι, άγνωστικιστές). Για να τεθεί άπλουστευτικά τό ζήτημα: τό ΜτΘ όφείλει κατά τό Σύνταγμα να έχει εκπαιδευτικούς στόχους με έπίκεντρο τόν όρθόδοξο χριστιανό μαθητή, τό μάθημα είναι υποχρεωτικό για τούς μαθητές πού ανήκουν στις θρησκευτικές κοινότητες της Ανατολικής Όρθόδοξης Έκκλησίας του Χριστού, δέν άπαγορεύεται να τό παρακολουθούν και οί μή χριστιανοί όρθόδοξοι, όμως λόγος άπαλλαγής μπορεί να είναι ότι ό μαθητής δέν είναι χριστιανός όρθόδοξος.

4. Η από 31.10.2019 άπόφαση του Εύρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Άνθρώπου (ΕΔΔΑ υπόθεση «Παπαγεωργίου και λοιποί κατά Ελλάδας», προσφυγές Νο 4762/18 και 6140/18)

Οί γονείς πού άσκησαν αίτηση άκύρωσης στο ΣτΕ κατά των Π.Σ. του μαθήματος του

2017 (συναφούς συλλογιστικής με τήν αίτηση άκύρωσης της «Ένωσης Άθέων»), επί της όποίας εκδόθηκε ή άπόφαση κατάργησης της δίκης (ΣτΕ Όλομ. 1752/2019) παρ' ότι δέν είχαν εξαντλήσει τά έσωτερικά ένδικα μέσα στο ΣτΕ και δέν είχε συζητηθεί ή αίτηση άκύρωσής τους, παράλληλα προσέφυγαν κατά της Ελλάδας στο Εύρωπαϊκό Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ) προβάλλοντας τό επιχείρημα ότι επειδή τό ΣτΕ ανέβαλε τί συζήτηση της υπόθεσης, τά τέκνα τους αναγκάζονταν να παρακολουθούν ένα μάθημα πού προσέβαλε τίς θρησκευτικές-φιλοσοφικές τους άπόψεις για τήν παιδεία των τέκνων τους.

Τό ΕΔΔΑ στις 31.10.2019 εξέδωσε άπόφαση (ένα μήνα μετά τίς άκυρωτικές άποφάσεις του ΣτΕ Όλομ. 1749/2019 και 1750/2019), με τήν όποία δέν έκρινε ότι τό μάθημα έπρεπε να μετατραπεί σε θρησκευολογικό και ότι τά Προγράμματα Σπουδών παρεβίαζαν τήν Εύρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Άνθρώπου (ΕΣΔΑ), επειδή ήταν θρησκευτικώς μονοφωνικά και όχι πλουραλιστικά και ούδέτερα, όπως είχε προβληθεί από τούς αιτούντες γονείς στο ΣτΕ, αλλά άσχολήθηκε με άλλο ζήτημα, τί διαδικασία άπαλλαγής από τό μάθημα.

Παλαιότερα, σε υπόθεση κατά της Πολωνίας (άπό 15.6.2010 άπόφαση του ΕΔΔΑ υποθ. Grzelak κατά Πολωνίας, προσφυγή Νο 7710/02) τό ΕΔΔΑ είχε κρίνει ότι:

σε σχέση με τό άρθρο 9 της ΕΣΔΑ «...ή έλευθερία εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων του περιλαμβάνει επίσης μία άρνητική πτυχή, δηλαδή τό δικαίωμα των ατόμων να μίν υποχρεοούνται να άποκαλύπτουν τήν πίστη ή τίς θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και να μίν υποχρεώνονται να τηρούν μία στάση από τήν όποία μπορεί να συναχθεί εάν ή όχι έχουν τέτοιες πεποιθήσεις ... Συνεπάγεται άναγκαστικά ότι θά υπάρξει παρέμβαση στην άρνητική πτυχή αυτής της διάταξης όταν τό Κράτος επιφέρει μία κατάσταση στην όποία τά άτομα υποχρεοούνται -άμεσα ή έμμεσα- να άποκαλύψουν ότι είναι άλλόθρησκοι» (§ 87), άκόμα και εάν τό ΜτΘ είναι προαιρετικό και προσφέρεται έναλλακτικό μάθημα ή σχετική ρύθμιση για τήν ένδειξη επιλογής του ενός ή

του άλλου μαθήματος στις σχολικές εκθέσεις-έλέγχους επίδοσης «... πρέπει επίσης να σέβεται το δικαίωμα των μαθητών να μίν ξαναγκάζονται, έστω και έμμεσα, να αποκαλύπτουν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις ή την έλλειψή τους» (§ 92),

«... οί θρησκευτικές πεποιθήσεις δέν συνιστούν πληροφορίες πού μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να διακρίνουν έναν μεμονωμένο πολίτη στις σχέσεις του με τό κράτος. Δέν είναι μόνο θέμα ατομικής συνείδησης, μπορούν επίσης, όπως και άλλες πληροφορίες, να αλλάξουν κατά τί διάρκεια της ζωής ενός άτομου» (§ 93).

Στήν τελευταία από 31.10.2019 απόφαση του ΕΔΔΑ για τίν Ελλάδα (Παπαγεωργίου και λοιποί κατά Ελλάδας) κρίθηκε ότι οί προβλέψεις της υπ' αριθμ. 12773/Δ2/23.1.2015 Έγκυκλίου του Υπουργού ΥΠΑΙΘ Α. Λοβέρδου για έλεγχο σοβαρότητας της δήλωσης απαλλαγής από τόν διευθυντή της σχολικής μονάδας σε συνδυασμό με τίν απαίτηση υποβολής υπεύθυνης δήλωσης (Υ.Δ.) των γονέων σε έντυπο του Ν. 1599/1985, κατά τίν όποια τό τέκνο τους δέν είναι χριστιανό όρθόδοξο, και υπό τίν απειλή ποινικής δίωξης σε περίπτωση αναλήθειας της Υ.Δ., προσβάλλουν τίν αρνητική τους θρησκευτική έλευθερία (μή αποκάλυψης της συνείδησής τους). Ειδικότερα τό ΕΔΔΑ ανέφερε στήν απόφαση (Παπαγεωργίου και λοιποί §§ 85-86 και 88) ότι:

«85. Είναι σαφές ότι ή ανωτέρω έγκύκλιος δέν ζητά θρησκευτική αιτιολόγηση για τίν απαλλαγή. Ωστόσο, τό Δικαστήριο σημειώνει ότι οί γονείς υποχρεοούνται να καταθέσουν στον διευθυντή του σχολείου μία έγγραφη υπεύθυνη δήλωση, προσυπογραφείσα από τόν δάσκαλο, στήν όποια θα αναφέρουν ότι τό παιδί τους δέν είναι όρθόδοξος χριστιανός. Ο διευθυντής του σχολείου έχει τίν ευθύνη να έλέξει τά έγγραφα πού υποστηρίζουν τούς λόγους πού εξέθεσαν οί γονείς και να τούς επιστημάνουν τί σοβαρότητα της υπεύθυνης δήλωσης πού έχουν καταθέσει.

86. Ο έλεγχος της σοβαρότητας της υπεύθυνης δήλωσης επιβάλλει στον διευθυντή του σχολείου να διαπιστώσει εάν αυτή περιλαμβάνει ψευδείς πληροφορίες, δηλαδή εάν ή ληξιαρχική πράξη γέννησης του παιδιού πού περιλαμβάνει τό

θρήσκευμα του γονέα και πού πρέπει να υποβάλλεται στις σχολικές αρχές (βλ. παράγραφο 18-19 ανωτέρω) ανταποκρίνεται στήν υπεύθυνη δήλωση. Επιπρόσθετα, τό «θρήσκευμα» ως πεδίο καταγράφεται υποχρεωτικά στο δημοτικό, τό γυμνάσιο και τό λύκειο, όπως επίσης και στα πιστοποιητικά των σπουδών, σύμφωνα με σχετικές υπουργικές αποφάσεις (βλέπε ανωτέρω παράγραφος 19). Όπου υπάρχει ασυμφωνία, ό διευθυντής του σχολείου πρέπει να ειδοποιήσει τόν αρμόδιο εισαγγελέα ότι μπορεί να έχει υποβληθεί ψευδής υπεύθυνη δήλωση, καθώς είναι ποινικό αδίκημα σύμφωνα με τό άρθρο 22 παρ. 6 του Ν.1599/1986 και τό άρθρο 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (βλέπε παραγράφους 20-21 ανωτέρω).....

88. Μολονότι οί δύο πρώτοι προσφεύγοντες στήν προσφυγή αρ. 4762/18 και ή πρώτη προσφεύγουσα στήν προσφυγή αρ. 6140/18 δέν είχαν υποχρέωση να δηλώσουν τις θρησκευτικές πεποιθήσεις τους, ή απαίτηση να υποβάλουν υπεύθυνη δήλωση ισοδυναμούσε με επιβολή να επιδείξουν συμπεριφορά από τίν όποια θα μπορούσε να προκύψει ότι οί ίδιοι και τά παιδιά τους έχουν –ή δέν έχουν– συγκεκριμένες θρησκευτικές πεποιθήσεις (...).

Η παράμετρος στήν όποια απέδωσε ιδιαίτερη σημασία τό ΕΔΔΑ είναι ότι ό γονέας καλείται επί απειλή ποινικής δίωξης να βεβαιώσει σε έντυπο υπεύθυνης δήλωσης του νόμου 1599/1985 ότι συνειδησιακά δέν είναι χριστιανός όρθόδοξος και ότι υπόκειται σε έλεγχο από τόν διευθυντή του σχολείου βάσει του δηλωθέντος στή ληξιαρχική πράξη γέννησης θρησκευάματος.

Πάντως ή απόφαση του ΕΔΔΑ έχει υποπέσει σε υπερβολές και νομικές ανακρίβειες, προκειμένου να διευκολυνθεί στο συμπέρασμα της περί δήθεν κρατικής πίεσης και απειλής, πού μπορεί να οδηγήσει τόν γονέα σε αποφυγή άσκησης του δικαιώματος απαλλαγής. Δέχεται ότι σε περίπτωση υποβολής αίτησης απαλλαγής από τό ΜτΘ και ασυμφωνίας της αίτησης προς τό αναγραφόμενο στήν οικεία ληξιαρχική πράξη θρήσκευμα, ό διευθυντής του σχολείου «πρέπει να ειδοποιήσει τόν αρμόδιο εισαγγελέα». Παραβλέπει ή απόφαση ότι δέν απαγορεύεται κάποιος

νά έχει αλλάξει θρήσκευμα ή νά έχει πάψει νά έχει θρήσκευμα, πράγμα τό όποιο έχει δεχθεί τό ΕΔΔΑ (βλ. άνωτέρω § 93 τής άπόφασης ΕΔΔΑ Grzelak κατά Πολωνίας) και φυσικά δέν τό αποκλείει ούτε ή ελληνική νομοθεσία, ούτε οί ύπουργικές εγκύκλιοι, οί όποίες σέ κανένα σημείο τους δέν όριζαν ότι τό αναγραφόμενο στή ληξιαρχική πράξη γέννησης θρήσκευμα κωλύει τήν άργότερη μεταβολή θρησκευτικών πεποιθήσεων ούτε συστήνουν στους διευθυντές σχολικών μονάδων νά αναφέρουν στον είσαγγελέα γονείς μαθητών.

Πάντως είναι σημαντικό ότι ή άπόφαση του ΕΔΔΑ έκρινε ότι ή άπό 23.1.2015 Έγκύκλιος ΥΠΑΙΘ, πού απαιτούσε δήλωση του γονέα ή ένήλικα μαθητή ότι δέν είναι χριστιανός όρθόδοξος «δέν ζητά θρησκευτική αίτιολόγηση για τήν άπαλλαγή» (§ 85, κατωτέρω αναφέρει στην § 88 ότι: «Μολονότι οί δύο πρώτοι προσφεύγοντες ... και ή πρώτη προσφεύγουσα ... δέν είχαν ύποχρέωση νά δηλώσουν τίς θρησκευτικές πεποιθήσεις τους ...») και καταδικάζει για παράβαση επειδή «...ή άπαίτηση νά ύποβάλουν ύπεύθυνη δήλωση ίσοδυναμούσε μέ έπιβολή νά επιδείξουν συμπεριφορά άπό τήν όποία θά μπορούσε νά προκύψει ότι οί ίδιοι και τά παιδιά τους έχουν -ή δέν έχουν- συγκεκριμένες θρησκευτικές πεποιθήσεις ...» (§88).

Άν και δέν συνάγεται έναργώς, ή παραπάνω άπόφαση του ΕΔΔΑ φαίνεται νά θεωρεί ότι ή άσκηση του δικαιώματος άπαλλαγής δέν πρέπει νά ύπόκειται σέ έλεγχο αξιοπιστίας τής σχετικής άρνητικής δήλωσης (ότι ό άπαλλασσόμενος δέν άνήκει σέ συγκεκριμένη θρησκευτική κοινότητα). Η παραπάνω άπόφαση του ΕΔΔΑ θεώρησε «άπαράδεκτο βάρος» για τους γονείς τήν ύπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1985 και τον έλεγχο αξιοπιστίας της άπό τον διευθυντή, αφήνοντας άνοιχτό τό ένδεχόμενο νά μπορεί ό γονέας/ένήλικας μαθητής νά ψεύδεται νηποινεί. Πρόκειται για μία προωθημένη θέση του ΕΔΔΑ, τήν όποία δέν συμμεριζόταν μέχρι τώρα, ούτε ή μειοψηφία των άποφάσεων του ΣτΕ ούτε ή Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Ειδικότερα, ή μειοψηφία στίς άποφάσεις τής Όλομέλειας του ΣτΕ 660/2018 και

926/2018 δέν θεώρησε παράνομη τήν οικειοθελή άποκάλυψη πεποιθήσεων (ύπό τον όρο τής αναλογικότητας), προκειμένου νά άσκηθεί δικαίωμα εξαίρεσης άπό γενική ύποχρέωση (π.χ. παρακολούθησης του ύποχρεωτικού ΜτΘ, ΣτΕ 660/2018 σκ. 15 μειοψηφία: «Διάφορο δέ είναι τό ζήτημα τής οικειοθελούς προς τίς κρατικές άρχές γνωστοποίησης του θρησκευματος του άτομου, για τήν άσκηση συγκεκριμένων δικαιωμάτων πού αναγνωρίζει ή έννομη τάξη για τήν προστασία τής θρησκευτικής έλευθερίας (π.χ. ή μη έκπλήρωση των στρατιωτικών ύποχρεώσεων για λόγους άντιρρήσεων συνειδήσεως, ή άπαλλαγή άπό τί διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών και άπό συναφείς σχολικές ύποχρεώσεις, όπως ό εκκλησιασμός και ή όμαδική προσευχή, κ.λπ., σκ. 9-10)). Επίσης ή άπόφαση τής ΑΠΔΠΧ 77Α/2002 άπύθυνε στο Ύπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων σχετική σύσταση: «Σημειώνεται έδω: 1. ....2. Ότι ή διοίκηση (ό ύπεύθυνος έπεξεργασίας διευθυντής του σχολείου) δικαιούται νά έλέγχει τί σοβαρότητα των σχετικών δηλώσεων». Βεβαίως δέν είναι κατανοητό πώς μπορεί νά γίνει έλεγχος σοβαρότητας μιας δήλωσης άπαλλαγής για συνειδησιακούς λόγους όταν δέν επιτρέπεται νά ζητηθεί ούτε καν ή άφρημένη άρνητική δήλωση πεποιθήσεων του άπαλλασσόμενου π.χ. ότι δέν είναι χριστιανός όρθόδοξος (ειδάλλως ή διαδικασία εξακριβωσης μένει πρακτικά κενό γράμμα).

Έκτός των άνωτέρω, είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι ή άπόφαση του ΕΔΔΑ «Παπαγεωργίου και λοιποί κατά Έλλάδας» έκδόθηκε έξετάζοντας τό δικαίωμα άπαλλαγής άπό τό ΜτΘ ύπό τήν ισχύ των Προγραμμάτων Σπουδών πού είχαν καθορισθεί μέ τίς άποφάσεις ΥΠΑΙΘ του 2017 (Κ. Γαβρόγλου). Τά Προγράμματα αυτά Σπουδών κρίθηκαν άπό τό ΣτΕ ότι δέν άνέπτυσαν έπαρκώς τήν όρθόδοξη χριστιανική συνείδηση και δέν είχαν όμολογιακό χαρακτήρα. Άπό αυτήν τί νομολογιακή συγκυρία προκύπτει ένα αξιοποιήσιμο συμπέρασμα: ότι ή δηλωθείσα στόχευση του ΙΕΠ ώστε, μέσω πλουραλιστικών και θρησκευτικά πολυφωνικών Προγραμμάτων Σπουδών του ΜτΘ ή μέσω του θρησκευτικού «γραμματισμού» νά καταστήσει μη δικαιολογημένο

τό δικαίωμα άπαλλαγής ήταν ένας στόχος έξ αρχής συνταγματικά άποδοκιμαστέος και νομικά άνεδαφικός. Κανένας χαρακτήρας και καμμία σκοποθεσία του ΜτΘ δέν μπορούν νά άποκλείσουν τό δικαίωμα άπαλλαγής για λόγους θρησκευτικής συνείδησης κατά τά άρθρα 13 παρ. 1 Συντ., 9 ΕΣΔΑ και 2 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Στην έρώτηση άν ό γονέας / μαθητής δικαιούται άπαλλαγής άκόμα και από ένα κατά βάση γνωσιολογικό – έγκυκλοπαιδικό μάθημα και έχει δικαίωμα νά μείνει «άμόρφωτος», ή άπάντηση είναι ότι κατά τό ΕΔΔΑ δέν έχει άποκλεισθεί παντελώς αυτό τό δικαίωμα, διότι ή νομολογία του δέν διακρίνει μεταξύ μαθημάτων έπιδεκτικών και μή έπιδεκτικών άπαλλαγής (π.χ. ανάλογα άν έχουν ιδεολογική στόχευση και μή) για λόγους συνείδησης. Έπιπλέον κατά τήν άνωτέρω νομολογία εάν ένα κατ' αρχήν γνωσιολογικό μάθημα (π.χ. κοινωνικής και πολιτικής άγωγής ή έλληνικής ιστορίας) βασίζεται σε αξιακό πλαίσιο, πού κατά τό οικείο Πρόγραμμα Σπουδών όφείλει νά τό διδάξει και νά τό μεταδώσει στον μαθητή (π.χ. δημοκρατικό φρόνημα, ένθνική ταυτότητα), είναι δυνατό νά συγκρούεται με αντίθετες θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις του γονέα / ένήλικα μαθητή, ό δέ σχετικός ισχυρισμός τους άπαγορεύεται νά έλεγχθεί από τή σχολική μονάδα έξαναγκάζοντας τόν άπαλλασσόμενο νά αναλύσει τίς πεποιθήσεις του. Τό ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και από τό γεγονός ότι οί λόγοι και ή διαδικασία άπαλλαγής λόγω συνειδησιακής σύγκρουσης παρέμειναν σε ισχύ και δέν ανακλήθηκε ή ύπ' αριθμ. 12773/Δ2/23.1.2015 Έγκύκλιος ΥΠΑΙΘ τόσο πριν όσο και μετά τή θέση σε ισχύ των Υπουργικών Άποφάσεων έγκρισης των Προγραμμάτων Σπουδών του ΜτΘ έτους 2016 και 2017, πού εισήγαγαν ένα σαφώς μή όμολογιακό και θρησκευτικά πολυφωνικό ΜτΘ.

5. Η Κ.Υ.Α. ύπ' αριθμ. 61178/ΓΔ4/28.5.2021 και ή άκυρωτική άπόφαση του ΣτΕ Όλομ. 1478/2022

Υπό τήν ισχύ της από 23.1.2015 και της από 10.8.2020 Έγκυκλίου ΥΠΑΙΘ ή Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

έκρινε, κατόπιν προσφυγής των ίδιων γονέων, με δύο άποφάσεις της (28/2019 και 32/2020) ότι ή προστασία των προσωπικών δεδομένων επιβάλλει, ώστε νά αναγράφεται στή δήλωση ότι ό μαθητής κωλύεται για λόγους συνείδησης, ούτε καν «θρησκευτικής» και νά επιτρέπεται δήλωση άπαλλαγής και στους μαθητές πού είναι μέλη της Όρθόδοξης Έκκλησίας, μετατρέποντας έτσι τό μάθημα σε προαιρετικό (βλ. κατωτέρω).

Όπως σωστά είχαν κρίνει ή Αρχή (σελ. 5 γνμδ ΑΠΔΠΧ 4/2015, σ. 6 άπόφασης ΑΠΔΠΧ 94/2015) και ή άκυρωτική άπόφαση της Όλομέλειας του ΣτΕ 1362/2021, δέν επιτρέπεται ή θέσπιση κανόνων δικαίου με μή δημοσιευόμενες στήν Έφημερίδα της Κυβερνήσεως Έγκυκλίους έλλείπει της αναγκαίας κατά τό Σύνταγμα (άρθρο 43 παρ. 2) ειδικής νομοθετικής έξουσιοδότησης προς τόν άρμόδιο Υπουργό, πού θά έπρεπε νά προβλέπεται σε τυπικό νόμο. Μετά τήν άκυρωτική άπόφαση της Όλομέλειας του ΣτΕ (1362/2021 άκύρωσε ως άνυπόστατη τήν Έγκύκλιο Φ1/104795/ΓΔ4/10.8.2020 της Υφυπουργού ΥΠΑΙΘ Σ. Ζαχαράκη) άκολούθησε ή θέση εν ισχύ του άρθρου 37 του Ν. 4777/2021, πού παρέσχε νομοθετική έξουσιοδότηση για τήν έκδοση σχετικής Υπουργικής Άπόφασης. Σε έκτέλεση της νομοθετικής έξουσιοδότησης δημοσιεύθηκε ή Κ.Υ.Α. ύπ' αριθμ. 61178/ΓΔ4/28.5.2021 της Υπουργού και της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων (Β' 2286), πού τροποποίησε τό άρθρο 25 παρ. 3 της Κ.Υ.Α. ύπ' αριθμ. 79942/ΓΔ4/21.5.2019 (Β' 2005). Τό τροποποιηθέν άρθρο 25 παρ. 3 ρύθμισε τήν άπαλλαγή των μαθητών από τό ΜτΘ όρίζοντας: α) τόν κύκλο των δικαιούμενων άπαλλαγής («Μαθητές/τριες οί όποιοι/ες δέν είναι χριστιανοί όρθόδοξοι (δηλαδή άλλόθρησκοι, έτερόδοξοι άθρησκοι, άθεοι, άγνωστικιστές), δύνανται, έφ' όσον τό επιθυμοούν, νά άπαλλαγοούν από τήν ύποχρέωση παρακολούθησης του μαθήματος των Θρησκευτικών...»), β) τή διαδικασία άπαλλαγής («ύποβάλλοντας σχετική αίτηση στον/στή Διευθυντή/ντρια της σχολικής μονάδας...» «...Η ως άνω αίτηση, με βεβαιωμένο τό γνήσιο της ύπογραφής ... παραλαμβάνεται από τόν/τή Διευθυντή/ ντρια του σχολείου εντός άποκλειστικής χρονικής προθεσμίας πού

διαρκεί από την 1η Σεπτεμβρίου έως και την πέμπτη ημέρα μετά την έναρξη των μαθημάτων κάθε σχολικού έτους... Ο/Η Διευθυντής/τρια ενημερώνει για την υποβολή της σχετικής αίτησης τόν/τήν καθηγητή/τρια που διδάσκει το μάθημα των Θρησκευτικών ...» γ) τή διατύπωση της αίτησης («Λόγοι θρησκευτικής συνείδησης δέν επιτρέπουν τή συμμετοχή [μου ή του παιδιού μου] στό μάθημα των Θρησκευτικών») και δ) τή έναλλακτική απασχόληση των απαλλασσόμενων μαθητών («Ο/Η Διευθυντής/τρια της σχολικής μονάδας σε συνεργασία μέ τόν Σύλλογο των διδασκόντων/ουσών ...για τόν τρόπο που απασχολούνται υποχρεωτικά οί απαλλασσόμενοι/ες μαθητές/τριες, συντάσοντας σχετική πράξη στό Βιβλίο Πράξεων του Συλλόγου Διδασκόντων/ουσών (όπως ένδεικτικά διαφορετικό διδακτικό αντικείμενο σε άλλο τμήμα της ίδιας τάξης ή έρευνητική δημιουργική δραστηριότητα), και έχοντας τήν πλήρη ευθύνη. Σε περίπτωση που ή τάξη στην όποια φοιτούν οί απαλλασσόμενοι/ες μαθητές/τριες λειτουργεί μόνο μέ ένα τμήμα, οί μαθητές/τριες αὐτοί/ές παρακολουθούν εκπαιδευτικό πρόγραμμα που καθορίζεται από τόν Σύλλογο Διδασκόντων/ουσών»).

Η σημαντική μεταβολή της παραπάνω από 28.5.2021 Κ.Υ.Α. είναι ότι πλέον άρκούσε ή υποβολή δήλωσης για τήν άπαλλαγή του μαθητή, δέν προβλεπόταν ότι ή δήλωση υπόκειται σε έγκριση ή ότι «χορηγείται άπαλλαγή» μέ άπόφαση όποιουδήποτε όργάνου (όπως ανέφεραν κατά τό παρελθόν οί Έγκύκλιοι ΥΠΑΙΘ), ούτε ότι άκολουθείται έλεγχος άξιοπιστίας της από τόν διευθυντή της σχολικής μονάδας. Έπομένως μέ τήν παραπάνω από 28.5.2021 Κ.Υ.Α. ή αίτηση άπαλλαγής μετατράπηκε κατ' ουσίαν σε δήλωση «αὐτοαπαλλαγής» και μή παρακολούθησης του μαθήματος των Θρησκευτικών.

Μέ τό δεδομένο ότι τό ΣτΕ δέν δικαίωσε παλαιότερες διεκδικήσεις για άμιγώς θρησκευτικό μάθημα (άποφάσεις ΣτΕ 1749/2019, 1750/2019), προσέφυγαν εκ νέου στό ΣτΕ γονείς μεταβάλλοντας πλέον τόν στόχο τους, ώστε νά πετύχουν μία άπόφαση που κατ' ουσίαν θά καταργεί τήν υποχρεωτικότητα του όμολογιακού ΜτΘ και για τούς όρθοδόξους χριστιανούς

μαθητές, προκειμένου νά μίν καθίσταται κοινωνικά και νομικά όρατό ότι δέν είναι χριστιανός όρθόδοξος όποιος μαθητής άπαλλάσσεται της συμμετοχής του στό μάθημα. Συγκεκριμένα ζήτησαν τήν άκύρωση της παραπάνω υπ' αριθμ. 61178/ΓΔ4/28.5.2021 Κ.Υ.Α., καθ' ό μέρος ρύθμιζε τήν άπαλλαγή των μαθητών από τό ΜτΘ όσον άφορᾶ τις προϋποθέσεις άπαλλαγής και έπειδή προέβλεπε τήν έναλλακτική απασχόληση των απαλλασσόμενων μαθητών, αντί της διδασκαλίας ισότιμου μαθήματος συναφούς περιεχομένου μέ τό μάθημα των Θρησκευτικών.

Η Όλομέλεια του ΣτΕ έν όψει της δυσκολίας άμεσης θέσπισης ενός νέου έναλλακτικού μαθήματος από τό ΥΠΑΙΘ δέχθηκε ότι είναι συνταγματικώς άνεκτί ή έναλλακτική απασχόληση του μαθητή (άντί διδασκαλίας νέου μαθήματος) π.χ. σε διαφορετικό διδακτικό αντικείμενο σε άλλο τμήμα της ίδιας τάξης ή έρευνητική δημιουργική δραστηριότητα, ως μεταβατική ρύθμιση, μέχρι τήν όριστική ρύθμιση του θέματος έντός εύλόγου χρόνου, δηλαδή τό τέλος του σχολικού έτους 2022-2023, δοθέντος ότι ή Πολιτεία καλείται για πρώτη φορά να θεσπίσει και νά προσθέσει στό σχολικό πρόγραμμα νέο μάθημα ισότιμο και συναφούς περιεχομένου για όσους μαθητές άπαλλάσσονται.

Άφ' έτέρου, τό ΣτΕ άκύρωσε τήν προσβαλλόμενη από 28.5.2021 Κ.Υ.Α., έπειδή βάσει του άρθρου 36 παρ. 4 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Εύρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Γενικού Κανονισμού για τήν Προστασία Δεδομένων-ΓΚΠΔ) έπιβάλλεται νά έχει ζητηθεί ή παροχή γνώμης της έποπτικής αρχής (Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα) πριν από τήν έκδοση κανονιστικής πράξης κράτους-μέλους της Ε.Ε. μέ περιεχόμενο τήν έπεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ειδικής κατηγορίας κατά τό άρθρο 9 παρ. 1 του ίδιου Κανονισμού (έν προκειμένω ή Κ.Υ.Α. συνδεόταν μέ τήν άσκηση της έλευθερίας θρησκευτικής συνείδησης).

Η άπόφαση 1478/2022 της Όλομέλειας του ΣτΕ δέν εξέφερε καμμία νέα κρίση για τούς δικαιούμενους άπαλλαγής μαθητές ή για τούς λόγους ή τή διαδικασία άπαλλαγής.

6. Ο βαθμός αποκάλυψης προσωπικών δεδομένων για την άσκηση του δικαιώματος απαλλαγής

Η Έγκύκλιος υπ' αριθμ. πρωτ. Γ2/8904/29.11.1995 του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων προέβλεπε ότι, για την απαλλαγή των μαθητών από το ΜτΘ, οι γονείς θα πρέπει να καταθέσουν κοινή δήλωση στο σχολείο «από την οποία να προκύπτει ότι ο μαθητής είναι άθρησκος, ή έτερόδοξος, ή έτερόθρησκος», ενώ τότε ίσχυε ειδικά για τους μαθητές – Μάρτυρες του Ίεχωβά και η Έγκύκλιος ΥΠΑΙΘ υπ' αριθμ. Γ1/1/2.1.1990 που προέβλεπε ότι οι γονείς όφειλαν να καταθέσουν κοινή υπεύθυνη δήλωση, με την οποία θα δήλωναν ότι τόσο οι ίδιοι όσο και τα παιδιά τους ανήκουν στή συγκεκριμένη θρησκευτική κοινότητα.

Η Έγκύκλιος ΥΠΑΙΘ υπ' αριθμ. 91109/Γ2/10.7.2008 όρισε ότι απαιτείται η ύποβολή υπεύθυνης δήλωσης, στην οποία θα αναφέρεται η επιθυμία απαλλαγής χωρίς να δηλώνεται ο λόγος της συγκεκριμένης επιλογής.

Η Έγκύκλιος ΥΠΑΙΘ υπ' αριθμ. 105071/Γ2/04.8.2008 επανέλαβε ότι για όσους ζητούν απαλλαγή για λόγους συνείδησης δεν είναι αναγκαία η αιτιολόγηση της άρνησης παρακολούθησης στην υπεύθυνη δήλωση που απαιτείται να υποβληθεί.

Η Έγκύκλιος ΥΠΑΙΘ υπ' αριθμ. Φ12/977/109744/Γ1/26.8.2008 προέβλεπε συμπληρωματικά ότι δικαιούνται απαλλαγής για λόγους συνείδησης «οί μί όρθόδοξοι μαθητές δήλ. οί άλλόθρησκοι και έτερόδοξοι» κατά την Έγκύκλιο ΥΠΑΙΘ υπ' αριθμ. 105071/Γ2/04.08.2008 (ή οποία σιωπούσε περί των δικαιούχων απαλλαγής) και θα παρακολουθούν αντί του ΜτΘ διαφορετικό διδακτικό αντικείμενο σέ άλλο τμήμα της ίδιας τάξης.

Η Έγκύκλιος ΥΠΑΙΘ υπ' αριθμ. 133099/Γ2/19.9.2013 απαιτούσε την ύποβολή υπεύθυνης δήλωσης των γονέων / ενήλικα μαθητή στην οποία θα αναφέρεται ότι ο μαθητής δεν είναι χριστιανός όρθόδοξος ή επικαλείται λόγους θρησκευτικής συνείδησης, χωρίς να είναι υποχρεωτική ή αναφορά του θρησκευάματος στο οποίο ανήκει.

Η Έγκύκλιος ΥΠΑΙΘ υπ' αριθμ. 12773/Δ2/23.1.2015 απαιτούσε την ύποβολή υπεύθυνης δήλωσης των γονέων / ενήλικα μαθητή στην οποία θα αναφέρεται ότι ο μαθητής δεν είναι χριστιανός όρθόδοξος και έξ αυτού επικαλείται λόγους θρησκευτικής συνείδησης.

Μετά την Έγκύκλιο της 23.1.2015, δημοσιεύθηκε η ΚΥΑ υπ' αριθμ. 10645/ΓΔ4/23.1.2018 (Β' 120) που επανέλαβε στο άρθρο 25 παρ. 3 της προβλέψεις της από 23.1.2015 Έγκύκλιου ΥΠΑΙΘ (ύποβολή υπεύθυνης δήλωσης ότι δεν είναι χριστιανός όρθόδοξος και γι' αυτό έχει λόγους θρησκευτικής συνείδησης).

Όμοίως η ακόλουθη Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. 79942/ΓΔ4/21.5.2019 (Β' 2005) παρέπεμπε (στο άρθρο 25 παρ. 3) για τό θέμα της απαλλαγής από τό ΜτΘ στην υπ' αριθμ. 12773/Δ2/23-01-2015 Έγκύκλιο.

Η επόμενη υπ' αριθμ. Φ1/104795/ΓΔ4/10.8.2020 Έγκύκλιος της Υφυπουργού ΥΠΑΙΘ Σ. Ζαχαράκη για την απαλλαγή προέβλεπε και πάλι υπεύθυνη δήλωση του νόμου 1599/1985, όπου θα αναγράφεται ότι ο μαθητής κωλύεται γενικώς από λόγους «θρησκευτικής» συνείδησης (και όχι ρητώς ότι δεν είναι χριστιανός όρθόδοξος ή ότι είναι έτερόθρησκος ή έτερόδοξος ή άθεος) ακολουθώντας τις παρεμπίπτουσες κρίσεις της παραπάνω νομολογίας του ΣτΕ («Λόγοι θρησκευτικής συνείδησης δεν επιτρέπουν τή συμμετοχή [μου ή του παιδιού μου] στο μάθημα των Θρησκευτικών» και ότι η «απαλλαγή από τό μάθημα των Θρησκευτικών ... χορηγείται» από τή σχολική μονάδα.

Είναι σαφές ότι οί Έγκύκλιοι απαιτούσαν είτε άρχικά τή θετική και γενική δήλωση των ενδιαφερόμενων σέ ποιά κατηγορία μί όρθόδοξων χριστιανών εμπíπτουν (έτερόθρησκος, έτερόδοξος, άθεος κ.λπ.) είτε άργότερα (2008) καμμία αιτιολόγηση της δήλωσης, ενώ από την έκδοση της από 23.1.2015 Έγκυκλίου ΥΠΑΙΘ και έντεϋθεν (2020) απαιτείτο άρνητική και γενική δήλωση της μί ένταξης των άσκούντων τή γονική μέριμνα του μαθητή στην Όρθόδοξη Άνατολική Έκκλησία του Χριστού.

Άκολουθως τόσο η άκυρωθείσα Κοινή Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α.) υπ' αριθμ. 61178/

ΓΔ4/28.5.2021 (Β' 2286), ή οποία τροποποίησε τό άρθρο 25 παρ. 3 τής ανωτέρω Κ.Υ.Α. 79942/ΓΔ4/21.5.2019 (Β' 2005), όσο και τό υποβληθέν στην ΑΠΔΠΧ σχέδιο νέας Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ήδη Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. 106646/ΓΔ4/2.9.2022): α) όρίζουν τόν κύκλο δικαιούχων άπαλλαγής (έτερόθρησκοι, έτερόδοξοι, άθεοι, άγνωστικιστές) και β) θεσπίζουν τί γενική και άφηρημένα θετική έπίκληση τής συνδρομής «λόγων θρησκευτικής συνείδησης», πού δέν έπιτρέπουν τήν παρακολούθηση του ΜτΘ, χωρίς έξειδίκευση σε ποιά κατηγορία μή χριστιανών όρθοδόξων ανήκουν (έτερόθρησκοι, έτερόδοξοι, άθεοι, άγνωστικιστές), γ) δέν άπαιτούν σύνταξη υπεύθυνης δήλωσης του Ν. 1599/1985 (εί μή μόνον άπλό έγγραφο με έπικύρωση γνησιότητας υπογραφής του δηλούντος), δ) δέν προβλέπουν διαδικασία έγκρισης ή άπόρριψης τής δήλωσης, ε) δέν έπιβάλλουν έλεγχο άξιοπιστίας τής δήλωσης άπαλλαγής.

Η νέα Κοινή Υπουργική Απόφαση, τό σχέδιο τής οποίας συνάντησε τί διαφωνία τής γνωμοδότησης 2/2022 τής ΑΠΔΠΧ, ήδη έξεδόθη με αριθμ. πρωτ. 106646/ΓΔ4/2.9.2022 και αναμένεται ή κατά νόμον δημοσίευσή της στην Έφημερίδα τής Κυβερνήσεως.

7. Η γνωμοδότηση 2/2022 τής Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) και οί προηγούμενες γνωμοδοτήσεις και άποφάσεις της

Σέ συμμόρφωση προς τήν άκυρωτική άπόφαση ΣτΕ Όλομ. 1478/2022, τό ΥΠΑΙΘ κοινοποίησε τό σχέδιο τής νέας Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ήδη Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. 106646/ΓΔ4/2.9.2022) στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα ζητώντας τί γνώμη της κατά τό άρθρο 36 παρ. 4 ΓΚΠΔ επί τής προστασίας των προσωπικών δεδομένων γονέων και άπ-αλλασσόμενων μαθητών από τήν άποψη του ΓΚΠΔ και του Ν. 4624/2019. Η ΑΠΔΠΧ διαφώνησε με τό σχέδιο τής Υπουργικής Απόφασης.

Προκαταβολικώς παρατηρείται ότι αντί ή ΑΠΔΠΧ νά έκφέρει γνώμη για τήν έπάρθεια προστασίας των προσωπικών δεδομένων των άπασσόμενων μαθητών και των

γονέων, σεβόμενη τά όρια των νομοθετημένων άρμοδιοτήτων της, κατ' ουσίαν έξέφερε γνώμη για άλλο νομικό ζήτημα (ποιοί πρέπει να δικαιούνται άπαλλαγής και για ποιους λόγους), για τό όποιο δέν έχει καθ' ύλην άρμοδιότητα, με τί δικαιολογία ότι συναρτάται αναγκαίως με τήν πληρότητα προστασίας των προσωπικών δεδομένων των άπασσόμενων μαθητών. Ειδικότερα, διαφώνησε με τό άρθρο 25 παρ. 2 του σχεδίου τής Υ.Α. και κατά τό μέρος του, πού καθορίζει ποιοί δύνανται και για ποιους λόγους δύνανται να άπαλλαγούν από τήν υποχρέωση παρακολούθησης του μαθήματος των Θρησκευτικών. Έκρινε ότι δέν πρέπει να περιορίζεται τό προσωπικό πεδίο ισχύος του δικαιώματος άπαλλαγής στους μαθητές πού δέν είναι χριστιανοί όρθόδοξοι (δηλαδή στους άλλοθρήσκους, έτεροδόξους, άθεούς, άγνωστικιστές), ούτε να έξαντλούνται οί λόγοι άπαλλαγής στην αντίθετη θρησκευτική συνείδηση γονέων/ένήλικα μαθητή. Για τά ζητήματα αυτά ή ΑΠΔΠΧ δέν έχει καμία καθ' ύλην άρμοδιότητα, καθώς δυνάμει του άρθρου 37 του Ν. 4777/2021 ανήκουν στην κανονιστική άρμοδιότητα του ΥΠΑΙΘ, ώστε να τά έξειδικεύσει με Υπουργική Απόφαση. Περαιτέρω και ή άπόφαση 1478/2022 τής Όλομέλειας του ΣτΕ άποφάσισε ότι ήταν έπιβεβλημένη ή γνωμοδότηση τής ΑΠΔΠΧ ως προς τό ζήτημα τής νομιμότητας έπεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων ειδικής κατηγορίας (9 παρ. 1 ΓΚΠΔ) και όχι για τό πεδίο ισχύος του δικαιώματος άπαλλαγής ή τους νομίμους λόγους άπαλλαγής.

Παρακάτω εκτίθενται οί βασικές κρίσεις τής γνωμοδότησης 2/2022 τής ΑΠΔΠΧ και υπενθυμίζονται οί κρίσεις πρότερων γνωμοδοτήσεων τής Αρχής (έν όψει προηγούμενων Έγκυκλίων ΥΠΑΙΘ π.χ. υπ' αριθμ.133099/Γ2/19.09.13 και 12773/Δ2/23.1.2015):

1. Η γνωμοδότηση ΑΠΔΠΧ 2/2022 εισηγείται ότι κακώς τό σχέδιο Υ.Α. περιορίζει τους λόγους άπαλλαγής στους λόγους «θρησκευτικής συνείδησης», διότι «δέν καλύπτει πλήρως όλο τό εύρος των συνειδησιακών πεποιθήσεων πού προστατεύονται από τήν ΕΣΔΑ και τό έλληνικό

Σύνταγμα, καί στίς όποίες περιλαμβάνονται «καί [οί] γενικότερες κοσμοθεωρητικές αντίληψεις, τίς όποίες, πέραν τών άμιγώς θρησκευτικών, οί γονείς ένδεχομένως ακολουθοῦν, καί, βάσει τών όποίων, επιθυμοῦν νά διαπαιδαγωγήσουν τά παιδιά τους» (ΑΠΔΠΧ, 77Α/2002)» (σελ. 7-8).

Πρῶτον, ἡ παρατήρηση εἶναι ἐσφαλμένη, ἐπειδή στή γενική διατύπωση «λόγοι θρησκευτικῆς συνείδησης» περιλαμβάνονται ὄχι μόνο οἱ θετικές πεποιθήσεις ἀπέναντι σέ ὀρισμένο θρησκευτικό δόγμα (οἱ κατά θετικό περιεχόμενο θρησκευτικές πεποιθήσεις τών «θρησκευόμενων»), ἀλλά καί ὅλες οἱ φιλοσοφικές πεποιθήσεις ἀπέναντι στή θρησκεία καί τή μεταφυσική γενικότερα (οἱ περί θρησκείας φιλοσοφικές τοποθετήσεις τών «μή θρησκευόμενων», πού μποροῦν νά ἀποκλείουν ὁποιαδήποτε ἔνταξη σέ θρησκευτική κοινότητα π.χ. ἀγνωστικισμός, ἀθεϊσμός, ἀγνωστικός ἀθεϊσμός, ντεϊσμός, κ.λπ.). Οἱ παραπάνω ὁμως φιλοσοφικές πεποιθήσεις καθορίζουν τή στάση ἀπέναντι σέ συγκεκριμένο θρήσκευμα ἢ στά θρησκευτά γενικότερα, ἄρα ἀποτελοῦν θρησκευτικά κατηγορήματα καί ἐπέχουν θέση θρησκευτικῆς πεποιθήσεως, ἀκριβέστερα πεποιθήσεως περί θρησκείας.

Ἡ ἴδια ἡ ΑΠΔΠΧ εἶχε καταλήξει σέ ἀντίθετη (μέ τήν 2/2022 γνωμοδότηση) κρίση μέ προηγούμενες γνωμοδοτήσεις καί ἀποφάσεις (4/2015 καί 94/2015), ἔχοντας τή γνώμη ὅτι, ἀντί τῆς δήλωσε ὅτι ὁ μαθητής δέν εἶναι χριστιανός ὀρθόδοξος καί ὅτι γι' αὐτό ἐπικαλεῖται λόγους θρησκευτικῆς συνείδησε, ὀρθότερη εἶναι ἡ δήλωση ὅτι λόγοι θρησκευτικῆς συνείδησε ἐμποδίζουν τήν παρακολούθηση, διευκρινίζοντας ὅτι στούς λόγους αὐτούς περιλαμβάνονται οἱ φιλοσοφικές-κοσμοθεωρητικές πεποιθήσεις καί παράλληλα ξεκαθαρίζοντας ὅτι οἱ φιλοσοφικές αὐτές ἀντιλήψεις πρέπει ὀπωσδήποτε νά καθορίζουν τή στάση τοῦ ἀπαλλασσόμενου ἀπέναντι στό θρησκευτικό φαινόμενο, δηλαδή νά εἶναι συναφείς πρὸς τό μάθημα:

«... Οἱ θρησκευτικές δέ ἀντιλήψεις τοῦ ἐνίλικου μαθητῆ ἢ τών γονέων τοῦ ἐνίλικου μαθητῆ χωρίς νά ἀναφέρονται εἰδικῶς πρέπει νά ἐπιβάλλουν –προφανῶς λόγω τοῦ περιεχομένου τους– τή μί συμμετοχή τοῦ μαθητῆ στό μάθημα

τῶν Θρησκευτικῶν, λόγω τοῦ περιεχομένου του, τό ὁποῖο περιέχει τή θρησκευτική διδασκαλία κατά τό ὀρθόδοξο δόγμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας· συνεπῶς δέν ἀρκεῖ ἀπλῆ δήλωση ἀνεξάρτητη ἀπό τίς θρησκευτικές πεποιθήσεις τών γονέων γιά τήν ἀπαλλαγῆ ἀπό τό ὑποχρεωτικό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Τοῦτο γιατί τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι ὑποχρεωτικό καί διδάσκεται στήν Α' Λυκείου ἐπί δύο ὥρες ἑβδομαδιαίως (ἄρθρο 2 παρ. 1 στοίχ. στ' τοῦ Ν. 4186/2013), ἡ δέ ἀπαλλαγῆ του κατά τόν ἀνωτέρω τρόπο εὐρίσκει ἔρεισμα στίς διατάξεις τῶν ἄρθρων 2, 3, 4, 5, 9Α καί 13 τοῦ Συντάγματος σέ συνδυασμό μέ τό ἄρθρο 9 τῆς ΕΣΔΑ καί τό ἄρθρο 2 τοῦ Πρώτου Πρωτοκόλλου τῆς ΕΣΔΑ.

Ὅμοια λύση πρέπει νά δοθεῖ καί ὅταν οἱ ἀποκρυσταλλωμένες φιλοσοφικές ἀντιλήψεις τοῦ ἐνίλικου μαθητῆ ἢ τών γονέων τοῦ ἐνίλικου μαθητῆ, ἐπέχουσες θέση θρησκευτικῶν πεποιθήσεως ἐπιβάλλουν, λόγω τοῦ περιεχομένου τους, τή μί συμμετοχή τοῦ μαθητῆ στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. ....

Σημειωτέον ὅτι τήν 23.1.2015 ἐξεδόθη ἡ ὑπ' ἀριθμ. 12773/Δ2 ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ ἀπαλλαγῆ ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν χορηγεῖται ὕστερα ἀπό ὑπεύθυνη δήλωση τοῦ ἴδιου τοῦ μαθητῆ (ἂν εἶναι ἐνίλικος) ἢ καί τῶν δύο γονέων του (ἂν εἶναι ἐνίλικος), στήν ὁποία θά ἀναφέρεται ὅτι ὁ μαθητής δέν εἶναι χριστιανός ὀρθόδοξος καί ἐξ αὐτοῦ ἐπικαλεῖται λόγους θρησκευτικῆς συνείδησε. Πλὴν ὁμως ἡ ἐγκύκλιος αὐτή πρέπει νά ἐρμηνευθεῖ ὑπό τήν ἀνωτέρω δοθεῖσα ἔννοια γιά νά εἶναι σύμφωνη μέ τίς ἀνωτέρω συνταγματικές διατάξεις σχετικά μέ τό θέμα τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, ἐφ' ὅσον ὡς ἐγκύκλιος ἀναφέρεται στό συνήθως συμβαῖνον...» (σελ. 4-5 γνμδ ΑΠΔΠΧ 4/2015, ὁμοίως ἀπόφαση ΑΠΔΠΧ 94/2015)

Ἡ ἀπόφαση τῆς ΑΠΔΠΧ 77Α/2002 εἶχε κρίνει ὅτι παραβιάζεται ἡ ἀρχή τῆς ἀναγκαιότητας κατά τή συλλογή εὐαίσθητων προσωπικῶν δεδομένων τῶν γονέων / μαθητῶν, ὅταν ζητεῖται ἡ συγκεκριμένη ἀποκάλυψη τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεών τους, προκειμένου νά χορηγηθεῖ ἡ

ἀπαλλαγή από μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν («Τό αὐτό συμβαίνει καί μέ τήν ὑποχρεωτική δίλωση τοῦ θρησκευάτος πού προβλέπεται ὡς ἀναγκαία προϋπόθεση γιά τήν ἀπαλλαγή μαθητῆ ἀπό τά θρησκευτικά» σελ. 4 §b). Ὡστόσο, ὅπως καί ἡ ἀκυρωθεῖσα ἀπό τό ΣτΕ ἀπό 28.5.2021 Κ.Υ.Α., τό νέο σχέδιο Κ.Υ.Α. (ἤδη ἐξεδόθη μέ ἀριθμ. πρωτ. 106646/ΓΔ4/2.9.2022) δέν ἀπαιτοῦν οὔτε κἀν τή γενική καί ἀρνητική δίλωση ὅτι οἱ γονεῖς / ἐνῆλικας μαθητῆς δέν εἶναι μέλη τῆς Ὁρθόδοξης Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Δεύτερον, στό παραπάνω ἐπιχείρημα ὑπάρχει ἓνα λογικό ἄλλα: οἱ «θρησκευτικές πεποιθήσεις» ἀποτελοῦν, ὡς ἔννοια εἶδους, ὑποσύνολο τῶν «κοσμοθεωρητικῶν ἀντιλήψεων» τῶν γονέων καί ἐντάσσονται σέ αὐτές. Δέν ἀποτελοῦν μία συμπληρωματική κατηγορία ἀντιλήψεων τῶν γονέων, πέραν καί ἐκτός τῶν κοσμοθεωρητικῶν. Ἀνακύπτει εὐλόγα τό ἐρώτημα ἐάν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχουν κοσμοθεωρητικές ἀντιλήψεις τῶν γονέων, πού αἰτιολογοῦν τήν ἐπιθυμία τους νά μὴν διδαχθεῖ τό τέκνο τους ἓνα μάθημα, πού κατά τό Σύνταγμα (ἄρθρο 16 παρ. 2) «ἔχει σκοπό ... τήν ἀνάπτυξη τῆς ... θρησκευτικῆς συνείδησης...» καί κατά τόν νόμο (1566/1985, ἄρθρο 1) «...ὑποβληθεῖ τούς μαθητές: α) ... νά διακατέχονται ἀπό πίστη πρὸς ... τά γνήσια στοιχεῖα τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς παράδοσης», ἀλλά ταυτόχρονα αὐτές οἱ «κοσμοθεωρητικές ἀντιλήψεις» νά μὴν ἀνῆκουν εἰδολογικά στήν κατηγορία τῶν «θρησκευτικῶν πεποιθήσεων», πού περικλείουν ἓνα σύνολο διαφορετικῶν, ἀρνητικῶν τοποθετήσεων θρησκευτικῆς τάξης, ὅπως τή θρησκευτική ἀδιαφορία, τόν ἀγνωστικισμό, τήν ἀθεΐα κ.λπ.

Τρίτον, ὁ ὅρος «θρησκευτικές» ἢ «φιλοσοφικές πεποιθήσεις» στό ἄρθρο 2 τοῦ Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου τῆς ΕΣΔΑ δέν συνδέεται ἀποκλειστικά μέ τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν καί δύναται νά ἀφορᾷ καί ἄλλα μαθήματα ἢ σχολικές δραστηριότητες. Ὑπό τήν ἔννοια αὐτή δέν ἀρκοῦν ἄλλες μὴ θρησκευτικοῦ περιεχομένου, ἀσυναφεῖς μέ τό ΜτΘ «κοσμοθεωρητικές ἀντιλήψεις» τῶν γονέων γιά τήν ἀπαλλαγή ἀπό τό συγκεκριμένο μάθημα, ὅπως π.χ. οἱ κοσμοθεωρητικές πεποιθήσεις

ἐκπαιδευτικοῦ ἢ μορφωτικοῦ προσανατολισμοῦ τῶν γονέων (γιά τήν ἴδια τήν ἐκπαιδευτική ἀναγκαιότητα τοῦ μαθήματος στό ὠρολόγιο πρόγραμμα) ἢ κοσμοθεωρητικές πεποιθήσεις πολιτικοῦ περιεχομένου τῶν γονέων (π.χ. γιά τή συμβολή ἢ ὄχι τοῦ μαθήματος στή διαμόρφωση πολιτῶν μέ αἴσθημα εὐθύνης γιά τά κοινά ἢ ἀλληλεγγύης στόν πλησίον). Ὑπενθυμίζεται ὅτι τό ΕΔΔΑ ἔχει τονίσει ὅτι «... τό δεύτερο ἐδάφιο τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ 1ου Πρόσθ. Πρωτοκόλλου δέν ἐμποδίζει τά κράτη μέλη νά μεταδίδουν μέσῳ τῆς διδασκαλίας ἢ τῆς ἐκπαίδευσης πληροφορίες ἢ γνώσεις, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, θρησκευτικῆς ἢ φιλοσοφικῆς προέλευσης» καί ὅτι κατ' ἐπίκληση ἀπλῶς τῶν θρησκευτικῶν ἢ φιλοσοφικῶν πεποιθήσεων: «Δέν ἐπιτρέπεται οὔτε καί στους γονεῖς νά ἀντιταχθοῦν στήν ἔνταξη μιᾶς τέτοιας διδασκαλίας ἢ ἐκπαίδευσης στό σχολικό πρόγραμμα, εἰδᾶλλως τό σύνολο τῆς θεσμοθετημένης διδασκαλίας θά διέτρεχε τόν κίνδυνο νά ἀποδειχθεῖ ἀνεφάρμοστο» (ἀπόφαση ΕΔΔΑ τῆς 7ης.12.1976 ὑποθ. Kjeldsen, Busk Madsen & Pedersen κατά Δανίας, προσφυγές Νο 5095/71, 5920/72, 5926/72, § 53).

2. Ἡ γνωμοδότηση 2/2022 τῆς ΑΠΔΠΧ ἔκρινε ὅτι τό ΜτΘ «... σύμφωνα μέ τή νομολογία τοῦ ΣτΕ, ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν στά σχολεῖα ἀφορᾷ ἀποκλειστικά τούς ὀρθόδοξους μαθητές καί μαθήτριες καί ὀφείλει νά ἔχει ὁμολογιακό, ἀλλά καί κατηχητικό χαρακτήρα (ἦτοι, «διά τῆς διδασκαλίας τῶν δογμάτων, ἠθικῶν ἀξιῶν καί παραδόσεων τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ» νά συμβάλλει στήν «ἐμπέδωση καί ἐνίσχυση τῆς συγκεκριμένης αὐτῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν μαθητῶν»: ΣτΕ Ὁλ. 660/2018, σκ. 14)» (σελ. 8).

Στό σημεῖο αὐτό ἡ γνωμοδότηση παραποιεῖ τίς κρίσεις τῆς πλειοψηφίας στίς ἀποφάσεις ΣτΕ 660/2018, 926/2018, 1749/2019, 1750/2019, πού ἔκαναν λόγο γιά παροχή θρησκευτικῆς μόρφωσης πρὸς συνειδητοποίηση τῶν ἀξιῶν καί τῆς σημασίας τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδοξίας, καί ἀποδίδει σέ αὐτές τήν ἰδεολογική πατρότητα ἑνός παιδαγωγικά, ἀλλά καί νομικά ἀδόκιμου σκοποῦ

του ΜτΘ. Έμφανίζει τό σχολικό μάθημα ως κρατικό μηχανισμό θρησκευτικής προπαγάνδας με στόχο τήν παραγωγή πιστών και τούς θεολόγους εκπαιδευτικούς (δημοσίους υπαλλήλους του ΥΠΑΙΘ) ως μισσιονάριους και κατηχητές, που μισθοδοτούνται από τό Έλληνικό Δημόσιο για νά λειτουργούν κατ' έντολήν τής Όρθόδοξης Έκκλησίας διενεργώντας προσηλυτισμό, ώστε νά καταπείσουν τούς μαθητές νά εΐναι μέλη Της. Άναγωγικά ό χαρακτηρισμός του μαθήματος από τήν ΑΠΔΠΧ ως κατηχητικού, άμφισβητεί τή θρησκευτική ουδετερότητα του Κράτους και τήν ισότιμη μεταχείριση των πολιτών άσχετως θρησκείας, διότι παρουσιάζει τό ΜτΘ ως μία προνομακική κρατική παροχή προς όφελος συγκεκριμένης θρησκευτικής κοινότητας.

Σέ κανένα σημείο τους οί άποφάσεις του ΣτΕ δέν διέγνωσαν τέτοιους σκοπούς του ΜτΘ έρμηνεύοντας τό άρθρο 16 παρ. 2 Συντ., και ή γνωμοδότηση 2/2022 τής ΑΠΔΠΧ μετέρχεται τής άνωτέρω παρερμηνείας των άποφάσεων του ΣτΕ διευκολύνοντας τό συμπέρασμά της ότι, άφοϋ πρόκειται για κρατικό έξαναγκασμό προς διαμόρφωση όρισμένου φρονήματος –οιονεί «πλύσης έγκεφάλου»– δικαιολογείται και ή άπαλλαγή των όρθόδοξων χριστιανών μαθητών, που έχουν δικαίωμα νά αντιδράσουν. Όπως σημειώθηκε παραπάνω οί έπίμαχες άποφάσεις τής Όλομέλειας του ΣτΕ νομολόγησαν ότι τό μάθημα έχει όμολογιακό περιεχόμενο, αναφέρθηκαν δηλαδή στό περιεχόμενό του, χωρίς έπ' ουδενί νά κρίνουν ότι όφείλει νά έχει σκοπό τήν κατήχηση, δηλαδή νά έμπούσει όρθόδοξο χριστιανικό φρόνημα και εϋσέβεια σέ μή πιστούς μαθητές. Η ανάπτυξη τής θρησκευτικής συνείδησης με τήν έννοια τής οικοδόμησης μιās αντίληψης θρησκευτικής ταυτότητας και διαφορετικότητας του μαθητή άπέναντι στις άλλες θρησκευτικές παραδόσεις στή βάση τής θρησκευτικής γνώσης-μόρφωσης, δέν προϋποθέτει πίστη, εϋλάβεια ή προσήλωση, που εΐναι οί στόχοι τής κατήχησης. Άντίστοιχα, κανένα μέχρι σήμερα σχολικό Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών δέν προέβλεψε ή δέν ύπονόησε ότι ή σχολική επίδοση του μαθητή στό μάθημα αυτό έξαρτάται ή αξιολογείται βάσει τής

θρησκευτικής πίστης, εϋλάβειας ή δογματικής προσήλωσης που έπιδεικνύει ό μαθητής, άντί των θρησκευτικών γνώσεων, που άποκτά.

Η γνωμοδότηση 2/2022 τής ΑΠΔΠΧ επίσης καταλήγει ότι πρέπει νά γίνεται αναφορά στή δΐλωση άπαλλαγής γενικώς και άορίστως σέ «λόγους συνείδησης» του γονέα / ένήλικα μαθητή, ώστε νά εΐναι δικαιούχοι άπαλλαγής και οί χριστιανοί όρθόδοξοι μαθητές, που δέν προβάλλουν λόγους θρησκευτικής συνείδησης, διότι κατά τήν άποψη της μπορεί:

«νά ύπάρχουν όρθόδοξοι χριστιανοί, γονείς ή μαθητές που νά μίν συμφωνούν με τό συγκεκριμένο αυτό περιεχόμενο τής θρησκευτικής εκπαίδευσης, αλλά νά έπιθυμούν τή διδασκαλία ένός μαθήματος που θά έχει ως άντικείμενο τή μελέτη του θρησκευτικού φαινομένου, τή γνώση τής ιστορίας των θρησκειών, που θά καλλιεργεί τήν έλεύθερη κριτική σκέψη, τόν πλουραλισμό, κ.λπ. (βλ. Α. Παπαδόπουλου, «Οί σχέσεις Έκκλησίας-Πολιτείας 200 χρόνια από τήν επανάσταση του 1821», στό: *Τό Σύνταγμα έν εξέλιξη. Τιμητικός Τόμος για τόν Άντώνη Μανιτάκη*, 2019, σ. 658 έπ.), χωρίς αυτό βεβαίως νά άποκλείει τή μεγαλύτερη έμφαση στην παρουσίαση τής διδασκαλίας, τής ιστορίας και των μυστηρίων του όρθόδοξου χριστιανικού δόγματος που πρεσβεύει ή πλειοψηφία του πληθυσμού τής Ελλάδας και άποτυπώνονται σέ διάφορες εκφάνσεις τής κοινωνικής συμβίωσης, άκόμα και στον καθορισμό των έπίσημων άργιών του έλληνικού Κράτους.

Άπό τήν άποψη των σχέσεων Κράτους-Πολίτη, ή έλεύθερη αυτή σχέση μεταξύ τής προσωπικής θρησκευτικής πεποίθησης και τής άτομικής συνείδησης, εΐναι άξια συνταγματικής προστασίας, ως εκδήλωση του αυτοκαθορισμού τής συνείδησης, και θά πρέπει νά μπορεί νά βρει δυνατότητα έκφρασης στό πλαίσιο τής ρύθμισης του δικαιώματος τής άπαλλαγής.

Γιά τούς λόγους αυτούς ή Αρχή έχει τή γνώμη, τήν όποία διατύπωσε και στις ύπ' άρ. 32/2020 και 28/2019 άποφάσεις της, ότι ή σύμφωνη με τό ισχύον έλληνικό Σύνταγμα και τήν ΕΣΔΑ, μορφή άσκησης του δικαιώματος άπαλλαγής από τό

μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, εἶναι μία δῆλωσις τῶν ἐνδιαφερομένων γονέων ἢ μαθητῶν, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν χριστιανῶν ὀρθόδοξων πού τυχόν τό ἐπιθυμοῦν, στήν ὁποία θά ἀναφέρεται ἀπλῶς ὅτι «Λόγοι συνείδησης δέν ἐπιτρέπουν τί συμμετοχή (μου ἢ τοῦ παιδιοῦ μου) στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν» (σελ. 8-9).

Τό παραπάνω ἀπόσπασμα ἀναπαράγει τίς ὁμοιες κρίσεις τῶν ἀποφάσεων 28/2019 καί 32/2020 τῆς ΑΠΔΠΧ ἐπί τῶν τότε ἰσχυουσῶν Ἐγκυκλίων ΥΠΑΙΘ γιά τήν ἀπαλλαγὴ ἀπό τό ΜτΘ πού ἔκριναν: «Σύμφωνα μέ ὅσα ἀναφέρονται ἀνωτέρω, ὅσον ἀφορᾷ εἰδικότερα τό περιεχόμενο τῆς δῆλωσης, θά πρέπει νά γίνει δεκτό ὅτι ὡς λόγοι πού θεμελιώνουν τό δικαίωμα ἀπαλλαγῆς δέν νοοῦνται μόνον οἱ πεποιοθήσεις θρησκευτικῆς συνείδησης, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν πεποιοθήσεων τῶν ὀρθόδοξων χριστιανῶν πού διαφωνοῦν μέ τόν συγκεκριμένο τρόπο διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ἀλλά καί οἱ πεποιοθήσεις μί θρησκευτικοῦ χαρακτῆρα (βλ. καί τήν ἀπόφαση 28/2019 τῆς Ἀρχῆς)» (σελ. 10 γνωμοδότησης ΑΠΔΠΧ 32/2022).

Στό σημείο αὐτό, κρίνοντας ἡ ΑΠΔΠΧ ὅτι καί ὁ χριστιανός ὀρθόδοξος γονέας / ἐνήλικας μαθητής ἔχει δικαίωμα δῆλωσης ἀπαλλαγῆς, ὄχι ἐπειδή τό ΜτΘ συγκροτεῖται μέ τί θρησκευτική του συνείδηση, ἀλλά διότι ἔχει διαφορετική ἄποψη (π.χ. παιδαγωγική ἢ ἐν γένει ἐπιστημονική) γιά τό ἐνδεδειγμένο περιεχόμενο τοῦ μαθήματος συγκροτεῖται μέ πάγια νομολογία τοῦ ΕΔΔΑ, πού ἔχει ἐπανειλημμένα κρίνει ὅτι κατά τό ἄρθρο 2 τοῦ Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου τῆς ΕΣΔΑ ἡ ὑποχρέωση τοῦ Κράτους περιορίζεται στόν σεβασμό τῶν θρησκευτικῶν καί φιλοσοφικῶν πεποιοθήσεων τῶν γονέων γιά τήν ἐκπαίδευση τῶν τέκνων τους, ἀλλά ὄχι πεποιοθήσεων ἄλλου εἴδους π.χ. παιδαγωγικοῦ ἢ μορφωτικοῦ ἢ γενικότερα ἐπιστημονικοῦ χαρακτῆρα σέ σχέση μέ τήν ἐνδεδειγμένη ἐκπαίδευση τῶν τέκνων τους.

Μέ τό παραπάνω συμπέρασμα ἡ Ἀρχή καταργεῖ τήν ἀνάγκη συνάφειας μεταξύ ἀφ' ἑνός τοῦ μαθήματος, ἀπό τό ὁποῖο ζητεῖται ἡ ἀπαλλαγὴ καί ἀφ' ἑτέρου τῶν πεποιοθήσεων τοῦ δηλοῦντος

γονέα / ἐνήλικα μαθητή, πού προσβάλλονται ἀπό τί διδασκαλία του. Ἡ τελολογικά εὐλογη ἐρμηνεία εἶναι ὅτι καί οἱ φιλοσοφικές πεποιοθήσεις τῶν ἀπαλλασσόμενων πρέπει νά σχετίζονται μέ τί στάση τους ἀπέναντι στή θρησκεία ἐν γένει, εἰδᾶλλως δέν δικαιολογεῖται ἀπαλλαγὴ γενικῶς λόγω φιλοσοφικῶν ἢ κοσμοθεωρητικῶν ἀντιλήψεων «μὴ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρα» π.χ. ἐπειδή «...διαφωνοῦν μέ τόν συγκεκριμένο τρόπο διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν» (βλ. ἀνωτέρω ἀπόσπασμα τῆς γνμδ ΑΠΔΠΧ 2/2022). Ἡ ΑΠΔΠΧ παραβλέπει ὅτι ὅπως σταθερᾶ ἔχει κρίνει τό ΕΔΔΑ καί ἐπανελάβε πρόσφατα καί ἡ ἐπίμαχη ἀπόφαση ΕΔΔΑ «Παπαγεωργίου καί λοιποὶ κατά Ἑλλάδας»:

«Ἡ λέξη “σεβεται” στό ἄρθρο 2 τοῦ Πρωτοκόλλου Νο 1 σημαίνει περισσότερο ἀπό “ἀναγνωρίζει” ἢ “λαμβάνει ὑπ’ ὄψιν”. ... Παρ’ ὄλ’ αὐτά, οἱ προϋποθέσεις τοῦ ὄρου τοῦ “σεβασμοῦ” ὀρίζουν ὅτι τά Κράτη ἀπολαμβάνουν ἓνα εὐρὺ πεδίο ἐκτίμησης ... . Στό πλαίσιο τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Πρωτοκόλλου Νο 1, ὁ ὄρος σημαίνει συγκεκριμένα ὅτι αὐτὴ ἡ διάταξη δέν μπορεῖ νά ἐρμηνευθεῖ ἔτσι ὥστε οἱ γονεῖς νά ἀπαιτοῦν ἀπό τό Κράτος νά παρέχει ἓναν συγκεκριμένο τρόπο διδασκαλίας (βλ. Lautsi καί ἄλλοι, ὁ.π., § 61, καί Bulski κατά Πολωνίας (διατ.), ἀρ. 46254/99 καί 31888/02, 30 Νοεμβρίου 2004)» (§ 76).

Εἶναι σεβαστὴ κατὰ τό ἄρθρο 2 Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου τῆς ΕΣΔΑ ἡ δῆλωσις ἀπαλλαγῆς, ἐπειδή τό μάθημα προσβάλλει τίς συναφεῖς μέ αὐτό πεποιοθήσεις τοῦ γονέα / ἐνήλικα μαθητή, ἀλλά ὄχι ἐπειδή δέν ἀκολουθεῖ τόν τρόπο ἢ ὕλη διδασκαλίας, πού θά ἐπιθυμοῦσε ὁ γονέας / ἐνήλικας μαθητής. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν ὀπτική χριστιανός ὀρθόδοξος πού ἔχει ἀπέναντι στά προγράμματα σπουδῶν τοῦ ΜτΘ ἀποκλίνουσες ἀπόψεις (π.χ. φιλοσοφικές ἢ ἐπιστημονικές ἢ πολιτικές) γιά τόν καλύτερο τρόπο μετάδοσης θρησκευτικῶν γνώσεων, γιά τόν ὀρθό ἢ σκόπιμο τρόπο διδασκαλίας ἢ τὴν ἐπιλεκτέα διδασκόμενη ὕλη τοῦ μαθήματος, δέν ἔχει δικαίωμα ἀπαλλαγῆς. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ὁ γονέας / μαθητής δέν στηρίζει τὴν ἀξίωση ἀπαλλαγῆς στή σύγκρουση τοῦ μαθήματος μέ τίς δικές του θρησκευτικές πεποιοθήσεις, πού

είναι αντίθετες με την Ανατολική Ὁρθοδοξία ἢ μέ τις αντίθετες φιλοσοφικές του πεποιθήσεις γιά τή θρησκεία γενικότερα, καί ἡ ἐπιδιωκόμενη ἀπαλλαγή δέν βασίζεται στό ἄρθρο 2 τοῦ Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου τῆς ΕΣΔΑ ἢ τό ἄρθρο 9 τῆς ΕΣΔΑ ἢ τό ἄρθρο 13 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος.

Στή γνωμοδότηση 4/2015 καί στήν ἀπόφαση 94/2015 ἡ ΑΠΔΠΧ ἀκολούθησε ἀντίθετη ἀποψη καί δέν ἔκρινε (ἄν καί ἐν πάσῃ περιπτώσει δέν ἦταν αὐτή ἡ ἀρμοδιότητά της) ὅτι δικαιούνται ἀπαλλαγῶν οἱ χριστιανοί ὀρθόδοξοι μαθητές ἐξ αἰτίας πεποιθήσεών τους, πού δέν ἔχουν θρησκευτικό ὑπόβαθρο:

«Οἱ θρησκευτικές δέ ἀντιλήψεις τοῦ ἐνήλικου μαθητῆ ἢ τῶν γονέων τοῦ ἀνήλικου μαθητῆ χωρίς νά ἀναφέρονται εἰδικῶς πρέπει νά ἐπιβάλλουν –προφανῶς λόγω τοῦ περιεχομένου τους– τί μί συμμετοχή τοῦ μαθητῆ στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, λόγω τοῦ περιεχομένου του, τό ὁποῖο περιέχει τή θρησκευτική διδασκαλία κατά τό ὀρθόδοξο δόγμα τῆς Ανατολικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, συνεπῶς δέν ἀρκεῖ ἀπλῆ δήλωση ἀνεξάρτητη ἀπό τις θρησκευτικές πεποιθήσεις τῶν γονέων γιά τήν ἀπαλλαγή ἀπό τό ὑποχρεωτικό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Τοῦτο γιατί τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι ὑποχρεωτικό καί διδάσκεται στήν Α΄ Λυκείου ἐπί δύο ὄρες ἐβδομαδιαίως (ἄρθρο 2 παρ. 1 στοίχ. σ΄ τοῦ Ν. 4186/2013), ἡ δέ ἀπαλλαγή του κατά τόν ἀνωτέρω τρόπο εὐρίσκει ἔρεισμα στίς διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 2, 3, 4, 5, 9Α καί 13 τοῦ Συντάγματος σέ συνδυασμό μέ τό ἄρθρο 9 τῆς ΕΣΔΑ καί τό ἄρθρο 2 τοῦ Πρώτου Πρωτοκόλλου τῆς ΕΣΔΑ» (γνωμδ Ὀλομ. ΑΠΔΠΧ 4/2015 καί ἀπόφαση ΑΠΔΠΧ 94/2015). Κατά τή γνωμοδότηση τῆς Ὀλομέλειας τῆς ΑΠΔΠΧ 4/2015 καί τήν ἀπόφαση ΑΠΔΠΧ 94/2015 τό δικαίωμα ἀπαλλαγῆς ἀπό τό ὁμολογιακό ΜτΘ ἀσκεῖται κατ' ἐπίκληση τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας γονέων καί μαθητῆ μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ διδασκόμενη ὕλη συγκρούεται εἴτε μέ τήν ἀντίθετη θρησκευτική τους πίστη εἴτε ὅτι ἔχουν ἀντίθετες φιλοσοφικές ἀντιλήψεις γενικῶς γιά τή θρησκεία καί τή μεταφυσική (π.χ. ἀθεϊσμός, ἀγνωστικισμός κ.λπ.).

Ἡ τελευταία γνωμοδότηση 2/2022 τῆς ΑΠΔΠΧ

παραλείπει κάθε ἀνάλυση ἢ μνεία (ἔστω γιά λόγους πληρότητας, ὥστε νά αἰτιολογήσει τή μεταβολή ἀπόψεων τῆς Ἀρχῆς) στήν προγενέστερη γνωμοδότηση 4/2015 καί ἀπόφαση 94/2015 τῆς Ἀρχῆς περιοριζόμενη νά παραπέμψει στήν ἀπόφαση 77Α/2022 καί στίς πρόσφατες ἀποφάσεις 32/2020 καί 28/2019. Ἐπιπλέον ἡ γνωμοδότηση 2/2022, ἡ ἀπόφαση 28/2019 καί ἡ ἀπόφαση 32/2020 τῆς ΑΠΔΠΧ δέν παραθέτουν τούς λόγους πού ἐξηγοῦν τήν ἐκ μέρους τῆς ΑΠΔΠΧ διαφορετική θεώρηση τοῦ ἴδιου ζητήματος σέ σχέση μέ τις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις καί ἀποφάσεις της (4/2015, 94/2015), μέ τό δεδομένο ὅτι τό ζήτημα τέθηκε ὑπό τό ἴδιο συνταγματικό, ὑπερνομοθετικό καί νομοθετικό πλαίσιο (Συντ., ΕΣΔΑ, Ν. 1566/1985).

Ἡ παλαιότερη ὅλων ἀπόφαση τῆς ΑΠΔΠΧ 77Α/2002 ἔκρινε ὅτι πρέπει νά γίνεται ἐπίκληση «λόγων συνείδησης» γενικῶς, προκειμένου νά μὴν ἀποκλείονται, πέραν τῶν ἀμιγῶς θρησκευτικῶν, οἱ φιλοσοφικές (κοσμοθεωρητικές) ἀντιλήψεις πού ἀποκλείουν τή συμμετοχή στό μάθημα. Ἄν καί ἡ ἀπόφαση 77Α/2002 δέν ἀνέφερε ρητῶς ὅτι πρέπει νά ἔχουν δικαίωμα ἀπαλλαγῆς ἀπό τό ΜτΘ καί οἱ χριστιανοί ὀρθόδοξοι, ὑπόρρητα ἐπιτρέπει αὐτό τό συμπέρασμα κρίνοντας ὅτι ἐκτός τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, τήν ἀπαλλαγή δικαιολογοῦν καί οἱ γενικότερες κοσμοθεωρητικές –ἀκόμα καί μί θρησκευτικοῦ χαρακτῆρα– ἀντιλήψεις («Πράγματι, ὅπως παγίως ἐρμηνεύεται ἀπό τά δικαιοδοτικά ὄργανα τοῦ Στρασβούργου, τό δικαίωμα αὐτό ἀναφέρεται καί στίς γενικότερες κοσμοθεωρητικές ἀντιλήψεις τις ὁποῖες, πέραν τῶν ἀμιγῶς θρησκευτικῶν, οἱ γονεῖς ἐνδεχομένως ἀκολουθοῦν καί, βάσει τῶν ὁποίων, ἐπιθυμοῦν νά διαπαιδαγωγίσουν τά παιδιά τους. Δέν εἶναι συνεπῶς ἀπαραίτητο νά εἶναι ἄθεοι, ἐτερόδοξοι ἢ ἐτερόθρησκοι, γιά νά ζητήσουν τήν ἀπαλλαγή τῶν παιδιῶν τους ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν» (ἀπόφαση ΑΠΔΠΧ 77Α/2002 σ. 4 § b).

Ἡ ἀπόφαση 77Α/2002 τῆς ΑΠΔΠΧ, ἀφοῦ ἐπιαναλαμβάνει τό γονεϊκό δικαίωμα ἐκπαίδευσης τῶν τέκνων μέ βάση τις κοσμοθεωρητικές ἀντιλήψεις τῶν γονέων, συμπεραίνει ὅτι «δέν εἶναι συνεπῶς ἀπαραίτητο» νά μὴν εἶναι κάποιος

μέλος της Ὁρθόδοξης Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ γιά νά τύχει ἀπαλλαγῆς ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Τό ἀνάποδο ὅμως ἰσχύει: ὅπως εἶναι κανονιστικά διαμορφωμένο τό περιεχόμενο καί ὁ ἐκπαιδευτικός στόχος τοῦ μαθήματος δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά εἶναι κάποιος ὀρθόδοξος χριστιανός γιά νά τό παρακολουθήσει. Προτείνει συνεπῶς ἡ ὁμάδα γνωμοδοτήσεων καί ἀποφάσεων τῆς ΑΠΔΠΧ 77Α/2002, 28/2019, 30/2020 καί 2/2022 ὅτι ἀπαλλαγὴ δικαιούται ὅποιοσδήποτε προβάλλει ἀντιρρήσεις φιλοσοφικοῦ χαρακτῆρα, ἀκόμα καί ἐάν αὐτές δέν σχετίζονται μέ τίς περί θρησκείας ἀπόψεις του. Κατά τήν ἀποψη αὐτή ἀπαλλαγὴ πρέπει νά δικαιῶνται καί ὅσοι γονεῖς διατηροῦν ἐπιστημονικές διαφωνίες μέ τό συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδῶν ἢ ἔχουν κοσμοθεωρητικές ἢ πολιτικοφιλοσοφικές ἀντιλήψεις πού ἐναντιώνονται στήν παροχή θρησκευτικῆς παιδείας ἀπό τό σχολεῖο θεωρώντας κατάλληλη μόνο τήν Ἐκκλησία (π.χ. εἶναι χριστιανοί, ἀλλά καί ὀπαδοί τοῦ ἀπόλυτα θρησκευτικά οὐδέτερου-λαϊκοῦ κράτους) ἢ ἔχουν θρησκευτικές πεποιθήσεις ἀντίθετες μέ αὐτές πού ἀφοροῦν οἱ παρεχόμενες γνώσεις τοῦ μαθήματος. Μέ αὐτή τήν ὄχι ἀπλῶς διασταλτική, ἀλλά ὑπερχειλίζουσα ἐρμηνεία τό δικαίωμα ἀπαλλαγῆς γιά λόγους ἀντίθετων κοσμοθεωρητικῶν ἀντιλήψεων μπορεῖ νά ἀντιταχθεῖ σέ κάθε σχολικό μάθημα καί ἰδίως σέ ὅσα ἔχουν ὡς ἀφετηρία συγκεκριμένο ἀξιακό ὑπόβαθρο ἢ ἔχουν ὡς ἐκπαιδευτικό στόχο τή μετάδοση ἀξιῶν στόν μαθητῆ βάσει τῶν ἄρθρων 2 τοῦ Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου τῆς ΕΣΔΑ καί 9 τῆς ΕΣΔΑ.

Μία καί ἡ ΑΠΔΠΧ ἀναφέρθηκε σέ δικαίωμα ἀπαλλαγῆς χριστιανῶν ὀρθοδόξων γιά λόγους μὴ θρησκευτικῆς συνείδησης, εἶναι ἐνδεικτική μονομεροῦς ἀντιμετώπισης ἢ παράλειψη τῆς 2/2022 γνωμοδότησης νά περιλάβει εἰδική σκέψη ὅτι μπορεῖ οἱ χριστιανοί ὀρθόδοξοι μαθητές νά δικαιῶνται ἀπαλλαγῆς ἀπό τό ΜτΘ λόγω προσβολῆς τῆς ἀμιγῶς θρησκευτικῆς τους συνείδησης εἰδικά στίς τάξεις, πού διδάσκονται κεφάλαια γιά ἄλλα θρησκευτάματα ἢ ἄλλα δόγματα ἢ ἂν τό Πρόγραμμα Σπουδῶν τοῦ ἐν λόγω μαθήματος δέν ἔχει ὁμολογιακό χαρακτῆρα, ἀλλά

π.χ. διαθρησκειακό ἢ κοινωνιολογικό, πράγμα πού συνέβη μέ τά Προγράμματα Σπουδῶν (2016 καί 2017), καθὼς κριθῆκαν μέ τίς ἀποφάσεις τῆς Ὀλομέλειας τοῦ ΣτΕ ὅτι δέν ἀναπτύσσουν τή θρησκευτική συνείδηση τοῦ χριστιανοῦ ὀρθόδοξου μαθητῆ.

Ἐπίσης ἡ Ἀρχὴ στή γνωμοδότηση 2/2022 προσθέτει ὅτι πρέπει νά ἀπαλλάσσονται καί οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί μαθητές, ὥστε μέ τόν τρόπο αὐτό νά μὴν ἀπορρέει ἀπό τή δίλωση ἀπαλλαγῆς κανένα συμπέρασμα ποιός ἀπαλασσομένος εἶναι ἢ δέν εἶναι ὀρθόδοξος χριστιανός καί ἔτσι ὁ μὴ χριστιανός ὀρθόδοξος, πού ἀπαλλάσσεται, νά ἀποφύγει τόν κοινωνικό στιγματισμό καί ἀπομόνωση ὡς μέλος μειοψηφίας:

«Ἡ ἀναφορά ἀπλῶς σέ “Λόγους συνείδησης” στήν αἴτηση ἀπαλλαγῆς, χωρὶς διάκριση ἀνάμεσα σέ χριστιανούς ὀρθοδόξους καί μὴ χριστιανούς ὀρθοδόξους, θά διασφάλιζε ἀπό τήν ἀποψη αὐτή σέ μεγαλύτερο βαθμό, ἀπό ποιοτική ἀποψη, τήν ἀρχὴ τῆς «ἐλαχιστοποίησης τῶν δεδομένων» (ἄρθρο 5§1 γ ΓΚΠΔ) καί θά μείωνε τόν κίνδυνο πιθανοῦ στιγματισμοῦ καί ἀπομόνωσης τῶν ἀπαλασσομένων. Πράγματι, ὑπὸ τό σύστημα αὐτό δέν θά ἦταν εὐκόλο νά συναχθοῦν συμπεράσματα γιά τό ποιοί μεταξὺ τῶν ἀπαλασσομένων εἶναι ἢ δέν εἶναι χριστιανοί ὀρθόδοξοι. Μέ μία τέτοια ἐναλλακτικὴ λύση, θά μειωνόταν ὁ κίνδυνος ἀπομονωτισμοῦ ἢ καί στιγματισμοῦ, ἰδίως γιά τοὺς μὴ χριστιανούς ὀρθοδόξους, πού εἶναι αὐξημένος σέ μία χώρα ὅπως ἡ Ἑλλάδα, στήν ὁποία ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ἀνήκει στήν Ὁρθόδοξη θρησκεία (πρβλ. τή σκ. 89 τῆς ἀπόφασης τοῦ ΕΔΔΑ στήν ὑπόθεση Παπαγεωργίου κ.ἄ. κατὰ Ἑλλάδας, *Νομοκανονικά* 1 (2020), σ. 143)» (σελ. 9-10).

Ἡ γνωμοδότηση ἐφαρμόζει ἐδῶ τήν ἀρχὴ τῆς πρόληψης κατὰ τήν προστασία τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, ὡστόσο στήν ἐλάχιστονα πρόταση τοῦ συλλογισμοῦ της βασιζέται σέ ἓνα μὴ ἐπαληθεύμενο κοινωνιολογικό-πραγματολογικό ἐπιχείρημα διακινδύνευσης ὅσων μαθητῶν δέν εἶναι χριστιανοί ὀρθόδοξοι, τό ὁποῖο εἶναι ἐκτός τόπου καί χρόνου τοῦλάχιστον σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τή σύγχρονη ἑλληνικὴ κοινωνία.

Ἐπιπλέον, ἡ ΑΠΔΠΧ δηλώνει (σελ. 9-10 γνμδ 2/2022) ὅτι μέ τό παραπάνω ἐπιχείρημα ἐπιθυμεί τί μεγιστοποίηση τῆς ἀρνητικῆς προστασίας τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας (μὴ ἀποκάλυψης οὔτε κἄν τῆς διαφοροποίησης ἢ τῆς ἔλλειψης θρησκευτικῶν πεποιθήσεων) καί τὴν ἐλαχιστοποίηση τῆς ἐπεξεργασίας τῶν προσωπικῶν δεδομένων εἰδικῆς κατηγορίας (ἀποσυνδέοντας τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ λόγους θρησκευτικῆς διαφοροποίησης). Γνωρίζει φυσικά ὅτι ἀποβλέποντας στὸν στόχο τῆς μὴ δυνατότητας συναγωγῆς ὁποιουδήποτε συμπεράσματος γιὰ τὴν τυχόν θρησκευτικὴ διαφοροποίηση τοῦ ἀπαλλασσόμενου μαθητῆ, οὐσιαστικά καταλήγει σέ κατάργηση τῆς ὑποχρεωτικότητας τοῦ μαθήματος γιὰ ὅλους. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν ἐπισημαίνεται ὅτι στὴν Ἰταλία τὸ ὁμολογιακὸ μάθημα Θρησκευτικῶν εἶναι προαιρετικὸ γιὰ ὅλους (σελ. 10-11). Ἡ γνωμοδότηση 2/2022 δηλαδὴ προτείνει τὴν κατά παράβαση τοῦ Συντάγματος κατάργηση ἢ ὑποχώρηση τῆς ὑποχρεωτικότητας τοῦ μαθήματος γιὰ τοὺς ὀρθόδοξους χριστιανούς καί τὴ μετατροπὴ του σέ προαιρετικὸ ὡς τὸν ἐνδεδειγμένο τρόπο προστασίας τῶν προσωπικῶν δεδομένων ὅσων ἀπαλλάσσονται, ἐπειδὴ δὲν εἶναι χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι.

Δικαιοπολιτικά τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ ἐντάσσεται σέ μία σχολὴ πολιτικῆς καί νομικῆς σκέψης τῆς τελευταίας 30ετίας, ἡ ὁποία προτείνει συνοπτικά τὰ ἑξῆς: ὀφείλουν (ὄχι δικαιοῦνται) νὰ ἀποκρύπτουν ὅλοι τὰ εὐαίσθητα προσωπικά τους δεδομένα, πού καταδεικνύουν τὴν ἔνταξή τους σέ ὁποιαδήποτε κοινωνικὴ πλειοψηφία καί ἀντίστοιχα τὸ κράτος ὑποχρεοῦται νὰ θεσπίζει διαδικασίες ἀπόκρυψής τους ἢ νὰ καταργεῖ νομοθετημένες (ἀκόμα καί τὶς ὑποχρεωτικές) διαδικασίες ἢ ἐκδηλώσεις τῆς πλειοψηφίας αὐτῆς πού συνδέονται μέ εὐαίσθητα δεδομένα καί ἀντικειμενικά ἀπαιτοῦν ἢ δικαιολογοῦν τὴν ἀποκάλυψή τους ἢ τεκμαίρουν τὸ περιεχόμενο εὐαίσθητων προσωπικῶν δεδομένων πλειοψηφικῆς παρουσίας (π.χ. συμμετοχὴ σέ μάθημα Θρησκευτικῶν, σέ σχολικὴ προσευχή, ἐκκλησιασμός), προκειμένου νὰ μὴ καταστεῖ ἐμφανὴς ἢ διαφορετικὴ ὁποιουδήποτε δὲν ἀνήκει στὴν πλειοψηφία καί θέλει νὰ ἀσκήσει

δικαίωμα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὶς παραπάνω διαδικασίες ἢ ἐκδηλώσεις, καθὼς συντρέχει κίνδυνος νὰ στιγματισθεῖ ἢ ἀπομονωθεῖ κοινωνικά. Καί ἐπειδὴ ὁ βαθμὸς προστασίας τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων κανενὸς δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἀριθμητικούς συσχετισμούς, δικαιούται ἀκόμα ἓνα μέλος τῆς μειοψηφίας νὰ ἀξιώσει ἀπὸ τὸ κράτος ὅσες νομικὲς μεταβολές ἀπαιτοῦνται μέ ἰσχύ *erga omnes* προκειμένου νὰ μὴ καθίσταται κοινωνικά ὀρατὴ ἢ δική του διαφορετικότητα.

Κατ' οὐσίαν ἡ συλλογιστικὴ αὐτὴ δὲν ἐναρμονίζει τὰ συγκρουόμενα δικαιώματα μέ στόχο τὴν ἰσόρροπη ἱκανοποίησή τους, ἀλλὰ τὰ ἱεραρχεῖ καί δὴ μέ κριτήριον ἱεράρχησης τὸ πρόσωπο τοῦ ἐκάστοτε φορέα τους. Τὸ ἴδιο ἀτομικὸ δικαίωμα ἀπολαύει ἄλλης προστασίας, ὅταν ἀσκεῖται ἀπὸ τὴ μειοψηφία, ἐκκινώντας ἀπὸ τὴν ἀξιωματικὴ θέση ὅτι ἡ μειοψηφία ὅπωςδήποτε μειονεκτεῖ καί εἶναι ἄξια μείζονος προστασίας, καί διαφορετικῆς προστασίας, ὅταν ἀσκεῖται ἀπὸ μέλη τῆς πλειοψηφίας.

Παρατηρεῖται ἐπίσης ὅτι ἡ Ἀρχὴ μετατοπίζει τὸν προβληματισμὸ της γιὰ τὴν ἐπάρκεια προστασίας τῶν προσωπικῶν δεδομένων τῶν ἀπαλλασσόμενων ἀπὸ τὸ ζήτημα τοῦ περιεχομένου-διατύπωσης τῆς δήλωσης ἀπαλλαγῆς, στὸ ἴδιο τὸ γεγονός τῆς ὑποβολῆς δήλωσης ἀπαλλαγῆς. Θεωρεῖ τὴν ὑποβολὴ δήλωσης ἀπαλλαγῆς ὡς ἔμπρακτι ἀποκάλυψη εὐαίσθητων προσωπικῶν δεδομένων, καθὼς τεκμαίρει ἀρνητικά τὸν θρησκευτικὸ προσανατολισμὸ τοῦ ἀπαλλασσόμενου (ἀφοῦ τὸ ΜτΘ εἶναι ὑποχρεωτικὸ γιὰ τοὺς χριστιανούς ὀρθόδοξους, συνεπῶς ὁ ἀπαλλασσόμενος δὲν εἶναι χριστιανὸς ὀρθόδοξος).

Ἐν ὀλίγοις, ἡ Ἀρχὴ θεωρεῖ ὅτι ὁ συνδυασμὸς ὁμολογιακοῦ χαρακτῆρα καί ὑποχρεωτικότητας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν δὲν εἶναι νόμιμος ἐν ὄψει τοῦ Γενικοῦ Κανονισμοῦ Προσωπικῶν Δεδομένων, καθὼς ἡ ἀπαλλαγὴ ἐνδεικνύει τὶς μὴ χριστιανικὲς ὀρθόδοξες πεποιθήσεις τοῦ ἀπαλλασσόμενου. Ἡ γνώμη τῆς Ἀρχῆς ὁμῶς βαρύνεται μέ μειονεκτικὰ:

α) εἰδικὰ γιὰ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν προσκρούει στὴ συνταγματικὴ ἐρμηνεία πού ἐπιβάλλει ὡς ὑποχρεωτικὴ γιὰ τοὺς χριστιανούς ὀρθόδοξους τὴν ὁμολογιακὴ θρησκευτικὴ

εκπαίδευση στο σχολείο κατά τό άρθρο 16 παρ. 2 Συντάγματος, συνεπώς κατά τήν ἐπιδιώξή της γιά ἐλάχιστη ἐπεξεργασία προσωπικών δεδομένων, προσκρούει σέ συνταγματικό κανόνα. Ἀντίθετα θά μπορούσε νά ἀποδεχθῆί ὡς ἐπαρκoὺς βαθμοὺ προστασία τῶν δεδομένων εἰδικῆς κατηγορίας ἀφ' ἑνός ὅτι ἡ ὑποβολή αἴτησης τοῦλάχιστον δέν ἀποκαλύπτει θετικά καί εἰδικά θρησκευτικές πεποιθήσεις καί ἀφ' ἑτέρου ὅτι δέν ὑπόκειται σέ ἔλεγχο ἐξακριβώσης προσωπικών δεδομένων

β) εἰσάγει κανόνα γενικῆς ἐφαρμογῆς πού ἐν δυνάμει καταλύει τήν ὑποχρεωτικότητα κάθε σχολικοῦ μαθήματος, κατά τοῦ ὁποῖου ὁ γονέας / ἐνήλικας μαθητής μπορεί νά προβάλλει εἴτε προσβολή φιλοσοφικῶν καί κοσμοθεωρητικῶν ἀντιλήψεων του ἀπό τό ἀξιακό πλαίσιο του (π.χ. μάθημα πολιτικῆς παιδείας, μάθημα κοινωνικῆς καί πολιτικῆς ἀγωγῆς, μάθημα ἑλληνικῆς ἱστορίας). Ὑπό τή συλλογιστική τῆς ΑΠΔΠΧ ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπό ὑποχρεωτικό μάθημα τεκμαίρει διαφορετικότητα θά πρέπει νά γίνῃ προαιρετικό καί τό μάθημα τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς γιά ὄλους (σωματικά ἱκανοὺς καί μὴ μαθητές), ὥστε νά προστατεύονται τά προσωπικά δεδομένα μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι λόγω προβλημάτων ὑγείας ἢ σωματικῆς ἀνικανότητας ἀδυνατοῦν νά συμμετέχουν σέ αὐτό καί ζητοῦν τήν ἀπαλλαγὴ τους, ὥστε, μέ τόν τρόπο αὐτό, ἡ δὴλωση ἀπαλλαγῆς νά μὴν ἀποτελεῖ τεκμήριο προβλήματος ὑγείας ἢ σωματικῆς ἀδυναμίας

γ) ὁ παραπάνω κανόνας πού προτείνει ἡ Ἀρχὴ ἔχει ἀπεριοριστὴ ἐφαρμογή, πέραν τῆς σχολικῆς ἐκπαίδευσης, σέ κάθε ἔννομη ὑποχρέωση τῶν πολιτῶν, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπό τήν ὁποῖα βασίζεται σέ ἐπίκληση προσωπικῶν δεδομένων εἰδικῆς κατηγορίας, π.χ. πρέπει καί ἡ ἔνοπλη θητεία τῶν στρατεύσιμων νά γίνῃ προαιρετική γιά ὄλους εἴτε ἔχουν ἀντιρρήσεις συνείδησης εἴτε ὄχι, ὥστε οἱ ἀντιρρησίες συνείδησης νά μὴν ἐκτίθενται ζητώντας τήν ἐξαίρεσή τους ἀπό τήν ἔνοπλη θητεία καί τήν ἐκτέλεση ἐναλλακτικῆς κοινωνικῆς θητείας

δ) ὁ ἴδιος κανόνας μπορεί νά ἔχει (ὑπερβολικές) συνέπειες στή συλλογικὴ ἄσκηση δικαιωμάτων, ὅπως π.χ. τήν ἀπαγόρευση δημόσιων θρησκευτικῶν ἢ πολιτικῶν ἐκδηλώσεων σέ κοινόχρηστους

χώρους ἰδίως σέ μικρὲς κοινωνίες (τό ΕΔΔΑ ἀπέδωσε σημασία στήν ἀπόφαση «Παπαγεωργίου καί λοιποὶ κατά Ἑλλάδας» ὅτι οἱ αἰτούντες γονεῖς εἶναι κάτοικοι Σίφνου καί Μήλου, πού ἔχουν μικρὲς κοινωνίες καί κινδυνεύουν νά στοχοποιηθοῦν). Ὁ παραπάνω κανόνας θά μπορούσε νά ὀδηγήσει σέ ἀπαγόρευση παραχώρησης πλατειῶν ἢ δρόμων ἀπό τοὺς Ο.Τ.Α. γιά λιτανεῖες καί ἱεροπραξίες ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἰδίως σέ κωμοπόλεις καί χωριά, ἀφοῦ ἀπό τήν ἐπανειλημμένη μὴ συμμετοχὴ ὀρισμένων κατοίκων σέ αὐτὲς θά τεκμαίρεται ὅτι δέν εἶναι χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι.

Ἐπίσης ἡ γνωμοδότηση 2/2022 τῆς ΑΠΔΠΧ πρεσβεύει ὅτι μπορεί γονέας / ἐνήλικας μαθητής νά αὐτοπροσδιορίζεται ὡς χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ἀλλὰ δικαιοῦται νά μὴν ἀποδέχεται ὅλα ὅσα διδάσκονται στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν ὡς παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καί δικαιοῦται νά ἐξαιρεῖται ἀπό τήν παρακολούθησή του, παρ' ὅτι δέν πλῆττεται ἡ θρησκευτικὴ του συνείδηση: «Περαιτέρω μέ βάση τήν προτεινόμενη ρύθμιση, ἀποκλείονται ρητὰ καί ἐξ ὀρισμοῦ ἀπό τό δικαίωμα ἀπαλλαγῆς οἱ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μαθητές καί μαθήτριες ἢ οἱ γονεῖς τους, οἱ ὁποῖοι προκειμένου νά ἀσκήσουν τό δικαίωμα αὐτό πρέπει νά ἀποποιηθοῦν τῆς θρησκείας τους. Ὅμως, στίς σύγχρονες πλουραλιστικὲς κοινωνίες, ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο βιώνει κανεὶς τὴ σχέση του μέ τὴ θρησκεία στήν ὁποῖα ἀνήκει ἔχει ὀλοένα καί περισσότερο προσωπικά, χωρὶς οἱ ἐνδεχόμενες μερικές ἀποκλίσεις νά ἀναιροῦν τὴ θεμελιώδη θρησκευτικὴ ταυτότητά του, στήν προκειμένη περίπτωση ὡς χριστιανοῦ ὀρθοδόξου...».

Πρῶτον, δέν πρέπει νά ἀγνοηθῆί ὅτι τό ΕΔΔΑ δέν ὀμιλεῖ γενικῶς περὶ γενικότερων κοσμοθεωρητικῶν ἀντιλήψεων, ἀλλὰ ὑπενθυμίζει μέ ἔμφαση ὅτι ὁ ὅρος «πεποηθήσεις» στό ἄρθρο 2 τοῦ Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου τῆς ΕΣΔΑ δέν εἶναι συνώνυμος μέ τίς λέξεις «ἀπόψεις» καί «ιδέες» καί δηλώνει ἀπόψεις πού ὑπερβαίνουν ἕνα ὀρισμένο ἐπίπεδο πειστικότητας, σοβαρότητας, συνέπειας καί σημασίας πρόκειται δηλαδή γιά ἰδεολογικὲς ἀπόψεις, πού καθορίζουν συγκεκριμένη στάση ζωῆς. Γι' αὐτό καί τό ΕΔΔΑ ἀναλύοντας τόν σχετικὸ ὅρο

μιλά για «συνέπεια» και «σημασία», πού πρέπει να επάγονται οι «πεποιθήσεις» (απόφαση ΕΔΔΑ υπόθ. Valsamis v. Greece, Appl. No 21787/93, απόφαση της 18.12.1996, §§ 25, 27, ΕΔΔΑ υπόθ. Campbell & Cosans v. UK, Appl. No. 7511/76, 7743/76, απόφαση της 25.2.1982 §§ 36-37). Δέν είναι συνεπώς όρθή ή μεταγραφή από τίς γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις ΑΠΔΠΧ 77Α/2002, 28/2019, 33/2020 και 2/2022 του όρου «θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις» υπό τόν (διαφορετικής έκφρασης και έννοιολογικού βάθους) όρο «γενικότερες κοσμοθεωρητικές αντίληψεις». Κατά τήν επιχειρηματολογία αυτή θά άρκοϋσε ή επίκληση γενικώς των κοσμοθεωρητικών αντίληψεων και για τήν άπαλλαγή μαθητή από τή διδασκαλία κεφαλαίων π.χ. της ελληνικής ιστορίας ή της ελληνικής γλώσσας ή και της βιολογίας.

Δεύτερον, διαχρονικά είναι συχνό τό φαινόμενο ανθρώπων πού δηλώνουν ότι είναι όρθόδοξοι χριστιανοί και ότι πιστεύουν «μέ τόν δικό τους τρόπο» και ότι δέν δέχονται «όλα όσα λέει ή Έκκλησία». Στίς πλείονες περιπτώσεις αυτού του είδους επιλεκτικής ή άσυνεπούς θρησκευτικότητας, οι συνειδησιακές αντιφάσεις όφείλονται όχι τόσο στό άνεπτυγμένο αίσθημα άτομικότητας, αλλά στην έλλειψη έπαρκούς θρησκευτικής μόρφωσης. Προτείνει συνεπώς ή Αρχή να καταστεί κείμενο δίκαιο στην Έπιχειρηματική Απόφαση αυτός ό θρησκευτικός σχετικισμός (“*a la carte*” θρησκευτικότητα) και να διακρίνεται ή «προσωπική θρησκευτική πεποίθηση» από τήν «άτομική συνείδηση», διότι «...ή έλεύθερη αυτή σχέση μεταξύ της προσωπικής θρησκευτικής πεποίθησης και της άτομικής συνείδησης, είναι άξια συνταγματικής προστασίας, ως έκδήλωση του άυτοκαθορισμού της συνείδησης, και θά πρέπει να μπορεί να βρει δυνατότητα έκφρασης στό πλαίσιο της ρύθμισης του δικαιώματος της άπαλλαγής» (σελ. 8 γνμδ 2/2022).

Η νομική άπάντηση στην παραπάνω κοινωνιολογική παρατήρηση της ΑΠΔΠΧ, πού τάσσεται υπέρ της αναγνώρισης ως έννομου άγαθού του φαινομένου της «προσωπικής θρησκείας», είναι ότι άν διαβασθούν προσεκτικά οι αποφάσεις του ΣτΕ (660/2018, 926/2018, 1749/2019, 1750/2019)

δέν καταλήγουν ότι τό ΜτΘ κατά τό άρθρο 16 παρ. 2 Συντ. άποβλέπει στή θρησκευτική εκπαίδευση όσων δηλώνουν ότι νιώθουν χριστιανοί «όρθόδοξοι» ή ότι έχουν συνείδηση «όρθόδοξου χριστιανού» άκόμα και άν δέν άποδέχονται πλήρως ή έλλιπώς τή διδασκαλία της Όρθόδοξης Έκκλησίας. Καί τουτο, διότι ως «όρθως πιστεύοντες» (όρθόδοξοι) χριστιανοί μπορεί να δηλώνουν ότι νιώθουν π.χ. και οι παλαιοημερολογίτες (μάλιστα άυτοαποκαλούνται «γνήσιοι όρθόδοξοι χριστιανοί»-Γ.Ο.Χ.), οι αντιχαλκηδόνιοι μονοφυσίτες (π.χ. κόπτες), και γενικά όλα τά μέλη των χριστιανικών όμολογιών, οι όποιες για τήν Έκκλησία της Ελλάδος (συνδεδεμένη άναποσπástως μέ τό Οικουμενικό Πατριαρχείο) θεωρούνται σχισματικές κοινότητες ή αίρέσεις.

Αντίθετα κατά τίς αποφάσεις του ΣτΕ τό ΜτΘ είναι ένα «θρησκευτικά κοινοτικό» μάθημα, επειδή άφορά τά μέλη των θρησκευτικών κοινοτήτων της εν Ελλάδι Άνατολικής Όρθόδοξης Έκκλησίας του Χριστού, όπως Αύτή όρίζεται στό άρθρο 3 του Συντάγματος. Χρίζει προσοχής ότι ναί μέν δέν άπαιτείται να είναι κανείς χριστιανός όρθόδοξος για να παρακολουθήσει τό ΜτΘ, όμως τό μάθημα πρέπει όπωςόποτε να στοχεύει στή θρησκευτική μόρφωση των μελών της πλειοψηφούςας θρησκευτικής κοινότητας. Δέν ενδιαφέρει εάν νιώθουν ή όχι όρθόδοξοι χριστιανοί οι μαθητές, αυτό είναι συνειδησιακό ζήτημα πού δέν άπασχολεί τό ΣτΕ και τό Κράτος, αρκεί και πρέπει όμως να άυτοπροσδιορίζονται ως μέλη των θρησκευτικών κοινοτήτων της Όρθόδοξης Έκκλησίας. Η τοποθέτηση σε αυτήν τήν κοινοτική βάση της συνταγματικής σκοποθεσίας του ΜτΘ άποκλείει έξ αντιδιαστολής τίς σχετικιστικές άπόψεις της γνωμοδότησης 2/2022 της ΑΠΔΠΧ, πού θεωρεί προστατευτέα τήν άξίωση κάποιου και να άπαλλαχθεί από τό ΜτΘ επειδή δέν άποδέχεται συνειδησιακά (λόγω αντίθετης «κοσμοθεωρίας», όχι λόγω αντίθετης «θρησκείας») τή διδασκόμενη στό σχολείο θρησκευτική παράδοση της Όρθόδοξης Έκκλησίας, αλλά και να μίν επιθυμεί να συναχθεί από τή δήλωση άπαλλαγής του ότι έχει αντίθετες θρησκευτικές πεποιθήσεις

καί δέν εἶναι «ὀρθόδοξος χριστιανός». Ἀπό τί στιγμή πού ἡ θρησκευτική κοινότητα (π.χ. Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἢ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης ἢ Ἱερές Μητροπόλεις Δωδεκανήσου-Οἴκουμενικό Πατριαρχεῖο), τήν ὁποία ἀφορᾷ τό ΜτΘ καί στήν ὁποία ἀνήκουν οἱ γονεῖς τοῦ μαθητῆ ἀποδέχεται ὡς θεολογικά δόκιμο τό Πρόγραμμα Σπουδῶν τοῦ μαθήματος, οἱ γονεῖς πού ἐπιθυμοῦν ἀπαλλαγῆ ἀπό τό μάθημα, ἐπειδή συγκρούεται μέ τίς «κοσμοθεωρητικές ἀντιλήψεις» τους, δέν μποροῦν παράλληλα νά δηλώνουν ὅτι εἶναι μέλη τῆς θρησκευτικῆς κοινότητας (χριστιανοί ὀρθόδοξοι), ἡ ὁποία τό ἀποδέχεται.

Καταλήγει ἡ γνωμοδότηση 2/2022 τῆς ΑΠΔΠΧ ὅτι: «Γιά τούς λόγους αὐτούς ἡ Ἀρχή ἔχει τί γνώμη, τήν ὁποία διατύπωσε καί στίς ὑπ' ἀρ. 32/2020 καί 28/2019 ἀποφάσεις της, ὅτι ἡ σύμφωνη μέ τό ἰσχύον ἑλληνικό Σύνταγμα καί τήν ΕΣΔΑ, μορφή ἄσκησης τοῦ δικαιώματος ἀπαλλαγῆς ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, εἶναι μία δήλωση τῶν ἐνδιαφερομένων γονέων ἢ μαθητῶν, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν χριστιανῶν ὀρθόδοξων πού τυχόν τό ἐπιθυμοῦν, στήν ὁποία θά ἀναφέρεται ἀπλῶς ὅτι "Λόγοι συνείδησης δέν ἐπιτρέπουν τί συμμετοχή (μου ἢ τοῦ παιδιοῦ μου) στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν"».

Εἰδικότερα κατά τήν ἄποψη τῆς γνωμοδότησης 2/2022 τῆς ΑΠΔΠΧ ἡ ἴδια ἡ ὑποβολή τῆς δήλωσης ἀπαλλαγῆς συνιστᾷ ἔμμεση ἀποκάλυψη προσωπικῶν δεδομένων τοῦ ἀπαλλασσόμενου, τόν κατηγοριοποιεῖ ὡς μί χριστιανό ὀρθόδοξο, ἐπειδή τό ΜτΘ εἶναι ὑποχρεωτικό γιά τούς ὀρθόδοξους χριστιανούς μαθητές (σσ. 9-10). Τό κύριο αὐτό πρόβλημα πού θέτει ἡ γνωμοδότηση ΑΠΔΠΧ 2/2022 δέν ἐπιλύεται μέ τί μία ἢ ἄλλη διατύπωση τῆς δήλωσης ἀπαλλαγῆς (λόγοι «θρησκευτικῆς συνείδησης» ἢ «λόγοι συνείδησης»), ἀλλά μόνον μέ (μή συνταγματικῶς ἐπιτρεπτή) τροποποίηση τοῦ πρώτου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου 25 παρ. 3 τοῦ σχεδίου Κοινῆς Ὑπουργικῆς Ἀπόφασης, πού ἀναφέρει: «Μαθητές/τριες οἱ ὁποῖοι/ες δέν εἶναι χριστιανοί ὀρθόδοξοι (δηλαδή ἀλλόθρησκοι, ἑτερόδοξοι, ἄθρησκοι, ἄθεοι, ἀγνωστικιστές), δύνανται, ἐφ' ὅσον τό ἐπιθυμοῦν, νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τήν ὑποχρέωση παρακολούθησης τοῦ μαθήματος

τῶν Θρησκευτικῶν, ὑποβάλλοντας σχετική αἴτηση στόν/στή Διευθυντή/ντρια τῆς σχολικῆς μονάδας στήν ὁποία θά ἀναφέρει τό ἑξῆς: «Λόγοι θρησκευτικῆς συνείδησης δέν ἐπιτρέπουν τί συμμετοχή (μου ἢ τοῦ παιδιοῦ μου) στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν» (σ.7).

Ἡ ΑΠΔΠΧ γνωρίζει ἀσφαλῶς ὅτι ἡ τροποποίηση καί διεύρυνση τοῦ πρώτου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου 25 παρ. 3 τῆς Κ.Υ.Α. (ὥστε νά συμπεριλάβει τούς ὀρθόδοξους χριστιανούς) εἶναι ἀντισυνταγματική ἐν ὄψει τῆς νομολογίας τοῦ ΣτΕ. Προβαίνει ὅμως σέ ἀποσπασματική καί ἀνεπιτυχή πρόταση πρὸς τόν σκοπό ἐξάλειψης κάθε πιθανότητας ἔμμεσης ἀποκάλυψης ὁποιοῦδήποτε προσωπικοῦ δεδομένου, ἡ ὁποία περιορίζεται στήν τροποποίηση τοῦ δευτέρου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου 25 παρ. 3 πού προβλέπει τό περιεχόμενο τῆς δήλωσης ἀπαλλαγῆς προτείνοντας ὅτι: «Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἡ ἀναφορά στήν προτεινόμενη ρύθμιση, σέ "λόγους θρησκευτικῆς συνείδησης" καί μόνον, ὡς δικαιολογητική αἰτία γιά τήν ἄσκηση τοῦ δικαιώματος ἀπαλλαγῆς ἀπό τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, δέν καλύπτει πλήρως ὅλο τό εὔρος τῶν συνειδησιακῶν πεποιθήσεων» (σ. 7). Τό ζήτημα ὅμως δέν ἔγκειται στό ὅτι ἡ φράση «λόγοι θρησκευτικῆς συνείδησης» δέν καλύπτει ὅλο τό φάσμα ἰδεολογικῶν πεποιθήσεων, ἀλλά στό ὅτι ὅσες ἀλλαγές καί νά γίνουν στήν ἀναγραφόμενη αἰτιολογία τῆς δήλωσης ἀπαλλαγῆς, αὐτή θά ἀφορᾷ πάντοτε *ratione personae* τούς καθορισμένους στήν Κ.Υ.Α. δικαιούχους ἀπαλλαγῆς, ἦτοι τούς μί χριστιανούς ὀρθόδοξους μαθητές. Παραβλέπει ἐπομένως ἡ γνωμοδότηση 2/2022 τῆς ΑΠΔΠΧ ὅτι ἀκόμα καί ἐάν τό δεύτερο ἐδάφιο τοῦ ἄρθρου 25 παρ. 3 τῆς Κ.Υ.Α. (ὑπόδειγμα κεκμένου δήλωσης) ἐπιτρέψει τήν ἀπαλλαγῆ γενικῶς γιά «λόγους συνείδησης», καί ὄχι εἰδικά γιά «λόγους θρησκευτικῆς συνείδησης», οὐδεμία σημασία θά ἔχει, ἐνόσω ἐξακολουθεῖ νά ἰσχύει τό πρῶτο ἐδάφιο πού ρητῶς καθορίζει τούς μί χριστιανούς ὀρθόδοξους μαθητές ὡς μοναδικούς δικαιούχους ἀπαλλαγῆς. Ἀκόμα καί ἡ ἀπλή ἐπίκληση «λόγων συνείδησης» θά συνεχίσει νά τεκμαίρει ὅτι ὁ ἀπαλλασσόμενος μαθητής δέν εἶναι χριστιανός ὀρθόδοξος, ἀφοῦ μόνο αὐτή ἡ κατηγορία μαθητῶν δικαιούται νά

ἀπαλλαγεί κατά τό πρώτο ἐδάφιο τοῦ ἄρθρου 25 παρ. 3 τῆς Κ.Υ.Α. καί τή νομολογία τοῦ ΣτΕ (ἀποφάσεις 660/2018, 926/2018, 1749/2019, 1750/2019).

Συνεπῶς, μόνη ἡ προτεινόμενη ἀπαλοιφή τῆς λέξης «θρησκευτικῆς» (συνείδησης) ἀπό τήν αἰτιολογία τῆς δήλωσης ἀπαλλαγῆς εἶναι παντελῶς ἀλυσιτελής ἐν ὄψει τοῦ σκοποῦ τῆς μέγιστης προστασίας τῶν προσωπικῶν δεδομένων τῶν ἀπαλλασσόμενων μαθητῶν.

Ἡ πραγματικότητα εἶναι ὅτι ὁ μαξιμαλιστικός στόχος τῆς ΑΠΔΠΧ νά μὴν μπορεῖ νά συναχθεῖ οὔτε κἄν ἓνα γενικό καί ἀόριστο συμπέρασμα γιά τή θρησκευτική τοποθέτηση τοῦ ἀπαλλασσόμενου ὄχι μόνο ἀπό τό κείμενο-αἰτιολογία τῆς δήλωσης, ἀλλά οὔτε ἀπό καθ' ἑαυτό τό γεγονός τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπό ὁμολογιακό μάθημα, εἶναι συνταγματικά ἀδύνατος ἐν ὄψει τῆς ὑποχρεωτικότητας τοῦ μαθήματος γιά τοὺς μαθητές-μέλη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας κατά τό ἄρθρο 16 παρ. 2 Συντ. Ἐπομένως, ἡ στάθμιση μεταξύ ὑποχρεωτικότητας τῆς σχολικῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης καί ἐλάχιστης ἐπεξεργασίας τῶν προσωπικῶν δεδομένων πρέπει νά θεωρηθεῖ ὅτι ἰσορροπεῖ ἱκανοποιητικά σέ ἓνα κανονιστικό καθεστῶς πού ἀνέχεται τήν ἀποθετική καί γενική ἀποκάλυψη ὅτι ὁ μαθητής δέν ἀνήκει στή θρησκευτική ομάδα πού ἀφορᾷ τό μάθημα.

8. Συμπεράσματα καί δυνατότητες ἐπιλογῶν

Ἀπό τά παραπάνω προκύπτουν τά ἑξῆς συμπεράσματα καί δυνατότητες ἐπιλογῶν ἐν ὄψει τῆς ἐπικείμενης Ὑπουργικῆς Ἀπόφασης γιά τοὺς ἐπιτρεπτούς λόγους καί διατύπωση τῆς δήλωσης ἀπαλλαγῆς:

Α. Συμπεράσματα:

1) τό ΣτΕ (660/2018, 926/2018, 1749/2019, 1750/2019) κατέληξε ὅτι τό μάθημα ἀφορᾷ κατά τό ἄρθρο 16 Συντ. μόνον τοὺς μαθητές μέλη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Κρήτης καί Μητροπόλεων Δωδεκανήσου. Ἐπομένως εἶναι ἓνα «θρησκευτικά κοινοτικό» μάθημα, πού ἀφορᾷ συγκεκριμένη ομάδα θρησκευτικῶν κοινοτήτων, χωρίς νά ἀποκλείονται ἀπό τό ΜτΘ οἱ μὴ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι. Δέν ἐνδιαφέρει

ἐάν νιώθουν ἢ ὄχι χριστιανοὶ οἱ μαθητές, αὐτό εἶναι συνειδησιακό ζήτημα πού δέν ἀπασχολεῖ τό δικαστήριο καί τό Κράτος, ἀρκεῖ ὅμως ὅτι αὐτοπροσδιορίζονται ὡς μέλη αὐτῆς τῆς θρησκευτικῆς κοινότητας.

2) δέν μπορεῖ νά υπάρξει μάθημα Θρησκευτικῶν μέ τέτοια φυσιγνωμία, ὕλη καί ἐκπαιδευτικούς στόχους ὥστε νά μὴν ἐπιτρέπονται ἢ νά δυσχεραίνονται νομίμως οἱ ἀπαλλαγές ἀπό αὐτό. Πρόκειται γιά ἀνεδαφικό στόχο, ἐν ὄψει τῆς νομολογίας τοῦ ΕΔΔΑ. Ἀποδεικνύεται καί ἀπό τήν ἀπόφαση «Παπαγεωργίου καί λοιποὶ κατά Ἑλλάδας» πού τάχθηκε ὑπέρ ἑνός συστήματος χαλαρῶν ἀπαλλαγῶν ὑπό τήν ἰσχὺ τῶν Προγραμμάτων Σπουδῶν τοῦ 2017, τά ὅποια εἶχαν ἤδη κριθεῖ ἀπό τό ΣτΕ (ΣτΕ Ὁλομ. 1749/2019, 1750/2019) ὡς μὴ ὁμολογιακοῦ χαρακτῆρα. Ὁμοίως, καί ἡ ἐκ μέρους τῆς ΑΠΔΠΧ μεθοδολογία σέ ὅλες τίς προγενέστερες ἀποφάσεις καί γνωμοδοτήσεις της (μέχρι τή γνωμοδότηση 2/2022) νά ἀποσυνδέει τόν χαρακτῆρα τοῦ μαθήματος ἀπό τίς προϋποθέσεις ἀπαλλαγῆς θέτει ἐκποδῶν κάθε ἐπιχείρημα ὅτι δῆθεν ἓνα μάθημα «θρησκευτιολογικό» θά μπορούσε νά μὴν ὑπόκειται σέ ἀπαλλαγές ἢ ὅτι μπορούσε νά συρρικνώσει τό δικαίωμα ἀπαλλαγῆς (ὑπόθεση πού φαίνεται νά πιστεύει ἡ μειοψηφία δικαστῶν στίς ἀποφάσεις ΣτΕ Ὁλομ. 660/2018 σκ. 15 καί ΣτΕ Ὁλομ. 926/2018 σκ. 12).

3) τό ΣτΕ στίς παραπάνω ἀποφάσεις γιά τά Προγράμματα Σπουδῶν 2016 καί 2017 παρεμπιπτόντως ἔκρινε ὅτι λόγος ἀπαλλαγῆς δύναται νά εἶναι ἡ ἐπίκληση λόγων «θρησκευτικῆς συνείδησης» στή δήλωση τῶν γονέων ἢ τοῦ ἐνίλικα μαθητῆ, ἐπειδή εἶναι ἑτερόθρησκος, ἑτερόδοξος ἢ ἄθεος ἢ ἀγνωστικιστής. Ὑπενθυμίζεται ὅτι κατά τό Σύνταγμα τό ΣτΕ ἀσκεῖ ἔλεγχο συνταγματικότητας ἀποθετικά, κρίνοντας ἐάν ἓνας νόμος ἢ κανονιστική πράξη εἶναι ἀντίθετοι μέ τό Σύνταγμα χωρίς νά ἔχει ἐξουσία δεσμευτικῆς ὑπόδειξης στή Διοίκηση ποιά εἶναι ἡ δέουσα ἐπιλογή μεταξύ πολλῶν συνταγματικῶς νομίμων λύσεων. Ἐν προκειμένῳ διετύπωσε μία παρεμπίπτουσα κρίση δυναμικοῦ χαρακτῆρα ἀναφέροντας ὅτι: «Ἡ δήλωση, ἐξάλλου, αὐτή, ... θά μπορούσε νά ἔχει τό ἑξῆς περιεχόμενο: “Λόγοι

θρησκευτικής συνείδησης δέν επιτρέπουν τή συμμετοχή (μου ή τοῦ παιδιοῦ μου) στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν”...».

4) μέ τήν παραπάνω πρόταση τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΣτΕ διαφωνεῖ κάθετα ἡ Ἀρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικοῦ Χαρακτῆρα μέ τίς γνωμοδοτήσεις καί ἀποφάσεις 77Α/2002, 28/2019, 32/2020 καί 2/2022 (ἀντίθετες μέ τή γνωμοδότηση 4/2015 καί τήν ἀπόφαση 94/2015 τῆς ΑΠΔΠΧ), οἱ ὁποῖες ἀρκοῦνται στήν ἀπλή ἐπίκληση τῆς ὑπαρξης «λόγων συνείδησης» καί ὄχι λόγων «θρησκευτικῆς συνείδησης». Ἡ Ἀρχή θεωρεῖ ρητῶς μέ τή γνωμοδότηση 2/2022 ὅτι ἐπειδή ἡ ὑποχρεωτικότητα τοῦ μαθήματος γιά τούς χριστιανούς μαθητές τεκμαίρει ὅτι ὅσοι ἀπαλλάσσονται δέν εἶναι χριστιανοί ὀρθόδοξοι, πρέπει νά ἔχουν δικαίωμα ἀπαλλαγῆς καί οἱ χριστιανοί ὀρθόδοξοι. Μέ τόν τρόπο αὐτόν ἡ προαιρετικότητα τοῦ μαθήματος πού ἀφορᾷ τήν πλειοψηφική κατηγορία μαθητῶν (χριστιανούς ὀρθόδοξους) λειτουργεῖ ὡς ἐργαλεῖο προστασίας (ἀπόκρυψης) τῆς μειοψηφούσας κατηγορίας μαθητῶν (μή χριστιανῶν ὀρθόδοξων) καί ἡ δῆλωση ἀπαλλαγῆς ἀπό τό μάθημα κατ’ οὐσίαν μετατρέπεται σέ δῆλωση ἐπιλογῆς τοῦ μαθήματος. Οἱ προτάσεις αὐτές εἶναι συνταγματικά ἀνέφικτες ἐν ὄψει τῆς σταθερῆς ἐρμηνείας τοῦ ἄρθρου 16 παρ. 2 Συντ. κατά τίς ἀποφάσεις τοῦ ΣτΕ γιά τήν ὑποχρεωτικότητα τοῦ μαθήματος (βλ. ἐνδεικτικά ΣτΕ Ὁλομ. 1749/2019 σκ. 16: «Ἡ δῆλωση, ἐξάλλου, αὐτή, πού θά μπορούσε νά ἔχει τό ἐξῆς περιεχόμενο: “Λόγοι θρησκευτικῆς συνείδησης δέν επιτρέπουν τή συμμετοχή (μου ή τοῦ παιδιοῦ μου) στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν”, δέν παραβιάζει τή διάταξη τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Συντάγματος, ἐφ’ ὅσον γίνεται χάριν ἀπαλλαγῆς τῶν μαθητῶν αὐτῶν ἀπό τήν, ἐπιβαλλόμενη κατ’ ἀρχήν ἀπό τό Σύνταγμα καί τόν νόμο, ὑποχρέωση παρακολούθησως τοῦ μαθήματος αὐτοῦ»).

5) τό ΕΔΔΑ φαίνεται ὅτι ἀποδοκιμάζει τόν ἔλεγχο ἀξιοπιστίας τῶν δηλώσεων ἀπαλλαγῆς ἐάν ὀδηγοῦν σέ ἐξαναγκασμό ἀποκάλυψης θρησκευτικῶν πεποιθήσεων (καί οἱ τελευταῖες ἀποφάσεις τοῦ ΣτΕ 1749/2019, 1750/2019 κάνουν λόγο γιά «δῆλωση», ἀντί γιά «ἀξιόπιστη δῆλωση»

πού ἀνέφεραν οἱ προηγούμενες ἀποφάσεις ΣτΕ 660/2018 καί 926/2018, ὑπονοώντας πλέον ὅτι δέν χωρεῖ ἔλεγχος σοβαρότητας τῆς δῆλωσης –ἀντίθετη σέ αὐτό τό σημείο ἡ παλαιότερη ἀπόφαση 77Α/2002 τῆς ΑΠΔΠΧ).

Β. Δυνατότητες ἐπιλογῶν

Οἱ στόχοι βέλτιστης στάθμισης τῆς διαδικασίας ἀπαλλαγῆς εἶναι: α) νά μὴν καταλύεται ἡ ὑποχρεωτικότητα τοῦ μαθήματος γιά τούς ὀρθόδοξους χριστιανούς μαθητές (δηλώσεις πού δέν βασίζονται σέ συνειδησιακή ἀντίρρηση ἀλλά γίνονται γιά λόγους ἐξοικονόμησης χρόνου καί κόπου), β) νά μὴν ἀναγκάζεται ὁ δῆλων νά ἀναλύσει τήν ἐνδιάθετη θρησκευτική του τοποθέτηση.

Μία προφανῆς λύση εἶναι ἡ γενική καί ἀφηρημένη ἀναφορά σέ «λόγους θρησκευτικῆς συνείδησης», πού κωλύουν τή συμμετοχή στό μάθημα μέ ἀπλή δῆλωση ἀπαλλαγῆς (ὄχι ὑπεύθυνη δῆλωση) χωρίς νά ἀκολουθεῖται ἐνδελεχῆς ἔλεγχος στίς πεποιθήσεις τοῦ ἀπαλλασσόμενου ή τῶν γονέων του ἀπό τή σχολική μονάδα.

Ἡ λύση αὐτή ἐπιλέχθηκε ἀπό τό σχέδιο τῆς νέας ΚΥΑ, ἡδη ΚΥΑ ὑπ’ ἀριθμ. 106646/ΓΔ4/2.9.2022 πού τροποποιεῖ ἐκ νέου τό ἄρθρο 25 παρ. 3 τῆς Κ.Υ.Α. ὑπ’ ἀρ. 79942/ΓΔ4/21.5.2019 (Β’ 2005). Ἡ διαδικασία αὐτή βρίσκει ἀντίθετη τήν ΑΠΔΠΧ (2/2022) ἀλλά σύμφωνη τή νομολογία τῆς Ὁλομέλειας τοῦ ΣτΕ (1749/2019, 1750/2019), καθώς τελεῖ σέ ἀρμονία μέ τίς παρεμπίπτουσες κρίσεις τῆς ἔχοντας τό ἐξῆς περιεχόμενο:

«Λόγοι θρησκευτικῆς συνείδησης δέν επιτρέπουν τή συμμετοχή (μου ή τοῦ παιδιοῦ μου) στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν».

Τό ΕΔΔΑ δέν ἔχει ἐκφέρει ἐιδική κρίση μέχρι σήμερα γιά τό ὡς ἄνω κείμενο τῆς δῆλωσης ἀπαλλαγῆς. Σημειώνεται πάντως ὅτι στήν ὑπόθεση «Παπαγεωργίου καί λοιποῖ κατά Ἑλλάδας» ἡ ἀπό 31.10.2019 ἀπόφαση τοῦ ΕΔΔΑ: α) θεώρησε ὅτι «δέν ζητοῦσε θρησκευτική αἰτιολόγηση» (§85) κείμενο δῆλωσης ἀπαλλαγῆς τῆς Ἐγκυκλίου ΥΠΑΙΘ ὑπ’ ἀριθμ. 12773/Δ2/23.1.2015 πού περιελάμβανε πιό ἀναλυτική αἰτιολογία (ὅτι ὁ μαθητής δέν εἶναι χριστιανός ὀρθόδοξος καί ἐξ αὐτοῦ ἐπικαλεῖται λόγους θρησκευτικῆς

συνείδησης), β) δέν ἔκρινε γενικότερα ὅτι ἡ δὴλωση ἀπαλλαγῆς ἀπὸ μάθημα ὑποχρεωτικό γιὰ τοὺς χριστιανούς ὀρθοδόξους συνιστᾶ per se προσβολὴ τῆς ἀρνητικῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῶν μὴ ὀρθοδόξων χριστιανῶν γονέων / μαθητῶν, λόγῳ τῆς ὑποχρεωτικότητάς του γιὰ τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς, ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ γνωμοδότηση 2/2022 τῆς ΑΠΔΠΧ.

Οἱ δύο ἀνωτέρω παράμετροι τῆς ἀπὸ 31.10.2019 ἀπόφασης τοῦ ΕΔΔΑ παρέχουν μία σχετικὴ ἀσφάλεια ὅτι ἡ ἐπιλεχθεῖσα λύση δέν εἶναι τοῦλάχιστον καταφανῶς ἀντίθετη μὲ τὴ νομολογία τοῦ ΕΔΔΑ. Ἐάν τὸ ΕΔΔΑ στὸ μέλλον ἐκφράσει ἀπορριπτικὴ κρίση γιὰ τὴν παραπάνω διατύπωση τῆς δὴλωσης ἀπαλλαγῆς θὰ πρόκειται γιὰ μία μεταστροφή τῆς νομολογίας του ἐπὶ τὸ αὐστηρότερο.

Μία δευτέρη λύση, ἐν ὄψει τῆς νομολογίας τοῦ ΣτΕ κατὰ τὴν ὁποία τὸ ΜτΘ εἶναι κοινοτικό, ἀφορᾷ ὀρισμένη θρησκευτικὴ κοινότητα (ἄρθρου 3 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος), ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπαγόρευσης νὰ ἐξαναγκασθεῖ ὁ μαθητὴς νὰ δηλώνει τίς θρησκευτικὲς του πεποιθήσεις, θὰ ἦταν νὰ δηλώνεται ὡς λόγος ἀπαλλαγῆς ὅτι ὁ ἐνήλικας μαθητὴς / οἱ γονεῖς του δέν εἶναι μέλη τῆς θρησκευτικῆς κοινότητάς του πού ἀφορᾷ τὸ μάθημα, ἀσχετῶς ποιῆς θρησκευτικῆς πεποιθήσεις ἔχουν ἢ δέν ἔχουν. Αὐτὴ ἡ πρόταση καλύπτει τίς περιπτώσεις πού περιέγραψε ἡ γνωμοδότηση 2/2022 τῆς ΑΠΔΠΧ ὅσων μὲν θέλουν νὰ δηλώνουν ὅτι εἶναι «χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι», ἀλλὰ τελικὰ ἔχουν πεποιθήσεις πού ἀποκλίνουν ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ ἐπιθυμοῦν ἀπαλλαγῆς. Ἡ ἀπόκλιση αὐτὴ τοὺς καθιστᾷ μὴ μέλη τῆς οἰκείας θρησκευτικῆς κοινότητάς καὶ δικαιῶνται ἀπαλλαγῆς.

Ἀπαιτεῖται μία διάκριση ἐδῶ, ἐπειδὴ ἡ δὴλωση αὐτὴ δέν ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἀπαλλασσόμενο νὰ ἐξωτερικεύσει ὅτι δέν νιώθει χριστιανὸς ὀρθόδοξος ἢ ὅτι δέν ἀποδέχεται τὸ δόγμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδοξίας ὡς ἐνδιάθετο φρόνημά του, ἀλλὰ

ἀναφέρεται στὸ ἐξωτερικὸ γεγονός ὅτι ὁ ἴδιος αὐτοπροσδιορίζεται ὡς μέλος μιᾶς θρησκευτικῆς κοινότητάς, ἀσχετῶς ἂν ἀποδέχεται πλήρως τὴ διδασκαλία τῆς ἢ ὄχι. Μπορεῖ π.χ. ἐπειδὴ εἶναι παλαιομερολογίτης νὰ μὴ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ὡς μέλος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τοῦ ἄρθρου 3 παρ. 1 Συντ. Τὸ κριτήριό αὐτὸ ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι: α) δέν ζητεῖ βεβαίωση φρονημάτων, οὔτε καὶν ἔμμεση ἢ ἀρνητικὴ, ἀπὸ τὸν ἀπαλλασσόμενο, β) ζητεῖ νὰ δηλωθεῖ τὸ ἐξωτερικὸ γεγονός τοῦ μὴ ἀνήκειν σὲ θρησκευτικὴ κοινότητα, γ) εἰδικὰ γιὰ τοὺς ὀρθόδοξους μαθητὲς περιορίζει τὴ δυνατότητα ἀνατιολόγητης ἀπαλλαγῆς τους, γιὰ τὴν τὴν νὰ δηλώσουν ὅτι δέν εἶναι μέλη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἀντὶ νὰ τοὺς ἐπιτρέψει τὴν ἀόριστη δὴλωση ὅτι ἔχουν «λόγους θρησκευτικῆς συνείδησης», ὅπως προτείνει τὸ ΣτΕ, ἢ «λόγους συνείδησης», ὅπως προτείνει ἡ ΑΠΔΠΧ.

Θὰ μπορούσε συνεπῶς νὰ ὑποβάλλεται κείμενο δὴλωσης ὡς ἐξῆς: «Δηλώνω/οὔμε ὅτι δέν εἶμαι/εἶμαστε μέλος/μέλη τῆς θρησκευτικῆς κοινότητάς τὴν ὁποία ἀφορᾷ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν καὶ δέν θὰ συμμετέχω ἐγὼ ἢ τὸ τέκνο μου/μας ... [ὄνομα μαθητῶν/μαθήτριας] ἢ τὸ τέκνο ... [ὄνομα μαθητῶν/μαθήτριας] τοῦ ὁποίου ἀσκῶ ἀποκλειστικὰ τὴν ἐπιμέλεια στὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν τῆς τάξης ... Δημοτικοῦ/Γυμνασίου/Λυκείου. Δηλώνω/οὔμε ὅτι ἡ παρούσα δέν ἀναφέρεται οὔτε ὑπονοεῖ τὸ περιεχόμενο τῆς συνειδησιακῆς μου/μας τοποθέτησης σὲ θρησκευτικὰ ζητήματα».

Ἡ παραπάνω δὴλωση δέν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι τεκμαίρει ἀμάχητα τὸ ἐνδιάθετο φρόνημα τοῦ ἀπαλλασσόμενου καὶ σὲ κάθε περίπτωση, ἀκόμα καὶ ἐάν τὸ τεκμαίρει κατὰ μαχητὸ τρόπο, ἰσχύουν καὶ ἐδῶ οἱ ἀνωτέρω παρατηρήσεις (βλ. § 6 περ. 4 γιὰ τὴν ἐλάχιστη ἐπεξεργασία προσωπικῶν δεδομένων) ἐπὶ τῆς ἀντίθετης γνωμοδότησης 2/2022 τῆς ΑΠΔΠΧ.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 3791
Αριθ. Αθήναι, 2 Αυγούστου 2022
Διεκπ. 1493

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Θέμα: «Έγκρισις παρεκκλίσεως ύψους
διά Ίερους Ναούς εις περιοχάς εκτός σχεδίου
δομίσεως (ν. 4964/2022)»

Κοινοποίηση:
Υπηρεσίαν Δομίσεως Ίερῶν Συνόδου

Διά τοῦ παρόντος γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 45 τοῦ ν. 4964/2022 (ΦΕΚ Α' 150/30.7.2022), προσετέθη ἄρθρον 148Α εἰς τόν νόμον 4759/2020 (ΦΕΚ Α' 245), διά τοῦ ὁποίου ἐπιτρέπεται πλέον ἢ καθ' ὕψος παρέκκλισις διά τήν ἀνέγερσιν Ίερῶν Ναῶν νομικῶν προσώπων τοῦ ν. 590/1977 (ΦΕΚ Α' 146), ἥτοι Ίερῶν Ναῶν τῶν Ίερῶν Μητροπόλεων, Ίενοριῶν, Ίερῶν Μονῶν καί Ἡσυχαστηριῶν, ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων, Ίερῶν Προσκυνημάτων κ.λπ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς περιοχάς ἐκτός σχεδίου πόλεως καί ἐκτός ὁρίων νομίμως ὑφισταμένων οἰκισμῶν.

Εἰδικότερον, κατά τό ἄρθρον 45 τοῦ ν. 4964/2022 («Έγκριση παρέκκλισης ὕψους σε ιερούς ναούς σε περιοχές εκτός σχεδίου δόμησης - Προσθήκη ἄρθρου 148Α στον ν. 4759/2020») ὀρίζεται ὅτι προστίθεται εἰς τόν νόμον ν. 4759/2020 (ΦΕΚ Α' 245) ἄρθρον 148Α, τό ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Άρθρο 148Α

Έγκριση παρέκκλισης ὕψους σε ιερούς ναούς
σε περιοχές εκτός σχεδίου δόμησης

Με ἀπόφαση τοῦ Υπουργοῦ Περιβάλλοντος καί Ενέργειας, κατόπιν γνώμης τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου Πολεοδομικῶν Θεμάτων καί Αμφι-

σβητίσεων (ΚΕ. ΣΥ.ΠΟ.Θ.Α.) τοῦ ἀρθρου 24 τοῦ ν. 4495/2017 (Α' 167) καί, κατά περίπτωσι, τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου Εκκλησιαστικῆς Αρχιτεκτονικῆς (ΚΕ.Σ.Ε.Α.) ἢ τοῦ Συμβουλίου Εκκλησιαστικῆς Αρχιτεκτονικῆς Κρήτης καί Δωδεκανήσου (Σ.Ε.Α.Κ.Δ.) τῶν παρ. 5 καί 6 τοῦ ἀρθρου 32 τοῦ ν. 4495/2017, ἐγκρίνεται ἢ καθ' ὕψος υπέρβασις γιά τήν ἀνέγερσις ιερῶν ναῶν τῶν νόμων 590/1977 (Α' 146) καί 4149/1961 (Α' 41) καί τῶν Ίερῶν Μητροπόλεων τῆς Δωδεκανήσου: α) Ίερῶν Μητρόπολης Ρόδου, β) Ίερῶν Μητρόπολης Κῶου καί Νισύρου, γ) Ίερῶν Μητρόπολης Λέρου, Καλύμνου καί Αστυπάλαιας, δ) Ίερῶν Μητρόπολης Καρπάθου καί Κάσου, καί ε) Ίερῶν Μητρόπολης Σύμης καί τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας Πάμμου, σε περιοχές εκτός σχεδίου πόλεως, εκτός ὁρίων τῶν νομίμως υφισταμένων οἰκισμῶν.»

Ταῦτα πάντα γνωρίζοντες ὑμῖν, παρακαλοῦμεν διά τά καθ' ὑμᾶς.

Έντολῆ καί Έξουσιοδοτήσι τῆς Ίερῶν Συνόδου
Ὁ Αρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὡρεῶν Φιλόθεος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4008
Αριθ. Αθήναι, 25 Αυγούστου 2022
Διεκπ. 1586

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρός
τήν Ίεράν Αρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καί
τάς Ίεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Έγκύκλιος περί προστασίας
τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καί ἀποφυγῆς
τῶν ἀμβλώσεων»

Κοινοποιήσις:

1. Ραδιοφωνικόν Σταθμόν
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
2. Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
3. Γραφεῖον Τύπου Ἱερᾶς Συνόδου
(διὰ τὴν γνωστοποίησιν τῆς ὡς ἄνω Ἐγκυκλίου,
μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς)

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 24ης μηνός Αὐγούστου ἐ.ἔ., διαπέμπομεν ὑμῖν, συνημμένως ὧδε, τὴν ὑπ' ἀριθ. 3062/25.8.2022 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, παρακαλοῦντες ὅπως ἀναγνωσθῆ ἔπ' Ἐκκλησίαις ἀντὶ ἄλλου κηρύγματος, κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν τῆς ἑορτῆς τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου, τὴν 8ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ., καὶ ἐν συνεχείᾳ (καὶ οὐχὶ ἐνωρίτερον) γνωστοποιηθῆ εὐρύτερον, κατὰ τὴν ἔμφρονα ποιμαντικὴν ὑμῶν κρίσιν, εἴτε δι' ἀνακοίνωσης αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων Μέσων Γενικῆς Ἐνημερώσεως (Ραδιόφωνον, Τηλεόρασις, Ἔντυπα) τῆς καθ' ὑμᾶς Θεοσώστου Ἐπαρχίας.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4008
Ἀριθ. Ἀθῆναι, 25 Αὐγούστου 2022
Διεκπ. 1586

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 3062

Πρὸς
τό Χριστεπώνυμο Πλήρωμα
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Ἐγκύκλιος περὶ προστασίας
τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ ἀποφυγῆς
τῶν ἀμβλώσεων»

Ἀγαπητοί μας χριστιανοί, τέκνα τοῦ Θεοῦ ἀγαπημένα,

Ἡ ἑορτὴ τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου, ἡ πρώτη μεγάλη ἑορτὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, σηματοδοτεῖ τὴν ἀπαρχὴν τῆς θείας οἰκονομίας, δηλαδὴ τοῦ θεϊκοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας μας. Οἱ πιστοὶ τιμοῦμε τὴν γέννησιν τῆς Παναγίας Μητέρας τοῦ Κυρίου μας, ὕστερα ἀπὸ τὴν θαυμαστὴν σύλληψίν της ἀπὸ τῆς θεοπρομήτορα Ἄννα, τὴν γηραιὰ μητέρα της.

Ἡ Ἐκκλησία μας, ἐνῶ τιμᾷ τὴν μνήμην τῶν Ἁγίων μας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κοιμήσεως ἢ τοῦ μαρτυρίου τους, στὸν Κύριο καὶ Σωτῆρα μας Χριστό, στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο καὶ στὸν Τίμιον Πρόδρομο τιμᾷ καὶ ἑορτάζει καὶ τίς ἡμέρες τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς συλλήψεώς τους, θεωρῶντας τὰ γεγονότα αὐτὰ ὡς ἰδιαιτέρως σημαντικὰ γιὰ τὴν σωτηρία μας, ἔχοντας ἄμεσὴν σχέσιν μὲ τὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Θεοῦ.

Μεταξὺ λοιπὸν τῶν ἄλλων θεολογικῶν ἀληθειῶν, ἡ ἑορτὴ αὐτὴ φέρνει στὴν ἐπιφάνεια καὶ μεγάλες ἀλήθειες γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ταυτότητα καὶ ὑπαρξιν· ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ὡς ψυχοσωματικῆς ὄντοστος ἀρχίζει μὲ τὸ θαῦμα τῆς γοιμοποίησης, μὲ τὴν σύλληψιν —«ἐξ ἄκρας συλλήψεως», ὅπως λέμε στὴν θεολογικὴ γλῶσσα—, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποὺ ἀρχίζει καὶ ἡ ἀνάπτυξιν τοῦ ὑλικοῦ σώματος.

Τὸ ἔμβρυον εἶναι τέλειος ἄνθρωπος κατὰ τὴν ταυτότητα, ὁ ὁποῖος ἐξελίσσεται καὶ ἀναπτύσσεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐγκυμοσύνης στὰ μητρικὰ σπλάγχνα, προσδοκῶντας τὴν γέννησιν, γιὰ νὰ συνεχίσει τὴν ἀνάπτυξιν κατὰ τὴν βιολογικὴ πορεία του, μετὰ δὲ καὶ τὸν βιολογικὸ θάνατον, νὰ μεταβεῖ στὴν αἰώνια Ὄντως Ζωή, ἀναμένοντας τὴν κοινὴν Ἀνάστασιν.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν πεθαίνει ὅταν σταματᾷ ἡ ἀναπνοὴ του οὔτε ὅταν παύει νὰ χτυπᾷ ἡ καρδιά του. Ὁ ἄνθρωπος συνεχίζει. Οὔτε πάλι γεννιέται ὅταν ἀρχίζει ἡ πρώτη του ἀναπνοὴ μὲ τὸν τοκετό. Ἔχει ἤδη ξεκινήσει τὸ ταξίδι του ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς σύλληψίν του. Ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπαρξίς του, ἡ ἀπόκτησιν τῆς ἱερῆς ταυτότητάς του, ἡ δημιουργία τοῦ προσώπου του, μάλιστα «κατ' εἰκόνα Θεοῦ», ταυτίζεται μὲ αὐτὴν τὴν μοναδικήν

στιγμή· τότε δημιουργείται «υπό του Κυρίου εκ του μί ὄντος εἰς τό εἶναι», τότε μεταβαίνει ἀπό τήν ἀνυπαρξία στήν ὑπαρξη, τότε ἀποκτᾶ τήν οὐσία τῆς ἀξίας του. Καί ἀπό τότε τοῦ ὀφείλουμε τόν σεβασμό καί τήν προστασία μας. Ἰδίως τότε πού δέν φαίνεται, πού δέν ἔχει φωνή οὔτε δύναμη, ἔχει ὅμως ζωή, ὑπαρξη καί, ἄρα, ἀξία. Πρός ἐπίρρωση τούτων ἀρκεῖ νά ἀναλογισθοῦμε ὅτι σύμφωνα μέ τήν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι τέλειος Θεός καί τέλειος ἄνθρωπος· καί στό Θαβώρ μεταμορφούμενος ἐν δόξῃ, καί ὡς βρέφος κενούμενος στή Βηθλεέμ, ἀλλά καί ὡς ἔμβρυο σαρκούμενος στή Ναζαρέτ!

Δυστυχῶς, ὅμως, στίς μέρες μας ὑπάρχουν ἐπισημονικές δῆθεν θεωρήσεις πού ἀμφισβητοῦν αὐτήν τήν ἀξία τοῦ ἐμβρύου, ὑπάρχουν κοινωνικές ἀντιλήψεις πού τό ἐγκαταλείπουν ἀπροστάτευτο, στερῶντας του τό προνόμιο τῆς ζωῆς, ὑπάρχει νομολογία πού θωρακίζει νομικά τίς ἐκτρώσεις, ἀλλά ὄχι καί τό δικαίωμα τοῦ ἐμβρύου στή ζωή, δικαιολογώντας ἔτσι τήν ἀνθρώπινη ἀγριότητα.

Καί φθάσαμε στό σημείο ὁ ἐπίσιος ἀριθμός τῶν δηλωμένων ἐκτρώσεων παγκοσμίως νά ξεπερνᾶ τά 50 ἑκατομμύρια, νά πλησιάζει αὐτόν τῶν θανάτων ἀπό ὅλες τίς ὑπόλοιπες αἰτίες, νά εἶναι σχεδόν πενταπλάσιος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν θανάτων ἀπό τήν ἀσθένεια τοῦ καρκίνου. Μάλιστα καί στήν πατρίδα μας, πού πληθυσμιακά φθίνει μέ γοργούς ρυθμούς, ὑπερβαίνει κατά πολύ, σύμφωνα μέ τά ὑπάρχοντα στοιχεῖα, τόν ἀριθμό τῶν γεννήσεων. Κάτι ἀντίστοιχο ἰσχύει γιά ὅλες τίς λεγόμενες ἀνεπτυγμένες περιοχές τοῦ πλανήτη, στίς ὁποῖες παρατηρεῖται διαρκῶς αὐξανόμενη γήρανση τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία μας ὡς μητέρα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, πού μέ θέλημα προσεύχεται γιά τήν υγεία, τή μακροζωΐα καί τήν ἀναγέννηση τῶν γεννημένων, δέν μπορεῖ νά θεωρήσει τήν ἐπιλογή τῆς ἀμβλώσεως ἀπλῶς καί μονομερῶς σάν ἕνα νομικό ζήτημα ἢ ἀπόλυτο ἀνθρώπινο δικαίωμα τῆς κυοφορούσας ἢ κεκτημένο τῆς σύγχρονης κοινωνίας.

Γι' αὐτό καί ὑψώνει τή φωνή της γιά τήν προστασία τῆς ζωῆς καί τῆς γέννησης τῶν ἀγέννητων καί, ἀντικρίζοντας τήν ἱερότητα τῆς ἀνθρώπινης

ὑπαρξης καί ζωῆς, ζητεῖ ἀπό τίς εὐλογημένες μέ τή δυνατότητα τῆς μητρότητος γυναῖκες νά προστατεύσουν μέ κάθε τρόπο τόν θησαυρό τῆς ζωῆς πού κρατοῦν στά σπλάγχχνα τους καί, παρὰ τίς συχνά ἀντίξοες συνθήκες ἢ τήν πιεστική γνώμη τῶν ἄλλων, νά δεχθοῦν μέ ἐμπιστοσύνη καί πίστη τό δῶρο τοῦ Θεοῦ.

Ἐπιπλέον, ἀπευθύνεται στό σύνολο τοῦ πολιτικοῦ κόσμου καί κάνει ἐκκλήση γιά τή θωράκιση τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας καί ἰδίως τή στήριξη τῆς πολύτεκνης οἰκογένειας.

Παράλληλα, ἀναλαμβάνει καί ἡ Ἰδία τίς εὐθύνες Της γιά νά ἀναδείξει τήν πνευματική σημασία αὐτοῦ τοῦ θεσμοῦ, νά ἐνημερώσει συστηματικά τόν πιστό λαό μας γιά τό δημογραφικό πρόβλημα καί τήν προστασία τοῦ ἀγέννητου παιδιοῦ, καθῶς καί νά ἀναλάβει πρωτοβουλίες γιά τήν ἐμπρακτική στήριξη τῆς ἀγαπῆς μητέρας καί τήν οὐσιαστική μέριμνα γιά τίς μονογονεϊκές οἰκογένειες.

Τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει πρὸς ὅλους ἐκκλήση γιά διαρκῆ προσευχή καί μετάνοια, ὥστε ἡ ζωή νά μὴ νικηθεῖ ἀπό τίς θανάσιμες ἐπιλογές τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐσκεμμένη καί ἄκριτη ἀφαίρεση μιᾶς ζωῆς εἶναι ἀντίθετη πρὸς τόν ὀφειλόμενο σεβασμό μας στήν ἱερότητα τῆς θείας δημιουργίας καί μάλιστα στήν κορωνίδα αὐτῆς, τόν ἄνθρωπο, ἀπομακρύνει τήν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἀπό τή ζωή μας καί φυγαδεύει τή χάρι Του.

Ἄς ἀγωνιζόμαστε νά δεχόμαστε μέ χαρά καί ἐλπίδα τή γέννηση κάθε παιδιοῦ ὡς μέρος τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου καί τήν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τή φθορά τοῦ θανάτου, ὅπως ὀλοφάνερα φαίνεται τοῦτο καί στήν ὑμνογραφία τῆς ἑορτῆς τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου:

«Ἡ γέννησίς σου Θεοτόκε, χαρὰν ἐμήνυσε πάση τῇ οἰκουμένῃ, ἐκ σοῦ γάρ ἀνέτειλεν ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν, καί λύσας τήν κατάραν, ἔδωκε τήν εὐλογίαν, καί καταργήσας τόν θάνατον, ἔδωρήσατο ἡμῖν ζωὴν τήν αἰώνιον».

Μετά πατρικῶν εὐχῶν καί ἀγάπης

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος
 † Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εὐσέβιος
 † Ὁ Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας
 Θεόκλητος
 † Ὁ Κασσανδρείας Νικόδημος
 † Ὁ Σερρών καὶ Νιγρίτης Θεολόγος
 † Ὁ Σιδηροκάστρου Μακάριος
 † Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας Ἰωήλ
 † Ὁ Ἀργολίδος Νεκτάριος
 † Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων
 Τιμόθεος
 † Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμίνας Κωνσταντῖνος
 † Ὁ Κεφαλληνίας Δημήτριος
 † Ὁ Τρίκκης, Γαρδικίου καὶ Πύλης
 Χρυσόστομος
 † Ὁ Καρπενησίου Γεώργιος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
 † Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Ἡ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4009
 Ἀριθ. Ἀθῆναι, 25 Αὐγούστου 2022
 Διεκπ. 1586

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
 τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὰς
 Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Ἐγκύκλιος γιὰ τὴ συμπλήρωση ἑκατὸ
 ἑτῶν ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς»

Κοινοποιήσεις:

1. Ραδιοφωνικὸν Σταθμὸν
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
2. Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
3. Γραφεῖον Τύπου Ἱ. Συνόδου (διὰ γνωστοποιήσιν
 τῆς Ἐγκυκλίου, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς)

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, ληφθείσης ἐν τῇ
 Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱ. Συνόδου τῆς 24ης μὴ-
 νός Αὐγούστου ἐ.ἔ., διαπέμπομεν ὑμῖν, συνημι-
 μένωσ ᾧδε, τὴν ὑπ' ἀριθ. 3063/25.8.2022 Ἐγκύ-
 κλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, παρακαλοῦντες ὅπως
 ἀναγνωσθῆ ἐπ' Ἐκκλησίαις ἀντὶ ἄλλου κηρύγμα-
 τος, τὴν Κυριακὴν πρὸ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τι-
 μίου Σταυροῦ, 11ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ., ἡμέραν καθ'
 ἣν ἐορτάζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἡ ἱερὰ
 μνήμη τοῦ Ἁγίου ἐθνοῖερομάρτυρος Χρυσοστό-
 μου Σμύρνης καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντων
 ἱερομαρτύρων καὶ μαρτύρων κατὰ τὴν Μικρασι-
 ατικὴν Καταστροφὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ (καὶ οὐχὶ
 ἐνωρίτερον) γνωστοποιηθῆ εὐρύτερον, κατὰ τὴν
 ἔμφρονα ποιμαντικὴν ὑμῶν κρίσιν, εἴτε δι' ἀναρ-
 τίσεως αὐτῆς εἰς τὸ διαδίκτυον εἴτε δι' ἀνακοι-
 νώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων Μέσων Γε-
 νικῆς Ἐνημερώσεως (Ραδιοφώνων, Τηλεόρασις,
 Ἔντυπα) τῆς καθ' ὑμᾶς Θεοσώστου Ἐπαρχίας.

Ἐντολῆ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
 Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
 † Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Ἡ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4009
 Ἀριθ. Ἀθῆναι, 25 Αὐγούστου 2022
 Διεκπ. 1586

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 3063

Πρὸς

τὸ Χριστεπώνυμο Πλήρωμα
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Συμπλήρωση ἑκατὸ ἑτῶν
 ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς»

«Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου
 καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς»
 (Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, Β' 10)

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Τὴν Κυριακὴ πρὸ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ καὶ μέσα στό σταυραναστάσιμο κλίμα αὐτῆς, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ὀρίσει νά τιμῶνται οἱ Ἅγιοι μάρτυρες ἱεράρχες καὶ λοιποὶ κληρικοί, οἱ ὁποῖοι βρῆκαν μαρτυρικό θάνατο στή Μικρὰ Ἀσία καὶ στόν Πόντο κατά τή διάρκειά τοῦ διωγμοῦ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων. Ἡ ἀπόδοσις τῆς ὀφειλομένης τιμῆς στή μνήμη τους ἐφέτος συμπίπτει μάλιστα μέ τή συμπλήρωσι ἐκατὸ ἐτῶν ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς τοῦ 1922. Γίνεται, ἐπομένως, γιά ὅλους μας ἡ ἡμέρα αὐτή ἀφορμὴ περισυλλογῆς, στοχασμοῦ καὶ δημιουργικοῦ προβληματισμοῦ, καθὼς καλοῦμαστε νά διδαχθοῦμε ἀπὸ τή γενναία στάση τῶν Ἁγίων ἐθνοϊερομαρτύρων, νά ἀναδείξουμε τόν Ἑλληνορθόδοξο Πολιτισμὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καὶ νά θαυμάσουμε τή θέλησι γιά πρόοδο καὶ ἀναδημιουργία, τὴν ὁποία ἐπέδειξαν οἱ πρόσφυγες τοῦ 1922–1924 μέ τόν ἐρχομὸ τους στήν κυρίως Ἑλλάδα.

Τιμοῦμε σήμερα κατά πρῶτον τόν Ἅγιο ἐθνοϊερομάρτυρα Χρυσόστομο Σμύρνης, ὁ ὁποῖος ὑπερέττησε μέ ἀφοσίωσι καὶ αὐταπαύρησι τὴν Ἐκκλησία καὶ τό Γένος, ἀρχικά ὡς Μητροπολίτης Δράμας καὶ Ζιχνῶν καὶ ὕστερα ὡς Μητροπολίτης Σμύρνης. Συχνά τοῦ προτάθηκε νά διαφύγει, ἀλλὰ ἡ σταθερὴ ἀπάντησί του ἦταν: «ἡ θέσι μου εἶναι κοντά στό ποιμνίό μου». Παρέμεινε ἔτσι μέχρι τέλους στόν τόπο τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ μαρτυρίου γιά νά στηρίξει τό ποιμνίό του, φανεῖς «πιστός ἄχρι θανάτου», ὅπως συμβουλεύει ὁ Θεὸς τόν ἄγγελο (ἐπίσκοπο) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης στήν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου (Β΄ 10). Τελικῶς κατακρεουργήθηκε ἀπὸ τόν μαινόμενο τουρκικὸ ὄχλο καὶ τό πάντιμο λείψανό του δὲν βρέθηκε ποτέ.

Ἐπίσης, τιμοῦμε τίς ἁγιασμένες καὶ μαρτυρικές μορφές τῶν Μητροπολιτῶν Ἰκονίου Προκοπίου, Μοσχονησίων Ἀμβροσίου καὶ Κυδωνῶν Γρηγορίου. Τιμοῦμε σήμερα τοὺς Ἁγίους ἐθνοϊερομάρτυρες τοῦ Ποντιακοῦ Ἀγώνα, ὅπως τόν Ἐπίσκοπο Ζήλων Εὐθύμιο καὶ τόν Ἀρχιμανδρίτη Πλάτωνα Αἰβαζίδη. Τιμοῦμε τόν Ἀρχιμανδρίτη Ἰάκωβο Ἀρχαντζικάκη, τόν ὁποῖον πετάλωσαν

καὶ σταύρωσαν οἱ διώκτες του στόν Βουτζᾶ, προάστιο τῆς Σμύρνης. Πεντακόσιοι καὶ πλέον Ἑλληνες Ὀρθόδοξοι κληρικοί μαρτύρησαν γιά τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατρίδα στήν αἵματοβαμμένη γῆ τῆς Μικρασίας καὶ τοῦ Πόντου.

Συγχρόνως, ἀναδεικνύουμε καὶ προβάλλουμε τὴν ἱστορικὴ μνήμη καὶ τὴν ἀλήθεια, ἡ ὁποία ἐλευθερώνει. Γιά νά γνωρίζουν οἱ νεώτερες γενιές ὅτι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες ἡ εὐρύτερη Μικρὰ Ἀσία, ἀπὸ τό Αἰγαίον ἕως τὸν Εὐφράτη καὶ ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον μέχρι τὴ θάλασσα τῆς Κιλικίας, ὑπῆρξε λίκνο Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Ὀρθόδοξης Χριστιανικῆς Παραδόσεως. Μνημονεύουμε ἐνδεικτικῶς τοὺς ἀρχαίους Ἰωνες φιλοσόφους, τίς περιοδεῖες τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στή Μικρὰ Ἀσία, τίς Οἰκουμενικές Συνόδους, τοὺς Ἁγίους πού ἔζησαν, δίδαξαν ἢ καὶ μαρτύρησαν ἐκεῖ, τοὺς Καππαδόκες Πατέρες, τίς Αὐτοκρατορίες τῆς Νίκαιας καὶ τῆς Τραπεζούντας, τὰ ἑλληνικά σχολεῖα τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνα στή Σμύρνη καὶ σὲ ἄλλες πόλεις.

Συγκλονίζει ἀσφαλῶς ἡ Γενοκτονία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ἡ ὁποία ἄρχισε τό 1914 καὶ ὀλοκληρώθηκε τό 1923. Δέν ἦταν μία ἀπάντησι τῶν Τούρκων στήν ἀποβίβασι τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ στίς 2 Μαΐου 1919. Ἦταν μία προσημασμένη ἀπὸ τοὺς Νεοτούρκους γενοκτονία γιά νά ἐκκαθαρισθεῖ ἡ περιοχὴ τῆς τότε Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ τίς Χριστιανικές κοινότητες καὶ κυρίως τοὺς Ἑλληνες καὶ τοὺς Ἀρμένιους.

Εἶναι πραγματικά πολυάριθμοι οἱ Ἑλληνες πού ξεριζώθηκαν ἀπὸ τὰ ἁγιασμένα καὶ πατρογονικά χῶματα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς. Ὅμως, ποτέ δέν ἀπελπίσθηκαν. Ἦλπισαν καὶ ἐργάσθηκαν γιά μία νέα ἀρχὴ καὶ ἓνα καλύτερο μέλλον μέ πίστιν στόν Θεὸν καὶ τὰ κατάφεραν. Ἀντλοῦμε διδάγματα ἀπὸ τὴ Χριστιανικὴ εὐλάβεια, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν διάθεσι ἀναγεννήσεως, τίς ὁποῖες ἐπέδειξαν οἱ ἀδελφοὶ μας Ὀρθόδοξοι Ἑλληνες, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν ὡς πρόσφυγες ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Τοὺς τιμοῦμε διότι συνέβαλαν δημιουργικά στή διαμόρφωσι τῆς Νεοελληνικῆς κοινωνίας. Τοὺς εὐχαριστοῦμε διότι ἔφεραν μαζί τους λείψανα Ἁγίων, ὅπως τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσσου στό Νέο Προκόπιο

Ευβοίας, καί θαυματουργές ιερές εικόνες, ὅπως τῆς Παναγίας Σουμελαῖ, μεταδίδοντας «ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς» στή μητέρα πατρίδα.

Θυμόμαστε τά γεγονότα χωρίς ἐκδικητικότητα, χωρίς φανατισμό. Διδάσκουμε τὴν Ἱστορία γιὰ νὰ μὴν ἐπαναληφθεῖ ὁποιαδήποτε γενοκτονία. Μιλοῦμε στὰ παιδιὰ μας γιὰ τίς συνέπειες τοῦ Διχασμοῦ καί τῆς Διχόνοιας, προσευχόμαστε καί ἐργαζόμαστε γιὰ νὰ ὑπάρχει ἐθνική ὁμοφυχία.

Σέ αὐτὴν τὴν ἐπέτειο, ἐπικαλούμαστε τίς πρεσβείες τῶν Ἁγίων τῆς Μικρασίας, ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου Σμύρνης τοῦ 2ου αἰώνα μέχρι τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης. Ὑποκλινόμαστε εὐλαβικά στὴν ἱερὴ μνήμη τῶν πατέρων καί τῶν μητέρων μας, πού θανατώθηκαν ἢ ἐξαναγκάστηκαν νὰ πάρουν τὸν δρόμο τῆς προσφυγίᾶς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Γενοκτονίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἄς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων φονευθέντων καί ἐκτοπισθέντων, ἀγνοουμένων καί ξεριζωμένων προγόνων μας. Ἄς ἀναπαύει Κύριος ὁ Θεός καί τίς ψυχές τῶν στρατιωτῶν μας, πού ἔπρεσαν ἥρωϊκῶς μαχόμενοι κατὰ τὴ Μικρασιατικὴ Ἐκστρατεία τοῦ 1919–1922.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν καί ἀγάπης

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

† Ὁ Σάμου καί Ἰκαρίας Εὐσέβιος

† Ὁ Φλωρίνης, Πρεσπῶν καί Ἑορδαίας
Θεόκλητος

† Ὁ Κασσανδρείας Νικόδημος

† Ὁ Σερρών καί Νιγρίτης Θεολόγος

† Ὁ Σιδηροκάστρου Μακάριος

† Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλωπίας Ἰωήλ

† Ὁ Ἀργολίδος Νεκτάριος

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων
Τιμόθεος

† Ὁ Μεγάρων καί Σαλαμίνας Κωνσταντῖνος

† Ὁ Κεφαλληνίας Δημήτριος

† Ὁ Τρίκκης, Γαρδικίου καί Πύλης
Χρυσόστομος

† Ὁ Καρπενησίου Γεώργιος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4123

Ἀριθ.

Ἀθῆναι, 5 Σεπτεμβρίου 2022

Διεκπ. 1657

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς

τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καί τας
Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Ἐνημέρωσις περὶ τῆς ἀναγραφῆς ἐν ταῖς Ἀγιολογικαῖς Δέλτοις τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας τοῦ Ἱερομάρτυρος Ἀνανίου, Ἀρχιεπισκόπου Λακεδαιμονίας»

Διὰ τοῦ παρόντος καί κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 302 καί ἀπὸ 2ας μηνός Σεπτεμβρίου 2022 Γράμματος τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, εὐαρέστως γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας καί Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, συνωδᾷ τῇ κρατούσῃ πράξει καί τάξει τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀνεγράφη προσφάτως ἐν ταῖς Ἀγιολογικαῖς Δέλτοις τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὁ Ἱερομάρτυς Ἀνανίας, Ἀρχιεπίσκοπος Λακεδαιμονίας, τῆς μνήμης αὐτοῦ τιμωμένης τῇ 1ῃ Ἀπριλίου ἐκάστου ἔτους, ἐκδοθείσης ἐπὶ τούτῳ Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Πράξεως.

Τὴν Κανονικὴν ταύτην Ἀπόφασιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας ἀνακοινούμενοι ὑμῖν, προτρεπομεν ὑμᾶς ὅπως ἐτησίαις ἱεροτελεστία καί ἀγιστεῖαις τιμᾶτε καί ὕμνοις ἐγκωμίων γεραίρητε αὐτόν, ἔχοντες αἰεὶ τὴν αὐτοῦ μεσιτείαν πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐντολῇ καί Ἐξουσιοδοτήσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4124
Ἀριθ. Ἀθῆναι, 5 Σεπτεμβρίου 2022
Διεκπ. 1659

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρός
τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὰς
Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Ἐνημέρωσις περὶ τῆς ἀναγραφῆς
ἐν ταῖς Ἀγιολογικαῖς Δέλτοις τῆς Ἁγίας ἡμῶν
Ἐκκλησίας τοῦ Ἱερομονάχου Βησσαριῶνος
τοῦ Ἀγαθωνίτου (Κορκολιάκου)»

Διὰ τοῦ παρόντος καὶ κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ.
πρωτ. 303 καὶ ἀπὸ 2ας μινός Σεπτεμβρίου 2022
Γράμματος τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου,
εὐαρέστως γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ὑπὸ τῆς ἐν Κων-
σταντινουπόλει Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ
Ἐκκλησίας, συνωδὰ τῇ κρατούσῃ πράξει καὶ τάξει
τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀνεγράφη προσφά-
τως ἐν ταῖς Ἀγιολογικαῖς Δέλτοις τῆς Ἐκκλησί-
ας ἡμῶν ὁ Ἱερομόναχος Βησσαριῶν ὁ Ἀγαθωνίτης
(Κορκολιάκος), τῆς μνήμης αὐτοῦ τιμωμένης τῇ
κβ' Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους, ἐκδοθείσης ἐπὶ
τούτῳ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως.

Τὴν Κανονικὴν ταύτην Ἀπόφασιν τῆς ἐν Κων-
σταντινουπόλει Ἐκκλησίας ἀνακοινοῦμενοι ὑμῖν,
προτρέπειμεν ὑμᾶς ὅπως ἐτησίαις ἱεροτελεστίας
καὶ ἀγιστείας τιμᾶτε καὶ ἕμνοις ἐγκωμίων γεραί-
ρητε αὐτόν, ἔχοντες αἰεὶ τὴν αὐτοῦ μεσιτείαν πρὸς
τόν Θεόν.

Ἐντολῇ καὶ Ἐξουσιοδοτήσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4187
Ἀριθ. Ἀθῆναι, 6 Σεπτεμβρίου 2022
Διεκπ. 1690

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρός
τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὰς
Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Περιογωγὴ Δίσκου πρὸς οἰκονομικὴν
ἐνίσχυσιν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»

Κοινοποιήσις:
1. Ραδιοφωνικὸν Σταθμὸν
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Διὰ τοῦ παρόντος ὑπομνησκόμεν ὑμῖν ὅτι διὰ
προγενεστέρως Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, κοινο-
πουηθείσης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2491/22.8.1989 Συ-
νοδικῆς Ἐγκυκλίου, προσδιωρίσθησαν οἱ πόροι
τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος.

Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ τό προῖόν ἐράνου διὰ
περιογομένου δίσκου εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱερούς
Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἅπαξ τοῦ
ἔτους κατὰ τὴν 14ην τοῦ μινός Σεπτεμβρίου,
ἐορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Ὅθεν, ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, ληφθείσης
ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς 5ης μινός Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ., παρακαλοῦμεν
ὅπως:

α) κατὰ τὴν 14ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. διεξαχθῆ δι-
σκοφορία πρὸς οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ρα-
διοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-
δος,

β) δοθῶν εἰς τοὺς ὑφ' ἡμᾶς Ἐφημερίους αἰ σχετικά ὀδηγία ἵνα διὰ θερμῶν λόγων συστήσουν εἰς τοὺς πιστοὺς ὅπως συνεισφέρουν μετὰ φιλοτιμίας ὑπὲρ τοῦ εἰρημένου σκοποῦ, ἐπισημανθῆ δέ ὅτι ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς ὑπηρετεῖ τὸ Ἱεραποστολικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν,

γ) κατατεθῆ τὸ συλλεγνόμενον ποσὸν εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 146/55809003 Τραπεζικὸν Λογαριασμόν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν παρά τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ, IBAN: GR 02 0110 1460 0000 1465 5809 003 ὑπὸ τὴν ἔνδειξιν «ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ», κατὰ δέ τὰ εἰθισμένα ἐνημερώσπε τὴν Ἱεράν Σύνοδον καὶ τὴν Ε.Μ.Υ.Ε.Ε. περὶ τῆς πραγματοποιηθείσης καταθέσεως, ἀποστέλλοντες τὸ σχετικὸν Γραμμάτιον Καταθέσεως τοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ τῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ Λογιστηρίου τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ.

Ἐπειδὴ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρεῖται ὑστέρησις τῶν ἐσόδων τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τόσο ἐκ τῆς ἐτησίας δισκοφορίας, ὅσον καὶ ἐκ τῆς καταθέσεως τοῦ ἀναλογούντος ποσοῦ ἐκ τῶν τριμηνίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν, ἡ Ἱερά Σύνοδος παραγγέλλει τὴν ἀνευ καθυστερήσεων κατάθεσιν τῶν ὡς ἄνω εἰσφορῶν, καθ' ὅτι ἀποτελοῦν καὶ τὸ κατ' οὐσίαν μοναδικὸν ἔσοδον τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Ἐντολῆ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4190
Ἀριθ. Ἀθῆναι, 6 Σεπτεμβρίου 2022
Διεκπ. 1696
ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν
καὶ τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος
Θέμα: «Διορισμὸς μελῶν τῶν Μητροπολιτικῶν
καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων»

Κοινοποιήσις:
Διεύθυνσιν Προσωπικοῦ Ἱερᾶς Συνόδου

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 5ης μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ., ὑπομνησικομεν ὑμῖν ὅτι ἡ θητεία τῶν Μητροπολιτικῶν Συμβουλίων, οὔσα τριετής, συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 2 τοῦ Κανονισμοῦ 263/2014 «Περὶ συγκροτήσεως, ἀρμοδιοτήτων καὶ λειτουργίας τῶν Μητροπολιτικῶν Συμβουλίων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (ΦΕΚ Α' 272), λήγει τὴν 31.12.2022. Ἐπίσης, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν ἐκπνέει καὶ ἡ θητεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, τυγχάνουσα ὁμοίως τριετής, συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 7 τοῦ Κανονισμοῦ 8/1979 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐνοριῶν» (ΦΕΚ Α' 1/1980).

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, δέον ὅπως προβῆτε ἐγκαίρως εἰς τὰς ἀπαραιτήτους ἐνεργείας διὰ τὴν συγκρότησιν ἀπὸ 1.1.2023 τῶν τε Μητροπολιτικῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, μετὰ τὴν παράκλησιν ὅπως πραγματοποιηθῆ, ὅπου αὐτὸ εἶναι ἐφικτόν, ἐναλλαγὴ τῶν μελῶν, ἰδίᾳ τῶν Ἐνοριακῶν Συμβουλίων, καλουμένων εἰ δυνατὸν καὶ νέων στελεχῶν, ἐμπνεομένων ὑπὸ ἐνθέου ζήλου πρὸς ἐπιτέλειαν τῆς ἀνατεθεισομένης αὐτοῖς διακονίας.

Ἐντολῆ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 4339
Αριθ. Αθήναι, 13 Σεπτεμβρίου 2022
Διεκτ. 1802

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρός
τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὰς Ἱ.
Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Ἐνημέρωση περὶ τῆς κεντρικῆς
ἐορταστικῆς Ἐκδηλώσεως τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν Ἐπέτειο τῶν 100 ἐτῶν
ἀπὸ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922»

Κοινοποιήσις:

1. Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ
ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς καὶ τῆς Νεότητος
2. Ὑποεπιτροπὴ Καλλιτεχνικῶν Ἐκδηλώσεων

Συμπληρώνονται ἐφέτος, ὡς γνωστόν, ἑκατὸ
χρόνια ἀπὸ τὴν ὀδυνηρότερη δοκιμασία τῆς νεώ-
τερης ἑλληνικῆς ἱστορίας, τὴν Μικρασιατικὴ
Καταστροφὴ.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τιμᾷ τὴν Ἐπέτειο
αὐτὴ μέσα ἀπὸ διάφορες ἐκδηλώσεις τόσο σὲ
κεντρικὸ ἐπίπεδο ὅσο καὶ τῶν Ἱερῶν Μητρο-
πόλεων Αὐτῆς. Κεντρικὸ γεγονός τῶν ἐν λόγῳ
πρωτοβουλιῶν, σύμφωνα μὲ Ἀπόφαση τῆς
Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, θὰ ἀποτελέσει μίᾳ με-
γαλειώδους Συναυλία, ἀφιερωμένη στὴν Ἐπέτειο
τοῦ 1922, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἱερά Σύνοδος ἔκρινε
πῶς, ὄχι μόνον θὰ ἀποδοθεῖ φόρος τιμῆς στὴν
θυσία τῶν Πατέρων μας, ἀλλὰ θὰ προβληθεῖ καὶ
τό λαμπρὸ αὐτὸ καλλιτεχνικὸ γεγονός στὴν σύγ-
χρονη ἑλληνικὴ κοινωνία ὡς μίᾳ μαρτυρία ἱστο-
ρικῆς μνήμης.

Ἡ ἐκδήλωση αὐτή, ὑπὸ τὸν τίτλο «ΜΙΚΡΑΣΙΑ,
ΟΣΟ ΣΕ ΘΥΜΑΜΑΙ ΖΕΙΣ», θὰ πραγματοποιηθεῖ

τὸ Σάββατο 8 Ὀκτωβρίου 2022 καὶ ὥρα 7.30 μ.μ.,
στὸ Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκὸ Στάδιο.

Τὸν πρωταγωνιστικὸ ρόλο ἔχουν 1922 νέοι
τῆς Ἐκκλησίας πού συμμετέχουν στὶς παιδικές
καὶ νεανικές χορωδίες καὶ στὰ παιδικὰ καὶ νεα-
νικά παραδοσιακὰ χορευτικὰ συγκροτήματα Ἱε-
ρῶν Μητροπόλεων καὶ Ἱεροῦ τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος καὶ συνεργαζόμενων φορέων. Θὰ
συμπράξουν κορυφαῖοι τραγουδιστές καὶ καλλι-
τέχνες, ὅπως ὁ Δημήτρης Μπάσης, ἡ Ἀρετὴ Κε-
τιμὲ καὶ ἡ Σοφία Μάνου, οἱ ὅποιοι θὰ τραγου-
δήσουν γιὰ τὴ Μικρασία ἐνῶ θὰ συμμετάσχουν
ἡ Ὁρχήστρα Σύγχρονης Μουσικῆς τῆς Ε.Ρ.Τ. καὶ
τὰ Μουσικὰ Σύνολα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
(Ὁρχήστρα Ἑλληνικῆς Μουσικῆς καὶ Χορωδία).

Τὴν εὐθύνη διοργανώσεως ἔχουν ἡ Συνοδικὴ
Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς καὶ τῆς
Νεότητος καὶ ἡ Ὑποεπιτροπὴ Καλλιτεχνικῶν Ἐκ-
δηλώσεων, μὲ τὴν εὐγενικὴ καὶ πολύτιμη ἀρωγὴ
τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, τῆς Περιφέρειας
Ἀττικῆς καὶ ἄλλων σημαντικῶν χορηγῶν.

Προκειμένου οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ παρ-
ακολουθήσουν τὴν ἐν θέματι ἐκδήλωση εἶναι
ἀναγκαῖα ἡ ΔΩΡΕΑΝ προμήθεια δελτίου εισό-
δου μέσῳ τῆς ἱστοσελίδος «www.ticketservices.
gr», πρὸς ἔλεγχο τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θεατῶν, λόγῳ
τῆς τηρήσεως τῶν προβλεπομένων μέτρων προ-
στασίας ἀπὸ τὴν Covid-19.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν Συνε-
δρία τῆς 7ης Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ., ἀποφάσισε τὴν
ἐνημέρωση τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων γιὰ ὅλα τὰ
προαναφερθέντα καὶ τὴν ἀνακοίνωση τῆς Ἐκ-
δηλώσεως στοὺς Ἱερούς Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὶς Κυριακὲς 25 Σεπτεμβρίου
καὶ 2 Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ., πρὸς ἐνημέρωση τῶν πι-
στῶν καὶ ἰδίως τῶν νέων.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, παρακαλοῦμε γιὰ τὶς
ἐνέργειές σας.

Ἐντολῆ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ – ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Περί εργασιών της 'Ιεράς Συνόδου της 'Ιεραρχίας
της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος

Άριθμ. 339/2021

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

"Έχουσα υπ' όψιν:

1. τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 4, 4 παρ. ια' και 6 παρ. 5 του Ν. 590/1977 «Περί του Καταστατικού Χάρτου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος»,

2. την ανάγκη συμπληρώσεως και επικαιροποιήσεως των διατάξεων για την εύχερέστερη οργάνωση και λειτουργία των συνεδριάσεων της 'Ιεράς Συνόδου της 'Ιεραρχίας της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος,

3. την από 26.8.2020 Απόφαση της Διαρκούς 'Ιεράς Συνόδου,

4. την από 7.10.2021 έγκριτική Απόφαση της 'Ιεράς Συνόδου της 'Ιεραρχίας, ψηφίζει τον υπ' αριθ. 339/2021 Κανονισμό, έχοντα ούτω:

Κανονισμός υπ' αριθ. 339/2021
Περί εργασιών της 'Ιεράς Συνόδου
της 'Ιεραρχίας της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος

Άρθρο 1

Η 'Ιερά Σύνοδος της 'Ιεραρχίας (Ι.Σ.Ι.) της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος συγκροτείται κατά τό άρθρο 3 του Ν. 590/1977 (Α' 146) από τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και όλους τους έν ενεργεία έπαρχιούχους Μητροπολίτες της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος, συνεδριάζει είτε στην Αθήνα και στό Συνοδικό Μέγαρο είτε άλλου εάν αποφασίσει ή Διαρκής 'Ιερά Σύνοδος ή σε περίπτωση που ανακύψει ανάγκη αλλαγής του τόπου συνεδρίας Της, κατόπιν της τελευταίας συνεδρίας της Δ.Ι.Σ., κατόπιν αποφάσεως του Προέδρου ή του προεδρεύοντος Αύτης, τηρουμένου του άρθρου 6 παρ. 2 του Ν. 590/1977 είτε στον Καθεδρικό Ναό των Αθηνών, εάν

συντρέχει ή περίπτωση του άρθρου 12 παρ. 2 του Ν. 590/1977, είτε μέσω τηλεδιασκέψεως σε εξαιρετικές περιπτώσεις συνδρομής, κατά την κρίση του Προέδρου ή του προεδρεύοντος Αύτης, επείγοντος λόγου ή αδυναμίας συνεδριάσεως μέ φυσική παρουσία των μελών Της. Έκλογή Αρχιερέως δέν πραγματοποιείται μέσο τηλεδιασκέψεως.

Άρθρο 2

1. Οί συνεδρίες της 'Ιεράς Συνόδου της 'Ιεραρχίας, γνωστοποιούνται στους Σεβασμιωτάτους Συνέδρους έκ των προτέρων μέσω της κοινοποιούμενης ήμερησίας διατάξεως των εργασιών Της, άρχονται και λήγουν διά προσευχής τελουμένης υπό του Μακαριωτάτου Προέδρου ή σε περίπτωση κωλύματος ή απουσίας του υπό του Αντιπροέδρου ή και σε περίπτωση κωλύματος και αυτού υπό του επομένου τη τάξει Μητροπολίτη.

Σέ περίπτωση χηρείας του θρόνου της 'Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, ή ανώτέρω αρμοδιότητα του Προέδρου περιέρχεται αυτοδικαίως στον κατ' άρθρον 12 του Ν. 590/1977 Τοποτηρητή.

2. Οί συνεδρίες της 'Ιεράς Συνόδου της 'Ιεραρχίας άρχονται την 9η πρωινή ώρα και λήγουν την 13η μεσημβρινή, έκτός εάν άλλως αποφασίσει ή Ι.Σ.Ι.

Άρθρο 3

1. Σέ περίπτωση τακτικής συνελεύσεως της 'Ιεράς Συνόδου της 'Ιεραρχίας ή Ι.Σ.Ι. δύναται νά αποφασίσει τη συζήτηση και έτέρων θεμάτων, πλην εκείνων τά όποία αναγράφονται στην ήμερήσια διάταξη.

2. Σέ περίπτωση έκτακτης συνελεύσεως ή 'Ιερά Σύνοδος της 'Ιεραρχίας δέν δύναται νά επιληφθει έτέρων θεμάτων πλην εκείνων, για τά όποία έκτάκτως συνεκλήθη, έπιφυλασσομένης μόνο της παρ. 2 του άρθρου 21 του Ν. 590/1977.

3. Για τή συζήτηση ἐτέρων θεμάτων ἐκτός ἡμερησίας διατάξεως κατὰ τὴν παρ. 1 ἀπαιτεῖται γραπτὴ αἴτηση, ὑπογραφομένη ὑπὸ ποσοστοῦ 1/5 τοῦλάχιστον τῶν παρόντων στὴ συνεδρία Ἱεραρχῶν.

4. Ἡ αἴτηση τῆς παρ. 3 τίθεται ὑπὸ τὴν ἔγκριση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ἡ ὁποία ἀποφαίνεται μὲ φανερὴ ψηφοφορία, καὶ ἐάν τὸ προταθὲν θέμα λάβει τὴν ἀπόλυτη πλειονοψηφία τῶν παρόντων Συνοδικῶν Συνέδρων εἰσάγεται πρὸς συζήτηση ἐκτός ἡμερησίας διατάξεως.

Ἄρθρο 4

1. Σὲ κάθε τακτικὴ ἢ ἔκτακτη συνέλευση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τελεῖται ἐναρκτήρια Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία, τελούμενη ὑπὸ τοῦ νεωτέρου τῆ τάξει τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν στό Συνοδικό Παρεκκλήσιο, ἐκτός ἂν ἄλλως ἀποφασισθεῖ ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου. Κατ' αὐτὴν τελεῖται μνημόνευση τῶν Ἀρχιερέων, οἱ ὁποῖοι μετέστησαν πρὸς Κύριον ἀπὸ τῆς τελευταίας συνελεύσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἐντεῦθεν.

2. Ἐάν ἡ συνέλευση πραγματοποιεῖται πρὸς πλήρωση τοῦ θρόνου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἡ ἀνωτέρω Θεία Λειτουργία τελεῖται στὸν Καθεδρικό Ναὸ τῶν Ἀθηνῶν.

3. Κατὰ τὴν ἐναρκτήρια συνεδρία, ἀμέσως μετὰ τίς κατὰ τὸ ἔθος γεγόμενες προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ἐκλέγει μετὰ τῶν Συνέδρων τριμελῆ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ Τύπου, κατόπιν προτάσεως τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου. Ἡ ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὴ ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη ἐνημερώσεως τοῦ Τύπου ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας μέσῳ ἐκδόσεως ἀνακοινωθέντων, συνεντεύξεων κ.λπ. σὲ συνεργασία μετὰ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

4. Ἡ δημόσια ἀνακοίνωση περὶ τῶν συζητήσεων καὶ τῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας γίνεται μόνον ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω τριμελῆ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ Τύπου, ἀπαγορευομένης τῆς παροχῆς πληροφοριῶν ἀπὸ ἄλλους Συνέδρους.

Ἄρθρο 5

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ, ἐάν οἱ παρόντες Μητροπολίτες εἶναι πλείονες

τοῦ ἡμίσεος ἀριθμοῦ τοῦ συνόλου τους, ἐκτός ἐάν ἢ λήψη ἀποφάσεων ἐπὶ τῶν συζητουμένων θεμάτων ἀπαιτεῖ αὐξημένη πλειονοψηφία, βάσει τῶν διατάξεων τῆς κειμένης νομοθεσίας, ἐπιφυλασσομένης τῆς διατάξεως τῆς παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Ν. 590/1977.

Ἄρθρο 6

1. Ἡ παρουσία πάντων τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Σεβ. Μητροπολιτῶν σὲ ὅλες τίς τακτικὲς ἢ ἔκτακτες συνελεύσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας εἶναι ὑποχρεωτικὴ, ἐπιφυλασσομένης μόνον τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 6 παρ. 4 τοῦ Ν. 590/1977.

2. Ἄδειες ἀπουσίας ἀπὸ μία ἢ περισσότερες συνεδριάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας χορηγοῦνται μόνον ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. Ἡ ἄδεια χορηγεῖται κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἐνδιαφερομένου Ἱεράρχη, καὶ σὲ αὐτὴν πρέπει νὰ διαλαμβάνονται οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους αἰτεῖται τὴν ἄδεια ἀπουσίας. Ἀποχώρηση Συνέδρου διαρκούσης τῆς συνεδρίας λόγῳ διαφωνίας του καὶ σὲ ἐνδειξὴ διαμαρτυρίας δὲν ἐπιτρέπεται. Ὁ οὕτως ἀποχωρῶν ἀποκλείεται ἄνευ ἐτέρου ἀπὸ τρεῖς (3) ἀμέσως ἐπόμενες συνεδρίες κατὰ τίς ἐργασίμες ἡμέρες μετὰ ἀπὸ τὴν ἀποχώρησή του.

Ἄρθρο 7

Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας εἶναι ὁ κατὰ τὸ ἄρθρο 5 τοῦ Ν. 590/1977 ἔχων τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης Μητροπολίτης μετὰ τῶν μελῶν Της.

Ἄρθρο 8

Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν συνεδριῶν οἱ Σεβασμιώτατοι Σύεδροι φέρουν ἐπανωκαλύμμαχο καὶ ἐγκόλπιο.

Ἄρθρο 9

1. Ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος κηρύσσει τὴν ἐναρξὴ καὶ τὴ λήξιν τῶν συνεδριῶν, διευθύνει τίς συνεδρίες καὶ τίς διεξαγόμενες συζητήσεις, δίδει ἢ ἀφαιρεῖ τὸν λόγο στοὺς / ἀπὸ τοὺς Συνέδρους, εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὴν πιστὴ τήρηση καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ὅπως καὶ γιὰ τὴν εὐκοσμία τῶν διεξαγομένων συζητήσεων κατὰ τίς συνεδρίες, πρὸς προστασία τῆς ὁποίας, ἐάν αὐτὸ κρίνεται ἀναπόφευκτο, δύνανται νὰ διακόπτει τὴν συνεδρία. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω

ὁ Πρόεδρος ἀσκεῖ καί πᾶσα ἄλλη ἀρμοδιότητα, ἡ ὁποία τοῦ παρέχεται ὑπό τῶν Ἱερῶν Κανόνων, τῶν νόμων τοῦ Κράτους καί τῶν κανονισμῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

2. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ι.Σ.Ι. βοηθεῖται στό ἔργο του ὑπό τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Ἄρθρο 10

1. Τά θέματα συζητοῦνται κατά τή σειρά ἀναφορᾶς τους στήν ἡμερήσια διάταξη.

2. Οἱ ὁμιλητές ἴστανται. Σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις δύναται νά ἐπιτραπεῖ ἡ ἀγόρευση καθημένου τοῦ ὁμιλοῦντος.

3. Οἱ ὁμιλητές ἀπευθύνονται πρὸς τόν Μακαριώτατο Πρόεδρο καί τήν Ἱερά Σύνοδο καί οὐδέποτε πρὸς ἕτερο Συνοδικό Σύνοδο.

Ἄρθρο 11

1. Ὁ λόγος εἶναι ἐλεύθερος. Οὐδεὶς ὅμως δύναται νά μιλήσει πρὶν ζητήσῃ καί λάβῃ ἀρμοδίως τή σχετική ἄδεια. Ἡ ἄδεια χορηγεῖται ὑπό τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου κατά σειρά χρονικῆς προτεραιότητος τῶν αἰτήσεων.

2. Πρὸς ἐφαρμογή τῆς παρ. 1, μετά ἀπό κάθε εἰσήγηση ἐπὶ τοῦ ἐκάστοτε θέματος τῆς ἡμερησίας διατάξεως ἐπακολουθεῖ ὀλιγόλεπτο διάλειμμα, ὥστε ὅσοι ἐπιθυμοῦν νά λάβουν τόν λόγο ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς γενομένης εἰσηγήσεως, νά δηλώσουν τήν πρόθεσή τους. Ἡ δήλωση γίνεται στόν Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ ὁποῖος παραδίδει τόν κατάλογο ὁμιλητῶν στόν Πρόεδρο, ὁ ὁποῖος τηρεῖ τή σειρά χρονικῆς προτεραιότητος τῶν αἰτήσεων τῶν ὁμιλητῶν. Οἱ λαμβάνοντες τόν λόγο δικαιοῦνται νά μιλήσουν ἕως καί δεκαπέντε (15) λεπτά τῆς ὥρας.

3. Ἐάν ἐξαντληθεῖ ὁ κατάλογος τῶν ἐγγεγραμμένων ὁμιλητῶν καί, κατά τήν κρίση τοῦ Προέδρου, ὑφίστανται χρονικά περιθώρια, δικαιοῦνται ὅσοι ὁμιλητές ἐπιθυμοῦν νά δευτερολογήσουν. Στήν προηγούμενη περίπτωση καθιστοῦν τήν πρόθεσή τους γνωστή μέσφ τοῦ Ἀρχιγραμματέως στόν Μακαριώτατο Πρόεδρο. Ὁ χρόνος τῆς δευτερολογίας δέν δύναται νά ὑπερβεῖ τά πέντε (5) λεπτά τῆς ὥρας.

4. Ἀμοιβαία ἀλλαγὴ τῆς σειράς προτεραιότητος τῶν ὁμιλητῶν ἐπιτρέπεται κατόπιν συμφωνίας μεταξύ τους.

5. Κατ' ἐξαιρεση τῶν ἀνωτέρω οἱ ἐκάστοτε ὀριζόμενοι εἰσηγητές ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος δύναται νά μιλήσουν ἀναπτύσσοντας τήν εἰσηγήσῃ τους.

6. Ἐφ' ὅσον γιά ὀρισμένο θέμα τῆς ἡμερησίας διατάξεως θά ἀναπτυχθοῦν πλείονες τῆς μίας εἰσηγήσεις, ἡ συζήτηση ἄρχεται μετά τήν ἀνάπτυξη τῶν εἰσηγήσεων.

Ἄρθρο 12

1. Οἱ συζητήσεις περιορίζονται αὐστηρῶς ἐπὶ τοῦ ἐκάστοτε συζητουμένου θέματος, ὅπως ὀρίζεται στήν ἡμερήσια διάταξη, ἐνῶ οἱ διακοπές ἀπαγορεύονται. Μόνον στόν Πρόεδρο ἐπιτρέπεται νά διακόπτει τόν ὁμιλητή, ἐφ' ὅσον παραβιάζεται ὁ Κανονισμός, ὥστε νά τόν ἀνακαλέσει στήν τάξη.

2. Ὁ Πρόεδρος ὑποχρεοῦται νά διακόψει τόν ὁμιλητή, ἐάν αὐτός ἐκφεύγῃ τῶν ὀρίων τοῦ συζητουμένου θέματος ἢ ἐάν ἐκτρέπεται σέ ἀνοικτεῖς ἐκφράσεις ἐναντίον τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ τῆς Πολιτείας καί ἐάν ὁ ὁμιλητής δέν συμμορφώνεται πρὸς τήν ὑπόδειξη, ὁ Πρόεδρος ὑποχρεοῦται νά διακόψει τή συνεδρία καί νά θέσῃ ὑπό κατηγορία τόν παρεκτραπέντα ὁμιλητή, ὅπως κατωτέρω ὀρίζεται.

3. Ἐκαστος τῶν Σεβασμιωτάτων Συνέδρων ἔχει δικαίωμα, μέσφ σημειώματος πού ἀποστέλλει στόν Πρόεδρο, νά ζητήσῃ τήν διακοπὴ τῆς συζητήσεως, ἐάν παραβιάζεται ὁ Κανονισμός ἢ τεθεῖ προσωπικό ζήτημα. Ὅποιος ὑποβάλλει τό ἀνωτέρω σημείωμα ὀφείλει νά μνημονεύει τό ἄρθρο, πού θεωρεῖ ὅτι παραβιάσθηκε ἢ πῶς ἀκριβῶς ἐθίγη προσωπικῶς κατά τή διεξαγόμενη συζήτηση.

4. Ὁ ἐκάστοτε εἰσηγητής δύναται νά μιλήσῃ ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ θέματος πού εἰσηγήθηκε, ἐφ' ὅσον τοῦ ζητηθοῦν ἐπεξηγήσεις τῶν ἀπόψεών του.

5. Οἱ ἀπαντήσεις τοῦ εἰσηγητῆ ἐπὶ ὑποβληθειῶν ἐρωτήσεων πρὸς διασάφηση τῶν ἀπόψεών του ἔχουν προτεραιότητα.

Ἄρθρο 13

1. Δέν ἐπιτρέπονται οἱ διαλογικῆς συζητήσεις μεταξύ τῶν Συνέδρων, οἱ διαξιφισμοὶ καί οἱ προσωπικῆς διενέξεις. Διακοπές εἶναι ἐπιτρεπτέες μόνον κατόπιν συναινέσεως τοῦ ὁμιλητῆ καί συγκαταθέσεως τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου.

2. Ο λαμβάνων τόν λόγο όμιλεί μόνον επί του συζητουμένου θέματος, μή επιτρεπομένης τής επεκτάσεως του σε θέματα άσχετα, άλλως, καί μετά από προηγούμενη προειδοποίηση, ό Πρόεδρος του άφαιρεί τόν λόγο.

3. Έάν Σύνοδος λάβει τόν λόγο άνευ άδειας του Μακαριωτάτου Προέδρου ή εάν εξακολουθήσει νά όμιλεί μετά τήν άφαίρεση του λόγου, δέν αναγράφονται τά λεγόμενά του στά πρακτικά, κατόπιν έντολής του Μακαριωτάτου Προέδρου.

Άρθρο 14

Δέν επιτρέπεται συμπεριφορά άνάρμοστη προς τήν ιερότητα του έργου τής Έρας Συνόδου όπως καί ή έκ προθέσεως παρεμπόδιση τής διεξαγωγής συνεδριάσεως ή ή διατάραξη της μέσω έγέρσεως θορύβου ή άταξίας ή καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο.

Άρθρο 15

1. Συνοδικός Σύνοδος πού παραβαίνει τς διατάξεις των προηγούμενων άρθρων προσκαλείται υπό του Μακαριωτάτου Προέδρου νά ανακαλέσει οϊανδήποτε άνάρμοστη ή άνεπίτρεπτη έκφραση, καί εάν δυστροπει άνακαλείται από τόν Πρόεδρο στην τάξη.

2. Έάν ό άνακληθείς στην τάξη συνεχίζει τήν άνεπίτρεπτη συμπεριφορά του, ό Μακαριώτατος Πρόεδρος διατάσει τήν άναγραφή στα πρακτικά τής γενομένης άνακλήσεως. Πρό τής λήψεως τής άποφάσεως αυτής, ό Μακαριώτατος Πρόεδρος έγείρεται τής θέσεως του καί, άφου προαναγγείλει τήν πρόθεσή του, καλεί τόν παρεκτρεπόμενο Σύνοδο νά παράσχει εξηγήσεις καί ίκανοποίηση. Τά μέλη τής Έρας Συνόδου τής Έραρχίας άποφαίνονται δι' άνάτάσεως τής χειρός εάν θεωρούν έπαρκείς τς δικαιολογίες του παρεκτραπέντος Συνέδρου.

3. Έάν μετά από τήν άναγραφή τής άνακλήσεως στα πρακτικά ό άνακληθείς στην τάξη Σύνοδος έμμένει στην άνεπίτρεπτη συμπεριφορά του, ό Μακαριώτατος Πρόεδρος διατυπώνει κατ' αυτού μομφή, πού αναγράφεται στα πρακτικά.

4. Έάν καί μετά από τήν μομφή εξακολουθει ή άπάδουσα συμπεριφορά έκ μέρους του Συνοδικού Έράρχη, τότε είναι δυνατό κατόπιν άποφάσεως του Μακαριωτάτου Προέδρου, νά άποκλεισθει τής

συμμετοχής από μία (1) μέχρι τρεις (3) από τς επόμενες συνεδρίες.

Άρθρο 16

1. Ο άποκλεισμός από τς συνεδρίες τής Έρας Συνόδου τής Έραρχίας επιβάλλεται ιδίως:

α. όταν ό Έράρχης διά βίας ή άπειλών άποπειράται ή επιβάλλει στην Έρά Σύνοδο ή σε μέλος Της τήν έκτέλεση ή παράλειψη πράξεως άναγομένης στην άποστολή Της,

β. όταν ό Έράρχης καθ' οιονδήποτε τρόπο άποπειράται νά παρακλώσει ή παρακλώσει τή διεξαγωγή ψηφοφορίας,

γ. όταν ό Έράρχης συνεχίζει, μετά τήν άνάκλησή του στην τάξη καί τήν μομφή, τήν άνεπίτρεπτη καί άνάρμοστη συμπεριφορά του εναντι του Σώματος, του Μακαριωτάτου Προέδρου καί των Σεβασμιωτάτων Μελών αυτού,

δ. όταν ό Έράρχης μέσω διατόρων κραυγών ή άλλων θορυβωδών έκδηλώσεών του άσεβεί προς τήν Έρά Σύνοδο τής Έραρχίας.

2. Δύναται νά προηγηθει του άποκλεισμού του παρεκτραπέντος μέλους ή άπομάκρυνση ή άποβολή του από τήν συνεδρία τής Ι.Σ.Ι. Πρό τής άποβολής του καλείται ό Σύνοδος νά δικαιολογηθει.

3. Σε περιπτώσεις βαρείας παρεκτροπής, ή Έρά Σύνοδος τής Έραρχίας δύναται νά επεκτείνει τόν άποκλεισμό πέρα των τριών (3) συνεδριών.

4. Σε περίπτωση ύποτροπής του άπαξ παρεκτραπέντος καί κατά τά άνωτέρω άποβληθέντος Έράρχου, ή ποινή τής άποβολής διπλασιάζεται.

5. Σε περίπτωση τρίτης παρεκτροπής, ό παρεκτρεπόμενος Έράρχης τίθεται άυτεπαγγέλτως υπό κατηγορία μέ τό έρώτημα τής έκπτώσεως από του θρόνου του. Κατά τήν αυτή συνεδρία όρίζεται κατόπιν κληρώσεως άνακριτής μεταξύ των μελών τής Έρας Συνόδου τής Έραρχίας καί άκολουθει κατά τά λοιπά ή τακτική διαδικασία τής έκκλησιαστικής δικαιοσύνης.

Άρθρο 17

Άπαγορεύονται οί γραπτοί λόγοι μέ τήν επιφύλαξη των είσηγήσεων. Μετά τήν προφορική άνάπτυξη του θέματος, δύναται ό όμιλητής νά καταθέσει γραπτό κείμενό του για νά συμπεριληφθει στα πρακτικά, τό

όποιο δέν αναγιγνώσκεται. Στην παραπάνω περίπτωση αναγράφεται στά πρακτικά ότι τό κατατεθέν κείμενο δέν αναγνώσθηκε κατά τήν συνεδρία. Έπιτρέπεται ή χρήση σημειώσεων πρός ύποβοήθηση τής μνήμης του όμιλούντος. Η άπαγόρευση του πρώτου έδαφίου δέν ισχύει προκειμένου περί είσηγήσεως, πού άνατέθηκε δυνάμει έντολής τής Διαρκούς Ήρας Συνόδου ή του Προέδρου Της.

Άρθρο 18

1. Μετά τό πέρας τής συζητήσεως επί έκάστου θέματος, έφ' όσον ύφίσταται άνάγκη λήψεως άποφάσεων, έξαγγέλλονται υπό του Προέδρου οί προτάσεις λήψεως άποφάσεων, επί τών όποίων καλείται κάθε Σύνεδρος νά ψηφίσει, μή έπιτρεπομένης τής αίτιολογήσεως τής ψήφου.

2. Άν οί πρός ψήφιση άποφάσεις είναι πλείονες τής μίας, δύνανται κατά τήν κρίσιν του Προέδρου νά τεθούν σέ ψηφοφορία όλες μαζί ή και μεμονωμένες.

3. Η ψηφοφορία δύνανται νά είναι φανερή ή μυστική. Η μυστική ψηφοφορία διεξάγεται μέ όμοίομορφα ψηφοδέλτια, πού ρίπτονται σέ είδική ψηφοδόχο μετά τήν έκφώνηση του όνόματος κάθε ψηφίζοντος. Η ψηφοφορία άρχεται πάντοτε από τούς νεώτερους κατά τά πρεσβεία Αρχιερωσύνης, ένώ ό Πρόεδρος ψηφίζει τελευταίος. Η συλλογή και ή διαλογή τών ψήφων γίνεται υπό του Αρχιγραμματέως και του Α΄ Γραμματέως-Πρακτικογράφου και του Β΄ Γραμματέως-Πρακτικογράφου τής Ήρας Συνόδου.

4. Μυστική ψηφοφορία διεξάγεται στίς περιπτώσεις πού αυτό άπαιτείται από τίς κείμενες διατάξεις ή ζητήθηκε από όσους υπέβαλαν τήν υπό ψήφιση πρόταση ή ζητήθηκε από πέντε τουλάχιστον Συνοδικούς Συνέδρους, και έγκρίθηκε από τήν Ι.Σ.Ι.

Άρθρο 19

Η διαδικασία έγκρίσεως τών εισαγομένων στή Ήρά Σύνοδο τής Ήραρχίας Κανονισμών όρίζεται ως άκολουθως:

1. Έφ' όσον ύπάρχει είσηγητής, αυτός αναπτύσσει τήν είσηγήσή του επί του εισαγομένου Κανονισμού.

2. Άκολουθεί ή άνάγνωση του σχεδίου Κανονισμού, μετά από τήν όποία άρχεται ή κατ' άρχήν συζήτηση. Κάθε έγγεγραμμένος όμιλητής δικαιούται νά μιλήσει

επί πέντε (5) λεπτά τής ώρας, ώστε νά αναπτύξει εάν πρέπει κατά τή γνώμη του ό υπό ψήφιση Κανονισμός νά γίνει κατ' άρχήν δεκτός ή όχι. Δευτερολογίες δέν έπιτρέπονται.

3. Άφ' ότου περατωθεί ή κατ' άρχήν συζήτηση διεξάγεται ψηφοφορία εάν θά γίνει κατ' άρχήν δεκτός ό Κανονισμός.

4. Έπειτα άρχεται ή κατ' άρθρον συζήτηση. Κάθε Σύνεδρος δικαιούται νά μιλήσει επί τρία (3) έως πέντε (5) λεπτά τής ώρας επί ενός έκάστου τών συζητουμένων άρθρων, υπό τήν προϋπόθεση ότι ένεγράφη έγκαίρως στον κατάλογο τών άγορητών, ήτοι πρό τής έναρξεως τής κατ' άρθρον συζητήσεως, και δήλωσε τά άρθρα, επί τών όποίων προτίθεται νά μιλήσει.

5. Άφού έξαντληθεί ό κατάλογος τών όμιλητών επί του πρώτου άρθρου, τίθεται αυτό σέ ψηφοφορία, μετά τήν όποία άκολουθεί ή συζήτηση επί του δευτέρου άρθρου κ.ο.κ. Δευτερολογίες δέν έπιτρέπονται.

6. Προτάσεις πρός τροποποίηση άρθρων του υπό ψήφιση σχεδίου Κανονισμού κατατίθενται και γραπτώς στον Αρχιγραμματέα.

7. Έπειτα άφού άξιολογηθούν υπό του Μακαριωτάτου Προέδρου οί προτάσεις πρός τροποποίηση άρθρων τίθενται σέ ψηφοφορία στή οικεία θέση.

8. Επί τών άρθρων για τά όποία διεξήχθη ψηφοφορία δέν έπιτρέπεται πλέον συζήτηση ή τροποποίησή τους κατά τήν ίδια συνέλευση τής Ήρας Συνόδου τής Ήραρχίας.

9. Οί ψηφιζόμενοι Κανονισμοί ύπογράφονται στό τέλος τους υπό του Μακαριωτάτου Προέδρου και του Αρχιγραμματέως και άποστέλλονται πρός δημοσίευση διά τής Έφημερίδας τής Κυβερνήσεως. Τά πρωτότυπα τών κατά τά άνωτέρω ψηφισθέντων Κανονισμών ύπογράφονται ύποχρεωτικώς και εις διπλούν από όλους τούς παρόντες στή συνεδρία Μητροπολίτες και κατατίθενται στό Αρχείο τής Ήρας Συνόδου πρός άσφαλή διαφύλαξη.

Άρθρο 20

Στή διακριτική εύχέρεια τής Ι. Συνόδου τής Ήραρχίας έπαφίεται νά έγκρίνει Κανονισμούς άνευ τής διαδικασίας του προηγούμενου άρθρου. Στήν περίπτωση αυτή, οί εισαγομένοι Κανονισμοί κατόπιν προτάσεως του Μακαριωτάτου Προέδρου έγκρίνονται κατ' άρχήν, κατ' άρθρον και στό σύνολο μέ μία ψηφοφορία.

Άρθρο 21

1. Τά πρακτικά συνεδριών καταρτίζονται υπό του Α' Γραμματέως-Πρακτικογράφου μέ τήν έπικουρία του Β' Γραμματέως-Πρακτικογράφου και υπό τήν έποπτεία του Αρχιγραμματέως, κατόπιν άπομαγνητοφωνήσεώς τους, και άποδίδουν, κατά τό έφικτό, πιστώσ τά διαμειβόμενα στίς συνεδρίες. Τά πρακτικά δακτυλογραφούνται σέ ήλεκτρονικό ύπολογιστή ή σέ έκτακτη περίσταση τηρούνται χειρογράφως και κατατίθενται πρός έπικύρωση. Τό ήλεκτρονικό άρχείο καταγραφής τής συνεδρίας μετά άπό τήν έπικύρωση τών οικείων πρακτικών καταστρέφεται.

2. Η έπικύρωση τών πρακτικών έκάστης συνεδρίας γίνεται κατά τήν άμέσως έπομένη συνεδρία άπό τήν Ίερά Σύνοδο τής Ίεραρχίας, κατόπιν άναγνώσεώς τους άπό τόν Γραμματέα, πού τά κατήρτισε.

3. Κατ' έξάίρεση, σέ περίπτωση έκτακτης συνελεύσεως τής Ίερας Συνόδου τής Ίεραρχίας, ή άνάγνωση και ή έπικύρωση τών πρακτικών δύναται νά γίνει κατά τήν προτελευταία και τήν τελευταία ήμέρα τών συνεδριών, έφ' όσον σχετικώς άποφασίσει ή Ίερά Σύνοδος τής Ίεραρχίας, κατόπιν προτάσεως του Προέδρου.

4. Μετά τήν άνάγνωση τών πρακτικών, κάθε Σύνοδος δύναται νά προτείνει τή διορθωση ή συμπλήρωση τών λεχθέντων άπό αυτόν και μή έπαρκώς διατυπωθέντων και νά έπιφέρει διορθώσεις τών έκ παραδρομής παρεισφρησάντων στήν άγόρευσή του φραστικών ή άριθμητικών λαθών.

5. Τά Πρακτικά ύπογράφονται ύποχρεωτικώς άπό όλους τούς μετασχόντες στίς συνεδρίες Σεβασμιωτάτους Ίεράρχες στήν τελευταία σελίδα του πρακτικού. Ο Μακαριώτατος Πρόεδρος μονογραφεί επί πλέον και κάθε σελίδα τών πρακτικών.

6. Τυχόν άρνηση ύπογραφής τών πρακτικών έκ μέρους Συνοδικού Συνέδρου θεωρείται παρακώλυση τών έργασιών τής Ίερας Συνόδου τής Ίεραρχίας.

7. Τό πρακτικό τής τελευταίας ήμέρας τής συνεδρίας σέ περίπτωση έκτακτης ή τακτικής συνελεύσεως τής Ίερας Συνόδου τής Ίεραρχίας έπικυρώνεται αύθημερόν και ύπογράφεται υπό μόνου του Μακαριωτάτου Προέδρου και γίνεται σχετικώς ειδική μνεία στό τέλος του πρακτικού.

Άρθρο 22

1. Απαγορεύεται ή μετάδοση, μαγνητοφώνηση ή βιντεοσκόπηση τών διαμειβομένων κατά τίς συνεδρίες υπό οίουδήποτε παρόντος σέ αυτές. Τά Πρακτικά τών Συνεδριών τής Ίερας Συνόδου τής Ίεραρχίας είναι άπόρρητα ως πρός τίς συζητήσεις και είσηγήσεις. Έπικυρωμένο άπόσπασμα του περιεχομένου τους χορηγείται, κατόπιν άδειάς τής Διαρκούς Ί. Συνόδου μόνον στόν μετασχόντα κατά τήν έπίμαχη Συνεδρία Αρχιερέα ή Αρχιερέα πού άφορά τό άπόσπασμα ή κατόπιν σχετικής έντολής δικαστικής άρχής στό πλαίσιο διεξαγόμενης έρευνας ή δίκης ή εάν είναι κατά νόμον άναγκαίο για τήν ύλοποίηση τής σχετικής άποφάσεως τής Δ.Ι.Σ. Η διαφύλαξις του άπορρήτου τών πρακτικών τών συνεδριάσεων τής Ίερας Συνόδου τής Ίεραρχίας άποτελεί ύπηρεσιακή ύποχρέωση του Αρχιγραμματέως τής Ίερας Συνόδου και του προσωπικού τών ύπηρεσιών τής Ίερας Συνόδου. Σέ περίπτωση παραβάσεως τής άνωτέρω ύποχρέωσης, έπαπειλείται ή ποινή τής όριστικής παύσεως ως πρός τούς έκκλησιαστικούς ύπαλλήλους, μή άποκλειομένων και τών κανονικών κυρώσεων.

2. Κατόπιν άποφάσεως τής Ίερας Συνόδου τής Ίεραρχίας δύναται νά δημοσιεύονται στό Δελτίο «Έκκλησία» και στόν Τύπο οί Άποφάσεις Της, όπως και οί είσηγήσεις πού άναπτύχθηκαν ένώπιον τής Ίερας Συνόδου τής Ίεραρχίας, κατόπιν συγκαταθέσεως και του είσηγητού.

Άρθρο 23

Διαρκούσης τής συνεδριάσεως τής Ίερας Συνόδου, ή είσοδος στήν αίθουσα έπιτρέπεται μόνον σέ πρόσωπα πού κλήθηκαν ειδικώς υπό του Προέδρου.

Άρθρο 24

Ο παρών Κανονισμός έργασιών τής Ίερας Συνόδου τής Ίεραρχίας τής Έκκλησίας τής Έλλάδος, ψηφισθείς υπό τής ίδιας, δύναται νά τροποποιηθεί κατόπιν προτάσεως τής Δ.Ι.Σ., επί τής όποίας άποφαίνεται κατά πλειονοψηφία ή Ίερά Σύνοδος τής Ίεραρχίας, κατά τή διαδικασία του άρθρου 3 παρ. 4 του παρόντος Κανονισμού.

Άρθρο 25

1. Ο Κανονισμός 1/1977 «Περί εργασιών της Ἱερᾶς Συνόδου της Ἱεραρχίας της Ἐκκλησίας της Ἑλλάδος» (Α/275/23.9.1977), ὅπως καί κάθε γενική ἢ εἰδική διάταξη Κανονισμοῦ, πού ἀντίκειται στόν παρόντα Κανονισμό, καταργοῦνται ἀπό της ἐνάρξεως ἰσχύος τοῦ παρόντος.

2. Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπό της δημοσιεύσεώς του διὰ της Ἐφημερίδας της Κυβερνήσεως.

3. Ὁ παρὼν Κανονισμός δημοσιεύεται καί διὰ τοῦ ἐπισήμου Δελτίου της Ἐκκλησίας της Ἑλλάδος «Ἐκκλησία».

Ἀθήνα, τῆ 7ῆ Ὀκτωβρίου 2021

† Ὁ Ἀθηνῶν ἹΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Ἀναρτήθηκε στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν 15.9.2022

Περί εργασιῶν τῆς Διαρκούς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθμ. 340/2021

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κανονισμός ὑπ' ἀριθ. 340/2021
Περί εργασιῶν τῆς Διαρκούς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐχουσα ὑπ' ὄψιν:

τίς διατάξεις τῶν ἄρθρων 1 παρ. 4, 4 παρ. ια', 7 καί 9 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου της Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»,

τὴν ἀνάγκη συμπληρώσεως καί ἐπικαιροποιήσεως τῶν διατάξεων γιὰ τὴν εὐχερέστερη ὀργάνωση καί λειτουργία τῶν συνεδριάσεων τῆς Διαρκούς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

τὴν ἀπό 1.9.2021 Ἀπόφαση τῆς Διαρκούς Ἱερᾶς Συνόδου,

τὴν ἀπό 7.10.2021 ἐγκριτικὴ Ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ψηφίζει τὸν ὑπ' ἀριθ. 340/2021 Κανονισμό, ἔχοντα οὕτω:

Κεφάλαιο Α

Ἄρθρο 1

1. Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος (Δ.Ι.Σ.) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συγκροτεῖται κατὰ τὸ ἄρθρο 7 τοῦ Ν. 590/1977 (Α' 146) ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί δώδεκα ἐν ἐνεργείᾳ ἐπαρχιούχους Μητροπολίτες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί συγκαλεῖται σέ πρώτη συνεδρία ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους κατόπιν ἐγγράφου προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου Της.

2. Κατὰ τὴν ἀνωτέρω πρώτη συνεδρία τελεῖται ἡ Ἀκολουθία ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν εργασιῶν τῆς νέας Συνοδικῆς Περιόδου.

Άρθρο 2

1. Η συμμετοχή των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών στις εργασίες της Διαρκούς Ίεράς Συνόδου και η παρουσία αυτών σε έκαστη συνεδρία είναι υποχρεωτική, ενώ η άσκηση των Συνοδικών καθηκόντων λογίζεται υπέρτερη των υποχρεώσεων και καθηκόντων διαποιμάνσεως της Μητροπολιτικής έπαρχίας έκαστου Συνοδικού Συνέδρου.

2. Σε περίπτωση άπουσίας Συνοδικού Συνέδρου άνευ άδειας της Διαρκούς Ίεράς Συνόδου ή άδυναμίας άσκήσεως των Συνοδικών του καθηκόντων έφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 8 παρ. 2 του Ν. 590/1977.

Κεφάλαιο Β

Τόπος και χρόνος των συνεδριών

Άρθρο 3

Η Διαρκής Ίερά Σύνοδος συνεδριάζει στην Αθήνα και στο Συνοδικό Μέγαρο, όπου στεγάζονται οι Συνοδικές Υπηρεσίες. Κατ' έξαιρηση δύναται νά πραγματοποιηθεί και σε άλλον τόπο συνεδρία της Διαρκούς Ίεράς Συνόδου, έφ' όσον σχετική ανάγκη έπιβάλλει τουτο, μετά από προηγουμένη όμόφωνη απόφασή Της, κατόπιν προτάσεως του Προέδρου ή του προεδρεύοντος Αύτης, ή μέσω τηλεδιασκέψεως σε έξαιρετικές περιστάσεις συνδρομής, κατά την κρίση του Προέδρου ή του προεδρεύοντος Αύτης, είτε έπείγοντος λόγου συνεδρίας είτε άδυναμίας συνεδρίασεως μέ φυσική παρουσία των μελών Της.

Άρθρο 4

1. Η Δ.Ι.Σ. συνεδριάζει τακτικώς την πρώτη έβδομάδα έκαστου μήνα, ενώ δύναται νά παραταθούν οι συνεδριάσεις Της και κατά τις ήμέρες της δεύτερης έβδομάδας, κατά την κρίση του Μακαριωτάτου Προέδρου, έξαιρουμένων των παρεμπιπτουσών Δεσποτικών και Θεομητορικών έορτών ή των μνημών έορταζόμενων Αγίων, κατά την κρίση του Μακαριωτάτου Προέδρου.

2. Κατ' έξαιρηση οι συνεδρίες, κατά μέν τόν μήνα της έορτής του Πάσχα (και αναλόγως της ήμερομηνιακής συμπώσεως αύτης) δύναται νά όρίζονται σε έβδομάδες προηγούμενες ή έπόμενες αύτης, ενώ κατά τόν Ίανουάριο όρίζονται μετά την 7η του έν λόγω μήνα.

3. Κατά τά άνωτέρω, ή Δ.Ι.Σ. δύναται νά συνεδριάζει ώς Συνοδικό Δικαστήριο αναλόγως προς τις τρέχουσες άνάγκες και κατά τις σχετικές διατάξεις του Ν. 5383/1932 (Α' 110).

4. Κατά τούς μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος διακόπτει τις εργασίες Της και συνεδριάζει μόνον έκτάκτως κατά τις έκάστοτε παρουσιαζόμενες άνάγκες και τά όριζόμενα στο έπόμενο άρθρο.

Άρθρο 5

Η Διαρκής Ίερά Σύνοδος συνεδριάζει και έκτάκτως είτε δυνάμει πρωτοβουλίας και προσκλήσεως του Μακαριωτάτου Προέδρου είτε κατόπιν αίτήσεως έπτά (7) τουλάχιστον Συνοδικών Συνέδρων, ή όποία υποβάλλεται στον Μακαριώτατο Πρόεδρο. Στην άνωτέρω αίτηση πρέπει νά αναγράφονται οι λόγοι που έπιβάλλουν την έκτακτη συνεδρία.

Άρθρο 6

Κατά τό μεσολαβούν χρονικό διάστημα από τή λήξη των συνεδριών έκαστου μήνα έως τις συνεδρίες του έπομένου μήνα ο Μακαριώτατος Πρόεδρος ένεργεί κατ' έξουσιοδότηση της Διαρκούς Ίεράς Συνόδου, ή όποία χορηγείται κατά την τελευταία συνεδρία έκαστου μήνα. Τό προηγούμενο έδάφιο ισχύει και μεταξύ συνεδριών της Δ.Ι.Σ., κατά τή διάρκεια των διακοπών λόγω του θέρους.

Άρθρο 7

1. Η έναρξη και ή λήξη έκάστης Συνεδρίας κηρύσσεται διά προσευχής, τελουμένης υπό του Μακαριωτάτου Προέδρου ή, σε περίπτωση κωλύματος ή άπουσίας του, υπό του πρώτου τή τάξει των Συνοδικών Αρχιερέων.

2. Οι συνεδρίες της Διαρκούς Ίεράς Συνόδου δέν είναι δημόσιες. Άπαγορεύεται έντός της αίθουσας συνεδριών ή κατά τή διάρκειά τους παρουσία μη άρμοδίων προσώπων, έκτός εάν, κατόπιν άδειας του Μακαριωτάτου Προέδρου, κρίνεται άπαραίτητη ή πρόσκληση υπηρεσιακών παραγόντων ή άλλου προσώπου προς ένημέρωση των μελών της Διαρκούς Ίεράς Συνόδου και για ειδική έκάστοτε περίπτωση.

3. Οι συνεδρίες καθ' όλο τό χρονικό διάστημα διεξαγωγής τους άρχονται από της 9ης πρωινής ώρας, έκτός εάν άλλως άποφασισθεί υπό του Μακαριωτάτου Προέδρου.

Άρθρο 8

1. Η Διαρκής Ίερά Σύνοδος εύρίσκειται σέ άπαρτία έάν τά παρόντα μέλη Της ύπερβαίνουν κατά ένα τό ήμισυ τοϋ συνόλου τοϋ προβλεπόμενου άριθμού τους, ήτοι έφ' όσον οί παρόντες είναι τοϋλάχιστον όκτώ Σύνεδροι, τοϋ Προέδρου συμπεριλαμβανομένου.

2. Συνοδικός Σύνεδρος δύναται νά αίτηθεί άδειας άπουσίας σέ έξαιρετική περίπτωση κωλύματός του καί ή άδεια παρέχεται υπό τής Διαρκούς Ίεράς Συνόδου κατόπιν έκτιμήσεως τών προβαλλομένων λόγων. Η άνευ άδειας άπουσία Συνέδρου έπισύρει τήν ποινή τοϋ άποκλεισμού του από συνεδρίες ίσάριθμες πρός τίς συνεδρίες, από τίς όποίες άπουσίασε άνευ άδειας.

3. Αποχώρηση Συνέδρου διαρκούσης τής συνεδρίας σέ ένδειξη διαμαρτυρίας του δέν έπιτρέπεται. Ό οϋτω περιφρονών τό Σώμα ύπέχει κανονική εύθύνη καί άποβάλλεται τών έργασιών τοϋ Σώματος έως καί τρεις συνεδρίες του δυνάμει άποφάσεως τής Διαρκούς Ίεράς Συνόδου.

Άρθρο 9

1. Οί Συνοδικοί Σύνεδροι παρίστανται κατά τίς συνεδρίες φέροντες έπανωκαλύμμαχο καί έγκόλπιο, ένώ καταλαμβάνουν πάντοτε τίς θέσεις τους πέριξ τής τράπεζας στήν αίθουσα συνεδριών κατά τά πρεσβεΐα τής Αρχιερωσύνης.

2. Ό Αρχιεραματεΐς φέρει έπίσης έπανωκαλύμμαχο κ.λπ. καί κάθεται δεξιά τοϋ Μακαριωτάτου Προέδρου, ένώ οί Γραμματεΐς άριστερά αύτοϋ.

Κεφάλαιο Γ

Άρμοδιότητες Προέδρου

Άρθρο 10

Ό Μακαριώτατος Πρόεδρος, έκτός τών άναγνωριζόμενων σέ αύτόν άρμοδιοτήτων υπό τών Ίερών Κανόνων, τής Παραδόσεως τής Έκκλησίας καί τής τυπικής καί λοιπής κανονιστικής νομοθεσίας, έχει καί τίς κάτωθι:

α) συγκαλεΐ τή Διαρκή Ίερά Σύνοδο, συντάσσει καί άπευθύνει τίς προσκλήσεις συμμετοχής τών Σεβασμιωτάτων Συνοδικών Συνέδρων στίς τακτικές καί έκτακτες συνεδρίες Αύτης καί προεδρεύει αύτών,

β) συντάσσει τήν ήμερήσια διάταξη έκάστης συνεδρίας, κατόπιν εισηγήσεως τοϋ Αρχιεραματεΐς,

γ) διευθύνει τή συζήτηση καί δίδει ή άφαιρεί τόν λόγο,

δ) λαμβάνει τά υπό τοϋ παρόντος Κανονισμού προβλεπόμενα μέτρα πρός τήρηση τοϋ Κανονισμού όπως καί τής εύπρέπειας καί τής τάξεως κατά τίς συνεδρίες,

ε) προβαίνει σέ άνακοινώσεις πρός τή Διαρκή Ίερά Σύνοδο,

στ) ενεργεί κατ' έξουσιοδότηση τής Διαρκούς Ίεράς Συνόδου κατά τό μεσολαβούν μεταξύ τών συνεδριών Της χρονικό διάστημα κατά τό άρθρο 6 τοϋ παρόντος καί άνακοινώνει τίς σχετικές ένέργειές του κατά τήν προσεχή πρώτη συνεδρία Της,

ζ) έχει κάθε άλλη άρμοδιότητα κατά τίς ειδικότερες διατάξεις τοϋ παρόντος.

Κεφάλαιο Δ

Περί τής ήμερησίας διατάξεως

Άρθρο 11

1. Η Διαρκής Ίερά Σύνοδος συνεδριάζει βάσει τής ήμερησίας διατάξεως, ή όποία καταρτίζεται υπό τοϋ Προέδρου τής Διαρκούς Ίεράς Συνόδου κατόπιν εισηγήσεως τοϋ Αρχιεραματεΐς, καί κοινοποιείται στους Σεβασμιωτάτους Συνοδικούς Συνέδρους σαράντα όκτώ (48) τοϋλάχιστον ώρες πρό τής έναρξεως τής συνεδρίας.

2. Στήν ήμερήσια διάταξη άναγράφονται εύσυνόπτως τά πρός συζήτηση θέματα, ένώ δύναται νά όρίζονται εισηγητές έπ' αύτών, όταν κρίνεται αναγκαίο.

3. Τά μέλη τής Διαρκούς Ίεράς Συνόδου δύναται νά αίτηθούν έγγραφως καί αίτιολογημένως τήν άναγραφή θέματος στήν ήμερήσια διάταξη όποιασδήποτε έκ τών έπομένων συνεδριών. Επί τής άνωτέρω αίτήσεως άποφασίζει ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος, ή όποία όρίζει καί τήν ήμέρα συζητήσεως τοϋ προταθέντος θέματος.

Άρθρο 12

Η συζήτηση επί θεμάτων μή άναγεγραμμένων στήν ήμερήσια διάταξη έπιτρέπεται κατόπιν προτάσεως τοϋ Μακαριωτάτου Προέδρου καί συγκαταθέσεως τών Συνοδικών Συνέδρων.

Κεφάλαιο Ε
Διεξαγωγή τών συζητήσεων

Άρθρο 13

1. Τά θέματα συζητούνται κατά τή σειρά άναγραφής τους στήν ήμερήσια διάταξη.

2. Κάθε μέλος πού έπιθυμεί νά μιλήσει ζητεί τόν λόγο από τόν Μακαριώτατο Πρόεδρο καί από αυτόν λαμβάνει τόν λόγο. Άπαγορεύεται ή διακοπή του όμιλούντος υπό έτέρου Συνοδικού Συνέδρου.

3. Οί όμιλούντες άπευθύνονται πρός τόν Μακαριώτατο Πρόεδρο καί τήν Ίερά Σύνοδο καί ούδέποτε πρός έτερο Συνοδικό Σύνεδρο.

Άρθρο 14

1. Ό λόγος είναι έλεύθερος. Ούδείς όμως δύναται νά μιλήσει πρίν ζητήσει καί λάβει άρμοδίως σχετική άδεια. Ή άδεια χορηγείται κατά σειρά προτεραιότητας τών αίτησεων υπό του Μακαριωτάτου Προέδρου.

2. Ούδείς δύναται νά μιλήσει επί θέματος έκτός ήμερησίας διατάξεως.

3. Άπαγορεύεται ή άνάγνωση γραπτών όμιλιών. Μετά τήν προφορική άνάπτυξη του θέματος δύναται ό όμιλητής νά καταθέσει κείμενό του γιάνά συμπεριληφθει στά πρακτικά, τό όποιο δέν άναγιγνώσκειται. Στήν παραπάνω περίπτωση άναγράφεται στά πρακτικά ότι τό κατατεθέν κείμενο δέν άναγνώσθηκε κατά τή συνεδρία. Έπιτρέπεται ή χρήση σημειώσεων πρός ύποβοήθηση τής μνήμης του όμιλούντος. Ή άπαγόρευση του πρώτου έδαφίου δέν ίσχύει προκειμένου περι είσηγήσεως, πού άνατέθηκε δυνάμει έντολής τής Διαρκούς Ίεράς Συνόδου ή του Προέδρου Της.

Άρθρο 15

1. Δέν έπιτρέπονται οί διαλογικές συζητήσεις μεταξύ τών Συνέδρων, οί διαξιφισμοί καί οί προσωπικές διενέξεις. Διακοπές είναι έπιτρεπτές μόνον κατόπιν συγκαταθέσεως του Μακαριωτάτου Προέδρου καί του όμιλούντος.

2. Ό λαμβάνων τόν λόγο όμιλεί μόνον επί του συζητουμένου θέματος, μή έπιτρεπομένης τής έπεκτάσεώς του σέ άσχετα θέματα, ειδάλλως, καί ύστερα από προηγούμενη προειδοποίηση, ό Πρόεδρος του άφαιρεί τόν λόγο.

3. Έάν μέλος λάβει τόν λόγο άνευ άδείας του Μακαριωτάτου Προέδρου ή εάν εξακολουθει νά όμιλεί μετά τήν άφαίρεση του λόγου, τά λεγόμενά του δέν άναγράφονται στά πρακτικά, κατόπιν σχετικής έντολής του Μακαριωτάτου Προέδρου.

Άρθρο 16

1. Άπαγορεύεται στους όμιλούντες νά χρησιμοποιούν έκφράσεις μειωτικές του κύρους τής Ίεράς Συνόδου, του Μακαριωτάτου Προέδρου ή τών μελών Αύτης καί γενικώς άκοσμες καί άήθεις έκφράσεις.

2. Δέν έπιτρέπεται συμπεριφορά άνάρμοστη πρός τήν ιερότητα του έργου τής Ίεράς Συνόδου, όπως καί ή έκ προθέσεως παρεμπόδιση τής διεξαγωγής συνεδριάσεως ή ή διατάραξη της μέσω προκλήσεως θορύβου ή άταξίας ή καθ' οίονδήποτε άλλο τρόπο.

3. Έάν Συνοδικός Σύνεδρος φρονεί ότι έτερος Άρχιερέυς δέν συμμορφώνεται πρός τόν Κανονισμό, άναφέρεται σχετικώς πρός τόν Μακαριώτατο Πρόεδρο καί ζητεί από αυτόν τήν έφαρμογή του Κανονισμού, αλλά δέν δικαιούται νά προβεί ό ίδιος σέ παρατηρήσεις γιά τόν λόγο αυτόν άπ' ευθείας πρός τόν έτερο Άρχιερέα.

Άρθρο 17

1. Συνοδικός Σύνεδρος πού παραβαίνει τίς διατάξεις του προηγούμενου άρθρου προσκαλείται υπό του Μακαριωτάτου Προέδρου νά άνακαλέσει οίανδήποτε άνάρμοστη ή άνεπίτρεπτη έκφραση, καί, σέ περίπτωση δυστροπίας, άνακαλείται από τόν Πρόεδρο στήν τάξη.

2. Έάν ό άνακληθείς στήν τάξη Σύνεδρος συνεχίζει τήν άνεπίτρεπτη συμπεριφορά του, ό Μακαριώτατος Πρόεδρος διατάσσει τήν άναγραφή στά πρακτικά τής γενομένης άνακλήσεως. Πρό τής λήψεως τής έν λόγω άποφάσεως ό Μακαριώτατος Πρόεδρος έγείρεται έκ τής θέσεώς του καί, άφού προαναγγείλει τήν πρόθεσή του, καλεί τόν παρεκτρεπόμενο Σύνεδρο νά παράσχει έξηγήσεις καί ίκανοποίηση. Ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος άποφαίνεται δι' άνατάσεως χειρών, εάν θεωρεί έπαρκείς τίς έξηγήσεις του Συνέδρου.

3. Έάν καί μετά τήν άναγραφή τής άνακλήσεως στά πρακτικά ό άνακληθείς στήν τάξη Άρχιερέυς έμμένει στήν άνεπίτρεπτη συμπεριφορά του, ό Μακαριώτατος Πρόεδρος διατυπώνει κατ' αυτού μόμφη, πού άναγράφεται στά πρακτικά.

4. Εάν καί μετά τήν μομφή εξακολουθεῖ ἡ ἀπάδουσα συμπεριφορά ἐκ μέρους τοῦ Συνοδικοῦ Ἱεράρχου, εἶναι δυνατόν αὐτός νά ἀποκλεισθεῖ τῆς συμμετοχῆς γιά μία (1) ἕως τρεῖς (3) ἐκ τῶν ἐπομένων συνεδριῶν δυνάμει ἀποφάσεως τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου.

Ἄρθρο 18

1. Ὁ ἀποκλεισμός ἐκ τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπιβάλλεται ἰδίως:

α) ὅταν ὁ Ἱεράρχης διά βίας ἢ ἀπειλῶν ἀποπειρᾶται ἢ ἐπιβάλλει στήν Ἱερά Σύνοδο ἢ σέ μέλος Αὐτῆς τήν ἐκτέλεση ἢ παράλειψη πράξεως ἀναγομένης στήν ἀποστολή Της,

β) ὅταν καθ' οἰονδήποτε τρόπο ἀποπειρᾶται ἢ παρακωλύει τή διεξαγωγή ψηφοφορίας,

γ) ὅταν συνεχίζει, μετά τήν ἀνάκλησή του στήν τάξη καί τή μομφή, τήν ἀνεπίτρεπτη καί ἀνάρμοστη συμπεριφορά του ἔναντι τοῦ Σώματος, τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου καί τῶν Σεβασμιωτάτων μελῶν αὐτοῦ,

δ) ὅταν μέσφ διατόρων κραυγῶν ἢ ἄλλων θορυβῶδων ἐκδηλώσεων του ἀσεβεῖ πρὸς τή Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο.

2. Δύναται νά προηγηθεῖ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ παρεκτραπέντος μέλους ἢ ἀπομάκρυνση ἢ ἀποβολή του ἀπό τήν συνεδρία τῆς Δ.Ι.Σ. Πρὸ τῆς ἀποβολῆς του καλεῖται ὁ Σύεδρος νά δικαιολογηθεῖ.

3. Σέ περιπτώσεις βαρείας παρεκτροπῆς, ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος δύναται νά ἐπεκτείνει τόν ἀποκλεισμό πέρα τῶν τριῶν (3) συνεδριῶν. Σέ περίπτωση ὑποτροπῆς τοῦ ἄπαξ παρεκτραπέντος καί κατά τά ἀνωτέρω ἀποβληθέντος Ἱεράρχου, ἡ ποινή τῆς ἀποβολῆς διπλασιάζεται. Σέ περίπτωση τρίτης παρεκτροπῆς ὁ παρεκτρεπόμενος Ἱεράρχης τίθεται ὑπό κατηγορία αὐτεπαγγέλτως καί ὀρίζεται αὐθημερόν διά κληρώσεως ἀνακριτῆς μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ ὁποῖος καί διεξάγει ἔνορκη ἀνάκριση.

4. Ἀπαγορεύεται ἡ ἀποχώρηση οἰουδήποτε μέλους τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπό συνεδρία λόγφ διαφωνίας του. Παράβαση τῆς ἀνωτέρω διατάξεως συνεπάγεται πειθαρχική δίωξη κατά τοῦ παραβάτη ἐπί καταφρονήσει τῆς οἰκειᾶς αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς.

Κεφάλαιο ΣΤ Ψηφοφορίες

Ἄρθρο 19

1. Οἱ ψηφοφορίες διακρίνονται σέ φανερές καί μυστικές. Οἱ φανερές διεξάγονται εἴτε μέ ὀνομαστική κλήση, ἀρχῆς γενομένης ἐκάστοτε ἀπό τό νεώτερο τῆ τάξει Συνοδικό μέλος, εἴτε μέ ἀνάταση χειρός. Ἐάν ἡ φανερή ψηφοφορία ἐπιβάλλεται νά εἶναι αἰτιολογημένη, διεξάγεται ἀπαραιτήτως μέ ὀνομαστική κλήση. Περὶ τοῦ εἴδους τῆς ψηφοφορίας ἀποφασίζει ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος μετά ἀπό εἰσήγηση τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου, ἐφ' ὅσον τό εἶδος ψηφοφορίας δέν ρυθμίζεται ρητῶς ὑπό νόμου ἢ κανονισμοῦ.

2. Σέ περίπτωση ἰσοψηφίας, ἐπί μὲν φανερῆς ψηφοφορίας ὑπερισχύει ἡ γνώμη τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου, ἐπί δέ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐπιαναλαμβάνεται ἡ ψηφοφορία, καί σέ περίπτωση νέας ἰσοψηφίας, ἡ πρόταση ἀποσύρεται.

Κεφάλαιο Ζ Πρακτικά

Ἄρθρο 20

1. α) Τά πρακτικά συνεδριῶν καταρτίζονται ὑπό τοῦ Α' Γραμματέως- Πρακτικογράφου μέ τήν ἐπικουρία τοῦ Β' Γραμματέως-Πρακτικογράφου καί ὑπό τήν ἐποπτεία τοῦ Ἀρχιγραμματέως, κατόπιν ἀπομαγνητοφωνήσεώς τους, καί ἀποδίδουν, κατά τό ἐφικτό, πιστῶς τά διαμειβόμενα στίς συνεδρίες.

β) Τά πρακτικά δακτυλογραφούνται σέ ἠλεκτρονικό ὑπολογιστή ἢ σέ ἔκτακτη περίσταση τηροῦνται χειρογράφως καί κατατίθενται πρὸς ἐπικύρωση. Τό ἠλεκτρονικό ἀρχεῖο καταγραφῆς τῆς συνεδρίας μετά τήν ἐπικύρωση τῶν οἰκειῶν πρακτικῶν καταστρέφεται.

2. Ἡ ἐπικύρωση τῶν πρακτικῶν ἐκάστης συνεδρίας γίνεται κατά τήν ἀμέσως ἐπόμενη συνεδρία ἀπό τή Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο κατόπιν ἀναγνώσεώς τους ἀπό τόν Γραμματέα, πού τά κατήρτισε. Μετά ἀπό τήν ἀνάγνωση ἀκολουθεῖ ἡ συζήτηση ἐπί τῶν πρακτικῶν, σκοπός τῆς ὁποίας εἶναι ἡ διόρθωση ἢ συμπλήρωση τῶν περιεχομένων τῶν ἀναγνωσθέντων πρακτικῶν. Ἡ ἐν λόγφ διόρθωση ἢ συμπλήρωση καταχωρίζεται στό πρακτικό τῆς ἐπομένης συνεδρίας, ἥτοι τῆς

ήμερας κατά τήν ὁποία διεξάγεται ἡ συζήτηση ἐπί τῶν πρακτικῶν.

3. Κατά τή συζήτηση ἐπί τῶν πρακτικῶν, ἕκαστος Συνοδικός Σύνοδος δύναται νά προτείνει τή διόρθωση ἢ συμπλήρωση τῶν λεχθέντων ἀπό αὐτόν καί μή ἐπαρκῶς διατυπωθέντων καί νά ἐπιφέρει διορθώσεις τῶν ἐκ παραδρομῆς παρεισφρησάντων στήν ἀγόρευσις του φραστικῶν ἢ ἀριθμητικῶν λαθῶν.

4. Οἱ ἀγορεύσεις κατά τή διάρκεια τῆς συζητήσεως ἐπί τῶν πρακτικῶν γίνονται πάντοτε ἀπό στήθους, καθ' ὅσον δέν νοεῖται κατ' οἶκον προκατασκευασμένη διόρθωση τῶν διατυπωμένων στά πρακτικά ὁμιλιῶν.

5. Κατά τή διεξαγωγή τῆς συζητήσεως ἐπί τῶν πρακτικῶν οἱ Σύνοδοι περιορίζονται στή διόρθωση τοῦ περιεχομένου τῶν πρακτικῶν. Ἀναφορά Συνέδρου σέ παρεμφερή ἢ ἄσχετα θέματα ἀπαγορεύεται ἀπολύτως.

Ἄρθρο 21

1. Περί τῆς ἐπικυρώσεως τῶν πρακτικῶν συνεδρίας γίνεται εἰδική μνεῖα στήν ἀρχή τοῦ πρακτικοῦ, ἐνῶ σέ ἕκαστη συνεδρία γίνεται ἐπικύρωση τοῦ πρακτικοῦ τῆς προτεραίας συνεδρίας. Τά πρακτικά συνεδρίας ὑπογράφονται στό τέλος τοῦ κειμένου τους ὑπό πάντων τῶν συμμετασχόντων στή συνεδρία, πού ἀφοροῦν τά ἐπικυρούμενα πρακτικά, ἐνῶ ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος μονογραφεῖ ἐπί πλέον καί ἕκαστη σελίδα τῶν πρακτικῶν.

2. Δέν ἐπιτρέπεται ἄρνησις ὑπογραφῆς τῶν ἐπικυρωμένων πρακτικῶν. Σέ περίπτωσι τέτοιας ἀρνήσεως, ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος καλεῖ τόν ἀρνούμενο νά τά ὑπογράψει, ἄλλως γίνεται μνεῖα περί τῆς ἀρνήσεώς του ἢ καί τῶν λόγων τῆς στά ἐπόμενα πρακτικά.

3. Ἡ μή ὑπογραφή μέλους στά πρακτικά συνεδρίας συνιστᾷ περιφρόνησι πρὸς τό ἱερό Σῶμα τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, θεωρεῖται παρακώλυσι τῶν ἐργασιῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καί ὡς τέτοια συνεπάγεται τίς κυρώσεις τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ παρόντος.

4. Τά πρακτικά τῆς τελευταίας συνεδρίας κάθε μῆνα, ὡς καί τῶν ἐκτάκτων συνεδριῶν ἐπικυρώνονται αὐθημερόν καί ὑπογράφονται ὑπό μόνου τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου.

Ἄρθρο 22

1. Ἐπί ἐπείγουσῶν περιπτώσεων ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ἀποφασίζει νά θεωρήσει ἐπικυρωμένα

αὐθημερόν τμήματα ἢ καί τό σύνολο τῶν πρακτικῶν τῆς οἰκείας συνεδρίας.

2. Ἀπαγορεύεται ἡ μετάδοσις, μαγνητοφώνησις ἢ βιντεοσκόπησις τῶν διαμειβομένων κατά τίς συνεδρίες ὑπό οἴουδήποτε παρόντος σέ αὐτές. Τά πρακτικά συνεδριῶν τῆς Δ.Ι.Σ. εἶναι ἀπόρρητα ὡς πρὸς τίς συζητήσεις καί εἰσηγήσεις. Ἐπικυρωμένο ἀπόσπασμα τοῦ περιεχομένου τους χορηγεῖται κατόπιν ἀδείας τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου μόνον στόν μετασχόντα κατά τήν ἐπίμαχη Συνεδρία Ἀρχιερέα ἢ Ἀρχιερέα πού ἀφορᾷ τό ἀπόσπασμα ἢ κατόπιν σχετικῆς ἐντολῆς δικαστικῆς ἀρχῆς στό πλαίσιο διεξαγομένης ἔρευνας ἢ δίκης ἢ ἐάν εἶναι κατά νόμον ἀναγκαῖο γιά τήν ὑλοποίησι τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ.

3. Τά πρακτικά βιβλιοδετοῦνται σέ τόμους ὑπό τήν ἐπιμέλεια τοῦ Ἀρχιγραμματέως καί ἐνσωματώνονται στόν Ἱερό Κώδικα ὑπό τῶν Κωδικογράφων.

4. Ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις τῶν πρακτικῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἄνευ ἀδείας τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου.

Ἄρθρο 23

Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐκάστοτε ἀποφάσεων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου εἶναι ὑποχρεωτική καί χωρεῖ εὐθύς ἀμέσως μετά τήν ἐπικύρωσι καί τήν ὑπογραφή τῶν πρακτικῶν.

Κεφάλαιο Η

Ἀρμοδιότητες τοῦ Ἀρχιγραμματέως

Ἄρθρο 24

1. Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς παρίσταται πάντοτε στίς συνεδρίες τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, θεωρεῖται ἀναπόσπαστο ὄργανο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί τελεῖ ὑπό τόν ἄμεσο ἔλεγχο τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

2. Τόν Ἀρχιγραμματέα ἀπόντα, κωλυόμενο ἢ μή ὑπάρχοντα, ἀναπληροῖ ἢ ἀντικαθιστᾷ κατά περίπτωσι ὁ Α΄ Γραμματεὺς-Πρακτικογράφος ἢ ὁ Β΄ Γραμματεὺς-Πρακτικογράφος ἢ καί ἕτερος ἐκ τῶν Συνοδικῶν κληρικῶν ὑπαλλήλων, στόν ὁποῖον ἀνατίθενται καθήκοντα Ἀρχιγραμματέως δυνάμει ἀποφάσεως τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου.

"Άρθρο 25

Ο Αρχιγραμματεύς εκπροσωπεί τή Δ.Ι.Σ. και τόν Πρόεδρο τής Ιερᾶς Συνόδου σέ περίπτωση μή παροχής σχετικής ἐξουσιοδοτήσεως υπό τοῦ Προέδρου σέ μέλος Της, ἐνώ ἐκτός τῶν μνημονευομένων σέ ἄλλες διατάξεις ἀρμοδιοτήτων του ἔχει και τίς κάτωθι:

α) εἰσηγείται τίς ἐνώπιον τής Ιερᾶς Συνόδου ἀγόμενες πρός συζήτηση ὑποθέσεις, ἐκτός ἂν ἔχει ὀρισθεῖ ὡς εἰδικός εἰσηγητής ἐπί ὀρισμένου θέματος Συνοδικός Σύνοδος,

β) ἐπιμελεῖται τής ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τής Ιερᾶς Συνόδου,

γ) ἀποσφραγίζει τήν εἰσερχομένη ἀλληλογραφία καί κατανέμει αὐτήν ἀρμοδίως. Τά ἐμπιστευτικοῦ περιεχομένου ἔγγραφα ἀποσφραγίζει μόνον ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος,

δ) τηρεῖ ἐνήμερη τήν Ιερά Σύνοδο ἐπί τῶν ἐκάστοτε ἐκκρεμῶν ὑποθέσεων,

ε) ἐφιστᾷ τήν προσοχή τής Ιερᾶς Συνόδου ἐπί τοῦ συννόμου τῶν ἐκάστοτε ἀποφάσεων, μνημονεύοντας κατά περίπτωση τίς διατάξεις τῶν κειμένων νόμων καί τῶν κανονισμῶν ἢ τίς σχετικές γνωμοδοτήσεις ἢ εἰσηγήσεις τής Νομικῆς Ὑπηρεσίας τής Ιερᾶς Συνόδου,

στ) προϊστάται τῶν ὑπηρεσιῶν καί τῶν ὑπαλλήλων τής Ἐκκλησίας τής Ἑλλάδος, καθορίζει σέ ἕκαστο τούτων τό ἀντικείμενο τής ἀπασχολήσεώς του μέ τήν ἐπιφύλαξη εἰδικότερων διατάξεων καί ἀρμοδιοτήτων καί ἐλέγχει τήν καλή ἐκτέλεση τῶν ἀνατιθεμένων ἐργασιῶν,

ζ) σέ περίπτωση διαρροῆς τοῦ περιεχομένου Συνοδικοῦ ἐγγράφου ἢ ἐτέρου τυχόν κειμένου ὑποβαλλομένου στήν Ιερά Σύνοδο, διαπιστουμένης οἰκοθεν ἢ κατόπιν καταγγελίας, ὁ Αρχιγραμματεύς ἐνεργεῖ διοικητική ἔρευνα πρός διακρίβωση τοῦ ὑπευθύνου ἢ τῶν ὑπευθύνων καί κινεῖ τήν πειθαρχική διαδικασία ἐνημερώνοντας τή Δ.Ι.Σ.

"Άρθρο 26

1. Ἐάν Συνοδικός Ἱεράρχης ἔχει ἀνάγκη νά μελετήσῃ ὀρισμένο φάκελο κατ' οἶκον, δύναται νά τό πράξῃ κατόπιν ἀδείας τοῦ Μακαριώτατου Προέδρου καί ἐπί ἀποδείξει, μετά ἀπό ἀρίθμηση τῶν ἐγγράφων τοῦ φακέλου, ἐνώ ὁ Αρχιγραμματεύς ὑποχρεοῦται νά ζητήσῃ, ἐντός εὐλόγου χρονικοῦ διαστήματος,

τήν ἐπιστροφή τοῦ φακέλου, καί σέ περίπτωση καθυστερήσεως νά ὑποβάλῃ σχετικῶς ἀναφορά στή Διαρκή Ιερά Σύνοδο.

2. Τά ἐξερχόμενα ὑπηρεσιακά ἔγγραφα τής Ιερᾶς Συνόδου ὑπογράφει ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος καί ὁ Αρχιγραμματεύς, ἐνώ τά πρωτότυπά τους ὑπογράφουν καί πάντες οἱ Σεβασμιώτατοι Συνοδικοί Ἀρχιερεῖς, ἔστω καί ἐάν μειωψήφησαν ὡς πρός τό περιεχόμενό τους.

"Άρθρο 27

1. Ὁ Αρχιγραμματεύς κατά κανόνα ὑποβάλλει στήν Ιερά Σύνοδο τίς ὑποθέσεις, μέ τή χρονολογική σειρά καί τάξη πού φέρουν στό ὑπηρεσιακό πρωτόκολλο. Κατ' ἐξαιρεση, ἐάν ὀρισμένη ὑπόθεση κριθεῖ ὑπό τής Ιερᾶς Συνόδου ὡς ἐπείγουσα, εἰσάγεται ὑπό τοῦ Προέδρου κατά προτίμηση.

2. Ἀπαγορεύεται ἡ παροχή ἀντιγράφων ἐγγράφων κατατεθειμένων στήν Ιερά Σύνοδο, ἐκτός ἂν ζητηθοῦν μέσῳ ἀναφορᾶς αἰτιολογημένης ὑπό τοῦ αἰτούντος καί τήν ἐγκρίνει ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος.

"Άρθρο 28

1. Ἀπαγορεύεται ἡ μετάδοση τῶν διαμειβομένων στίς συνεδρίες ὑπό οἰουδήποτε παρόντος σέ αὐτές. Ἡ παράβαση συνεπάγεται κανονικές κυρώσεις καί ἐπιβάλλεται καί ἡ πειθαρχική ποινή τής ὀριστικῆς παύσεως στούς παραβάτες ἀρμοδίους ἐκκλησιαστικούς ὑπαλλήλους.

2. Ἐπί τῶν ἐργασιῶν τής Διαρκούς Ιερᾶς Συνόδου ἐκδίδονται, ὅταν κρίνεται ἀναγκαῖο, ἀνακοινωθέντα. Τά ἀνακοινωθέντα συντάσσει ὁ Συνοδικός Σύνοδος, ὁ ὁποῖος μετέχει κατά τήν παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Ν. 590/1977 στή Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τοῦ Τύπου, τῶν Δημοσίων σχέσεων καί τής Διαφωτίσεως.

"Άρθρο 29

1. Δέν ἐπιτρέπεται σέ κανένα νά ἐξαγάγῃ ἀπό τίς ὑπηρεσίες τής Ιερᾶς Συνόδου οἰονδήποτε βιβλίον ἢ ἔγγραφο ἢ ἐν γένει ἀρχεῖον ἢ νά παράσχει οἰονδήποτε πληροφορία ἐπί ὑπηρεσιακοῦ θέματος ἄνευ ἀδείας τοῦ Μακαριώτατου Προέδρου.

2. Οἱ παραβάτες ὑπάλληλοι τής ἀνωτέρω διατάξεως ἀρμόδιοι ἐκκλησιαστικοί ὑπάλληλοι τιμωροῦνται πειθαρχικῶς μέ τήν ποινή τής ὀριστικῆς παύσεως, μή ἀποκλειομένων καί τῶν κανονικῶν κυρώσεων.

Άρθρο 30

Ο παρών Κανονισμός των έργων της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου δύναται να τροποποιηθεί υπό της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας κατόπιν εισήγησης της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Άρθρο 31

1. Ο Κανονισμός 2/1977 «Περί έργων της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος» (Α/275/23.9.1977), όπως και κάθε γενική ή ειδική διάταξη

Κανονισμού που αντίκειται στον παρόντα Κανονισμό, καταργούνται από της έναρξης ισχύος του παρόντος.

2. Η ισχύς του παρόντος αρχεται από της δημοσίευσής του διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

3. Ο παρών Κανονισμός δημοσιεύεται και διά του επίσημου Δελτίου της Εκκλησίας της Ελλάδος «Εκκλησία».

Αθήνα, τῆ 7ῆ Ὀκτωβρίου 2021

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὡρεῶν Φιλόθεος

Αναρτήθηκε στὴν ἰστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν 15.9.2022

Περί συστάσεως, ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Μητρώου Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθμ. 338/2021

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐχουσα ὑπ' ὄψιν:

1. τίς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 3 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Α' 146), ὅπως ἔχει συμπληρωθεῖ διά τοῦ ἄρθρου 50 παρ. 1 τοῦ Ν. 4559/2018 (Α' 142),

2. τὴν ἀνάγκη συστάσεως Μητρώου Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴ ρύθμιση τῶν θεμάτων λειτουργίας καὶ διαχειρίσεως αὐτοῦ,

3. τὴν ἀπὸ 10.8.2020 εἰσήγηση τοῦ Εἰδικοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἐράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

4. τὴν ἀπὸ 26.8.2020 Ἀπόφαση τῆς Διαρκούς Ἐράς

Συνόδου καὶ

5. τὴν ἀπὸ 5.10.2021 Ἀπόφαση τῆς Ἐράς Συνόδου τῆς Ἐραρχίας, ψηφίζει τὸν ὑπ' ἀριθ. 338/2021 Κανονισμό, ἔχοντα ὡς ἐξῆς:

Κανονισμός ὑπ' ἀριθ. 338/2021

Περί συστάσεως, ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Μητρώου Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Άρθρο 1

Γενικές Διατάξεις

1. Σέ ἐνιαῖο Μητῶο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπογράφονται ἀνά Ἱερά Μητρόπολη καὶ ὑπὸ τὸν συντονισμό καὶ τὴ μηχανογραφικὴ ὑποστήριξη τῆς Ἐράς Συνόδου ἅπαντες οἱ κληρικοί, ἤτοι οἱ ἐφημέριοι (πρεσβύτεροι), διάκονοι καὶ ἱεροκήρυκες, οἱ ὁποῖοι

διακονούν στις Ίερες Μητροπόλεις τής Εκκλησίας τής Ελλάδος καί στον Ίερό Ναό Ευαγγελιστρίας Τήνου. Ειδικότερα, υποχρέωση απογραφής υπέχουν οί τακτικοί, οί προσωρινοί, οί ἄμισθοι καί οί ἔμισθοι κληρικοί μέ βαθμό διακόνου ἢ πρεσβυτέρου (στούς όποίους περιλαμβάνονται οί κληρικοί τών σωμάτων ἀσφαλείας καί τών ἐνόπλων δυνάμεων, οί μοναχοί πού ἔχουν χειροτονηθεῖ κληρικοί-ιεροδιάκονοι ἢ ιερομόναχοι), οί ιεροκήρυκες, καθώς καί οί συνταξιούχοι κληρικοί.

2. Τό Μητρώο υπόκειται σέ διαρκή ἐνημέρωση καί παρακολούθηση μεταβολῶν ἀπό τίς Ίερες Μητροπόλεις καί τηρεῖται σέ ψηφιακή μορφή (ὡς βάση δεδομένων) ὑπό τήν ἐπιμέλεια καί τήν εὐθύνη τής Ίεράς Συνόδου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος. Τό Μητρώο, ὅταν ἐκτυπώνεται σέ ἐντυπη μορφή, φέρει τή θεώρηση τοῦ Ἀρχιγραμματέως τής Ίεράς Συνόδου στό τέλος τοῦ σώματός του. Οί Ίερες Μητροπόλεις ἔχουν τήν υποχρέωση διαρκούς συμπληρώσεως μέ νέες ἐγγραφές καί ἐνημερώσεως τοῦ περιεχομένου τών ὑπαρχουσῶν καταγραφῶν.

3. Γιά τίς ἀνάγκες τοῦ παρόντος δίδονται οί κατωτέρω ὀρισμοί:

α) Ίεκκλησία τής Ελλάδος: τό αὐτοτελές (σέ σχέση μέ τίς Ίερες Μητροπόλεις) ἐκκλησιαστικό νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου τοῦ ἄρθρου 1 παρ. 4 τοῦ Ν. 590/1977 (Α' 146), πού διοικεῖται ἀπό τήν Ίερά Σύνοδο (ἄρθρα 3 παρ. 1 Συντ., 1, 3, καί 7 ν. 590/1977), ἀλλά ἐν εὐρεία ἐννοία τό σύνολο τών ἐν Ἑλλάδι Ίερῶν Μητροπόλεων τοῦ Ν. 590/1977 (82 κατά τόν χρόνο ἐκδόσεως τοῦ παρόντος). Ὅπου στίς διατάξεις τοῦ παρόντος γίνεται ἀναφορά στίς ὑπηρεσιακές ἀρμοδιότητες τής Εκκλησίας τής Ελλάδος σχετικά μέ τήν τήρηση τοῦ Μητρώου νοεῖται τό Ν.Π.Δ.Δ. τοῦ ὡς ἄνω πρώτου ἐδαφίου.

β) Ίεφημέριοι (πρεσβύτεροι) καί διάκονοι: κληρικοί τής κατ' ἄρθρο 3 τοῦ Συντάγματος ἐν Ἑλλάδι Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὅσοι ἔχουν κανονική (σύμφωνη μέ τούς Ίερούς Κανόνες τής Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ) χειροτονία ἐνός ἐκ τών δύο πρώτων βαθμῶν τής Ίερωσύνης (διακόνου, πρεσβυτέρου) καί βρίσκονται σέ ἐκκλησιαστική καί μυστηριακή κοινωνία μετά τοῦ οἰκείου τους Ποιμενάρχη καί Μητροπολίτη τής Εκκλησίας τής Ελλάδος (δυνάμει τής ἄδειας καί εὐλογίας τοῦ ὁποίου τελοῦν τά Ίερά

Μυστήρια καί Ἀκολουθίες τής Ὁρθοδόξου Εκκλησίας καί τόν ὁποῖον μνημονεύουν κατά τήν τέλεσή τους) καί μετά τής οἰκείας Ίεράς Μητροπόλεως, τήν ὁποία διαποιμαίνει ὁ ἀνωτέρω Μητροπολίτης, ὅπως καί τής Εκκλησίας τής Ελλάδος (ἄρθρο 1 Ν. 590/1977) καί τών λοιπῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Εκκλησιῶν, τών εὐρισκομένων σέ ἀδιατάρακτη κοινωνία μετά τής Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Εκκλησίας (Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), ἀσχέτως ἂν συνδέεται μέ ἔννομη σχέση μέ τούς παραπάνω ἐκκλησιαστικούς φορεῖς,

γ) Ίεροκήρυκες: οί κληρικοί τής ἀνωτέρω περιπτώσεως α, πού ἔχουν χειροτονηθεῖ στον δεύτερο βαθμό Ίερωσύνης (πρεσβύτεροι) καί ἔχουν διορισθεῖ μέ ἐπιπλέον τών ἀνωτέρω εἰδικό καθῆκον τοῦ καθ' ἐκάστη λειτουργική Σύναξη καί Ίερά Ἀκολουθία κηρύγματος τοῦ θείου λόγου στό ποίμνιο τών Ίερῶν Μητροπόλεων.

δ) Κεντρικός Ὑπεύθυνος Μητρώου καί Ὑπεύθυνοι Μητρώου: τά φυσικά πρόσωπα τοῦ ἄρθρου 5 καί ἔχουν καθῆκον τήν τήρηση καί ἐνημέρωση τοῦ Μητρώου.

ε) Κανονική κατάσταση/κανονική ὑπαγωγή κληρικοῦ: ἡ ἐκκλησιαστική κατάσταση κληρικοῦ (ἡ Μητρόπολη στήν ὁποία ἀνήκει, ὁ βαθμός Ίερωσύνης, ὁ Ίερός Ναός στον ὁποῖο διακονεῖ, ὅτι δέν ἔχει κώλυμα ἀσκήσεως τής Ίερωσύνης του ἢ βρίσκεται σέ πειθαρχική κατάσταση ἀπαγορεύσεως τελέσεως ἱεροπραξιῶν προσωρινῶς ἢ ὀριστικῶς κ.λπ.).

στ) Ίεροπραξίες: τά Ί. Μυστήρια καί οί Ἀκολουθίες τής Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, πού ὀρίζονται στούς Ίερούς Κανόνες, τήν Ίερά Παράδοση τής Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καί τό Τυπικό τής Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Εκκλησίας τής Κωνσταντινουπόλεως (Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο) καί τίς Ἀποφάσεις τής Ίεράς Συνόδου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος.

Ἄρθρο 2

Σκοποί

1. Οί ἐξυπηρετούμενοι ἐκκλησιαστικοί σκοποί τής απογραφῆς σέ κεντρική βάση δεδομένων τών κληρικῶν τής Εκκλησίας τής Ελλάδος μέ τήρηση ὅλων τών ἀπολύτως ἀναγκαίων στοιχείων τών ἀπογραφομένων προσώπων εἶναι ἡ κατοχύρωση καί ἐποπτεία τής ὑπηρεσιακῆς καί ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τών

κληρικών, ή οργάνωση του ποιμαντικού έργου, ή διευκόλυνση της συνεργασίας και ενημερώσεως των Ίερών Μητροπόλεων για τους κληρικούς, ή ενημέρωση του ποιμνίου της Έκκλησίας της Ελλάδος και των κρατικών υπηρεσιών για τό προσωπικό των Ίερών Μητροπόλεων, ή ασφάλεια δικαίου και ή προστασία των συναλλαγών, ή κεντρική έποπτεία της Ίεράς Συνόδου για τήν υπηρεσιακή οργάνωση, κατανομή και κατάσταση του Ίερού Κλήρου της Έκκλησίας της Ελλάδος.

2. Ειδικότερα, διά της συστάσεως και λειτουργίας του Μητρώου σκοπεΐται:

α. Ή αξιοποίηση και διαχείριση του δυναμικού των θρησκευτικών λειτουργών εντός της περιφέρειας εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας της Έκκλησίας της Ελλάδος.

β. Ή έντοπισμός των κενών οργανικών θέσεων των έφημερίων, διακόνων και ιεροκηρύκων ανά Ένορία και Ίερά Μητρόπολη και ή παρακολούθηση της πληρώσεως ή μή αυτών.

γ. Ή εύρετηρίαση και υπηρεσιακή απογραφή των κληρικών μέ βάση τήν Ίερά Μητρόπολη και τά στοιχεία ταυτότητας και ή δυνατότητα χορηγήσεως επίσημης βεβαιώσεως από τήν Ίερά Σύνοδο περί των κληρικών (έμμίσθων και άμίσθων), πού άνήκουν στίς Ίερές Μητροπόλεις της Έκκλησίας της Ελλάδος σε δεδομένη χρονική στιγμή.

δ. Ή δυνατότητα διαπιστώσεως της Ίεράς Συνόδου περί της κανονικής ύπαγωγής κάθε κληρικού μέ βάση τά στοιχεία του και ή δυνατότητα της παραπομπής πάσης φύσεως ζητημάτων (υπηρεσιακών, πειθαρχικών κ.λπ.), πού τόν άφορούν, στον κατά τόπον άρμόδιο Μητροπολίτη.

ε. Ή δυνατότητα εξακριβώσεως από ενδιαφερομένους και κρατικές άρχές (π.χ. ληξιαρχεία, προανακριτικές και ανακριτικές άρχές, διπλωματικές αντιπροσωπείες ήμεδαπές και άλλοδαπές) της άρμοδιότητας έγκυρης τελέσεως Ί. Μυστηρίων από κληρικούς κατά τό δόγμα της Άνατολικής Όρθοδόξου Έκκλησίας κατά τό δόγμα της Άνατολικής Όρθοδόξου Έκκλησίας του Χριστού και ή δυνατότητα εκτιμήσεως του κύρους ιεροπραξιών ως έγκυρων ή μή από τήν Έκκλησία της Ελλάδος, τή Μεγάλη του Χριστού Έκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως (Όικουμενικό Πατριαρχείο) και από κάθε άλλη όμόδοξη Έκκλησία του Χριστού, πού είναι άναπόσπαστα ένωμένη δογματικά μέ Αύτήν.

στ. Ή παροχή δυνατότητας πληροφορήσεως στο κοινό για τούς κανονικούς κληρικούς της Έκκλησίας της Ελλάδος και διακρίσεως των κληρικών των Μητροπόλεων της Έκκλησίας της Ελλάδος από θρησκευτικούς λειτουργούς άλλων θρησκευτικών κοινοτήτων.

ζ. Ή άποτροπή περιστατικών παραπληροφόρησεως μελών του ποιμνίου της Έκκλησίας της Ελλάδος ή όμοδόξων Έκκλησιών στην Ελλάδα και σε άλλα κράτη και παράνομου προσηλυτισμού ή προκλήσεως θρησκευτικής συγχύσεως σε βάρος του ποιμνίου της Έκκλησίας της Ελλάδος ή όμοδόξων Έκκλησιών στην Ελλάδα και σε άλλα κράτη από λειτουργούς άλλων θρησκευτικών κοινοτήτων.

η. Ή άποτελεσματικότερη άσκηση έποπτείας και ή έξαγωγή συμπερασμάτων, στατιστικών στοιχείων και εκθέσεων των υπηρεσιών της Ίεράς Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος για τό δυναμικό των κληρικών, τόν χρόνο διακονίας, τόν μέσο όρο ήλικίας, τούς βαθμούς Ίερωσύνης και λοιπά στοιχεία των κληρικών των Ίερών Μητροπόλεων.

θ. Ή παρακολούθηση από τήν Ίερά Σύνοδο των λειτουργικών αναγκών των Ίερών Μητροπόλεων σε κληρικούς.

ι. Ή δυνατότητα υπηρεσιακής ενημερώσεως των Ί. Μητροπόλεων για τήν κανονική κατάσταση κληρικού σε περίπτωση μετακινήσεως του και ύπαγωγής του σε νέα Ί. Μητρόπολη ή και τήν κατάσταση λαϊκού προτιθέμενου νά χειροτονηθεί κληρικός.

ια. Ή έπικοινωνία και άρτιότερη συνεργασία της Έκκλησίας της Ελλάδος μέ τό Ύπουργείο Παιδείας και Όρθοσκευμάτων, τό Ύπουργείο Όικονομικών, τό Ύπουργείο Έσωτερικών και τά λοιπά Ύπουργεία, τούς ασφαλιστικούς φορείς των κληρικών για τήν κατοχύρωση και διεκδίκηση των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των κληρικών, αλλά και τήν ανάπτυξη δράσεων σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος.

ιβ. Ή ασφάλεια δικαίου στίς έν ζωή και αίτια θανάτου δικαιοπραξίες, πού άφορούν τήν περιουσία των χειροτονημένων μοναχών (ιεροδιακόνων και ιερομονάχων).

ιγ. Ή άρχή της δημοσιότητας του μοναχικού καθεστώτος και ή προστασία των συναλλασσομένων τρίτων σε σχέση μέ τή δικαιοπρακτική ικανότητα

(ικανότητα του διατιθέναι), τήν ικανότητα περιουσιακής διαθέσεως και τήν κληρονομική διαδοχή των χειροτονημένων μοναχών (ιεροδιακόνων και ιερομονάχων).

Άρθρο 3

Στοιχεία Μητρώου

1. Στο Μητρώο καταχωρίζονται ανά Ίερά Μητρόπολη και υπό αλφαβητική σειρά ονοματεπωνύμου τά κατωτέρω στοιχεία των υπόχρεων προς καταγραφή κληρικών μέ τήν ακόλουθη σειρά: α. Όνομα (όνομα χειροτονίας ή κουράς, όνομα άστυνομικής ταυτότητας και όνομα βαπτίσεως (έάν διαφοροποιούνται, αναφέρονται άπαντα), β. Έπώνυμο, γ. Πατρώνυμο δ. Μητρώνυμο, ε. Άριθμός Δελτίου Άστυνομικής Ταυτότητας ή Διαβατηρίου ή Άδειας Διαμονής ή άλλου δημοσίου έγγράφου ταυτοπροσωπίας, στ. Ίδιότητα (κληρικός-άμισθος ή έμμισθος ή συνταξιούχος, ιεροκήρυκας, ιεροδιάκονος, ιερομόναχος), ζ. Διορισμός και Ύπηρεσιακές μεταβολές (άπόφαση διορισμού, άπόσπαση και διάρκεια της, μετάταξη, άπολυτήριο γράμμα), η. Έκπαιδευτική κατηγορία, θ. Βαθμός Έρωσύνης ή/και τυχόν είδος κουράς για τούς χειροτονημένους μοναχούς (εις μικρόσχημον ή μεγαλόσχημον μοναχόν), ι. Ήμερομηνία γεννήσεως, η. Ήμερομηνία χειροτονίας σέ κάθε βαθμό Έρωσύνης ή/και τυχόν μοναχικής κουράς, ι. Ήμερομηνία και λόγος άποχωρήσεως από τήν Ί. Μητρόπολη (άφυπνρέτηση, άπολυτήριο γράμμα, καθαίρεση, θάνατος), ια. Οικογενειακή κατάσταση (έγγαμος, άγαμος, διαζευγμένος, χήρος), ιβ. Πειθαρχικές ποινές (άναγραφή άδικημάτων, ήμερομηνία ισχύος αυτών), ιγ. Ίερά Μητρόπολη, στήν όποία άνήκει και Ένορία ή Έερό Ναό, Έερό Προσκύνημα, πού διακονεί ή/και Ίερά Μονή-Ήουχαστήριο, όπου είναι έγγεγραμμένος (για διορισμένους και άδιόριστους ιεροδιακόνους και ιερομονάχους), ιδ. Ένεργό ή μή δικαίωμα τελέσεως Έερών Μυστηρίων, ιέ. Άδεια άπουσίας από τήν Ίερά Μητρόπολη, ιστ. Λοιπές παρατηρήσεις σχετικές μέ τά άνωτέρω στοιχεία.

2. Τά στοιχεία των κληρικών καταχωρίζονται και τηρούνται ανά έκάστη Ίερά Μητρόπολη και αλφαβητικά. Οί κληρικοί έχουν δικαίωμα ένημερώσεως και προσβάσεως μέ προσωπικούς κωδικούς στό

Μητρώο, λήψεως βεβαιώσεως έγγραφής-καταστάσεως από τό Μητρώο και ύποβολής άντιρρήσεων για τυχόν άνακρίβειες ή έλλείψεις του Μητρώου.

3. Η καταχώριση και ή επικαιροποίηση των άνωτέρω στοιχείων διενεργείται ήλεκτρονικά στή βάση δεδομένων/ιστοσελίδα της Ίεράς Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος από τούς Ύπευθύνους Μητρώου των Έερών Μητροπόλεων και άποστέλλεται σχετικό ήλεκτρονικό μήνυμα στήν Ίερά Σύνοδο.

4. Οί Έερές Μητροπόλεις της Έκκλησίας της Ελλάδος και ή Έκκλησία της Ελλάδος είναι οί ύπεύθυνοι έπεξεργασίας των άνωτέρω στοιχείων κατά τήν έννοια του Γενικού Κανονισμού Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμού ΕΕ 2016/679) και του Ν. 4624/2019 και τηρούν τίς έν λόγω διατάξεις και τούς σκοπούς έπεξεργασίας και διαδικασίες του παρόντος.

Άρθρο 4

Ένημέρωση Μητρώου

1. Έντός έξι (6) μηνών από τή δημιουργία της βάσεως δεδομένων του Μητρώου από τήν Ίερά Σύνοδο και τή σχετική είδοποίηση προς τίς Έερές Μητροπόλεις, οί Ύπεύθυνοι Μητρώου των Έερών Μητροπόλεων ύποχρεούνται νά ένημερώσουν τή βάση δεδομένων της Ίεράς Συνόδου μέ τά κατά τό άρθρο 3 στοιχεία των υπόχρεων προς άπογραφή κληρικών τους, οί όποιοι άνήκουν στό δυναμικό της κάθε Ίεράς Μητροπόλεως και μέ τίς ιδιότητες πού έχουν έως τή χρονική στιγμή άποστολής των σχετικών στοιχείων. Είναι δυνατόν, για τίς άνάγκες έγκυρης διασταυρώσεως μέ τά στοιχεία πού τηρεί τό Δημόσιο και επανελέγχου των στοιχείων, νά ζητείται ή διαβίβαση των σχετικών δεδομένων από τή Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοικήσεως και τήν Ένιαία Αρχή Πληρωμής.

2. Για κάθε μεταβολή, τροποποίηση, διαγραφή και διόρθωση των καταχωριζόμενων στοιχείων ή προσθήκη νέων στοιχείων, έκάστη Ίερά Μητρόπολη όφείλει νά ένημερώνει τή βάση δεδομένων του Μητρώου άμελλητί μετά τήν ήμερομηνία, πού έλαβε χώρα τό γεγονός της μεταβολής.

3. Σέ περίπτωση μή επικαιροποίησεως ή μή έγκυρότητας των στοιχείων, εύθύνη φέρουν οί Ύπεύθυνοι Μητρώου των Έερών Μητροπόλεων, οί όποίες είναι ύπεύθυνες για τή συλλογή, επικαιροποίηση των ως

άνω στοιχείων και την προσθήκη νέων στοιχείων. Η Ίερά Σύνοδος εποπτεύει την ένσωμάτωση των καταχωριζόμενων στοιχείων, είναι αρμόδια να διενεργεί έλέγχους και ειδοποιεί τις Μητροπόλεις για ανακριβή ή ανεπίκαιρα στοιχεία και την ασφαλής λειτουργία και την ψηφιακή και έντυπη διάθεση του Μητρώου.

Άρθρο 5

Υπεύθυνοι Μητρώου

1. Η συγκέντρωση, ή καταχώριση των στοιχείων του άρθρου 3, ή επικαιροποίηση και υποβολή τους στη βάση δεδομένων της Ίερας Συνόδου ανατίθεται από κάθε Ίερά Μητρόπολη σε φυσικό πρόσωπο, το οποίο ονομάζεται «Υπεύθυνος Μητρώου» και ορίζεται με απόφαση του επιχώριου Μητροπολίτη, ή οποία υπόκειται σε τροποποίηση ή ανάκληση.

2. Οί οριζόμενοι Υπεύθυνοι Μητρώου γνωστοποιούνται από τις Ίερες Μητροπόλεις προς την Ίερά Σύνοδο με επιμέλεια του οικείου Μητροπολίτη, μετά των στοιχείων επικοινωνίας αυτών.

3. Ο Υπεύθυνος Μητρώου οφείλει επίσης να προβαίνει σε συνεχή έλεγχο της εγκυρότητας των στοιχείων του πίνακα, που άφορουν τους κληρικούς της οικείας Ίερας Μητροπόλεως, να επικοινωνεί με λοιπούς αρμόδιους φορείς και την Ίερά Σύνοδο. Ο Υπεύθυνος Μητρώου έχει πρόσβαση και δικαίωμα καταχωρίσεων και τροποποιήσεων στην υποσελίδα του Μητρώου που άφορα την Ίερά Μητρόπολή του και δυνατότητα εισαγωγής και εξαγωγής στοιχείων από αυτό, έχει δέ με τον όρισμό του από τον επιχώριο Μητροπολίτη πρόσβαση στους ατομικούς φακέλους των υπόχρεων προς ένταξη κληρικών, προκειμένου να διενεργεί τη συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων αυτών.

4. Η επιμέλεια της λειτουργίας, ο έλεγχος ενημερώσεως του Μητρώου της Ίερας Συνόδου με τά ληφθέντα στοιχεία ανατίθεται σε πρόσωπο, το οποίο ονομάζεται «Κεντρικός Υπεύθυνος Μητρώου», με απόφαση της Διαρκούς Ίερας Συνόδου, ή οποία υπόκειται σε τροποποίηση ή ανάκληση. Ο Κεντρικός Υπεύθυνος Μητρώου ελέγχει τη λειτουργία του Μητρώου, ειδοποιεί τις Ίερες Μητροπόλεις για ανεπίκαιρα ή ανακριβή στοιχεία του Μητρώου και είναι αντίκλητος της Ίερας Συνόδου για κάθε επικοινωνία με τρίτους, που άφορα τό Μητρώο.

5. Οί Υπεύθυνοι Μητρώου και ο Κεντρικός Υπεύθυνος Μητρώου δεσμεύονται από την τήρηση του άπορρήτου και της εμπιστευτικότητας στην εκτέλεση των ως άνω καθηκόντων τους και είναι υπόλογοι έναντι του οικείου εκκλησιαστικού φορέα. Έφ' όσον είναι εκκλησιαστικοί υπάλληλοι, υπόκεινται και στο πειθαρχικό δίκαιο των εκκλησιαστικών υπαλλήλων για τυχόν παραπτώματα κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Άρθρο 6

Προστασία προσωπικών δεδομένων

1. Η τήρηση του Μητρώου από την Ίερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος και τις Ίερες Μητροπόλεις ακολουθεί τις αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων του υπ' αριθ. 2016/679 Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων – General Data Protection Regulation, GDPR», τόν Ν. 4624/2019 (Α' 137) και τούς σχετικούς Κανονισμούς της Ίερας Συνόδου, ή δέ συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων του Μητρώου από την Ίερά Σύνοδο και τις Ίερες Μητροπόλεις επιτρέπεται μόνο για τούς νόμιμους σκοπούς του παρόντος και έρείδεται στη νόμιμη βάση του άρθρου 6 παρ. γ' και ε' του ως άνω Κανονισμού και στο άρθρο 38 παρ. 3 του Κ.Χ.Ε.Ε.

2. Η Ίερά Σύνοδος και οί Ί. Μητροπόλεις λαμβάνουν τά απαραίτητα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, διαγράφουν τά ύφιστάμενα αντίγραφα, αξιοποιούν τά εργαλεία πληροφορικής και τεχνολογίας (Firewalls/AVs, CRMs, Cloud, κωδικούς στά άρχεία κ.λπ.) και παρέχουν επιμόρφωση στον Κεντρικό Υπεύθυνο Μητρώου και στους Υπεύθυνους Μητρώου, προκειμένου να επιτύχουν την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων του Μητρώου και την τήρηση των σχετικών με την προστασία τους διατάξεων.

Άρθρο 7

Δικαίωμα προσβάσεως

1. Τό Μητρώο είναι πλήρως προσβάσιμο διαδικτυακώς στην Εκκλησία της Ελλάδος και στις Ίερες

Μητροπόλεις για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Ειδικότερα, ως προς τις Ίερές Μητροπόλεις δικαιούνται να έχουν πρόσβαση στα στοιχεία του άρθρου 3 ο οικείου Μητροπολίτης και ο Ύπευθυνος Μητρώου εκάστης Ίερās Μητροπόλεως. Ως προς την Έκκλησία της Ελλάδος δικαίωμα προσβάσεως έχει ο Πρόεδρος της Ίερās Συνόδου, ο Αρχιγραμματεύς της Ίερās Συνόδου και ο Κεντρικός Ύπευθυνος Μητρώου.

2. Τό Μητρώο είναι μερικώς προσβάσιμο ως προς τά στοιχεία α, β, γ, δ, στ, θ, ιγ, ιδ του άρθρου 3 του παρόντος, μέσω αναρτήσεώς τους σε ηλεκτρονική πλατφόρμα της Έκκλησίας της Ελλάδος, από τις κρατικές και αυτοδιοικητικές και εν γένει δημόσιες αρχές, τις όρθόδοξες εκκλησιαστικές αρχές της ήμεδαπής και της άλλοδαπής και τό κοινό, ενώ δύναται να εκδίδει αυτοματοποιημένως βεβαιώσεις σχετικά μέ τά άνωτέρω, για τούς σκοπούς της δημοσιότητας, διαφάνειας και διασταυρώσεως από κάθε ενδιαφερόμενο, πού έχει αρμοδιότητα ή εύλογο ενδιαφέρον για την εκκλησιαστική ιδιότητα και κανονική ύπαγωγή όρισμένου προσώπου ως όρθοδόξου κληρικού πού διακονεί σε Ίερό Ναό όρισμένης Ί. Μητροπόλεως της Έκκλησίας της Ελλάδος και για τό δικαίωμά του να τελεί έγκύρως Ίερά Μυστήρια της Ανατολικής Όρθόδοξης Έκκλησίας του Χριστού μέ έννομες συνέπειες και για τις άνάγκες της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας των τρίτων σχετικά μέ τή δικαιοπρακτική ικανότητα και την ικανότητα διαθέσεως μοναχών πού έχουν χειροτονηθεί.

3. Σε περίπτωση άσκήσεως δικαιώματος προσβάσεως από τρίτο στά δεδομένα της παρ. 2, τό ύποκείμενο των δεδομένων ενημερώνεται από τή βάση δεδομένων για την άσκηση του δικαιώματος αυτού.

4. Ό Αρχιγραμματεύς της Ίερās Συνόδου δύναται να εκδίδει έγγράφως ή ψηφιακώς επίσημες βεβαιώσεις για τά στοιχεία του Μητρώου σε κρατικές, αυτοδιοικητικές και εν γένει δημόσιες αρχές, όρθόδοξες εκκλησιαστικές αρχές της ήμεδαπής και της άλλοδαπής και τρίτους και ως προς τά στοιχεία πού είναι προσβάσιμα κατά την παρ. 2 και για τούς σκοπούς της παρ. 2.

Άρθρο 8

Μεταβολές Μητρώου

Για κάθε μεταβολή, διόρθωση στοιχείων ή προσθήκη νέων στοιχείων του Μητρώου, οι Ύπευθυνοι Μητρώου προβαίνουν στις κατάλληλες ενέργειες για άμηση και έγκυρη καταχώρηση στή βάση δεδομένων.

Άρθρο 9

Η ισχύς του παρόντος Κανονισμού άρχεται από της δημοσιεύσεώς του στην Έφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ό Κανονισμός αυτός δημοσιεύεται και στό επίσημο δελτίο της Έκκλησίας της Ελλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ό παρών Κανονισμός δέν προκαλεί καμία δαπάνη στό νομικό πρόσωπο της Έκκλησίας της Ελλάδος και στά λοιπά εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου τά όποια άφορά ή στό Δημόσιο.

Ό παρών Κανονισμός να δημοσιευθεί στην Έφημερίδα της Κυβερνήσεως και στό Περιοδικό «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Άθήνησι, τή 5η Όκτωβρίου 2021

† Ό Άθηνών ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ό Αρχιγραμματεύς

† Ό Όρεών Φιλόθεος

Άναρτήθηκε στην ιστοσελίδα της Έκκλησίας της Ελλάδος την 15.9.2022

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ύπενθυμίζουμε ότι η νομική ισχύς των Κανονισμών και των Προκηρύξεων αρχίζει από την ήμερομηνία αναρτήσεώς τους στην ιστοσελίδα της Έκκλησίας της Ελλάδος (Κανονισμός 246/2013, Άρθρο 1, Φ.Ε.Κ. Α 275).

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ - ΚΛΗΤΗΡΙΑ ΕΠΙΚΡΙΜΑΤΑ

Ἱερά Μητρόπολις Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καί Ἀρδαμερίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38, παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 3-7 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 305/2018 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων», προκειμένου να πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν:

- α) Ἀγίας Παρασκευῆς Κάτω Σταυροῦ (β' θέσις)
- β) Ἀγίας Βαρβάρας Στρατωνίου

Καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ἀρναίᾳ τῆ 13ῃ Σεπτεμβρίου 2022

† Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καί Ἀρδαμερίου
ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

*Ἀναγνώθηκε στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος τὴν 15.9.2022*

Ἱερά Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος & Ἵμηττου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις:

- α) Τῆς §2 τοῦ ἄρθρου 37 καί τῆς §2 τοῦ ἄρθρου 38 τοῦ Ν. 590/1977 (Φ.Ε.Κ. τ. Α' 146) «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί
- β) τῶν ἄρθρων 33 καί 37 τοῦ ὑπ' ἀριθμόν 2/1969 (Φ.Ε.Κ. τ. Α' 193/1970) Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περί Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καί Ἐφημερίων»,
- γ) τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ ὑπ' ἀριθμόν 305/22.08.2018 (Φ.Ε.Κ. τ. Α' 153/08.02.2018) Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων»

προκειμένου, ἵνα πληρώσωμεν τίς κενές ὀργανικὲς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων

- α) τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου Νέας Ἑλβετίας Βύρωνος

β) τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Βύρωνος

γ) τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου Ἵμηττου

δ) τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Καρέα Βύρωνος
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καισαριανῇ τῆ 23ῃ Σεπτεμβρίου 2022

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος & Ἵμηττου ΔΑΝΙΗΛ

*Ἀναγνώθηκε στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος τὴν 30.9.2022*

Ἱερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/ 1977 «Περί καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 4-7 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 305/2018 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν:

- Ἀγίου Νικολάου Ὑπάτης
- Ἀγίου Γεωργίου Λυχνοῦ
- Ἀγίου Γρηγορίου παραλίας Ραχῶν
- Ἀγίου Ἀθανασίου Γαλανέικων Λαμίας
- Ἀγίας Αἰκατερίνης Ἀχينوῦ

Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Καλαποδίου,
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός, ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Λαμίᾳ τῆ 13ῃ Σεπτεμβρίου 2022

† Ὁ Φθιώτιδος ΣΥΜΕΩΝ

*Ἀναγνώθηκε στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος τὴν 30.9.2022*

Ἱερά Μητρόπολις Μονεμβασίας καί Σπάρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παραγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 4-7 καί 20 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 305/2018 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περί Ἐφημερίων καί Διακόνων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν:

Ἀγίου Ἰωάννου Προδρόμου Ἑνορίας Ἀγόριανης
Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Ἑνορίας Ἀνθοχωρίου

Ἀγίων Πέτρου καί Παύλου Ἑνορίας Βασιλικῆς
Ἀγίου Ἰωάννου Προδρόμου Ἑνορίας Βασιλακίου
Παναγίας Μυρτιδιωτίσσης Ἑνορίας Βελανιδίων,
Προφήτου Ἡλιοῦ Ἑνορίας Λευκοχώματος
Ἀγίου Γεωργίου Ἑνορίας Λιαντίνας
Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ Ἑνορίας Μολάων,
Ἵπαπαντῆς τοῦ Κυρίου Ἑνορίας Πλατάνας,
Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἑνορίας Σπαρτιάς
Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ἑνορίας Φαρακλοῦ
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μονεμβασίας καί Σπάρτης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Σπάρτῃ τῇ 22α Σεπτεμβρίου 2022

† Ὁ Μονεμβασίας καί Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

*Ἀναρτήθηκε στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος τὴν 30.9.2022*

Ἱερά Μητρόπολις Τρίκκης, Γαρδικίου καί Πύλης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 καί 67 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῶν ἄρθρων 4-7 καί 20 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 305/2018 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περί Ἐφημερίων καί Διακόνων» προκειμένου νά πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ:

Παναγίας Ἐπισκέψεως Τρικάλων,
καί τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἔφημερίων ἐν τοῖς Ἱεροῖς Ναοῖς:

Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου Τρικάλων,

Παναγίας Ἐπισκέψεως Τρικάλων,
Ἀγίας Παρασκευῆς Τρικάλων
Ἀγίου Ἀθανασίου Μπάρας Τρικάλων,
Ἀγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ Τρικάλων,
Ἀγίων Κωνσταντίνου καί Ἐλένης Τρικάλων,
Ἀγίου Νικολάου τοῦ ἐκ Μετσόβου Τρικάλων,
Ἀγίου Νεκταρίου Τρικάλων,
Ζωοδόχου Πηγῆς Σαραγίων Τρικάλων,
Παναγίας Φανερωμένης Τρικάλων,
Ἀγίου Ἀθανασίου Πυργετοῦ,
Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ρογγίων,
Ἀγίου Νικολάου Μεγάλων Καλυβίων,
Ἀγίου Οἰκουμένου Χαϊδεμένης,
Ἀγίου Νικολάου Πλατάνου,
Ἀγίου Νικολάου Πύλης,
Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Περτουλίου,
Ἀγίας Παρασκευῆς Στουρναρείων,
Ἀγίας Παρασκευῆς Νομῆς,
Ἀγίου Γεωργίου Γριζάνου,
Ἀγίου Κωνσταντίνου Διασέλλου,
Ἀγίου Εὐθυμίου Φωτάδος,
Ἀγίων Ἀποστόλων Προδρόμου,
Κοιμήσεως Θεοτόκου Μεσοχώρας,
Ἀγίου Νικολάου Μυροφύλλου,
Ἀγίας Παρασκευῆς χωρίου Ἁγία Παρασκευή (Τζιούρτζια) καί

Κοιμήσεως Θεοτόκου Γαρδικίου,
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως εἰς τό περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά πρὸς κάλυψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Τρικάλοις τῇ 29ῃ Αὐγούστου 2022

Ὁ Τρίκκης, Γαρδικίου καί Πύλης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

*Ἀναρτήθηκε στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος τὴν 30.9.2022*

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

*Οι εργασίες της Δ.Ι.Σ.
της 5.9.2022*

Συνήλθε τή Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου 2022, ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος της Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 166ης Συνοδικῆς Περιόδου, ὑπό τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, στὴν πρώτη Συνεδρία Της γιὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριο.

Κατόπιν τῆς τελέσεως τῆς εἰδικῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος καλωσόρισε τὰ νέα Μέλη τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, εὐχόμενος εὐόδωσιν τῶν ἐργασιῶν Αὐτῆς ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ συνεργασίας.

Μετά τὸν Μακαριώτατο Πρόεδρο, ἐκ μέρους τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Συνέδρων ἀντιφώνησε ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Δ.Ι.Σ., Σεβ. Μητροπολίτης Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Ἱερόθεος.

Ἀφοῦ ἐπικυρώθηκαν τὰ Πρακτικά τῆς Ἐξουσιοδοτήσεως ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς προηγουμένης Συνόδου ἕως σήμερα, συγκροτήθηκαν τὰ Συνοδικὰ Δικαστήρια, σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας». Στὴ συνέχεια διορίσθηκαν οἱ Σεβασμιώτατοι Συνοδικοί Σύνδεσμοι – Μέλη τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν*, κατὰ τὶς διατάξεις τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Νόμου 590/1977, καθὼς καὶ τὰ Συνοδικὰ Μέλη στὰ Διοικητικά Συμβούλια τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Ὑποεπιτροπῆς «Διπτύχων». Ἐπίσης ἔγινε ἡ συγκρότηση τοῦ Α.Υ.Σ.Ε. καὶ τῶν λοιπῶν Ὑπηρεσιακῶν Συμβουλίων.

* Ἡ πλήρης Κατάσταση τῶν Συνοδικῶν Συνδέσμων δημοσιεύεται στή σ. 534 τοῦ παρόντος τόμου.

Κατόπιν ἀναγνώσθηκε ὁ Κανονισμὸς Ἐργασιῶν τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔκανε ἀποδεκτὴ τὴν ὑποβληθεῖσα παραίτηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἡλείας κ. Γερμανοῦ, ἐκφράζοντας τὴν εὐαρέσκεια καὶ τὶς εὐχαριστίες Της γιὰ ὅσα ὁ πολίος Ἱεράρχης προσέφερε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποφάσισε νὰ τοῦ ἀπονεύμει τὸν Χρυσοῦν Σταυρὸ τοῦ Παρασίμου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, πού ἀποτελεῖ τὴν ὑψίστη τιμητικὴ διάκριση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σὲ προσεχῆ Συνεδρία Της.

Μετά τὸ πέρασ τῶν ἐργασιῶν τῆς Δ.Ι.Σ. πραγματοποιήθηκε στὴν Αἴθουσα τοῦ Μεγάλου Συνοδικοῦ ἡ τελετὴ παραδόσεως ὑποτροφιῶν σὲ 79 Ἑλληνες φοιτητές, γιὰ μεταπτυχιακές καὶ διδακτορικές σπουδές σὲ Πανεπιστήμια τοῦ Ἐξωτερικοῦ, καὶ σὲ 27 φοιτητές ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν γιὰ προπτυχιακές, μεταπτυχιακές καὶ διδακτορικές σπουδές στὴν Ἑλλάδα. Τὸ συνολικὸ ποσὸ τῶν ὑποτροφιῶν, τὸ ὁποῖο θὰ διαθέσει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἔτος 2022-2023 ἀνέρχεται συνολικὰ σὲ 381.600 εὐρώ. Ἡ τελετὴ αὐτὴ πραγματοποιήθηκε κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Συνεδρίας τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 8ης Ἰουνίου 2022.

Στὴν τελετὴ ἦσαν παρόντες ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, οἱ Σεβ. Συνοδικοί Ἱεράρχες, ὁ Πρόεδρος τῆς Συνοδικῆς Ὑποεπιτροπῆς Ὑποτροφιῶν, Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ κ. Ἰγνάτιος καὶ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ὁρεῶν κ. Φιλόθεος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ καλωσόρισε τοὺς ὑποτρόφους, ἀνέφερε ὅτι, στὸ πλαίσιο τῆς ἀπόφασης τοῦ Μακαριωτάτου γιὰ ἀξιοποίηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ, οἱ ὑποτροφίες αὐτές ἀποτελοῦν μίαν

ελάχιστη αντιπροσφορά αγάπης της Έκκλησίας προς ανθρώπους που επιθυμούν να σπουδάσουν τά θεολογικά γράμματα και άλλες επιστήμες.

Ο Πρόεδρος της Υποεπιτροπής Υποτροφιών, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος και Άλμυρού κ. Ίγνάτιος ανέφερε ότι ο θεσμός των Υποτροφιών μετρά 30 χρόνια ζωής, κατά την διάρκεια των οποίων μεγάλες εκκλησιαστικές προσωπικότητες του έξωτερικού φοίτησαν στίς Θεολογικές Σχολές της Ελλάδος με υποτροφία της Ι. Συνόδου. Επίσης τόνισε ιδιαίτερα ότι στην Επιτροπή έχει σχηματιστεί επιστημονικό υλικό/άρχειο από τις κατατεθείσες διδακτορικές διατριβές των υποτρόφων, καθώς και ότι διοργανώνεται ετήσια Ημερίδα των αλλοδαπών υποτρόφων, στην οποία παρουσιάζουν την πρόοδο των εργασιών τους και τούς προβληματισμούς τους.

Κλείνοντας, ο Σεβασμιώτατος ευχαρίστησε τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο, τόν Συμπρόεδρο της Επιτροπής χορηγήσεως Υποτροφιών, Σεβ. Μητροπολίτη Καισαριανής, Βύρωνος και Ύμπτου κ. Δανιήλ και όλα τά Μέλη της Επιτροπής και την Εκκλησιαστική Κεντρική Υπηρεσία Οικονομικών, ενώ συνεχάρη τόν Γραμματέα της Υποεπιτροπής Υποτροφιών, Αρχμ. Ιωάννη Καραμούζη, για την υποδειγματική, όπως τόνισε, τήρηση της προβλεπόμενης διαδικασίας.

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμος ευχαρίστησε τόν Σεβασμιώτατο Δημητριάδος για τό γεγονός ότι ως Πρόεδρος της Συνοδικής Υποεπιτροπής Υποτροφιών πράττει τό καλύτερο δυνατό, ώστε όσοι επιθυμούν να σπουδάσουν, να ενισχυθούν από τήν Ιερά Σύνοδο έστω και κατά μέρος. Η Έκκλησία, τόνισε ο Μακαριώτατος, ακόμη και κατά τή δύσκολη αυτή περίοδο επιθυμεί, έστω μέ μία μικρή οικονομική ενίσχυση, να συμβάλλει στην πρόοδο των υποτρόφων.

Κατά τό τέλος του χαιρετισμού του προς τούς υποτρόφους της Ιεράς Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδας, ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος, αφού τούς συνεχάρη για όσα κατόρθωσαν μέχρι τώρα, ευχήθηκε να έχουν καλή πορεία και καλά άποτελέσματα και τούς προέτρεψε να

ευχηθούν να δοθεί ή δυνατότητα στην Έκκλησία να αξιοποιήσει τήν καταλεηλατημένη περιουσία της, ούτως ώστε να έχει τήν ευκαιρία να βοηθή περισσότερους υποτρόφους μέ ακόμη μεγαλύτερη οικονομική ενίσχυση.

Ακολούθως, ο Γραμματέας της Υποεπιτροπής Υποτροφιών, Αρχμ. Ιωάννης Καραμούζης, αναφέρθηκε στον θεσμό των υποτροφιών παρέχοντας στοιχεία για τό Ακαδημαϊκό Έτος 2022-2023.

Κατόπιν, τρεις υπότροφοι (δύο Έλληνες και ένας αλλοδαπός) έλαβαν τόν λόγο και εξέφρασαν έκ μέρους όλων των υποτρόφων τις ευχαριστίες τους προς τόν Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο και τήν Ιερά Σύνοδο για τήν χορήγηση των υποτροφιών, τονίζοντας τήν σημασία που αυτές έχουν για τούς ίδιους και για τήν πορεία των σπουδών τους.

Ακολούθως ο Μακαριώτατος επέδωσε στους υποτρόφους τά σχετικά έγγραφα που άφορούν στίς υποτροφίες.

*Έκ τής Διαρκούς Ιεράς Συνόδου
της Έκκλησίας της Ελλάδος*

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

*Οί εργασίες της Δ.Ι.Σ.
της 6.9.2022 και 7.9.2022*

Συνήλθε την Τρίτη 6 και τήν Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου 2022, στή δεύτερη και τρίτη Συνεδρία Της για τόν μήνα Σεπτέμβριο, ή Διαρκής Ιερά Σύνοδος της Έκκλησίας της Ελλάδος της 166ης Συνοδικής Περιόδου, υπό τήν προεδρία του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερωνύμου.

Πρό της έναρξης της Συνεδρίας της 7.9.2022 –κατόπιν άποφάσεως της Δ.Ι.Σ. κατά τή Συνεδρία της 5ης Σεπτεμβρίου 2022– ο Μακαριώτατος άπένεψε τόν Χρυσούν Σταυρό του Παρασίμου του Άποστόλου Παύλου, που άποτελεί τήν

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμος (δεξιά) απένειμε –μετά από απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου– τόν Χρυσούν Σταυρό του Παρασίμου του Αποστόλου Παύλου στον παραιτηθέντα Μητροπολίτη Ηλείας κ. Γερμανό (7.9.2022).

ύψιστη τιμητική διάκριση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, στον άρτι παραιτηθέντα Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ηλείας κ. Γερμανό, εκφράζοντας με αυτόν τον τρόπο την ευαρέσκεια και τις ευχαριστίες Της για όσα ο πολίτης Ιεράρχης προσέφερε υπέρ της Εκκλησίας του Χριστού.

Κατά τις Συνεδρίες Της η Δ.Ι.Σ. ένεκρινε:

- Τά Πρακτικά των προηγουμένων Συνεδριών.
- Τήν πρόταση της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Ειδικών Ποιμαντικών θεμάτων και Καταστάσεων για τί διοργάνωση Εκδίλωσης τόν προσεχῆ Ὀκτώβριο στήν Ἀθήνα, κατά τήν ὁποία θά παρουσιαστοῦν τά Πρακτικά τοῦ Συνεδρίου μέ θέμα: «Ἡ γυναίκα στή σκιά τῆς βίας. Ἡ ποιμαντική εὐθύνη καί ὀπτική τῶν θρησκευτῶν». Τό Συνέδριο διοργάνωσε ἡ ὡς ἄνω Συνοδική Επιτροπή στήν Ἀλεξανδρουπόλη, ἀπό 28 ἕως 30 Σεπτεμβρίου 2018, σέ συνεργασία μέ τήν Ἱερά Μητρόπολη Ἀλεξανδρουπόλεως, τήν Ὑπηρεσία Γυναικείων θεμάτων τῆς Ἱεράς Αρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (διά τοῦ Ἰδρύματος

Νεότητος καί Οἰκογένειας), τήν τότε Γενική Γραμματεία Ἰσότητος τῶν φύλων, τί Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων καί τούς Μουφτιδες τῶν Μουφτειῶν τῆς Θράκης. Τά Πρακτικά ἐξεδόθησαν ἀπό τό Πρόγραμμα «Πρωτοβουλία γιά τήν πρόληψη τῆς ἐνδοοικογενειακῆς βίας» τοῦ Ἰδρύματος Νεότητος καί Οἰκογένειας τῆς Ἱεράς Αρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Σημειωτέον ὅτι τό Πρόγραμμα αὐτό ἀποτελεῖ καρπό συνεργασίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος, τῆς Περιφέρειας Ἀττικῆς, τοῦ Δήμου Ἀθηναίων καί τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας, ἐνῶ ἔχει ὑπογραφεῖ μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Πολιτείας, διά τῆς ἀρμόδιας Ὑφυπουργοῦ Οἰκογενειακῆς, Δημογραφικῆς Πολιτικῆς καί Ἰσότητος τῶν φύλων κ. Μαρίας Συρεγγέλα, μέ τό ὁποῖο ἀναλαμβάνεται ἡ ὑποστήριξη καί ἡ ἐκπαίδευση τῶν στελεχῶν πού ἐργάζονται στό πρόγραμμα «Πρωτοβουλία γιά τήν πρόληψη τῆς Ἐνδοοικογενειακῆς βίας». Ἐπίσης μέ τήν εὐθύνη τοῦ προγράμματος, λειτουργεῖ Τηλεφωνική Γραμμή ἐνημέρωσης, εὐαισθητοποίησης καί παραπομπῆς γιά περιστατικά ἐνδοοικογενειακῆς βίας (210 2023568).

- Τήν πρόταση τῆς Ἐπιτροπῆς Διοίκησης τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.) περί διοργάνωσης δύο Διεθνῶν Ἐπιστημονικῶν Συνεδριῶν, στήν Ἀθήνα καί τί Θεσσαλονίκη, ἐπί τῆ συμπληρώσει ἑκατό (100) συναπτῶν ἐτῶν ἀπό τῆς ἴδρυσης καί πρώτης κυκλοφορίας τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος, ὑπό τόν τίτλο «ΘΕΟΛΟΓΙΑ».

- Τήν πρόταση τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς καί τῆς Νεότητος γιά τόν ὀρισμό τῆς 2ας Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. ὡς ἡμερομηνίας ἐνάρξεως τῆς νέας Κατηχητικῆς Περιόδου.

Μετά τό πέρας τῆς Συνεδρίας τῆς 7.9.2022 ὁ Γενικός Διευθυντής τῆς Ε.Κ.Υ.Ο., Ἀρχιμ. Νικόδημος Φαρμάκης, ἐνημέρωσε τόν Μακαριώτατο καί τά Μέλη τῆς Δ.Ι.Σ. σχετικά μέ τήν ἔνταξη χρηματοδότησης τοῦ ἔργου: «Καταγραφή, ἀξιολόγηση καί ἐπίλυση ἐκκρεμοτήτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς

ἀκίνητης περιουσίας», στό όποίο έχουν ἤδη ἐνταχθεῖ 21 Ἱερές Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ἀναμένεται νά ἐνταχθοῦν στήν ἐπόμενη προγραμματική περίοδο τοῦ Ε.Σ.Π.Α. καί ἄλλες Ἱερές Μητροπόλεις πού έχουν ἐκδηλώσει ἀνάλογο ἐνδιαφέρον.

Τέλος, ἡ Δ.Ι.Σ. ἐνέκρινε ἀποσπάσεις κληρικῶν, ἀσχολήθηκε μέ θέματα Ἱερῶν Μητροπόλεων, Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν καί τρέχοντα ὑπηρεσιακά ζητήματα.

*Ἐκ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή
Πολιτιστικῆς Ταυτότητος

*Δελτίον Τύπου τῆς 31.8.2022
περί τῶν Ἐκδηλώσεων Μνήμης
ἐπ' ἀφορμῇ τῆς συμπληρώσεως 100 ἐτῶν
ἀπό τῆ Μικρασιατική Καταστροφῆ*

Συνεχίζονται κατά τό πρῶτο δεκαήμερο τοῦ Σεπτεμβρίου οἱ Συνοδικές καί Περιφερειακές Ἐκδηλώσεις γιά τή συμπλήρωση 100 ἐτῶν ἀπό τή Μικρασιατική Καταστροφή. Συγκεκριμένα:

Τήν Πέμπτη 1 Σεπτεμβρίου καί ὥρα 21.00, τό Ἰδρυμα Μουσικῆς καί ἡ Ὀρχήστρα «Κανῶν» τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν παρουσιάζουν τή μουσική παράσταση μέ τίτλο: «Μικρασία Τόπος Ἑλληνικός» στό Θέατρο τοῦ Ἀττικοῦ Ἰλσους «Κατίνα Παξινού». Ἡ ἐκδήλωση ἐντάσσεται στό πλαίσιο τοῦ 1ου Φεστιβάλ τῆς Περιφέρειας Ἀττικῆς. Συμμετέχουν οἱ τραγουδιστές Σοφία Μάνου καί Σταῦρος Χαλιαμπάλιας, τό Χορευτικό Τμήμα τοῦ Κέντρου Ἐκκλησιαστικῆς Διακονίας Οἰνοφύτων καί τό Χορευτικό Συγκρότημα τῆς

Ἀκαδημίας Ἑλληνικῶν Παραδοσιακῶν Χορῶν «Λυγκιστές». Συντονίζει ὁ Γενικός Διευθυντής τοῦ Ἰδρυματος Μουσικῆς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν Ἀρχμ. Εἰρηναῖος Νάκος.

Τήν ἴδια ἡμέρα στίς 20.30, ἐπί 5 λεπτά θά ἠχίσουν πένθιμα οἱ κώδωνες τῶν Ναῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Μέ αὐτόν τόν συμβολικό τρόπο ἡ Μητρόπολη συμμετέχει στήν ἐκδήλωση Μνήμης τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς, τήν όποία διοργανώνει ὁ Δῆμος Θεσσαλονίκης. Κατά τήν ἐκδήλωση θά τοποθετηθοῦν στόν Θερμαϊκό κόλπο μπροστά στόν Λευκό Πύργο 100 φαναράκια, γιά νά τιμηθοῦν τά θύματα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Μικρασιατικούς χορούς θά χορεύει ὁ Λαογραφικός Σύλλογος Νέου Ρυσίου «Ἡ Ἄρετσού».

Τήν Παρασκευή 2 Σεπτεμβρίου καί ὥρα 20.00, ἡ Ἱερά Μητρόπολη Εἰάνθης καί Περιθεωρίου διοργανώνει τήν ὄγδοη κατά σειράν διάλεξη τῆς κ. Γαρυφαλλιάς Θεοδωρίδου, Δρος Λαογραφίας καί Διδάσκουσας στό Δ.Π.Θ., μέ κεντρικό θέμα «Λαϊκός Πολιτισμός τῶν Ἑλλήνων προσφύγων τῆς Μικρασίας, τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καί τοῦ Πόντου». Ἡ διάλεξη θά πραγματοποιηθεῖ στό Ἱστορικό Λαογραφικό Μουσεῖο Εἰάνθης.

Τό Σάββατο 3 Σεπτεμβρίου καί ὥρα 11.00, ἡ Ἱερά Μητρόπολη Νέας Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καί Χαλκηδόνος διοργανώνει στό Π.Π.Ι.Ε.Δ. τοῦ Δήμου Νέας Φιλαδελφείας-Νέας Χαλκηδόνος Ἡμερίδα μέ θέμα: «Μικρασιατικός Ἑλληνισμός». Θά συμμετάσχουν διαδίκτυακῶς καί ἐκπρόσωποι τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Διασπορᾶς.

Στίς 20.00 θά πραγματοποιηθεῖ Μουσική Συναυλία γιά τή Μικρά Ἀσία στό θεατράκι τοῦ Π.Π.Ι.Ε.Δ.

Τήν ἴδια ἡμέρα καί ὥρα 20.30, ἡ Ἱερά Μητρόπολη Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς καί ὁ Ἱερός Ναός Παναγίας Παντοβασίλισσας Ραφίνας διοργανώνουν ἐκδήλωση Μνήμης καί Τιμῆς στό Πάρκο Καραμανλῆ στή Ραφίνα. Ἡ ἐκδήλωση ἔχει

τίτλο «Ξεριζωμένοι... ξαναριζώσαμε». Στο Α΄ μέρος ἡ Σχολή Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῆς Ἑνορίας θά ἀποδώσει ὕμνους ἀφιερωμένους στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο Παντοβασίλισσα, Ἐφορο τῆς πόλεως, καί στόν Ἅγιο Χρυσόστομο Σμύρνης. Στο Β΄ μέρος ἡ μικτή χορωδία τῆς Ἑνορίας θά παρουσιάσει τραγούδια τῆς Μ. Ἀσίας μέ τί συνοδεία ὀργάνων.

Τήν Κυριακή 4 Σεπτεμβρίου τό πρωί, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ν. Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου & Χαλκηδόνος κ. Γαβριήλ θά τελέσει Θ. Λειτουργία καί Ἱ. Μνημόσυνο στόν Ἱ. Ναό Κοιμίσσεως Θεοτόκου Ν. Φιλαδελφείας, γιά τήν ἐπέτειο τῶν 100 ἐτῶν ἀπό τό Ὀλοκαύτωμα τῶν Βουρλῶν.

Τήν ἴδια ἡμέρα τό πρωί, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λήμνου καί Ἁγίου Εὐστρατίου κ. Ἰερόθεος θά τελέσει Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία καί Ἐπιμνημόσυνη Δέσπη στόν Ἱ. Ν. Ἁγίας Μαρίνης Νέας Κούταλης Λήμνου. Οἱ κάτοικοι τῆς Κοινότητας εἶναι ἀπόγονοι προσφύγων ἀπό τήν Προικόννησο. Στή συνέχεια θά τελεσθεῖ Τρισάγιο στό Μνημεῖο Μικρασιατῶν καί θά κατατεθοῦν στεφάνια ἀπό τίς Τοπικές Ἀρχές καί τά Μικρασιατικά Σωματεῖα.

Τήν ἴδια ἡμέρα στίς 19.00, ἡ Ἱερά Μητρόπολις Φθιώτιδος διοργανώνει ἐπετειακή ἐκδήλωση μερίμνη τοῦ Παραρτήματος Κάτω Τιθορέας τοῦ Ὡδαίου «Γερμανός ὁ Μελωδός» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἡ ἐκδήλωση πραγματοποιεῖται σέ συνεργασία μέ τόν Δῆμο Ἀμφίκλειας-Ελάτειας στό προαύλιο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κάτω Τιθορέας μέ τί συμμετοχή τοῦ χορευτικοῦ τοῦ Συλλόγου Γυναικῶν Κάτω Τιθορέας.

Τήν Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου καί ὥρα 20.00, ἡ Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς διοργανώνει ἐκδήλωση μέ τίτλο: «Μικρασία χαῖρε» στόν προαύλιο χῶρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Παντοβασίλισσας Ραφίνας. Κείμενα θά ἀποδώσει ἡ Ἄννα Γιαννακάκη καί θά παίξουν οἱ μουσικοί

Ἀνδρέας Χανιώτης καί Ὅθων Μπικιάκης. Ἡ ἐκδήλωση διεξάγεται μέ τήν εὐγενική χορηγία τοῦ Δήμου Ραφίνας-Πικερμίου.

Τήν Πέμπτη 8 Σεπτεμβρίου τό πρωί, ἐορτή τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, στόν Ἱερό Ναό Παναγίας Παντοβασίλισσας Ραφίνας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς, θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατικό Συλλεῖτουργο. Στόν Ναό φυλάσσεται ἡ περίπυστος εἰκόνα τῆς Παναγίας Παντοβασίλισσας πού ἤλθε ἀπό τήν Τρίγλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τῆς Θείας Λειτουργίας θά προστεῖ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Θεοδώρητος, Διευθυντής τοῦ Γραφείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στήν Ἀθήνα, καί θά συλλειτουργήσει ὁ ἐπιχώριος Μητροπολίτης κ. Νικόλαος.

Τήν Παρασκευή 9 Σεπτεμβρίου καί ὥρα 19.00, στό νέο Καθολικό τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Καμένων Βούρλων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος θά τελεσθεῖ Συνοδικός Πολυαρχιερατικός Ἐσπερινός ἐπί τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Ἐθνοειρομάρτυρος Χρυσοστόμου Σμύρνης καί τῶν σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντων. Θά χοροστατήσει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρύτων καί Αἰγιαλείας κ. Ἰερώνυμος, ὁ ὁποῖος θά κηρύξει τόν Θεῖο Λόγο, συγχοροστατούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Μάνης κ. Χρυσοστόμου καί Φθιώτιδος κ. Συμεῶν.

Τό Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου τό πρωί, στήν Ἱ. Μονή Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος στά Καμένα Βοῦρλα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος θά τελεσθεῖ Ὁρθρος καί Συνοδικό Πολυαρχιερατικό Συλλεῖτουργο. Τό νέο Καθολικό τῆς Μονῆς τιμᾶται εἰς μνήμην τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης. Στό Συλλεῖτουργο θά προεξάρχει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μάνης κ. Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος καί θά ὁμιλήσει καταλλήλως, συλλειτουργούντων τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρύτων καί Αἰγιαλείας κ. Ἰερωνύμου καί τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου κ. Συμεῶν.

Τήν ἴδια ἡμέρα τό ἑσπέρας, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λήμνου καί Ἁγίου Εὐστρατίου κ. Ἰερόθεος θά

τελέσει Πανηγυρικό Έσπερινό εις μνήμην τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης καί τῶν σύν αὐτῷ ἀναρεθέντων, στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Δημητρίου τῆς ὁμώνυμης κοινότητος, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας ἔχουν ἔλθει ὡς πρόσφυγες ἀπό τό Ρεῖς Ντερέ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Τό ἑσπέρας τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Γρηγόριος θά τελέσει Πανηγυρικό Ἀρχιερατικό Έσπερινό στόν Ἱερό Μητροπολιτικό Ναό Εὐαγγελιστρίας Περιστερίου γιά τήν ἑορτή τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης.

Τήν ἴδια ἡμέρα στίς 20.00, ἡ Ἰ. Μητρόπολη Ν. Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καί Χαλκηδόνος θά διοργανώσει Συναυλία μέ συγκροτήματα Σύγχρονης Παραδοσιακῆς Μουσικῆς στή Λίμνη Ἰλίου Σουλίου Νέας Φιλαδελφείας.

Ἐπίσης, τήν ἴδια ἡμέρα καί ὥρα 20.30, ἡ Ἱερά Μητρόπολη Δημητριάδος καί Ἄμυρου θά διοργανώσει θεατρική παράσταση στό προαύλιο τοῦ Ἱ. Ν. Εὐαγγελιστρίας Ν. Ἰωνίας Βόλου μέ ἔργο βασισμένο στό βιβλίον «Ζωή σάν τότε» τῆς Ἀφροδίτης Φελεμέγκα. Συμμετέχουν παιδιά τοῦ Συλλόγου «Μνήμες Προσφύγων». Τή διοργάνωση ἔχει ἀναλάβει ὁ Σύλλογος Μικρασιατῶν Νέας Ἰωνίας Μαγνησίας «Μνήμες Προσφύγων».

*Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Συνοδική Ἐπιτροπή Τύπου, Δημοσίων
Σχέσεων καί Διαφωτίσεως

*Δελτίον Τύπου τῆς 2.9.2022
περί τῶν Δηλώσεων
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δωδώνης*

Οἱ σημερινές δηλώσεις στήν τηλεοπτική ἐκπομπή «Σήμερα» (ΣΚΑΪ) τοῦ ἐφησυχάζοντος Μητροπολίτη Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου γιά τήν ψυχική καί σωματική συμμετοχή τῶν θυμάτων στό ἔγκλημα τοῦ βιασμοῦ τους εἶναι ἀπαράδεκτες, πολύ περισσότερο γιά ὀρθόδοξο κληρικό, καί συλλήβδην προσβλητικές γιά τό ἀνθρώπινο πρόσωπο καί εἰδικά τίς γυναῖκες καί τά θύματα βιασμῶν.

Τονίζεται ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος παρέστη στήν ἐκπομπή ἐκπροσωπώντας τόν ἑαυτό του καί ὄχι τίς θέσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Οἱ δηλώσεις του γιά τό συγκεκριμένο ζήτημα τοῦ βιασμοῦ, πέραν τῶν ἄλλων, ἀμαυρώνουν καί ἀδικοῦν κατάφωρα τίς οὐσιαστικές πρωτοβουλίες καί τό ἀθόρυβο ἔργο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόσο σέ συνοδικό ἐπίπεδο, ὅσο καί μέσῳ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Αὐτῆς καί τῶν φιλανθρωπικῶν φορέων τους, πού στέκονται καθημερινῶς καί ἐμπράκτως στό πλευρό τῶν κακοποιημένων γυναικῶν μέσα ἀπό δράσεις στηριξέως τους καί ξενῶνες φιλοξενίας τους, σέ συνεργασία πάντοτε μέ τίς κοινωνικές ὑπηρεσίες καί τίς ἀστυνομικές ἀρχές.

Ἡ ἄνευ ἐξαιρέσεων ἀντιμετώπιση τῆς γυναίκας ὡς ἰσότιμης μέ τόν ἄνδρα καί ἡ προστασία της ἀπέναντι σέ κάθε μορφῆς κακοποίηση ἀποτελοῦν τήν ἐπίσημη θέση καί στάση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὅποιαδήποτε ἄποψη κληρικοῦ, ἀνεξαρτήτως βαθμοῦ Ἱερωσύνης, πού ἀποκλίνει ἀπό τίς ἀνωτέρω θέσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, σέ καμμία περίπτωση δέν ἐκφράζει τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

*Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ειδική Συνοδική Έπιτροπή
Πολιτιστικής Ταυτότητας

*Δελτίον Τύπου τῆς 9.9.2022
περί τῶν Ἐκδηλώσεων Μνήμης
ἐπ' ἀφορμῇ τῆς συμπληρώσεως 100 ἐτῶν
ἀπό τῆ Μικρασιατικῆ Καταστροφῆ*

Στίς 11 Σεπτεμβρίου, Κυριακή πρό τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τιμᾷ τή μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἐθνοϊερομάρτυρος Χρυσοστόμου Σμύρνης καί τῶν σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντων Ἁγίων Ἀρχιερέων Γρηγορίου Κυδωνιῶν, Ἀμβροσίου Μοσχονησίων, Προκοπίου Ἰκονίου, Εὐθυμίου Ζήλων καί τῶν λοιπῶν Ἐθνοϊερομάρτυρων, οἱ ὅποιοι θανατώθηκαν ἀπό τοὺς Τούρκους κατά τή Μικρασιατική Καταστροφή τοῦ 1922. Σέ ὅλους τοὺς Ναούς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θά ἀναγνωσθεῖ σχετική Συνοδική Ἐγκύκλιος. Ἐπίσης, οἱ κατά τόπους Ἱερεῖς Μητροπόλεις θά διοργανώσουν τίς ἀκόλουθες ἐκδηλώσεις:

Τό πρωί τῆς 11ης Σεπτεμβρίου, στόν Καθεδρικό Ἱερό Ναό Ἁγίου Νικολάου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατικό Συλλεΐτουργο καί Λιτανεία προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικαίας κ. Ἀλεξίου. Θά τεθοῦν πρός προσκύνηση καί θά λιτανευθοῦν τά χαριτόβρυτα ἱερά λείψανα Μικρασιατῶν Ἁγίων, τά ὅποια μετέφεραν οἱ πρόσφυγες ὡς ἀνεκτίμητο θησαυρό.

Στόν Ἱερό Ναό Ἁγίας Φωτεινῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης θά τελεσθεῖ Πολυαρχιερατική Θεία Λειτουργία μέ τή συμμετοχή τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σύρου, Τίνου, Ἄνδρου, Κέας, Μήλου, Δήλου καί Μυκόνου κ. Δωροθέου, τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου κ. Συμεῶν καί τοῦ

Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ὠρεῶν κ. Φιλοθέου, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης θά τιμῆσει τή μνήμη τῶν Ἁγίων Ἐθνοϊερομάρτυρων τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς μέ Πανηγυρική Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία καί Ἐπιμνημόσυνη Δέσπη στόν Ἱ. Ναό τοῦ πολιούχου Θεσσαλονίκης Ἁγίου Δημητρίου, προεξάρχοντος τοῦ Παναγ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Ἀνθίμου.

Στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Φωτίου τοῦ Μεγάλου Νέας Παραλίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης θά τελεσθεῖ Ὁρθρος καί Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία ἀπό τόν Σεβ. Μητροπολίτη Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης κ. Πλάτωνα. Στή συνέχεια θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατικό Μνημόσυνο ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν ὄλων τῶν φονευθέντων κατά τά τραγικά γεγονότα τοῦ 1922. Μέχρι τίς 14 Σεπτεμβρίου στόν Ναό θά τεθεῖ σέ προσκύνηση Τεμάχιο Τιμίου Εὐλίου.

Ἐπίσης, στόν Ἱερό Ναό Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἐλένης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, μετά τή Θεία Λειτουργία καί τήν Ἐπιμνημόσυνη Δέσπη, ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀρχμ. Ἰάκωβος Ἀθανασίου θά τελέσει τόν Ἁγιασμό τῶν Θυρανοξίων στό Ἱερό Παρεκκλήσιο τοῦ Ναοῦ, τό ὅποιο θά τιμᾶται στή μνήμη τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης καί τῶν σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντων Ἐθνοϊερομάρτυρων.

Στό πλαίσιο τῶν ἐκδηλώσεων «Χρυσοστόμεια Ε΄», πού διοργανώνονται ἀπό τήν Ἱ. Μητρόπολι Δράμας σέ συνεργασία μέ τήν Περιφερειακή Αὐτοδιοίκηση καί τόν Δῆμο Δράμας, στόν ἐν Δράμῃ Ἱ. Ν. Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης τοῦ Ἐθνοϊερομάρτυρος, ὁ ὅποιος ἐ χρημάτισε Μητροπολίτης Δράμας, θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατική Θ. Λειτουργία προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Εἰάνθης καί Περιθεωρίου κ. Παντελεΐμονος, Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας. Στή συνέχεια θά ψαλεῖ Ἐπιμνημόσυνη Δέσπη γιά τά θύματα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς καί θά γίνῃ ἡ λιτανεύση τῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου.

Στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀλιστράτης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου κ. Ἱεροθέου. Ὑπογραμμίζεται ὅτι ἡ ἐκκλησιαστική περιφέρεια Ζίχνης, μέ ἔδρα τήν Ἀλιστράτη, ὑπαγόταν στόν Ἅγιο Χρυσόστομο Σμύρνης, ὅταν διατελοῦσε Μητροπολίτης Δράμας, Ζιχνῶν καί Φιλίππων (1902-1910).

Στόν Ἱ. Ναό Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης Γαστούνης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἡλείας θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία καί Ἐπιμνημόσυνη Δέσπη. Θά παρουσιασθεῖ Ἐκθεση Κεμπλίων τοῦ Συλλόγου Μικρασιατῶν Γαστούνης καί θά ἀκολουθήσει σχετική ὁμιλία ἀπό τήν κ. Διονυσία Μαργαρίτη, Ἐκπαιδευτικό καί πρῶν Πρόεδρο τοῦ Συλλόγου Μικρασιατῶν Γαστούνης «Οἱ Ἴωνες».

Ἡ Ἱ. Μητρόπολη Καισαριανῆς, Βύρωνος & Ὑμητοῦ θά τιμήσει τούς Ἁγίους Ἐθνοϊερομάρτυρες τοῦ 1922 μέ Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία καί Ἐπιμνημόσυνη Δέσπη στόν Ἱ. Ναό Ἁγίας Φωτεινῆς Ὑμητοῦ ἱερορρογούντος τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου κ. Δανιήλ. Θά παραστοῦν ἐκπρόσωποι τῶν Δημοτικῶν Ἀρχῶν καί τῶν Μικρασιατικῶν Σωματείων τῶν τριῶν Δήμων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Στόν Ἱ. Ναό Παναγίας Παντοβασίλισσας Νέας Τρίγλιας Χαλκιδικῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία καί Ἐπιμνημόσυνη Δέσπη ὑπό τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Νικοδήμου. Θά ἀκολουθήσει σχετική ὁμιλία καί κατάθεση στεφάνων στήν προτομή τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης, ὁ ὁποῖος καταγόταν ἀπό τήν Τρίγλια τῆς Προποντίδας.

Στόν Ἱ. Ναό Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Νέας Ἐρυθραίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κηφισίας, Ἀμαρουσίου, Ὁρωποῦ καί Μαραθῶνος θά

τελεσθεῖ Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία καί Ἱερό Μνημόσυνο γιά τά θύματα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς ὑπό τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου Σεβ. κ. Κυρίλλου. Θά ἀκολουθήσει ἡ κατάθεση στεφάνων στό Μνημεῖο Μικρασιατῶν Νέας Ἐρυθραίας.

Στόν Ἱ. Ναό Ἁγίου Δημητρίου τῆς ὁμώνυμης κοινότητας τῆς Λήμνου θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατική Θ. Λειτουργία προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λήμνου καί Ἁγίου Εὐστρατίου κ. Ἱεροθέου. Θά ἀκολουθήσει ἡ τέλεση Τρισαγίου καί ἡ κατάθεση στεφάνων στό Μνημεῖο Μικρασιατῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς κοινότητας εἶναι ἀπόγονοι τῶν προσφύγων πού ἦλθαν ἀπό τό Ρεῖς Ντερέ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Στόν Ἱ. Ναό Ἁγίων Ἀποστόλων Ἐλευσίνας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεγάρων καί Σαλαμίνας θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία προεξάρχοντος τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου κ. Κωνσταντίνου. Στή συνέχεια Κληῖρος καί λαός μετά τῶν τοπικῶν ἀρχόντων θά μεταβοῦν στό Μνημεῖο τῆς Μικρασιάτισσας Μάνας, ὅπου θά τελεσθεῖ Τρισάγιο γιά τά θύματα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Ἐπίσημη ὁμιλήτρια θά εἶναι ἡ κ. Γεωργία Γιατζόγλου, Πρόεδρος τῶν Μικρασιατῶν Ἐλευσίνας. Θά ἀκολουθήσει ἐκδήλωση μέ τραγούδια τῆς Μ. Ἀσίας.

Στόν Ἱ. Ναό Παναγίας Παντοβασίλισσας Ραφίνας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς θά τελεσθεῖ Πανηγυρική Θεία Λειτουργία. Στόν Ναό φυλάσσεται τό Εὐαγγέλιο τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης, τό ὁποῖο ἔφεραν οἱ πρόσφυγες ἀπό τήν Τρίγλια τῆς Προποντίδας, γενέτειρα τοῦ Ἁγίου.

Ἡ Ἱερά Μητρόπολη Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καί Πλωμαρίου θά τιμήσει τούς Ἁγίους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέ Ὅρθρο, Θ. Λειτουργία καί Ἀρτοκλασία στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Θεράποντος Μυτιλήνης προεξάρχοντος τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου κ.

Τακώβου. Θά ακολουθήσει ή τελετή τών ἐγκαινίων τῆς Ἐκθέσεως Μικρασιατικῶν Ἐνθυμημάτων μέ τίτλο: «Ἱστορίες ἀπό καρσί», ή όποία θά λειτουργήσει στό Βυζαντινό Μουσείο Μυτιλήνης ἀπό 11 Σεπτεμβρίου μέχρι καί 11 Νοεμβρίου.

Στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Ἰωάννου Καλλονῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μηθύμνης θά τελεσθεῖ Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Χρυσοστόμου καί θά ψαλεῖ Ἐπιμνημόσυνη Δέσπ. Θά ακολουθήσει ἐπίκαιρη όμιλία ἀπό τήν κ. Μένια Τσικμπάση, Πρόεδρο τῆς Ἐνώσεως Μικρασιατῶν Λέσβου. Στή συνέχεια θά γίνει κατάθεση στεφάνων στό Ἡρώο ἀπό ἐκπρωσώπους τοῦ Δήμου Δυτικῆς Λέσβου, τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καί τῶν λοιπῶν τοπικῶν Ἀρχῶν.

Ἡ Ἱερά Μητρόπολη Παροναξίας θά τελέσει Πανηγυρική Θεία Λειτουργία στήν Ἐνορία Ἰασπρού Χωρίου Πάρου προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Παροναξίας κ. Καλλινίκου.

Τή μνήμη τῶν Ἁγίων τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς θά τιμήσει ή Ἱερά Μητρόπολη Περιστερίου μέ Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία στόν Ἱερό Ναό Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. Θά προεξάρχει ό Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Γρηγόριος. Θά ακολουθήσει ή κατάθεση στεφάνων στόν ἀνδριάντα τοῦ Ἁγ. Χρυσοστόμου Σμύρνης.

Στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Παντελεήμονος Καμένων Βούρλων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος θά τελεσθεῖ Ὁρθρος καί Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία ὑπό τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Συμεών.

Τό ἀπόγευμα τῆς 11ης Σεπτεμβρίου, στίς 19.00, ή Ἱ. Μητρόπολη Νέας Σμύρνης διοργανώνει τήν παρουσίαση τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀθανασίου Μπιλιανοῦ: «Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος». Ἡ παρουσίαση θά πραγματοποιηθεῖ στόν Ἱ. Ναό τῆς Ἁγ. Φωτεινῆς. Γιά τό βιβλίο θά όμιλήσουν οι

Καθηγητές Ἰωάννης Παναγιωτόπουλος, Γεώργιος Φίλιας καί Εὐστάθιος Λιανός-Λιαντῆς.

Στίς 18.30, ή Ἱερά Μητρόπολη Περιστερίου διοργανώνει ἐκδήλωση μέ χορούς καί τραγούδια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας στό Ἰλλος Περιστερίου.

Ἐντός τοῦ Ἱ. Ν. Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀλιστράτης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου στίς 19.00 θά διοργανωθεῖ Ἐπιστημονική Ἐσπερίδα μέ τίτλο: «Ἀναγιγνώσκοντας τήν Ἱστορία μετά τῶν Ἁγίων Ἐθνοϊερομαρτύρων». Θά όμιλήσουν οι Ἀθανάσιος Ἰγνάτης, ὑποψήφιος Διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ., Ἰωάννης Μπάκας, Ἀναπληρωτής Καθηγητής τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας στή Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ., καί ό Κωνσταντῖνος Χολέβας, Πολιτικός Ἐπιστήμων καί Ἐπιστημονικός Συνεργάτης τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτιστικῆς Ταυτότητος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Στίς 19.30 ή Ἱ. Μητρόπολη Φθιώτιδος διοργανώνει ὑπαίθρια Συναυλία στό κατασκηνωτικό κέντρο «Ἁγία Αἰκατερίνη» στό Καινούργιο Λοκρίδος. Θά παρουσιασθεῖ ή ψηφιακή μουσική ἔκδοση: «Μικρᾶς Ἀσίας Αὔρα Μελωδική» τοῦ Ὡδείου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος «Γερμανός ό Μελωδός», τήν όποία ὑποστήριξε οικονομικά ή Περιφέρεια Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Στίς 20.00 στό Γενικό Λύκειο Ὁρωποῦ «Μίκης Θεοδωράκης» ή Ἱερά Μητρόπολη Κηφισίας, Ἀμαρουσίου, Ὁρωποῦ καί Μαραθῶνος σέ συνεργασία μέ τό Πνευματικό Κέντρο τοῦ Ἱ. Ν. Ἁγίας Μαρίνης Ὁρωποῦ καί τόν Πολιτιστικό καί Πνευματικό Ὁμιλο Νέων Παλατιῶν Ὁρωποῦ διοργανώνει μουσικοχορευτική ἐκδήλωση ἀφιερωμένη στή Μικρά Ἀσία. Ἡ ἐκδήλωση ἔχει τίτλο: «Καντίλια ἀναμμένα οι μνήμες... ἀναβιώνουν τίς Ἀλύτρωτες Πατρίδες» καί σέ αὐτή θά παραστοῦν ό Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, καθώς καί ό ἐπιχώριος Μητροπολίτης κ. Κύριλλος.

Στις 20.30 ἡ Ἱ. Μητρόπολη Νέας Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καὶ Χαλκηδόνος θὰ παρουσιάσει τὴ θεατρικὴ παράσταση «Ἑλλαδογραφία» στὸ ὑπαίθριο θέατρο τοῦ Π.Π.Ι.Ε.Δ. στὴ Νέα Φιλαδέλφεια (Λ. Δεκελείας 152). Τὸ κείμενο εἶναι γραμμένο ἀπὸ τὸν ἠθοποιὸ καὶ σκηνοθέτη Ἰωάννη Βοῦρο καὶ παρουσιάζει τὴν πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὴ γέννησή του μέχρι σήμερα.

Στις 21.00 καὶ στὸ πλαίσιο τῶν Χρυσοστομειῶν Ε΄, ποὺ διοργανώνονται ἀπὸ τὴν Ἱ. Μητρόπολη Δράμας σέ συνεργασία μὲ τὴν Περιφερειακὴ Αὐτοδιοίκηση καὶ τὸν Δῆμο Δράμας, στὸν προαύλειο χώρο τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης στὴ Δράμα θὰ παρουσιασθεῖ μουσικὸ ἀφιέρωμα στὴ Μικρὰ Ἀσία μὲ τὸν Δημήτηρ Μπάση καὶ τὴν «Ἐστουδιαντίνα» Βόλου.

Ἐπίσης, στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Παροναξίας θὰ συνεχισθοῦν οἱ τριήμερες ἐκδηλώσεις τῆς Ἑνορίας Ἀσπρου Χωρίου Πάρου σέ συνεργασία μὲ τὸν Πολιτιστικὸ Σύλλογο «Ἀτλαντὶς» καὶ μὲ τίτλο: «16η Μικρασιατικὴ Συνάντηση». Θὰ παρουσιασθοῦν χοροὶ καὶ τραγούδια τῆς Μ. Ἀσίας μὲ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Μουσικοχορευτικοῦ Συγκροτήματος Νάουσας Πάρου καὶ φιλοξενουμένων Μικρασιατικῶν Συλλόγων.

Τέλος, τὴ Δευτέρα 12 Σεπτεμβρίου καὶ ὥρα 21.00, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη Νέας Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καὶ Χαλκηδόνος θὰ παρουσιάσει στὸ Ὁδεῖο Ἡρώδου Ἀττικοῦ μουσικοχορευτικὴ ἐκδήλωση ἀφιερωμένη στὴ Μικρὰ Ἀσία. Ὁ τίτλος τῆς παραστάσεως εἶναι «Μέ τοῦ χοροῦ τὰ βήματα στὸν τόπο μου γυρίζω». Τὴν καλλιτεχνικὴ ἐπιμέλεια ἔχει ἀναλάβει ὁ Ζαχαρίας Καρούνης.

*Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ
Πολιτιστικῆς Ταυτότητος

*Δελτίο Τύπου τῆς 13.9.2022
περὶ τῶν Ἐκδηλώσεων Μνήμης
ἐπ' ἀφορμῇ τῆς συμπληρώσεως 100 ἐτῶν
ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ*

Συνεχίζονται οἱ Συνοδικές καὶ Περιφερειακές Ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴ συμπλήρωση 100 ἐτῶν ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922. Συγκεκριμένα:

Τὴν Τετάρτη 14 Σεπτεμβρίου, ἑορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ Ἡμέρα Μνήμης τῆς Γενοκτονίας τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ, στίς 10.00 θὰ ἠχίσουν πένθιμα οἱ κώδωνες τῶν Ναῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης. Ἐπίσης, θὰ τελεσθεῖ Ἐπιμνημόσυνη Δέηση γιὰ τὰ θύματα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς.

Στις 11.00 θὰ ἠχίσουν πένθιμα οἱ κώδωνες τῶν Ναῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καὶ Χαλκηδόνος.

Στις 12.00 ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη θὰ παρουσιάσει τὴν ἔκδοση Ἐπετειακῆς σειρᾶς Γραμματοσήμων μὲ τίτλο: «Πρῶτοι ἀστικοὶ προσφυγικοὶ συν-οικισμοί».

Τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα 12.00 τὸ μεσημέρι, θὰ ἠχίσουν πένθιμα οἱ κώδωνες τῶν Ναῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς.

Τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα 20.00, ἐγκαινιάζεται ἡ Ἐκθεση τοῦ Μουσείου Μπενάκη (Πειραιῶς 138) μὲ θέμα: «Μικρὰ Ἀσία: Λάμψη, Καταστροφὴ, Ξεριζωμός, Δημιουργία», στὴν ὁποία συμμετέχει τὸ Κεμπλιαρχεῖο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καὶ Βάρης.

Τὴν Παρασκευὴ 16 Σεπτεμβρίου καὶ ὥρα 18.00, στὰ προπύλαια τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίας Γλυκερίας (περιοχὴ Κωνσταντινουπόλιν) τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης θὰ γίνῃ ἡ ὑποδοχὴ τῆς ἱ. εἰκόνας τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου «Ἡ Πάντων Ἑλπίς» ἀπὸ τὸν Ἱερό Ναὸ Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Τὴν εἰκόνα ἔφεραν μαζί τους πρόσφυγες ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία.

Τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα 20.00, ἡ Ἱ. Μητρόπολις Ἐάνθης καὶ Περιθεωρίου διοργανώνει τὴν Κεντρικὴ Ἐπετειακὴ Ἐκδήλωσίν της στὸν χῶρο τῆς αἵθουσας «Βιργινία Τσουδεροῦ» τοῦ Ἰδρύματος Θρακικῆς Τέχνης καὶ Παράδοσης, μὲ θέμα: «Ἀπαντήσεις σὲ 50 ἐρωτήματα σχετικὰ μὲ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ». Ὁμιλητὲς θὰ εἶναι ὁ Ὑφυπουργὸς Παιδείας καὶ Καθηγητὴς τοῦ Παντείου Πανεπιστημίου κ. Ἄγγελος Συρίγος καὶ ὁ Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τοῦ Μεταπολεμικοῦ Κόσμου στὸ Ε.Κ.Π.Α. κ. Εὐάνθης Χατζηβασιλείου.

Τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα 20.00, ὁ Ἱ. Ν. Πεντεκαίδεκα Μαρτύρων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου καὶ ὁ Δῆμος Κιλκίς συνδιοργανώνουν Ἐπετειακὴ Ἐκδήλωσι μὲ συνεργασία μὲ τὸ Μουσικὸ Ἐργαστήρι τοῦ Συλλόγου Ποντίων Σταυρούπολης «Ἀκρίτες τοῦ Πόντου». Πρόκειται γιὰ ἕνα μουσικὸ ἱστορικὸ ἀφιέρωμα μὲ τίτλο: «Ἀνάθεμα τὸ Καρὰ-Πουρουν». Ἡ ἐκδήλωσι θὰ πραγματοποιηθῇ στὴν πλατεία Λατσιῶν τοῦ Κιλκίς καὶ σὲ περίπτωσι κακοκαιρίας θὰ μεταφερθῇ στὸ Συνεδριακὸ Κέντρο.

Τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα 20.30, ἡ Ἱ. Μητρόπολις Νέας Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καὶ Χαλκηδόνος διοργανώνει Συναυλίαν μὲ γνωστὸς καλλιτέχνες στὴ Λίμνη τοῦ Ἄλσους Νέας Φιλαδελφείας μὲ θέμα: «Ἐένε, καλῶς ἦλθες στὸν τόπο σου».

Τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα 20.30, στὸν Ἱ. Καθεδρικὸ Ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας τῆς Ἱερᾶς Μητρο-

πόλεως Θεσσαλονίκης θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ Ἐκδήλωσι «Μικρασιατικὸ Συναξάρι-Ἡ Ἁγιότοκος Μικρασία». Θὰ παρουσιαστῇ πλούσιον καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα μὲ ἀναφορὰ στὴ Μικρὰ Ἀσία ἀπὸ τὴν Πρωτοχριστιανικὴ περίοδο μέχρι τὸ 1922. Καθηγητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ. θὰ κάνουν ἀγιολογικὲς παρεμβάσεις.

Τὴν ἴδια ἡμέρα τὸ βράδυ, ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς θὰ τελέσει στὸ Κυβερνεῖο ὑπαίθρια Ἱερά Ἀγρυπνία καὶ Μνημόσυνο στὴ μνήμη τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Θὰ μεταφερθῇ γιὰ προσκύνησι ἡ ἱερὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ἡλιοκάλλης, τὴν ὁποία ἔφεραν μαζί τους οἱ πρόσφυγες ἀπὸ τοὺς Ἐπιβάτες τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Τὸ Σάββατον 17 Σεπτεμβρίου καὶ ὥρα 10.30, ἐντὸς τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἡ Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης διοργανώνει Ἐπιστημονικὴ Ἡμερίδα μὲ τίτλο: «Μικρασιατικὸ Λεωμνάριον καὶ Σύγχρονος Κόσμος». Εἰσηγήσεις θὰ παρουσιάσουν Καθηγητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα 18.30, στὸν Ἱερό Ναὸ Εὐαγγελιστρίας Νέας Ἰωνίας Βόλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἄμυροῦ θὰ τελεσθῇ Πανηγυρικὸς Ἑσπερινὸς στὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Νεκταρίου καὶ συχοροστατοῦντος τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου κ. Ἰγνατίου.

Στὶς 20.15 στὸ προαύλιον τοῦ Ναοῦ θὰ πραγματοποιηθῇ ἐπετειακὴ ἐκδήλωσι. Ὁ Καθηγητὴς Ἱστορίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α. καὶ Γενικὸς Γραμματέας τοῦ Ἰδρύματος τῆς Βουλῆς γιὰ τὸν Κοινοβουλευτισμὸν καὶ τὴ Δημοκρατίαν κ. Εὐάνθης Χατζηβασιλείου θὰ ὁμιλήσει μὲ θέμα: «Τὸ Μικρασιατικὸ Ζήτημα: 1915-1922». Θὰ ἀκολουθήσει μουσικὸ πρόγραμμα μὲ τραγούδια τῆς Σμύρνης ἀπὸ τὸν Σύνδεσμον Ἱεροψαλτῶν

τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος «Ὁσιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης» καί ἀπό τόν Βυζαντινό Χορό Ψαλτριῶν «Αἱ Ἰδουσαι».

Τὴν Κυριακὴ 18 Σεπτεμβρίου τὸ πρωί, στὸν Ἱ. Ναὸ Παναγίας Φανερωμένης Χολαργοῦ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν θὰ τιμηθεῖ ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντων Μαρτύρων. Μετὰ τὴ Θεία Λειτουργία θὰ τελεσθεῖ Μνημόσυνο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν θυμάτων τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς καὶ θὰ ἀκολουθήσει σχετικὴ ὁμιλία ἀπὸ τόν Δήμαρχο Παπάγου-Χολαργοῦ κ. Ἡλία Ἀποστολόπουλο.

Τὸ πρωί τῆς ἴδιας ἡμέρας, θὰ τελεσθεῖ Πανηγυρικὴ Θεία Λειτουργία εἰς μνήμην τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης στὸν Ἱερό Ναὸ Εὐαγγελιστρίας Ν. Ἰωνίας Βόλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ. Θὰ προεξάρχει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντιῶν Νήσων κ. Νεκτάριος καὶ θὰ συλλειτουργήσει ὁ ἐπιχώριος Μητροπολίτης Σεβασμιώτατος κ. Ἰγνάτιος.

Στὶς 10.30 θὰ ψαλεῖ Ἐπιμνημόσυνη Δέσπη μέ τὴν παρουσία τῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως καὶ κατάθεση στεφάνων στό Μνημεῖο πού βρίσκεται στό προαύλιο τοῦ Ναοῦ.

Στὶς 11.00, στή συμβολή τῶν ὁδῶν Προύσης καὶ Ἐφέσου στή Νέα Ἰωνία Βόλου, θὰ τελεσθεῖ ὁ Ἁγιασμός τῆς θεμελιώσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης.

Τέλος, στὶς 18.30 στὸν Ἱ. Ναὸ Εὐαγγελιστρίας θὰ λάβει χώρα Μεθόρτος Ἐσπερινός καὶ Ἱερά Παράκληση πρὸς τόν Ἅγιο Χρυσόστομο Σμύρνης.

Τὴν ἴδια ἡμέρα τὸ πρωί, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κασσανδρείας κ. Νικόδημος θὰ ἱεουργήσει στὸν Ἱ. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Σάρτης (Δήμου Σιθωνίας) καὶ θὰ τελέσει Ἐπιμνημόσυνη Δέσπη γιὰ τὰ θύματα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Θὰ ἀκολουθήσουν σχετικὴ ὁμιλία καὶ πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις στό προαύλιο τοῦ Ναοῦ.

Τὴν ἴδια ἡμέρα τὸ πρωί, ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νέας Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καὶ Χαλκηδόνος θὰ τιμήσει τὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν στὸν Ἱερό Ναὸ Ἁγίου Γεωργίου Νέας Ἰωνίας μέ Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία καὶ Ἱερό Μνημόσυνο, ἱερουργούντος τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου κ. Γαβριήλ. Θὰ ἀκολουθήσει ἡ κατάθεση στεφάνων στὸν ἀνδριάντα τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Πατάρων κυροῦ Μελετίου στό προαύλιο τοῦ Ναοῦ. Στὴ συνέχεια, στό Συνεδριακὸ Κέντρο τοῦ Δήμου Νέας Ἰωνίας, θὰ πραγματοποιηθεῖ ὁμιλία μέ θέμα: «Νικόλαος Πλαστήρας».

Τὸ πρωί τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσῶν κ. Μᾶρκος θὰ ἱεουργήσει στὸν Ἱ. Ναὸ Ἁγίου Χαραλάμπους Βαρβασίου, ὅπου θὰ συγκεντρωθοῦν ὅλες οἱ εἰκόνες πού μεταφέρθηκαν στή Χίο ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία. Στὴ συνέχεια οἱ εἰκόνες θὰ λιτανευθοῦν ἐπὶ στρατιωτικῶν ὀχημάτων. Ἡ πομπὴ θὰ φθάσει στὸν λιμένα τῆς Χίου. Ἐνώπιον τοῦ ἀνδριάντα τοῦ Νικ. Πλαστήρα θὰ τελεσθεῖ Τρισάγιο. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν θὰ ἐπιβιβασθοῦν σὲ σκάφος τοῦ Λιμενικοῦ Σώματος καὶ θὰ ρίξουν στέφανο δάφνης στὴ θάλασσα.

Τὴν ἴδια ἡμέρα στὶς 19.30, στό προαύλιο τοῦ Ἱ. Ναοῦ Παναγίας Φανερωμένης Χολαργοῦ θὰ πραγματοποιηθεῖ ἑορταστικὴ ἐκδήλωση μνήμης. Θὰ μετᾶσχουν χορευτικὰ συγκροτήματα τοῦ Συλλόγου Πελοποννησίων Χολαργοῦ-Παπάγου καὶ τῶν Ἐνοριῶν Φανερωμένης καὶ Τιμίου Σταυροῦ, καθὼς καὶ ἡ θεατρικὴ ὁμάδα «Φανερωθεῖτε».

Τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα 20.00, ἡ Ἱ. Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης διοργανώνει Ἡμερίδα γιὰ τὰ 100 χρόνια ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ στὸν αὐτεῖο χῶρο τοῦ Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πρεβέζης (Παναγία τῶν Ξένων). Ἡ Ἡμερίδα περιλαμβάνει τρεῖς ἐπιστημονικὲς εἰσηγήσεις ὡς ἀκολούθως:

-Ὁ κ. Σπυριδῶν Πλουμίδης, Ἄν. Καθηγητὴς τοῦ

Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Ε.Κ.Π.Α., θά αναπτύξει τό θέμα: «Από τί Μικρασιατική Έκστρατεία στην καταστροφή - Άναστοχασμοί 100 χρόνια μετά».

-Ο κ. Νικόλαος Άναστασόπουλος, Έπίκ.Καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ίωαννίνων, θά όμιλήσει μέ θέμα: «Μετά τί Μικρασιατική Καταστροφή: Ή άφιξη των προσφύγων και ή Δίκη των Έξι».

-Ο κ. Σπύρος Σκλαβενίτης, Δρ Ιστορίας και Προϊστάμενος ΓΑΚ Πρέβεζας, θά αναπτύξει τό θέμα: «Μία νέα πατρίδα. Ή Πρέβεζα και οι προσφυγες».

Τήν ίδια ημέρα και ώρα 20.30, ή Γ. Μητρόπολη Ν. Ίωνίας, Φιλαδελφείας, Ήρακλείου και Χαλκηδόνος διοργανώνει κινηματογραφική προβολή στον Πολυχώρο Δροσίνη στή Νέα Χαλκηδόνα (όδός Γ. Δροσίνη 11). Ή προβολή θά επαναληφθεί τί Δευτέρα 19 Σεπτεμβρίου τήν ίδια ώρα.

*Έκ του Γραφείου Τύπου
της Ίερας Συνόδου
της Εκκλησίας της Ελλάδος*

**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

**Συνοδική Έπιτροπή Τύπου, Δημοσίων
Σχέσεων και Διαφωτίσεως**

**Δελτίον Τύπου της 14.9.2022
για τήν πολυεπίπεδη συνεργασία
Κράτους και Εκκλησίας στην περιοχή
του Σχιστού-Σκαρμαγκά**

Παρουσία του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Άθηνων και πάσης Ελλάδος κ. Ίερωνύμου, του Έξοχωτάτου Πρωθυπουργού κ. Κυριάκου Μητσοτάκη, του οικείου Ποιμενάρχου, Σεβ. Μητροπολίτου Νικαίας κ. Άλεξίου, Ίεραρχών,

κυβερνητικών και αυτοδιοικητικών στελεχών, ύπογράφηκε σήμερα σύμφωνο συνεργασίας μεταξύ της Εκκλησ. Κεντρικής Ύπηρεσίας Οικονομικών της Εκκλησίας και του Τ.Α.Ι.ΠΕ.Δ., για τί μελέτη αξιοποίησης του εκκλησιαστικού Κτήματος Σχιστού-Σκαρμαγκά, συνολικής έκτασης 3.000 στρεμμάτων, σύμφωνα μέ τήν ευρωπαϊκή νομοθεσία και μέ σεβασμό στή νομολογία του ΣτΕ.

Ό Γενικός Διευθυντής της Ε.Κ.Υ.Ο. Αρχιμ. π. Νικόδημος Φαρμάκης παρουσίασε αναλυτικά τό περιεχόμενο του έργου μέ τήν όνομασία «The Green Σχιστό» και τά άκριβή βήματα του σχεδιασμού του, τά όποια συγκροτούν τό όραμα της Εκκλησίας της Ελλάδος, για ένα σύγχρονο αναπτυξιακό έργο στον τομέα των logistics, μέ περιβαλλοντικό και κοινωνικό πρόσημο, και στόχο να αναβαθμίσει ουσιαστικά τό περιβάλλον, τί ζωή των κατοίκων της περιοχής και να προσφέρει νέες ευκαιρίες ένιςχυσης και ανάπτυξης στις επιχειρήσεις της περιοχής, ενώ ταυτόχρονα να αναβαθμίσει σημαντικά τό Λιμάνι του Πειραιά.

Ή στενή συνεργασία του Τ.Α.Ι.ΠΕ.Δ. μέ τήν Ε.Κ.Υ.Ο. θά επιταχύνει τους ρυθμούς ύλοποίησης του έργου, πού θά δημιουργήσει τουλάχιστον 10.000 νέες θέσεις εργασίας και θά αναβαθμίσει ουσιαστικά τήν ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιοχής αλλά και των όμορων Δήμων.

Ό Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Άθηνων και πάσης Ελλάδος κ. Ίερώνυμος στην όμιλία του, μεταξύ άλλων ειπε ότι:

«Μέ τί συμφωνία Ε.Κ.Υ.Ο.-Τ.Α.Ι.ΠΕ.Δ. ξεκινά ένα νέο κεφάλαιο στις σχέσεις Εκκλησίας-Κράτους, μέ φιλόδοξους στόχους αλλά και άπτά άποτελέσματα στην καθημερινότητα του πολίτη... Τό έργο αυτό θά ένδυναμώνει τί χώρα μας, θά ώφελήσει τον λαό μας, θά ένισχύσει τήν τοπική κοινωνία και τήν ένδική μας οικονομία, θά αφήσει για τίς επόμενες γενεές ένα πράσινο άειθαλές άποτύπωμα... Όραμά μας είναι ή καθολική αναβάθμιση της ποιότητας ζωής για τους κατοίκους της περιοχής στο Σχιστό και

των ὁμορων καί ἐγγύτερων Δήμων τῆς Ἀττικῆς». Κατέληξε δέ, μέ τήν ἐξῆς φράση: «Περισσότερο πράσινο, περισσότερες καί καλύτερες δουλειές, ὑγιεινό περιβάλλον, βιώσιμη ἀνάπτυξη»

Ὁ ἐξοχώτατος Προέδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κ. Κυριάκος Μητσοτάκης στήν ὁμιλία του, μεταξύ ἄλλων εἶπε:

«Σήμερα Μακαριώτατε, κάνουμε αὐτό τό σημαντικό πρῶτο βῆμα προκειμένου νά γίνει πράξη ἕνα ὄραμα τό ὁποῖο εἶχατε καί τό ὁποῖο πολλές φορές εἶχαμε τή δυνατότητα νά συζητήσουμε. Τό ὄραμα αὐτό ἐγκείται στή δυνατότητα τῆς Ἐκκλησίας νά μπορέσει ἐπιτέλους νά ἀξιοποιήσει ἐπ' ὠφελεία ὁλόκληρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τήν ἀκίνητη περιουσία πού τῆς ἔχει ἀπομείνει».

«Ἡ δέ δυνατότητα ἀνάπτυξης ἑνός ὑπερσύγχρονου, φιλικοῦ πρὸς τό περιβάλλον, κέντρου logistics, μεταφορᾶς καί διαχείρισης ἐμπορευματοκιβωτίων καί ὄχι μόνο, φαντάζει ὡς αὐτονόητη ἀνάγκη, ἄν λάβει κανεῖς ὑπ' ὄψιν τή μεγάλη σημασία καί τή δυναμική ἡ ὁποία ἀναπτύσσεται στό λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ. Δέν θέλω, ἐπίσης, νά πῶ πολλά πράγματα γιά τήν μεγάλη σημασία πού ἀποδίδουμε συνολικά ὡς κυβέρνηση στήν ἀναπτυξιακή δυναμική τῆς δυτικῆς Ἀττικῆς», τόνισε ὁ Κυριάκος Μητσοτάκης, προσθέτοντας πῶς «ἐκτός ἀπό τήν ἀναπτυξιακή πρωτοβουλία ἡ ὁποία θά ξεδιπλωθεῖ σέ αὐτόν τόν χῶρο, ταυτόχρονα, νά μπορέσουμε νά φντέψουμε πολλά καινούργια δέντρα καί νά ἀποδώσουμε στίς τοπικές κοινωνίες ἕνα μεγάλο πάρκο σέ ἕναν χῶρο ὁ ὁποῖος σήμερα δέν εἶναι ἐπισκέψιμος».

«Ἐμεῖς θέλουμε ἡ Ἐκκλησία νά μπορεῖ νά ἔχει τή δυνατότητα νά ἐκμεταλλεῖται τήν ἀκίνητη περιουσία της καί μέσα ἀπό τά ἔσοδα ἀπό αὐτήν τήν ἀκίνητη περιουσία, νά μπορεῖ νά στηρίζει τό ἐξαιρετικά πλούσιο καί σημαντικό κοινωφελές της ἔργο», σημείωσε ὁ Πρωθυπουργός.

Στό σχετικό ἐνημερωτικό σημείωμα πού ἐκδόθηκε ἀπό τό Γραφεῖο τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ τονίζεται ὅτι «ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μέσῳ τῆς ἀνώνυμης ἐταιρείας «ΣΧΙΣΤΟ Α.Ε.», τήν ὁποία ἔχει ἤδη συστήσει, ἐπιδιώκει τήν ὀλιστική

ἀξιοποίηση τῆς συγκεκριμένης ιδιόκτητης ἔκτασης, περίπου 3.000 στρεμμάτων, πού βρίσκεται σέ κομβική θέση καθῶς συνορεύει νοτιοανατολικά μέ τόν Πειραιᾶ, τό μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας καί βόρεια μέ τήν περιοχὴ τοῦ Σκαραμαγκᾶ. Στή νέα προτεινόμενη χωροθέτηση, τό Περιβαλλοντικό Πάρκο Ἀναψυχῆς θά ἔχει διπλάσια ἔκταση σέ σχέση μέ τήν ὑπάρχουσα.

Τό ἔργο θά χρηματοδοτηθεῖ ἀπό ἰδίους πόρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ἡ διάρκεια ὑλοποίησής του μέχρι καί τήν ὁλοκλήρωσή του καί τήν ἔναρξη τῆς λειτουργίας του εἶναι περίπου τέσσερα χρόνια.

Τό Τ.Α.Ι.Π.Ε.Δ. θά συνεργαστεῖ μέ τόν Δικαιούχο τοῦ ἔργου γιά τήν ὠρίμανση καί τή διενέργεια τῶν διαγωνιστικῶν διαδικασιῶν καί τήν παρακολούθηση τῆς ἐκτέλεσης τῶν συμβάσεων».

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δελτίο Τύπου τῆς 20.9.2022
γιά τήν Ἐπετειακή Ἐκδήλωση
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος γιά τά 100 χρόνια
ἀπό τή Μικρασιατική Καταστροφή

«ΜΙΚΡΑΣΙΑ: Ὅσο σέ θυμᾶμαι, ζεῖς!»

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συνδιοργανώνει Ἐπετειακή Ἐκδήλωση γιά τά 100 χρόνια ἀπό τή Μικρασιατική Καταστροφή στό Παναθηναϊκό Στάδιο, τό Σάββατο 8 Ὀκτωβρίου 2022 καί ὥρα 7.30 μ.μ., μέ τήν Περιφέρεια Ἀττικῆς, καθῶς καί μέ τή στήριξη τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καί Ἀθλητισμοῦ καί τῆς Ἀστικῆς

Μή Κερδοσκοπικής Έταιρείας Πολιτιστικού και Κοινοφελούς Έργου «ΑΙΓΕΑΣ Α.Μ.Κ.Ε.» της οικογένειας Αθανασίου και Μαρίνας Μαρτίνου.

Στήν Έκδήλωση θα συμμετάσχουν 1.922 παιδιά και νέοι, μέλη 55 χορωδιών και παραδοσιακών χορευτικών συγκροτημάτων από Έρεές Μητροπόλεις της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Τραγουδούν: Δημήτρης Μπάσης, Άρετή Κετιμέ, Σοφία Μάνου, Κωνσταντίνος Βελιώτης. Αφηνητής: Θανάσης Βισκαδουράκης. Όρχηστρα Σύγχρονης Μουσικής της Ε.Ρ.Τ. (Διεύθυνση: Γιώργος Άραβίδης). Όρχηστρα Έλληνικής Μουσικής της Εκκλησίας της Ελλάδος (Διεύθυνση: Γιώργος Δεμελής).

Λαοί που αγωνίζονται για ένα καλύτερο μέλλον δεν πρέπει να έγκλωβίζονται στο παρελθόν. Ταυτόχρονα όμως δεν πρέπει και να ξεχνούν. Γι' αυτό και η Μικρασιατική Καταστροφή, όσο και αν μας πονά, δεν πρέπει να ξεχαστεί.

Η Μικρασία δεν είναι μόνο γη, δεν είναι μόνο χώματα και πέτρες. Η Μικρασία είναι η μάνα που γέννησε τον νεοελληνικό πολιτισμό. Είναι η βαθιά λίμνη, στην οποία συναντήθηκαν δύο μεγάλα ποτάμια: ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός και η χριστιανική μας πίστη.

Μικρασία είναι μαζί η άρχοντιά και η ευσέβεια, η καλαισθησία και τό μέτρο, η αγάπη για μόρφωση και η πίστη στα θαύματα. Μικρασία είναι η δύναμη του Γένους μας, η όποια μέσα σε μία νύχτα τά έχασε όλα, αλλά σύντομα πρόκοψε και ανάστησε παιδιά κι εγγόνια, εμπλουτίζοντας τί νέα της πατρίδα με πνευματικότητα, πολιτισμό, αλλά και πλούτο.

Νέα παιδιά βρίσκονται σήμερα ενώπιόν μας και περιμένουν από μās να τους παραδώσουμε τίς αξίες του Μικρασιατικού Έλληνισμού και να τιμήσουμε τίς ρίζες του Γένους μας, ώστε να μπορέσουν να κρατήσουν σταθερό τό πηδάλιο της ζωής τους σε καιρούς άνατροπών και λησμονιάς της ιστορίας και των προγόνων τους.

Σε αυτά τά παιδιά και τους νέους, η Εκκλησία της Ελλάδος θέλησε να δώσει τήν εύκαιρία να χαρούν, αλλά και να θυμηθούν, να συναντηθούν μεταξύ τους, να συναντηθούν όμως και με τήν ιστορία, αυτή τί φορά όχι διαβάζοντας, αλλά χορεύοντας και τραγουδώντας.

Η είσοδος θα είναι ΔΩΡΕΑΝ, με δελτία εισόδου από τήν ιστοσελίδα ticketservices.gr.

*Έκ τής Συνοδικής Έπιτροπής
έπί τής Χριστιανικής Άγωγής
και τής Νεότητος*